

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ALAÇATI'DA TÜRKLERİN
TOPRAKLARINA YÖNELİK MÜDAHALELER İLE İLGİLİ
OSMANLI ARŞİVİNDE BULUNAN VESİKALARIN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RÜVEYDA NUR DEMREN

BALIKESİR, 2022

T.C
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ALAÇATI'DA TÜRKLERİN
TOPRAKLARINA YÖNELİK MÜDAHALELER İLE İLGİLİ
OSMANLI ARŞİVİNDE BULUNAN VESİKALARIN
TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RÜVEYDA NUR DEMREN

TEZ DANIŞMANI

PROF.DR. NAHİDE ŞİMŞİR

BALIKESİR,2022

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Tarih Anabilim Dalı'nda 201912517003 numaralı R veyda Nur Demren'in hazırladığı 19.YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ALAÇATI'DA TÜRKLERİN TOPRAKLARINA YÖNELİK M DAHAELELER İLE İLGİLİ OSMANLIARŞİVİNDE BULUNAN VESİKALARIN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 27/06/2022 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

�ye(Başkan):	Prof. Dr. Vefa KURBAN	İmza
�ye(Danışman):	Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR	İmza
�ye:	Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ	İmza

.../.../...
Enstitü Onayı

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

02/06/2022

İmza

Rüveyda Nur DEMREN

ÖNSÖZ

Çeşme yarımadası Asya'nın batısında Anadolu'nun da batısında yer alan birkaç yarımadadan ortada ve en uçta olanıdır. Başka bir ifade ile Adalar (Ege) Denizi ortasında ve Anadolu ile bağlantılıdır. Tarihi geçmişi de bu coğrafya ile doğrudan ilişkili olmuştur.

Çeşme yarımadası çok eski zamanlardan beri meskûn olup, Akdeniz çevresinde siyasî bir birlik oluşturan Roma devrinde çok gelişmiştir. Eritrea (İldırı), Theos(Seferihisar) ve Klazomenai (Urla) gibi şehirlerin kalıntıları bölgenin mühim yerleri arasındadır.

4. yüzyıl başlarından itibaren Roma'nın gerilemesi, İstanbul eksenli gelişmeler ve 7. Yüzyıldan itibaren İslâmların denizlere hâkim olması, Roma devrindeki düzenin bozulmasına yol açmıştır. Roma devrinin gelişmiş şehirleri, Bizans devrinde giderek küçülmüştür. Çeşme yarımadasının durumu, 7. ve 11. Yüzyıllardaki Adalar/Ege denizinin kaderine bağlı olmuştur. İslâm donanmasının birkaç yüzyıl süren hâkimiyeti sırasında, Ege adalarında nüfus gerilemiş, Çeşme yarımadası da bu gelişmelerden etkilenmiştir.

Çeşme yarımadasına Türkler bölgedeki nüfusun hayli gerilediği ve şehir denebilecek iskân yerleri ortadan kalktığı bir devirde gelmişlerdir. Çaka Bey'in kısa süreli hâkimiyet izleri, ikinci Bizans hâkimiyeti devrinde silinmiş olmalıdır. 14. Yüzyıl başlarında Aydınoğullarının idaresinde Türkler bölgeyi yeniden feth etmişlerdir. Batı Anadolu kıyılarına hâkim olan Aydınoğulları ile Haçlılar arasındaki mücadeleler Çeşme yarımadasında büyük bir etki oluşturmamıştır. İzmir'in iki kalesi, Türk ve Frenkler arasındaki amansız savaşlar sırasında Sakız adasına çekilen Hıristiyan tüccarlar ile ilişkiler, bu adanın karşı kıyısında yeni bir iskân yerinin: Çeşme'nin gelişmesine sebep olmuştur. Sakız ile Anadolu'nun en batısındaki Çeşme iskelesi ile arasındaki ticarî münâsebetler, Çeşme'den Anadolu içlerine giden kervan yolunun da önem kazanmasına yol açmıştır. Böylece 15. Yüzyılda bu yol üzerindeki yerleşim birimlerinde önemli sayıda Türk nüfusu birikmiştir. 19. Yüzyıl sonlarında halkının büyük çoğunluğu Hıristiyan olan Alaçatı, 15. Yüzyılda Alacaat isimli bir Türk köyüdür. Türk nüfusunun bölgede bu yüzyıllarda hakîm duruma gelmesi Çeşme'den başlayıp Anadolu'nun içlerine kadar uzanan kervan yolu vasıtasıyla yapılan ticaret

dolayısıyla olmuştur. Böylece 15. ve 16. Yüzyıllarda Çeşme, Seferi/Sivrihisar ve Urla gibi küçülen antik şehirlerin yakınlarında yeni Türk şehirleri ortaya çıkmıştır. Yarımada giderek besleyeceğinden fazla bir nüfus artışı olmuştur. 17. Yüzyılda ise bu hal değişmeye başlamıştır. Bunun sebebi Sakız'ın Türkler tarafından alınmasından sonra, buradaki yabancı tüccarların İzmir'de Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'nın yapmış olduğu tesislerin de etkisi ile buraya yerleşmesi ve giderek İzmir'in Anadolu'nun batıya açılan penceresi olması ve Çeşme'nin yerini almasıdır.

Uzun süren bölgedeki Türk barış dönemi Adalarda da büyük nüfus artışlarına sebep olmuş, Adalardaki kıraç arazinin besleyemediği bu nüfus Batı Anadolu kıyılarına yönelmiştir. 18. Yüzyıl sonları ve 19. Yüzyıl başlarındaki bu gelişmelere, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve Tanzimat devri reformları da eklenince önceki yüzyıllardaki durum demografik açıdan tersine dönmeye başlamıştır. Türklerin yeni askeri düzenle, ülkenin savunmasını tek başına üstlenmeleri, salgın hastalıklar ve 19. Yüzyılda kurulan yeni devlet müesseselerinde esnaf ve köylü çocuklarının görev alması yörede tarım alanında iş gücü açığının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu boşlukta adalarda çoğalan ve adaların kıraç arazisinin besleyemediği Rum nüfusunun Çeşme ve çevresinde birikmeye başlamasına sebep olmuştur.

Çeşme ve çevresindeki büyük arazi sahibi şahıs ve vakıfların topraklarında işçi olarak çalışmaya gelen Rumlar, bir süre sonra ailelerini de getirmişler ve toprak kiralayarak bu toprakları işleme girişiminde bulunmaya başlamışlardır. Bölgedeki Türk el emeğinin sözünü ettiğimiz sebepler ile azalmış olması dolayısıyla Rumlar kaçınılmaz bir şekilde tarım alanında etkin duruma gelmişlerdir.

Türk vakıf ve arazi sahipleri topraklarını "pafos" adı verilen bir çeşit gedik sistemi ile Rumlara kiralamak mecburiyetinde kalmışlardır. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasî, askerî ve iktisadî şartlar Çeşme ve çevresini de derinden etkilemiştir. Çeşme yarımadasının tamamında Osmanlı Arşiv belgelerinden izlerini takip ettiğimiz bu gelişmelerin Alaçatı ile ilgili olan kısmı bizim tezimizin konusu olmuştur.

Alaçatı'da toprakları işlemek üzere işçi olarak getirilen Rum nüfusu bir süre sonra toprak sahibi yerli halk ile iktisadî anlaşmazlıklar yaşamaya başlamıştır. Dünyanın değişen şartlarının da etkisi ile siyaseten zayıflayan Osmanlı Devleti ve kurucu unsuru Türkler bu gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Çeşme

yarımadasında ve Alaçatı’da değişen nüfus dengelerine Osmanlı Devleti’nin değişen şartları ve zafiyetleri de eklenince bir dizi sosyal-iktisadî sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Biz tezimizde Alaçatı özelinde Türk ve Rum ahali arasında ortaya çıkan ve temelinde işçi olarak geldikleri topraklarda, kiracı statüsüne yükselmeleri ve ardından toprakların mülkiyetini talep etmelerine kadar uzanan süreci Osmanlı Arşiv belgelerini esas alarak aydınlatmaya çalışacağız.

Alaçatı Lozan Antlaşması’nın mübadele maddesi gereğince çoğunlukla Balkanlardan gelen Türk nüfusunun yerleştirilmiş olduğu bir yerleşim birimidir. Yeni gelenlerin Çeşme ve Alaçatı yöresinin önceki yüzyıllardaki tarihini bilmemeleri doğaldır. Onlara dayalı olarak Alaçatı ve Çeşme’yi konu alan sözlü tarih çalışmaları gerçeği yansıtmaktan uzaktır. Çoğunlukla tarihçi olmadığı için bazı ilgililerin Osmanlı Arşivlerini kullanamaması ve sözlü kaynaklar ışığında Çeşme ve Alaçatı’nın tarihinin değerlendirilmesi temelsizliğe yol açmıştır. Tarih meraklılarının yazmış oldukları çalışmalarda Alaçatı’nın eskiden beri bir Rum yerleşim birimi olduğu dillendirilmiştir. Biz tezimizde Rumların bölgede hangi şartlarda yerleşmiş ve Türkler ile Rumlar arasındaki anlaşmazlıkların içeriklerini belgelere yansıdığı kadarıyla ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Alaçatı’nın belgelere yansıyan gelişmeleri bizden önce Prof. Dr. Tuncer Baykara, Prof. Dr. Mübahat S. Kütükoğlu ve Prof. Dr. Nahide Şimşir tarafından çeşitli yönleri ile ele alınmıştır. Biz özellikle Alaçatı ile ilgili bilgi kirliliğini ortadan kaldırmayı amaçladık. Böylece Alaçatı’daki Türk-Rum toprak anlaşmazlığı ile ilgili belgelerin transkripsiyonunu hazırlamak suretiyle, bölge tarihine meraklı Osmanlı Türkçesi bilmeyenlerin istifadesine sunarak, mevcut yanlış anlaşılmaları ve bilgi kirliliğinin de ortadan kalkacağını düşünüyoruz.

Özellikle, çalışma konusu belirlememde, çalışmamda beni büyük bir özveriyle destekleyen ve sancılı süreçlerde teşvik eden, çalışmam boyunca gece veya gündüz ihtiyaç duyduğum her anda bölgeye ait bilgi ve birikimi ile her zaman ve her koşulda bana rehber olan kıymetli hocam ve danışmanım *Prof.Dr. Nahide ŞİMŞİR*’e çok teşekkür ederim.

ÖZET

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA ALAÇATI'DA TÜRKLERİN TOPRAKLARINA YÖNELİK MÜDAHALELER İLE İLGİLİ OSMANLI ARŞİVİNDE BULUNAN VESİKALARIN TRANSKRİPSİYON VE DEĞERLENDİRİLMESİ

DEMREN, Rûveyda Nur

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nahide ŞİMŞİR

2022, 187 Sayfa

Bu çalışmada yüzyıllardır süregelen Türk topraklarına yapılan müdahaleler, Osmanlı arşivine yansıyan belge ve vesikalar ele alınarak incelenmiştir. Transkripsiyonu yapılan bu dava dosyaları ile gayrimüslimlerin Türk topraklarındaki faaliyetlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Özellikle Rumların 1800'lü yılların başında artış gösteren iskân ve imar faaliyetleri sonrası gelişen olayların incelenmesi bakımından İzmir Vilayeti Çeşme-Alaçatı nahiyesi hakkında önemli bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmamızın dördüncü bölümünün ilk kısmında ‘‘Alaçatı’’ isminin kökenine dair bilgiler ve idari yapısı hakkında bilgiler yer almaktadır. Alaçatı'nın ismini aldığı ‘‘Alacaat’’ cemaatinin tüm Türkiye coğrafyasındaki varlığından söz edilmiştir. Yine bu bölümde tarihçi kimliğine bürünen ve hiçbir kayıt göstermeden ‘‘Alaçatı’’ ismini başka kökenlere çeken, geçmişten günümüze var olan nüfusu hakkında yanlış bilgiler veren kaynaklar ve Alaçatı'yı sadece turizm bölgesi gibi gösterip bölgeye haksızlık yapan kaynaklar eleştirilmiştir. Alaçatı'nın idaresi ve XV. – XIX. yüzyıllar arasındaki demografik bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Rumların Alaçatı'ya geliş sebepleri ve sonrasında yaşananlar açıklanmıştır. Çalışmamızın bu bölümündeki ikinci kısmında, XIX. yüzyıldaki özellikle Rumların nüfus hareketleriyle aynı zamana rastlayan ‘‘Paftos Meselesi’’ne yer verilmiştir. Paftos tabiri ve bu tabirin nasıl ortaya çıktığı

ayrıca ele alınmıştır. Yine bu bölümün üçüncü kısmı, üzerinde çalıştığımız belgelerin özelliklerini içermektedir. Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatiği, kullanılan belgelerin üslubu, işlem hızları ve tarihleme konuları açıklanmıştır.

Bunun akabinde, asıl ana konumuz 19. Yüzyılda toprağa dayalı müslim ve gayrimüslim halk arasında yaşanan anlaşmazlıkların Osmanlı arşivinde yer alan hukuk mahkemelerindeki kayıtlarına yer verilmiştir. Yer numaraları ilk olarak İ.MVL/432-19021, ikinci olarak İ.MVL/350-23766, üçüncü olarak MVL/ 1041-32, dördüncü olarak MVL/ 1014-35 ve son olarak İ..MMS. / 114- 4910 olan belgelerin transkripsiyonları yapılmıştır. XIX. yüzyıla ait transkripsiyon çalışması Osmanlı Türkçesi- Türkçe sözlük ile desteklenmiştir. Zamanının orijinal el yazması belgeleri incelendiğinden doğal olarak mürekkep dağılımları, kopan yaprak kısımlarındaki bazı yerler ‘?’ şeklinde soru işareti ile belirtilmiştir. Çalışma; sonuç, kaynakça, sözlük ve ekler ile tamamlanmıştır. Tezin ekler bölümünde, sırasıyla İ.MVL/432-19021, İ.MVL/350-23766, MVL/ 1041-32, MVL/ 1014-35 ve son olarak İ..MMS. / 114- 4910 numaralı belgelerin Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki görüntülerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alaçatı, Gedik, Paftos, Toprak.

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF THE DOCUMENTS FOUND IN THE OTTOMAN ARCHIVE REGARDING THE INTERVENTIONS AGAINST TURKISH LANDS IN ALAÇATI IN THE SECOND HALF OF THE 19. CENTURY

DEMREN, Rveyda Nur

M.A. Thesis, Department of History

Advisor: Prof.Dr. Nahide ŞİMŞİR

2022, 187 Pages

In this study, the intervention in the Turkish lands that have been going on for centuries, the documents and documents reflected in the Ottoman archives are examined. With these transcribed case files, it is aimed to reveal the activities of non-Mslim in Turkish lands. Especially in terms of examining the events that developed after the settlement and zoning activities of the Greek, which increased in the early 1800s, important information is given about the İzmir province Çeşme-AlaÇati subdistrict.

In the first part of the fourth part of our study, there is information about the origin of the name "AlaÇati" and information about its administrative structure. The existence of the "Alacaat" community, from which AlaÇati takes its name, has been mentioned in the entire geography of Turkey. Again, in this section, sources that masquerade as a historian and draw the name of "AlaÇati" to other origins without showing any record, give wrong information about its population from past to present, and sources that show AlaÇati as only a tourism region and do injustice to the region have been criticized. Administration of AlaÇati and XV. ve XIX. between the centuries, demographic information is included. In addition, the reasons for the arrival of the Greeks in AlaÇati and what happened afterwards were explained. In the second part of this part of our study, the "Paftos issue" which coincided with the population movements of the Greeks in the 19th century was included. The "Paftos" and how it

emerged are also discussed. Again, the third part of this section contains the features of documents we are working on. The Ottoman Diplomacy of the Tanzimat Era, the style of the documents used, the processing speed and the dating issues are explained.

After this, our main topic is the records of the disputes between the Muslim and non-Muslim people based on land in the XIX. century in the law courts in the Ottoman archives. Documents with place numbers İ.MVL/432-19021 first, İ.MVL/350-23766 second, MVL/ 1041-32 third, MVL/ 1014-35 fourth, and E125 finally İ..MMS. / 114- 4910 were transcribed. XIX. century transcription work was supported by the Ottoman Turkish-Turkish dictionary. Since the original manuscript documents of the time were examined, naturally ink scatter and some places on the broken leaves were indicated with a question mark in the form of "?". The study is completed with conclusion, bibliography, dictionary and appendices. In the appendix section of the thesis, the images of documents numbered İ.MVL/432-19021, İ.MVL/350-23766, MVL/ 1041-32, MVL/ 1014-35 and finally İ..MMS. / 114-4910 in the Prime Ministry Ottoman Archive are given.

Anahtar Kelimeler: Alaçatı, Rent, Paftos, Territory.

Herzaman yanımda olan sevgili annem Rabia ve babam Emin Demren'e...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
1.GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	1
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.4.1. Konu Bakımından Sınırlılıklar.....	3
1.4.2. Zaman Bakımından Sınırlılıklar	3
1.4.3. Mekân Bakımından Sınırlılıklar	4
1.5.Tanımlar	4
2.İLGİLİ ALANYAZIN	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.2. İlgili Araştırmalar.....	6
3. YÖNTEM.....	8
3.1. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	8
3.2. Verilerin Analizi	9
4.BULGULAR VE YORUMLARI.....	10
4.1. Alaçatı	10
4.1.1. ’’Alaçatı’’ İsmi.....	11
4.1.2. Alaçatı’nın İdaresi Hakkında	12

4.1.3. XV. Ve XIX. Yüzyıllarda Çeşme-Alaçatı'nın Demografik Durumu	17
4.1.4. Rumların Alaçatı'ya Geliş ve Ayrılışı	21
4.2. Paftos	24
4.2.1. ‘Paftos’ Tabiri.....	24
4.2.2. Paftos Meselesinin Ortaya Çıkışı.....	24
4.3. Belgelere Dair	27
4.3.1. Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatası ve İrâde Tasnifi.....	27
4.3.2. Belgelerin Dil ve Uslûbu.....	29
4.3.3. Alaçatı ile İlgili Belgelerin İşlem Hızı.....	30
4.3.4. Alaçatı ile İlgili Belgelerde Kullanılan Elkab.....	31
4.3.5. Arz Tezkireleri	31
4.3.6. İlâm	32
4.3.7. Hücçet	33
4.3.8. Tarihleme	33
4.4. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Alaçatı'da Türklerin Toprasklarına Yönelik Müdahaleler İle İlgili Osmanlı Arşivinde Bulunan Vesikaların Transkripsiyonu.....	34
4.4.1. İzmir'in Alaçatı Nahiyesi Ahalisinden Hasan'ın Katili Yani'nin Cezasına Dair	34
4.4.2. Belge 2: İzmir Eyaleti Dahilindeki Çeşme ve Alaçatı Kazaları Müslüman Ahalisinin Tapu İle Mutasarrıf Oldukları Tarlalara Dair.	42
4.4.3. Belge 3: Çeşme ve İslam Ahalinin Mutasarrıf Oldukları Tarlalarına Hıristiyan Ahalinin Yaptığı Müdahalenin Men Edilmesi. (1.Kavanin)	93
4.4.4. Belge 4: Çeşme ve Alaçatı Kazaları Bağlarının İcarı. (1.Kavanin).....	98
4.4.5. Belge 5: Çeşme'de İslam ve Hıristiyan Ahali Arasında Devam Eden Arazi Anlaşmazlığı Hakkında.....	100
4.5. Belge Özet ve Değerlendirilmesi	105
4.5.1. Belge 1	105
4.5.2. Belge 2	105

4.5.3. Belge 3	107
4.5.4. Belge 4	107
4.5.5. Belge 5	108
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA	112
SÖZLÜK.....	117
EKLER.....	144
EK A: Vesikalar	144
İzmir'in Alaçatı Nahiyesi Ahalisinden Hasan'ın Katili Yani'nin Cezasına Dair	144
İzmir Eyaleti Dahilindeki Çeşme Ve Alaçatı Kazaları Müslüman Ahalisinin Tapu İle Mutasarrıf Oldukları Tarlalara Dair.....	152
Çeşme Ve İslam Ahalinin Mutasarrıf Oldukları Tarlalarına Hıristiyan Ahalinin Yaptığı Müdahalenin Men Edilmesi.(1.Kavanin)	176
Çeşme'de İslam ve Hıristiyan Ahali Arasında Devam Eden Arazi Anlaşmazlığı Hakkında.....	181
EK B: Diğer Ekler.....	185
EK B.1:Eski Alaçatı Sokakları.....	185
EK B.2: Alaçatı Hacı Memiş Ağa Taş Camii	186
EK B.3: Günümüzdeki Alaçatı Sokakları	187

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. XVI. Yüzyıl Çeşme Kazası Köylerinin Nahiyeler Arasında Dağılışı.....	15
Tablo 2. 1844 Çeşme ve Köyleri Erkek Nüfusu	18
Tablo 3. 1844 Alaçatı Nahiyesi ve Köylerinin Erkek Nüfusu.....	19
Tablo 4. Çeşme Kazası 1844 Erkek Nüfusu.....	19
Tablo 5. 1844 Çeşme Kazası Cizye Durumu	20

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çaka Bey'in Hakimiyet Sahası	14
Şekil 2. Çeşme Kazası Köyleri	16

KISALTMALAR LİSTESİ

- a.g.y.** : Adı geçen yazar
Ayr. : Ayrıca
b. : Bin
Bkz. : Bakınız
BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C : Cilt
Çev. : Çeviren
d. : Defter
Der. : Derleyen
Haz : Hazırlayan
S. : Sayfa
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Trc. : Tercüman
TTK : Türk Tarih Kurumu
Vb. : Ve benzeri
Vd. : Ve diğerleri
Yay. : Yayınları
Yy. : Yüzyıl

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi

Çalışmamız üç temel problemi içermektedir. Bunlardan ilki tarih bilimi için önem arz eden ve özellikle yerel tarih çalışmalarında yeteri kadar üzerinde durulmayan veya ihmal olunan, yer adları ile ilgili konunun ehli olmayanlar tarafından ortaya çıkarılan bilgi kirliliğidir. "Alaçatı" ismi ile ilgili de böyle bir hatalı yorum ve değerlendirme bulunmaktadır. İkincisi "Alaçatı" nahiyesindeki Türk ve Rum halkının arasındaki toprağa dayalı anlaşmazlıkların bugüne kadar konuyu bilen ve kaynaklara mahir bir şekilde yorumlayabilecek olan araştırmacılar tarafından değerlendirilmemiş olmasıdır. Diğer bir problem, bir önceki problemin sonucu olarak ortaya çıkan günümüzde hala idari birim olarak var olan "Alaçatı"nın tarihi kökleri 15. Yüzyıla dayanan Türklerin, tarihçi olmayan kişiler tarafından ele alınmasının ortaya çıkarmış olduğu bilgi kirliliğidir. Çalışmamızda, Osmanlı arşivinde yer alan belgelere yer verilerek bu temel problemler açıklığa kavuşturulacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmamızın temel amacı özel olarak, Alaçatı bölgesinde yaşayan Türk ve Rum arasındaki toprak anlaşmazlıklarını ve çözümünü, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ne yansıyan belgeler ekseninde ortaya çıkarmaktır. Arşivdeki Türk toprak sahipleri ve Rum kiracıları arasında yaşananları, sebepleri ve sonuçları ile birlikte Osmanlı Arşivi'ndeki belgelerin içinde bulunmaktadır. Biz bu belgeleri transkripsiyon etmek suretiyle, özelde İzmir-Alaçatı'nın yerel tarihine, genelde ise çok etnik unsurlu Osmanlı Devleti'nde ortaya çıkan ve çözüme kavuşturulan bu meseleyi ele almak suretiyle, karanlıkta kalmış olan tarihimizin bir kısmını gün ışığına çıkararak katkıda bulunmaktır. Günümüzde önemli

bir turizm belgesi olan Alaçatı'nın yüzeyde bulunan hepside 19. Yüzyıla tarihlenen binalar sebebiyle, Türk tarihinin dışında imiş gibi gösterilmesi ve yorumlanması sebebiyle yanlış bir algı oluşmuştur. Türk sivil mimarisinin Rum sivil mimarisi gibi taş esaslı olmaması bu algının önemli sebeplerinden biridir. Kamu mimarisi ile ilgili Alaçatı'da bulunan cami, çeşme, köprü, hamam... gibi tesisler ve Osmanlı Arşiv kayıtları ile Alaçatı'nın bizzat adı yörenin Türklüğünün ve Türk özelliklerinin tanığı ve delilleridir. Çalışmamız bizden önce Alaçatı'yı da içine alan tarihçilerin yapmış olduğu çalışmaları destekleyen belgelerin ortaya çıkmasına da vesile olmuştur. Özellikle tarihe ilgi duyan fakat Osmanlı Arşivi'ni kullanacak diplomatik ve yazı bilgisine sahip olmayan amatör tarih meraklılarına, sosyologlara, turizmciilere de konu ile ilgili belgeleri transkribe etmek suretiyle katkı sağlamış olacağız.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma temelde mahalli bir çalışma olup, "Alacaat" olarak da tabir olunan İzmir-Alaçatı bölgesinin idari bir birim olarak şekillenmesinden başlayıp günümüze kadar sosyal, kültürel, ekonomik ve idari olarak önemli bilgiler vermektedir. Türkler Anadolu'ya geldiklerinde Bizans çok zayıflamış, halk surlar ile çevrili yüksek alanlara çekilmiştir. Bu durum Çeşme yarımadasında da Türklerin kolayca yerleşmiş olması sebebiyle, benzer şekilde olmalıdır. Osmanlı Devleti'nin 1826 yılında Yeniçeri Ordusunu kaldırıp, Asakir-i Muhammediye adıyla Türklere dayalı bir ordu kurması, ardından 1838 Balta Limanı antlaşması, 1839 Tanzimat Fermanı ve ortaya çıkarmış olduğu gelişmeler, merkezi ve yerel idarelerde reformlar sonucunda geçiminin esası tarım ve esnaflık olan Türk toplumunda bazı değişimler yaşanmıştır. 19. Yüzyılda Türk çocuklarının askerlik ve memuriyet gibi iş alanlarına kayması, tarım ve esnaf sektörlerinde iş gücü açığını ortaya çıkarmıştır. Osmanlı esnafının el emeğine dayalı üretim yapması, Osmanlı pazarını dolduran ve Osmanlı Devleti'nin tebaası olan Gayrimüslimler tarafında pazarlaması yapılan Avrupa mamulleri sebebiyle çökmüştür. Tarım sektöründe ise Gayrimüslimler kalabalık nüfusları ile önceleri önemli bir iş gücü açığının kapanmasında rol oynamışlardır. Fakat Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyıllarda bilhassa Ruslar karşısında almış olduğu büyük

mağlubiyetler, siyasî ve iktisadî olarak kendisini zor duruma düşürmüştür. Osmanlı Devleti'nin bu yüzyılda reformlar sonucu değişen sistemi, Anadolu'nun batısında Türklerin aleyhinde bazı gelişmelere sebep olmuştur. Bu gelişmelerin Alaçatı özelindeki durumu belgelere dayalı olarak çalışmamızda ortaya çıkarılmıştır.

Sonuç Osmanlı Devleti'nin en uzun yüzyılı diye isimlendirilen 19. Yüzyılda Batı Anadolu meydana gelen gelişmelerin Alaçatı'da nasıl bir şekilde gelişip sonuçlandığı, Osmanlı Arşivi'ndeki belgeler ışığında ortaya çıkarılıp, değerlendirilecektir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmamız “konu”, “zaman” ve “mekân” olmak üzere üç temel bölümde ele alınan sınırlılıklara sahiptir.

1.4.1. Konu Bakımından Sınırlılıklar

Çalışmamız, İzmir vilayeti Çeşme-Alaçatı nahiyesinde yaşayan Türklerin topraklarına dair yapılan müdahalelerin Osmanlı arşivine yansıyan belgeleri ve bu belgelerin değerlendirilmesini konu almaktadır. Bu yüzden, bu nahiyede yaşayan Rumlar ile Türklerin, mal sahibi kiracı münâsebetleri ilişkisi içerisinde gelişen muhtelif anlaşmazlıklar ve sonuçları ile konu sınırlandırılmıştır.

1.4.2. Zaman Bakımından Sınırlılıklar

Çalışmamız, bölgede yaşanan münasebetlerin Osmanlı arşivine dayandırılarak, XIX. yüzyılın ortalarından XIX. Yüzyılın sonlarına kadar olan belgelerin

transkripsiyon ve değerlendirilmesini konu almaktadır. Bu çerçevede zaman bakımından sınırlılık konu ile ilgili ilk belgelerin tarihi olan, ‘‘ 24 Mayıs 1860 tarihli olması, son belgemizin de‘‘18 Ağustos 1890’’ tarihili olması sebebiyle, kabaca 19. Yüzyılın ikinci yarısı ile sınırlandırılmıştır.

1.4.3. Mekân Bakımından Sınırlılıklar

Çalışmamıza konu olan belgelerin tamamı Alaçatı’ya aittir. Bu sebeple tezimizin mekân bakımından, XIX. yüzyılda İzmir Vilayeti bağlı Çeşme kazasının Alaçatı nahiyesi ile sınırlıdır. Bununla beraber bazı belgeler de, Alaçatı nahiyesinin civarında geçmektedir. Bu sebeple gereklilik bakımından civar bazı yerleşim birimleri de mekân sınırlandırılmasına dahil edilmiştir.

1.5.Tanımlar

Çiftlik: Osmanlı arazi hukukunda bir çiftlik toprağın ölçüsü kanunnamelerle tespit edilmektedir. Verimine göre 60-150 dönüm arasında çiftlikler bulunmaktadır. Dolayısıyla vakıf, mülk ve tımar topraklarda ziraat yapılan toprakların temel birimi özelliğini taşımaktadır. Müslüman ve gayrimüslüm köylü halkı ellerindeki bu çeşit toprak parçalarını tapu ile tasarruf edebilir ve karşılığında tayin olunmuş vergiyi elde ettikleri mahsülün vergileri ile birlikte toprağın intifa hakkı (tımar, has, mülk veya vakıf) kime verilmişse ona ödemekle yükümlü olmaktadır (İnalcık, 1993, s.313-314).

Gedik: Osmanlı hukukunda imtiyaz ve inhisar esasına dayanan tasarruf hakkı anlamında bir terimdir. Açıklanması şart olan bir benzeri anlamı ise; gedik hakkıyla ilgisi bulunmayan ‘‘örfi belde gediği’’ ise üst hakkı mahiyetinde özellikle İzmir ve çevresinde rastlanan bir gedik çeşididir. Gedikle münasebeti sadece arsasına, mülk ve bina yahut ağaçlarına gedik denmesinden ileri gelmektedir. Örfi belde gediği, yerleri

arazi sahiplerinin mülkü olarak kalmak ve gedik sahipleri de arazi mâliklerine yıllık takdir edilen kira bedelini vermek şartıyla arazi üzerinde “hakk-ı karâr”ı (devamlı kalma ve sahibine dâimî tasarruf hakkı sağlama özelliği) bulunan bina ve ağaçların mülkiyetini gedik sahibine kazandıran bir tasarruf çeşididir (TDVİA, 1996, s.541).

İcâre: İslâm borçlar hukukunda menfaatin ücret karşılığında temlik edilmesini konu alan, günümüzde kira, iş ve kısmen de istisnâ’ akdine tekabül eden akiddir. Yaygın olarak’’ kiralamak’’ olarak kullanılmaktadır (TDVİA, 200, s.379).

Nahiye: Sözlükte “taraf, cihet, yöre, kenar, bölge” anlamlarına gelen nâhiye kelimesi Osmanlı idarî sistemi içinde bazan bir yönetim ünitesini ve bölgeyi, bazan da coğrafi bakımdan küçük veya büyük bir çevreyi, yöreyi ve hatta semti ifade eder. Tanzimat’tan sonra daha çok kazadan küçük idarî birimler için kullanılmıştır (TDVİA, 2006, s.306).

Paftos: İzmir, Manisa ve Bursa gibi bazı yerlerde şehir ve kasaba dışındaki bazı arazi üzerine kürüm(bağ) ve ağaç dikmek ve bunların o yerde durması karşılığında yer sahiplerine sene be sene muayyen ücret vermek üzere te’sis olunan intifa(faydalanma) hakkıdır (Şimşir, 2018, s.1243).

Salname: Osmanlı Devleti’nde merkezî yönetimin, nezâretlerin, askerî kurumların, vilâyetlerin, bazı özel kurum ve kişilerin yıllık olarak çıkardıkları bilgilendirme amaçlı neşriyata sal-nâme adı verilmiştir (TDVİA, 2009, s.51)

Vakıf: Vakıf (vakf) kelimesi terim olarak “bir malın mâliki tarafından dinî, içtimaî ve hayrî bir gayeye ebediyen tahsisi” şeklinde özetlenebilecek hukukî bir işlemle kurulan ve İslâm medeniyetinin önemli unsurlarından birini teşkil eden hayır müessesesini ifade eder (TDVİA, 2012, s.475)

2.İLGİLİ ALANYAZIN

Alaçatı bölgesindeki Türk ve Rum halkının arasındaki toprağa dayalı anlaşmazlıkların bugüne kadar konuyu bilen ve kaynaklara mahir bir şekilde yorumlayabilecek olan araştırmacılar tarafından değerlendirilmemiş olmasıdır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Alaçatı ile ilgili belirlenen problemler belli bir tabanda belirlenmiş olup, problemlerin çözüme kavuşması için Başbakanlık Osmanlı arşivi vesikaları temel kaynak olarak alınmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Çalışmamızın ana kaynaklarını Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki kayıtlar oluşturmaktadır. Başta Mübahat Kütükoğlu ve Tuncer Baykara olmak üzere birçok ilim insanından yararlandık. Yararlandığımız çalışmalar arasında özellikle Prof. Dr. Nahide Şimşir'in uzun yıllardır bölge üzerindeki araştırmalarının bir sonucu olarak 2022 yılında yayımlanan *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı Hukukunda "Paftos Meselesi" ve Sonuçları(Çeşme Kazası Örneği)* adlı eseri, çalışmamız için hayati bir öneme sahiptir. Bundan hariç Nahide Şimşir'in İzmir-Çeşme olarak bilinen bölge ile alakalı yaptığı bir dizi muhtelif çalışmaları da bulunmaktadır.

Yukarıda problem olarak verdiğimiz gibi Alaçatı'nın kimliği konusunda yeteri kadar çalışma bulunmamakta ve bu sebeple de bölge üzerinde çalışan bazı ilgililerin

bilgi aktarımında eksik ve hatalı yorumlar meydana gelmiştir. Üzerinde çalıştığımız bölge ile alakalı diğer önemli bir kaynak Prof. Dr. Mübahat Kütükoğlu'nun, 2010' da Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan *XVI. Asırda Çeşme Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısı* adlı çalışmasıdır. Mübahat Kütükoğlu'nun bölgeyle ilgili verdiği kayıtların hepsi orijinal olup, bölge ile ilgili teferruatı, sosyal, iktisadi ve ticari kaynakların ele alınış biçimi bakımından bölgeye dair ilk alanyazın olmaları hayati öneme haizdir. Tuncer Baykara'nın 1999 yılında İzmir'de yayınlanan *Osmanlılarda Medeniyet Kavramı ve Ondokuzuncu Yüzyıla Dair Araştırmalar* adlı eseri XIX. Yüzyıl için özellikle Urla Yarımadası'nı komple içine alan ilk kayıtlardandır. İlave olarak çalışmamızda bölgede kaymakamlık yapmış olan Hilmi Uran'ın *Hatıralarım* adlı çalışması birinci elden kaynak olması bakımından önem arz etmektedir. Özel olarak ele aldığımız Alaçatı nahiyesi için muhtelif kaynaklardan da yararlandık.

3. YÖNTEM

Çalışmamızın yöntemini Osmanlı Başbakanlık Arşivi'nden ulaştığımız, yer numaraları ilk olarak İ.MVL/432-19021, ikinci olarak İ.MVL/350-23766, üçüncü olarak MVL/ 1041-32, dördüncü olarak MVL/ 1014-35 ve son olarak İ..MMS. / 114-4910 olan belgeler belirlemiştir. Ayrıca birçok tez, makale, kitap ve sempozyumlardan yararlanılmıştır. Transkripyon çalışmamız tezimizin ana kısmını oluşturduğundan lügat ve sözlükler çalışma yöntemimizi belirlerken ilk sıradaki yerini teşkil etmiştir. Ayrıca literatür taramaları ve bilgi derlemeleri yöntemimizi belirleme de yardımcı olmuştur. Ele aldığımız Alaçatı'nın şu ana kadar yayınlanan çoğu eserinde sadece turistik yönüne ilgi çekilmiş olması, buna karşılık arşiv belgelerindeki Osmanlı Türkçesi ile kayıtlara geçmiş el yazmaları belgelerin transkribe edilerek Alaçatı'nın birçok önemli özelliğini ortaya çıkarılması bakımından en güzel cevabıdır.

3.1. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Osmanlı Başbakanlık Arşivi'nden ulaştığımız, yer numaraları ilk olarak İ.MVL/432-19021, ikinci olarak İ.MVL/350-23766, üçüncü olarak MVL/ 1041-32, dördüncü olarak MVL/ 1014-35 ve son olarak İ..MMS. / 114- 4910 olan belgeler incelendiğinde bölge üzerinde arşiv kaynaklarının incelenmeye ihtiyacı olduğu belirlenmiştir. Bölgeye ait Vilayet Salnâmeleri çalışmamızı desteklemiştir ki, salnamelerde genellikle yıllık olarak yayınlanır ve vilâyetin coğrafyası, üretim faaliyetleri, idari teşkilatı, memurları, mahallin tarihi, eski eserleri, idari taksimatı, kazaları, nahiyeleri, kasaba ve köyleri, ticaret ve nüfusu hakkında bilgiler, fotoğraf ve haritalar yer alır.

3.2. Verilerin Analizi

Çalışmamızın temel kaynaklarını Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden bizzat tetkik ettiğimiz belgeler oluşturmaktadır. Bu belgeler zaman, mekan ve konu olarak sınıflandırılmış ve belgelerin özellikleri hakkında notlar alınmıştır. Belge çeşitlerinin belirlenmesi için yine birçok arşiv kaynağından, kitap ve makaleden destek alınmıştır. Özel olarak sınıfladığımız belgeler, transkripsiyon ve özet çalışması ile birlikte analiz edilerek tahlilleri yapılmıştır. Bu kayıtlar özelinde, muhtelif çıkarımlar ve tespitler yapılarak, Alaçatı ve ona ait arşiv kayıtlarının özellikleri kaideleri ve konuları belirlenmeye çalışılmıştır.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Alaçatı

Çalışmamızda bugüne kadar umumiyetle ihmal olunan veya üzerinde yeteri kadar durulmayan özelinde mahalli bir çalışma olan Alaçatı bölgesini ele aldık. Bölgeyle ilgili çoğu eserin, bölgenin turistik yönüyle ilgilenmesi, tarihi derinliğine haksızlık edildiğini tespit ettik. Bu tespitimizi arşiv kayıtlarındaki belgeler ile destekledik. ‘‘Alaçatı’’nın isim kökeni mevzusu basit gibi görünse de aslında bir devlet meselesine dönmüştür. İsmi ‘‘Alacaat’’cemaatinden alan yerleşkenin, Anadolu’da birçok yerde olduğunu belirterek, bu bölgenin Türk yerleşkesi olduğu belgelerle ispatlamaya çalışılmıştır. Bölgeyi ‘‘Alasatı’’ olarak anan Rum hayranlarının hiçbir kaynak ve resmi kayıt göstermediği belirtilmiştir.

Yapılan analizlerde Alaçatı’nın konumundan dolayı eskiden beri büyük devletlerin de ilgisini çekmiştir. Bu sebeple bu Türk topraklarında özellikle XIX. Yüzyılın II. Yarısına rastlayan Türk topraklarına yapılan dış müdahalelerin belgelere yansması önemlidir. Bu belgelerde, öncelikle küçük müdahaleler ile başlayan bu hakimiyet kavgası sonra Osmanlı hukukuna da yansarak büyümüştür. ‘‘Paftos Meselesi’’ olarak ele aldığımız bu toprak hukukuna dayalı anlaşmazlıkların Rumların Türk topraklarında yaptığı haksız müdahalelerin bir sonucu olduğunu belirttik. Tezimiz özellikle, Osmanlı arşivindeki mahkeme kayıtlarını ve ev sahibi Türkler ile kiracı Rumların daha sonra bu topraklarda söz sahibi olmak istemelerini ihtiva etmektedir. Netice olarak, bu çalışmamız bugün Batı Anadolu’nun kalbi sayılabilecek noktalarından biri olan İzmir’e ait bu Alaçatı bölgesinin XX. Yüzyıla kadar ki tarihine dair mühim kayıt ve belgelere havi bulunmaktadır.

4.1.1. "Alaçatı" İsmi

Türk iskân anlayışının sonucunda, Türklerin sıfırdan kurdukları yerleşim birimleri Türkçe isimler taşımaktadır. Türkler geldiğinde bir yerleşim olan yerlerin isimleri ise genellikle eski yerleşim biriminin adından kaynaklanmıştır. Bazı yerleşim birimi adları, Antik yerleşim yerlerinin eski adlarının Türkçeleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Türklerin kurmuş oldukları yerleşim yerleri ise Türkçe adlar taşımaktadır. Yer isimleri, bir milletin iskân tarihi için en önemli yaşayan belgelerden biridir. Coğrafyayı kendisine vatan yapan milletler, genellikle kopup geldikleri ana vatanlarından adlar getirip, yeni yerleştikleri yerlerde benzer isimler vermişlerdir. Bunun dışında, renk, yön, kişi, boy, soy, oymak, cemaat, bitki, hayvan... vb. isimleri vererek yaşadıkları yerleri kendilerinin olduğunu belgelemişlerdir (Gülensoy,1995, s.IX)

Bugün Alaçatı olarak bilinen köy de bir cemaat yerleşmesidir ve ismin bozulmadan önceki hali Alacaat'tır (Kütükoğlu,2010, s.45). Zaman içinde çeşitli sebeplerden dolayı "Alacaat" adı Alaçatı ismine bürünmüştür. Alacaatlu cemaati Anadolu'nun neredeyse her bölgesinde varlığını sürdürmüştür. 1575 tarihli Sığla Sancağı tahrir defterinde ilk defa Alacaat ismine rastlanmıştır. Ancak yaklaşık beş yüz yıl öncesine ait Aydın Sancağı tahrir defterinde Alacaat Köyü'nün adı geçmektedir. "Alacaatlı" veya "Alacaatlu" olarak bilinen bu cemaat Anadolu'nun Türkmen Yörükânı Taifesinden olup: Tokat kazası (Sivas Sancağı), Adana sancağı, Keçiborlu kazası(Hamid sancağı), Geyikler kazası (Kütahya sancağı), Sandıklı kazası(Karahisar-1 Sahip sancağı), Çölâbâd kazası(Karahisar-1 Sahip sancağı, Sındırgı kazası(Karesi sancağı), Karesi sancağı gibi bölgelerde varlığını uzun yıllar sürdürmüştür¹ (Türkey,1979, s.192). Yer adları sözlüklerinde hayli Türkçe karakter olan "Alacaatlu" cemaatlerine yer verilmiştir. Ancak Alaçatı tarihi ile ilgili kitap yazan, bazı amatör tarihçiler, tarih metodoloji ve bilgisinden yoksun olmaları sebebiyle, konuyu doğru açıklayamamışlardır. Engin Önen (Önen,2020, s.12-21) kaynak göstermeden "muhtemelen bölgede uzun yıllar yaşamış olan Rumların telaffuzundan esinlenen bir söyleyiş tarzıydı" şeklinde belirtilmiştir. Türkmen köyü olarak "Alaçatı" ve Rum kasabası "Alatsata" olarak iki bölümde ele almış ve bu ismi Rumların mesleki uğraşlarından geldiğini söylemiştir. "Alatsata" ya da "Alasata"

---

¹ "Alaçatı" isimli diğer yerleşkeler için ayrıca bkz; Akbayar, 2001:6

nın, Alaçatı ile tesadüfi olan harf benzerliklerinden ilham alınıp bir değerlendirmeye gidildiği anlaşılmaktadır. Bölgeyi bu harf benzerlikleri ile anan İsmail Gezgin'e (Gezgin, 2017, s.13) göre de "Alasatı" gibi isimlerle anılmıştır. " 16. Yüzyılda Alacaat köyü olarak Tapu Tahrir Defterlerinde geçmiş ve Kütükoğlu'nun çalışmasında herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklamıştır.

Alaçatı'nın isim tarihi için yine sözlü tarih çalışmalarına dayandırılmış bir kaynağa da yer verelim. Atilla ve Öztüre'ye (Atilla ve Öztüre, 2005, s.8) göre, bölgenin Alasata olarak anılmasının sebebini "alasta"sözcüğünün Rumcada "salamura veya tuzlama" anlamına geliyor olması ve Rumlarında buralarda salamura işi yapıyor olmalarıdır.

Özelde Alaçatı olarak baz aldığımız nahiyenin Çeşme'ye bağlı olması sebebiyle ve bölgeyi daha iyi tasnif etmek amacıyla Çeşme'nin de birkaç özelliğine değinmekte fayda olacaktır. Coğrafi konumunun vermiş olduğu imkanlar dahilinde Çeşme'de Paşa Limanı, Ildır ve çevresinde tekneler su ikmalleri yapmaktadır. Asırlar boyunca da korsanların su ikmali yaptıkları bu sulak bölgede korsanlar, hamamlarını gerçekleştirmiş, temizlenmiş ve çamaşırlarını yıkamışlardır. Bu sistem uzun yıllar devam etmiştir. Çeşme ismi de doğal olarak bu özelliğinden ve özellikle de şehir içindeki durmadan akan pek çok vakfedilmiş çeşmelerinden ileri gelmektedir. Alaçatı'nında diğer nahiyelere kıyasla daha işlevsel bir durumda olması da buna paraleldir(Aksoy, 1998, s.34).

Bulgularımıza göre, Alaçatı'nın belgelere yansıyan gelişmeleri bizden önce Prof.Dr. Tuncer Baykara, Prof.Dr. Mübahat S. Kütükoğlu ve Prof.Dr. Nahide Şimşir çeşitli yönleri ile de ele almış, tarih metodolojisi ve bilgi birikimleriyle, Grekçe yada Yunancaya dayandırılan isim kirliliğine netlik kazandıran çalışmalar sunmuşlardır.

4.1.2. Alaçatı'nın İdaresi Hakkında

Alaçatı bugün İzmir iline bağlı Çeşme ilçesine bağlı bir idari birimdir. Anadolu'nun batısındaki yarımadadan en uçta ve ortada olan Çeşme, bulunduğu konumu itibariyle de ilişkili olarak tarihi geçmişini beraberinde getirmiştir. Adalar(Ege) Denizi ortasında ve Anadolu ile bağlantılı olmasından dolayı birçok yönden zamanın idari birimlerinden adı daha fazla anılmıştır.

Çeşme yarımadası çok eski zamanlardan beri meskûn olup, Akdeniz çevresinde siyasî bir birlik oluşturan Roma devrinde çok gelişmiştir. Eritrea (İldırı), Theos(Seferihisar) ve Klazomenai (Urla) gibi şehirlerin kalıntıları bölgenin mühim yerleri arasındadır.

4. yüzyıl başlarından itibaren Roma'nın gerilemesi, İstanbul eksenli gelişmeler ve 7. Yüzyıldan itibaren İslâmların denizlere hâkim olması, Roma devrindeki düzenin bozulmasına yol açmıştır. Roma devrinin gelişmiş şehirleri, Bizans devrinde giderek küçülmüştür. Çeşme yarımadasının durumu, 7-11. Yüzyıllardaki Adalar/Ege denizinin kaderine bağlı olmuştur. İslâm donanmasının birkaç yüzyıl süren hâkimiyeti sırasında, Ege adalarında nüfus gerilemiş, Çeşme yarımadası da bu gelişmelerden etkilenmiştir.

Tarih ana bilim dalının, döneme birinci elden kaynaklar olarak şahitlik etmesi sebebiyle en önemli başvuru kaynaklarından biri de dönemin devlet himayesi altında seyahatlerini sürdürmüş olan "gezgin" olarak da bilinen seyyahların kaleminden çıkan seyahatnamelerdir.² Evliya Çelebi başta olmak üzere birçok ayrı millete mensup seyyahlar, Çeşme'nin çeşitli yönlerini eserlerine konu almıştır.³ 1671 ve 1788 tarihlerinde İzmir'e geldiği bilinen Evliya Çelebi farklı tarihlerde tekrar tekrar İzmir'e uğradığı bilinsede toplam 10 ciltlik "Evliya Çelebi Seyahatname"sinin 9. Ve 10. (Evilya Çelebi, 1935-1938) ciltlerinde İzmir ile ilgili önemli bilgilere yer verilmiştir.

Bu yarımada da kurulan ilk Türk donanmasını kuran Çaka Bey'den de bahsetmek de idari tarihçesi için yerinde olacaktır. Türkler, 1071'deki Malazgirt Savaşı'ndan, tahmini bir on yıl sonra İzmir'e kadar ilerlemişlerdir. Bunlar arasında Çavuldur boyundan Çaka Bey'in ismi bilinmektedir (Şimşir,2017, s.24). Çakan olarak da bilinen Çaka/Caka, İzmir'e hakim olduktan sonra Çeşme açıklarında bir deniz devleti kurmuştur. 1087-1097 yıllarında İzmir'e hakim olup Adalar Deniz'inde de önemli fetihler gerçekleştirmiştir (Kurat, 1966, s.20-44).

---

² Yabancı seyahatnemelerin detaylıca ele alındığı eserler için ayr. bkz: Pınar, İlhan, *19. Yüzyıl Anadolu Şehirleri* 1-11, 1998, Akademi Kitabevi

³ Seyahatnemeler için ayr. bkz.: Türk Fransız Kolokyumu Bildirileri, "*Fransız Seyahatnameleri ve Tarihin Aynasında İzmir Kolokyumu*",2002, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi:26 ve Üyepazarcı,Erol, *İzmir Gezisi Antoine Galland'ın Bir Elyazması 1678*, İBB Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi:43

Şekil 1. Çaka Bey'in Hakimiyet Sahası

Kaynak: İlgürel, M, 1993. Çaka Bey. TDVİA, C. VIII., 18

İzmir'de ve dolayısıyla Çeşme-Alaçatı iradesini de içine alan, Çaka Bey'den sonraki Türk hakimiyeti, Anadolu'ya akın eden ve uç beyi iken daha sonra beylik haline gelmiş Aydınöğullarına aittir. 1317 yılından sonra Aydınöğlü Umur Bey'in iradesine verilmiştir. 1334 yılında da Aydınöğulları Beyliğinin de deniz üssü gelmiştir (Baykara,2001, s.72). Yıldırım Bayezid, Çeşme ve yöresini, Aydınöğullarıyla birlikte Osmanlı topraklarına kattı fakat Timur 1402'de Yıldırım'ı yenerek, Çeşme'yi yeniden Aydınöğullarına verdi. Çeşme'nin tam olarak Osmanlı Devleti'nin eline geçişi Çelebi Mehmed dönemine rastlar (Yurt Ansiklopedisi, C.VI., s.4301). Bu dönemde genel olarak nüfus %15 Rum nüfus içeren Türk Özellikleri bakımından baskın bir yerleşim yeri idi. Batı Anadolu'daki ulaşımın gelişmesiyle meydana gelen yerleşme, XIV. ve XV. Yüzyıllarda ortaya çıkmış, Cumaovası ve Çeşme-Alaçatı bu devrin mühim ticaret merkezleri olup, İzmir onların yanında geri planda kalmıştır (Baykara,2001, s.94).

XVI. yüzyılda Aydın Sancağına tabi olarak gördüğümüz Çeşme Kazasının sınırları içinde bulunan yerler, XV. yüzyılda İzmir Kazasına bağlı idi. Tabii XVI.

yüzyılda Çeşme kazasının nahiyeleri olan Sivrihisar/Seferihisar ile Hereke ve Karaburun da idari bakımından İzmir kazası hududları içinde bulunmaktaydı. Fatih Sultan Mehmed saltanatında on yıl ara ile yapılmış olan tahrirlere Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde rastlanılmış olsa da bunların içinde Çeşme'ye bağlı yerlerin tam olmadığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı da idari birim olan Çeşme kazası köylerinin bu yüzyıldaki durumlarını tespit etmek imkanından mahrum kalmıştır.

Tahrir defterlerinde bazen ayrı yazılmış, bazen beraber yazılmış olmakla birlikte Çeşme kazasının dört nahiyesi bulunduğu anlaşılmaktadır. Biri Merkez olan Çeşme, diğerleri Hereke, Karaburun ve Sivrihisar/Seferihisar'dır. Ancak XVI. Yüzyıla ait mufassal defterlerde Karaburun ayrı bir nahiye olarak gösterilmemiş, bu bölgedeki köylerin hepsi Çeşme'ye dahil edilmiştir (Kütükoğlu,2010, s.34).

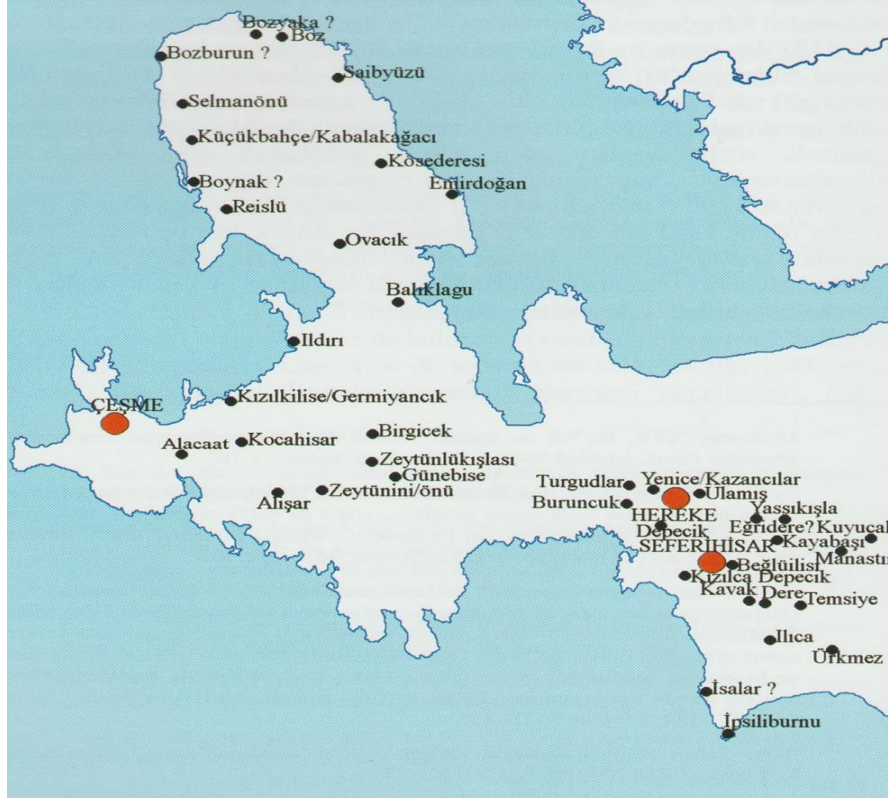
Tablo 1. XVI. Yüzyıl Çeşme Kazası Köylerinin Nahiyeler Arasında Dağılışı

<i>Nahiye</i>	<i>Köyler</i>
<i>Çeşme</i>	<i>Çeşme, Alacaat, Alişar, Birgicik, Günebise, İldırı, Kavlakışla, Kızılkilise/Germiyancık, Kocahisar, Zeytinini, Zeytinlüksası</i>
<i>Hereke</i>	<i>Hereke/Tahin, Çırtlık/Çartlak, Buruncuk, Yenice, Ulamış, Turgutlar, Otururca, İshaklar, Depecik, Buruncuk</i>
<i>Karaburun</i>	<i>Bozyaka, Bozburun, Boz, Boynak, Balıklagu, Kösederesi , Küçükbağçe/ Kabalakağacı, Ovacık, Reislü, Saibyüzü/Ciharyek, Selmanönü</i>
<i>Seferihisar/Sivrihisar</i>	<i>Nefs-i Seferihisar, Beğlülisi, Dere, Ecebölüğü, Eğridere, Evrenlü, Gözsüzler, Ilıca, İpsiliburnu, İsalara, Kayabaşı, Kavak, Kızılcadepecik, Kuyucak, Manastır, Temsiye(Yukarı, Aşağı, Orta), Ürkmez, Yassıkışla</i>

Kaynak: Kütükoğlu, 2010: 37

XVI. Yüzyılda Çeşme'ye bağlı köylerin sayısı 11, Hereke'ye bağlı köylerin sayısı 10, Karaburun'a bağlı köylerin sayısı 12 ve Seferihisar'sa bağlı köylerin sayısı 20 olarak tabloda da gösterilmiştir (Kütükoğlu, 2010, s.37). Yukarıda da görüldüğü

gibi coğrafi özellikten dolayı ismini alan köyler, Antik Çağdaki isimlerinin zamanla Türkleşmesiyle adını alan köyler ve bağlı olduğu cemaatle anılan köyler vardır. Alaçatı/Alacaat köyü, XVI. yüzyıl'da Çeşme kazasına tabii bir yerdir.

Şekil 2. Çeşme Kazası Köyleri

Kaynak: Kütükoğlu,2010:400

Alaçatı'nın tabii olduğu İzmir'e bakacak olursak, kayıtlara geçen idari karmaşıklıkları olsa da, 1841'den itibaren bazı dönemler Aydın eyaletinin merkezi olmuştur. 1841-1843 yılları arasında bu durum değişmiş, eyalet merkezi tekrar Aydın olmuştur. Sonunda Sultam II. Abdülhamid'in 23 Ocak 1850'deki iradesi ile İzmir, Aydın eyaletinin merkezi olmuştur. Eyalet merkezinin İzmir olması sebebiyle de 1850-1867 tarihleri arasında zaman zaman 'İzmir Eyaleti' de denmiştir. Böylece İzmir, 1850'den sonra Aydın eyaletinin, hem de çoğu zaman Sığla sancağının merkezi olmuştur (Baykara,2001, s.74).

Alaçatı için de vilâyet salnâmeleri, neşredildikleri dönemin içerisinde vilayet idari teşkilatında meydana gelen gelişmelerin takip edilmesi bakımından önemli bir kaynaktır. Bu salnâmeler yayımlandıkları vilayetlere göre muhteva bakımından

farklılıklar gösterse de genellikle vilayetin idari teşkilatı, memurları, mahallin tarihi, eski eserleri, coğrafyası, idari taksimatı, kazaları, nahiyeleri, ticaret ve nüfusu hakkında bilgiler, kasaba ve köyleri, üretim faaliyetleri, eski eserleri gibi bilgilere yer verilmiştir (Aydın, 2009, s.53).

Ele aldığımız dönemde Alaçatı'nın arşiv belgelerine yansıyan gelişmelerinde; adı geçen idari kadro, coğrafyası, görev alan devlet memurlarının isimleri ve yılları gibi bilgileri bu salnâmelerden de tasdik etmemiz, transkribe edilen belgelerin doğruluğunu şüphede bırakmamıştır. ⁴

4.1.3. XV. Ve XIX. Yüzyıllarda Çeşme-Alaçatı'nın Demografik Durumu

Bu başlığımızda Alaçatı yerleşkesinin zamanla nüfusundaki artışların nasıl olduğuna ve özellikle ele aldığımız Rumların nüfus hareketlerine yer verilmiştir. Rumların bölgeye geliş sebepleri başka bir bölümde ele alınmış olup, nüfusun asırlar boyunca değişim gösteren sayısal verilerine yer verilmiştir. Başlangıçta hiç Rum öğeler barındırmazken XIX. yüzyılda hızlı ve ani denilebilecek artışları, Osmanlı Arşivi Nüfus Defterlerinden yararlanılarak, tablolar halinde gösterilmiştir.

XVI. Yüzyıla rastlayan Çeşme'ye ait iki nüfus sayımı bulunmaktadır. Birincisi 1529 tarihli olup bu tahrirde Çeşme' tamamı Türk olan, 21.850 kişi bulunmaktadır (Kütükoğlu, 2010, s.92-94). Dolayısıyla Alaçatı yerleşkesinde sadece Türklerden oluştuğunu görmekteyiz. İkinci tahrir 1575 tarihindeki sayım olup kaza nüfusunun tamamı 19.724 Türk'ten oluşmaktadır (Kütükoğlu, 2010, 92-94). Yani XVI. Yüzyıl boyunca bu bölgede hiç gayrimüslim nüfus bulunmadığı bilgisine ulaşılmaktadır (BOA , Tapu-Tahrir nu:537, s.90-92).

XVI. yüzyılın son yarısında Çeşme'de büyük işletmelerin sayısı artınca, küçük işletmeler önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu sebeple Çeşme'de yüzyılın son yarısından itibaren kısmi bir fakirleşme söz konusu olmuştur. Nüfustaki azalma o devirdeki savaşlar, eşkıyalıklar ve muhtemel salgın hastalıklara bağlıdır. Halkın

---

⁴ Aydın Vilâyeti'nin, 1296/1879 tarihinden itibaren, genel olarak her yıl, bazen seyrek olarak yayımlanan toplam 25 adet sâlnamesi, 1326/1908 tarihine kadar mevcuttur.

tamamının deftere kayıt edilmesi ilgili problemleri de nüfus azalışındaki bir faktör olarak göz önünde tutmak gerekir (Kütükoğlu, 2010, s.92-94).

Alaçatı'nın nüfusunda zamanla ilginç değişimler yaşanmıştır. XV. yüzyılda ki adı bir cemaat adı olan "Alacaat" tır ve tamamen Türklerden oluşan bir köydür. Bölge üzerinde uzmanlaşan Kütükoğlu'nun (Kütükoğlu, 2010, s. 207-216) da çalışmalarından XVI. yüzyıllarda da Alaçatı'da hiç Rum nüfusu bulunmamaktadır.

XVII. yüzyıllarda başlayan nüfus hareketliliği, XVIII. Yüzyıldan itibaren Adalar Denizi'ndeki adalarda belirgin bir biçimde kendini göstermiş, aşırı bir nüfus artışı meydana gelmiştir. XIX. yüzyıla gelindiğinde ise Rumların sayı olarak artışı söz konusudur (Şimşir,2018, s.1258).

Çeşme kazasının 1880 yılına gelindiğinde tahmini nüfusu 53,250 kişidir. Bu nüfusun 45.035 Rum, 7965 kişisi Türk, 250 kadarı Musevidir (Ülker,1995, s.100). 1901-1902 yıllarında ise Çeşme genelinde 4.276 Türk, 34.419 Rum, 158 Yahudi ve 54 yabancı bulunmaktadır (Ülker,2010, s.101).

14 Mayıs 1914 tarihinde Çeşme Kaymakamlığı yapmış olan Hilni Uran'a (Uran, 1959, s.66) göre Türklerin 40.000 kişi, Rumların 45.000 kişi olduğu belirtilmiştir. XIX. yüzyıl sonlarında ve XX. Yüzyıl başlarında Rum nüfusu Türk nüfusunun sekiz kat önüne geçmiştir. Rumlarla ilgili olarak XVIII. Yüzyılın ikinci yarısına rastlayan dönemde kayıtlarda fazla bilgi olmaması, son zamanlarda bu kadar arttıklarını destekler niteliktedir (Şimşir, 1995, s.43-55).

Tablo 2. 1844 Çeşme ve Köyleri Erkek Nüfusu

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Yahudi</i>	<i>Kıpti</i>	<i>Rum</i>	<i>Türk</i>
<i>Çeşme Merkez</i>	39	12	2830	686
<i>Çiflik-i Kebir</i>			792	-
<i>Ovacık</i>			216	196
<i>Çeşmeköy</i>			-	36
<i>Köste</i>			373	-
<i>Toplam</i>	39	12	4211	920

Kaynak: Şimşir,2018,1260

Çeşme merkezde 30 Zilhicce 1259 (21 Ocak 1844) tarihli Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 2924 numaralı defterdeki kayıtlara göre toplam 39 Yahudi, 12 Kıpti, 39 Yahudi, 4211 Rum ve 920 Türk bulunmaktadır (BOA.,NFS. d.2924: 177b. ve Şimşir,2022: s.1261). Bu nüfus sayımlarında sadece erkek nüfus sayılmış olup, yukarıda verilen verilerin iki ile çarpımı toplam nüfusa ulaşmak için ortalama bir rakam olarak karşımıza çıkmaktadır (Şimşir,2022: s.1260).

Tablo 3. 1844 Alaçatı Nahiyesi ve Köylerinin Erkek Nüfusu

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Kıpti</i>	<i>Rum</i>	<i>Türk</i>
<i>Alaçatı Merkez</i>	18	2919	93
<i>Ildırı</i>		26	-
<i>Stradam</i>			138
<i>Karaköy</i>			64
<i>Kadıovacık</i>			42
<i>Birgi</i>			32
<i>Zeytincik</i>			12
<i>Toplam</i>	18	2945	381

Kaynak: BOA, ND.2924: 177b.

Alaçatı merkezde 93 Türk, 2919 Rum ve 18 Kıpti nüfus bulunurken, sadece Ildırı yerleşim biriminde 26 kişilik Rum nüfusu kayıtlara geçmiştir. Alaçatı'daki diğer bütün köylerde sadece Türkler iskân etmektedir (Şimşir,2022, s.1261).

Tablo 4. Çeşme Kazası 1844 Erkek Nüfusu

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Türk</i>	<i>Rum</i>	<i>Kıpti</i>	<i>Yahudi</i>
<i>Alaçatı</i>	381	2945	18	-
<i>Çeşme</i>	920	4211	12	39
<i>Toplam</i>	1301	7156	30	39

Kaynak: BOA, ND, 2924: 177b.

1844 tarihli Çeşme kazasının yukarıdaki tabloda toplam erkek nüfus gösterilmiştir. Yine toplam nüfusu iki ile çarpıp tahmini nüfusa ulaşabiliriz. Erkek kadar kadın olduğunu da düşünürsek bu tahmini nüfus 17.052 kişi olmaktadır. Bu nüfusun 14.312 kadarı Rum ve 2602 kadarı da Türk'tür (Şimşir, 2022, s.1261).

Tablo 5. 1844 Çeşme Kazası Cizye Durumu

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Edna(Düşük)</i>	<i>Evsât(Orta)</i>	<i>Alâ(iyi)</i>	<i>Toplam</i>
<i>Çeşme Merkez</i>	302	1183	115	16 00
<i>Alaçatı Merkez</i>	244	1362	186	1792
<i>Çiftlik-i Kebir(Büyük Çiftlik)</i>	90	403	38	531
<i>Köste(Dalyan)</i>	38	202	7	247
<i>Ovacık</i>	17	101	11	129
<i>Ildırı</i>	4	15		19
<i>Yahudi</i>	13			
<i>Kıpti</i>	3	10		13
<i>Toplam</i>	711	3276	357	4344

Kaynak: BOA, ND,2924: 177b.

Cizye durumuna ait tabloya yer vermemizin sebebi, cizye vergisinden elde edilen gelirin daima merkez hazinesine bağlı olmasıdır. Bu vergi sadece gayrimüslimlerin erkek ve iş görenlerinden nakit olarak alınan bir vergidir. Müslüman bir devletin topraklarında dinini ve kültürünü serbest bir şekilde muhafaza edebilmenin karşılığı olarak edna (düşük), evsât (orta), alâ (iyi) gibi gelir durumuna göre alınan bir vergi çeşididir (İnalçık ,1993, s.42).

Tabloya baktığımızda özellikle Alaçatı Merkezde 1362 kişi ile evsât(orta) halli Rumların fazlalığı dikkat çekmektedir. Genel olarak da 3276 kişi ile Çeşme kazası Rumları evsât(orta) halli gelir grubuna dahildir. Bu cizye vergisi veren varlıklı sayılan Rumların nerelerden gelir elde ettikleri Başbakanlık Osmanlı Arşivinden yararlanılarak diğer bölümlerde ele alınacaktır.

Çeşme kazasında 1844 yılında Rum nüfusu 14.312 iken, 1880 yılında 34.419, 1901-1902 yılında 45.035 olmuştur. Yine sırasıyla tarihlere baktığımızda Türk nüfusu 1844'de 2.602 kişi, 1880'de 7965 kişi ve 1901-2'de 4276 kişidir. Sayısal verilerden anlaşılacağı üzere her geçen yıl Rum nüfus giderek artmıştır (Şimşir, 2018, s.1262).

Başlangıçta tamamen Türklerden oluşan Alaçatı, XIX. yüzyılın sonlarında çoğunluğu Hıristiyan olan Alaçatı'ya dönüşmüştür. Rumlar ilk geldikleri zamandan sonra, bölgeden İstiklal Harbi sonrası ayrılıp, tekrar bölgeye göçmenler yerleştirilmiştir. İşte bu yeni gelenlerin eskiden beri orada yaşayanlar arasında bir menfaat kavgası olduğundan dolayı, yeni dönem tarihinde Alaçatı için Hıristiyan olgusu akıllarda kalıcı olmuştur. Bu incelenmeye muhtaç sosyolojik bir hadisedir. Bu sebeple Rumların bölgeye hangi sebeplerle geldiği ve sonrasında çoğalıp Türklere nasıl müdahale ettikleri önem arz etmekte olup aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

4.1.4. Rumların Alaçatı'ya Gelişi ve Ayrılışı

Mahalli rivayetler Rumların Alaçatı'nın da içinde bulunduğu Urla Yarımadası'na XVIII. Ve XIX. yüzyıl başlarında geldiğini söylemektedir (Baykara, 1999, s.197). Bu ögelere baktığımız zaman Osmanlı Arşivindeki nüfus kayıtları, dönemin birinci elden kaynakları olan seyahatnameler ve hatıratlara yansıyan rakamlara denk düştüğü görülmektedir.

Bu ögelerden ilki Çeşme- Alaçatı'da önemli bir yere sahip olan Hacı Memiş Ağa'nın çiftliklerinde çalıştırmak üzere Sakız adasından Alaçatı'ya getirmiş olduğu Rumlardır. Bu Rumlar daha sonraki zamanlarda kendi hısımlarını da bölgeye getirmek suretiyle çoğaldılar ve Alaçatı'nın önemli sayılan kısımlarını işgal etmişlerdir. Zamanla da bu Rumlar iç köylere yerleşerek kayalık arazileri set yapmak ve başka yerden toprak taşınması suretiyle bağlıklar kurmuşlar ve bölgeye yerleşmişlerdir (Baykara,1999, s.197).

Kayıtları doğrulayan diğer bir öge ise Urla Yarımadası'ndaki adaların ticaret ve ulaşımın gelişmesine paralel olarak, nüfus fazlalığı ile kendine taşacak yer aramasıdır. Adalardaki bazı çalışkan ve becerikli Rumlar olarak tabir edilen bu gayrimüslimler ihtiyaç sevgiyle Alaçatı'ya gelmiş ve buradaki çiftlik sahiplerine

müracaat ederek, kendilerine ayrılacak küçük arazi parçaları üzerinde bağ tesisine izin almışlardır. Bu bağları taahhüt üzerine çiftlik sahiplerine aynen geri bırakacaklarını beyan etmişlerdir (Uran, 1959, s.68).

Çeşme Kaymakamlığı yapmış olan Uran, tecrübelerini ‘‘Hatıralarım’’ isimli eserinde toplamış ve bize Alaçatı’daki Rumlara ait birçok değeri sunmuştur. Uran, bu eserinde, bölgeye gelip çiftlik sahipleri ile anlaşılan Rumlardan şu şekilde bahsetmiştir:

‘‘ilkın birkaç açıkgözün teşebbüsü ile açılan bu çığır, kısa zamanda taammüm etmiş ve her tarafa yer yer bağlar tesis edilmeye, halk çoğalmaya ve pek tabii olarak, adalardan getirilen Rum aileler için evler yapılmaya ve köyler kurulmaya başlamış.’’ (Uran, 1959, s.68).

Rumların bu yüzyılda bu kadar artmasının aksine Türk nüfusunun durmunu olumsuz yönde etkileyecek bir sürü sebep vardır. Bu olumsuz durumların aydınlanması için yine Prof. Dr. Nahide Şimşir ve Prof. Dr.Tuncer Baykara gibi hocalarımızın bölge üzerindeki ayrıntılı çalışmalarından yararlanmaktayız. Salgın hastalıklar, Türk erkeklerinin mecburi askeri vazifeleri ve savaşlar ve diğer sebepler Türk nüfusunun azalmasına sebep olmuş, dolayısıyla Alaçatı tarihini de etkilemiştir.

Alaçatı yöresini de etkileyen salgın hastalıklar, mahalli rivayetlere göre Yarımada’daki Türk nüfusu hâvi köylerin virân hale gelmesinin belli başlı sebeplerindendir. Neredeyse bütün köylerin ‘‘veba’’dan yok olduğu söylenmektedir. Alaçatı gibi Türk köylerinin vebadan etkilendiği sıralar Rumlarında etkilendiği muhtemeldir, ancak Türk nüfusunun yerini alacak bir nüfus bulunmadığı halde, diğer bölümlerde ele aldığımız adalardan devamlı Rum nüfusunun geldiği bilinmektedir. Bu zamanlarda Rum nüfusunun daha az etkilendiğini düşündüren nispeten daha kıyı-köşe dediğimiz yerlerde ikamet etmeleridir. Özellikle de 1831, 1837 ve 1849 salgınları büyük ölçüde nüfus kaybına yol açmış yarımada’daki birçok Türk köyü tamamen boşalmıştır (Baykara, 1999, s.200). Bu bir köyün nüfusunu yok edecek etkiye sahip hastalıklar, ‘‘XV. ve XIX. yüzyılda Demografik Durum’’ başlığımızda yer verdiğimiz sayısal verilere bakacak olursak, Rum ve Türk nüfusunun arasındaki hayli farkın sebebini de destekler niteliktedir.

Alaçatı dahil tüm Urla Yarımadasının nüfusunu değiştiren diğer durum, XIX. yüzyıl boyunca devam eden savaşlardır. Özellikle Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasından sonraki savaşların daha çok etkili olduğu düşünülmektedir. Türk erkeklerinin savaşa gitmesi sebebiyle çoğu şehir ve köylerin boşaldığı anlaşılmaktadır. 1828-1829, 1831-1832 ve 1867-1877 savaşlarının etkileri sadece Urla Yarımadası’nda

değil tüm Anadolu'da hissedilmiştir. II. Mahmud döneminden itibaren özellikle de 1826'dan sonra gayrimüslim tebaadan alınan cizye, bir nevi askerlik vergisi şekline dönüştüğünden, tüm yük Türk erkelerine yüklenmiştir (Baykara,1999: 200). Yine Alaçatı Rum nüfusunun bölgede sayıca üstün duruma gelmeleri açısından önem arz etmektedir.

Bu yüzyıllarda Avrupa'da cereyan eden savaşlar da, Osmanlı Devleti'nin zirai ürün ve hububat talebini arttırmıştır. Makul fiyatlar ve talep doğrultusunda boş zirai alanların işletmeye açılması Osmanlı Devleti içinde yararlı bir durum olacaktır. Fakat var olan iş gücü açığı sorununu gidermek için yine bölgeye Adalardan gelen Rumlar, özellikle "geçici" olarak iskân olmuşlardır. "Megali Idea"nın ilk göze batan etkisi ile de 1821- 1827 yıllarındaki Yunan isyanı sırasında Rumlar, Batı Anadolu'dan Yunanistan ve Adalara kaçmışlardır. Ancak Yunanistan, 3 Şubat 1830 yılında bağımsızlığını ilan edince daha önce gidenlerden daha fazla Rum Batı Anadolu'ya geri gelmiştir (Baykara: 1981, s.10). 1828-1829 tarihinde gerçekleşen harbi Osmanlı Devleti kaybedince Yunanistan'ın bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı ve eskinin üzerine getirilen genel af ilanı sebebiyle geri gidenler daha da kalabalık bir şekilde geri dönmüşlerdir. En önemli noktalardan birisi de Yunanistan'ın bu olaya artık devlet olarak sahip çıkmaya başlamasıdır. Dönemin şartları veya yöneticilerinin dikkatsizliği olarak yorumlanabilecek sebeplerle Osmanlı yöneti bu konuya dikkat etmemiştir. İşte bu XIX. Yüzyılın ikinci yarısı, Müslüman mahallelerin boşalıp Rumların yerleştirildiği dönemdir (Baykara,1999, s.215).

15 Mayıs 1919'da Yunan yetkilileri, İzmir başta olmak üzere Batı Anadolu'da demografik durumu kendi lehine çevirmek için harekete geçmiştir. Bu sebeple kanunlar çıkarmış, komisyonlar kurmuş ve Türk halkını sürgüne başlamışlardır. Bu sürgün edilen Türklerin yerlerine, Balkan Savaşı'ndan sonra kurulmuş olan Osmanlı-Yunan Mübadele Komisyonu kararıyla Makedonya'daki Türklerin yerlerine iskân edilmiş olan Rumlarla, Birinci Cihan Harbi sebebiyle Osmanlı ordusunda görev yapmamak için kaçmış Rumlar, İzmir ve işgal bölgelerine iskân edilmesi fikri söz konusu olmuştur. İzmir'in işgal sürecinden Ocak 1921 tarihine kadar Ayvalık'a 22.000 Rum göçmeni iskân ettirilmiş, Çeşme'ye de çok sayıda Rum geri dönmüştür (Şimşir, 2017, s.1383).

1919 yılındaki İzmir'deki silahlı hareket, çok uzun zaman önce başlayan nüfus akınının son ve kesin hamlesi gibi nitelendirilebilir. 1922 yılına gelindiğinde Alaçatı

da, Milli Mücadele'nin galipleri Türkler tarafından, Rumlardan arındırılmıştır.⁵ Özelde incelediğimiz arşiv belgelerindeki Türk topraklarına yapılan müdahaleler, kalabalık bir şekilde dönen nüfustan müteşekkil kendini Alaça'nın vârisleri olduklarını iddaa Rumların davalarını haksız çıkarmaktadır.

4.2. Paftos

4.2.1. 'Paftos' Tabiri

Paftos, Yunanca bir kelimedir. Kelime sözlük anlamı olarak kiralamak anlamına gelmektedir. Paftos bir nevi gedik türüdür; gedik ise en genel hatlarıyla Osmanlı hukukunda imtiyaz ve inhisar esasına dayanan tasarruf hakkı anlamına gelmektedir (Akgündüz,1996, s.541). Paftos gediği ise şehir ve kasaba harici bazı araziden daimi surette alınan intifa'(yararlanma) hakkıdır.⁶

Öncelikle bu tabirin belli bir dönem hukuki çerçevede yerini alıp sonradan önemini yitirmesi bizim için önemlidir. Çünkü bu Paftos tabirinin seyri, Alaçatı'daki XIX. yüzyılın başlarında kalabalıklaşıp XX. Yüzyıl başlarında tamamen bölgeden temizlenen Rumlarla paraleldir. "Paftos Meselesi" sınırlı sayıda kayıtlara geçen ve ele alınış bakımından yetersiz bir konudur. Bu sebeple de Alaçatı hakkında türlü yakıştırmalar yapılan eserlerin genel olarak Çeşme Kaymakamı Hilmi Uran'ın hatıralarındaki bilgilerden öteye geçemediği tespitindeyiz. "Paftos" hakkında kanunlar çerçevesinde en ayrıntılı şekildeki kayıtları bölge üzerinde uzun yıllar zaman harcamış olan Prof.Dr. Nahide Şimşir'den öğrenmekteyiz.

4.2.2. Paftos Meselesinin Ortaya Çıkışı

Özellikle İzmir, Bursa ve Manisa gibi bölgelerde kasaba ve şehir merkezi dışındaki bazı arazi izerine bağ ve ağaç dikmek ve bunların o yerlerde durması karşılığında yer sahiplerine muayyen bir ücret vermek üzere elde edilen yararlanma hakkı olan Paftos, Alaçatı ile ilgili incelediğimiz arşiv belgelerindeki Türklerin

---

⁵ Türk-Rum mübadelesi için yapılan antlaşmalar için ayrıca bkz.: Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995, Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, s.292-294

⁶<https://www.vgm.gov.tr/kurumsal/tarihce/> vakıf deyimleri ve terimleri sözlüğü

topraklarına yapılan müdahalelerin temelinde yatan bir problemdir. Tapuca bu husustaki mukaveleler kabul olunarak bağ ve ağaç meydana getirenlerin ve zemîni, mutasarrıflarının⁷namına kaydolmuştur. Belli bir arazi üzerindeki ağaç/bağ sahibi ve yer sahibi olmak üzere çifte sahipli uygulamanın o tarihlerdeki adı ‘Paftos’⁷tur (Şimşir, 2018, s.1243)

Paftos müessesinin daha iyi anlaşılması için Örfü Belde isimli müesseseye de bakmak gereklidir. Çünkü gerek örfi belde, gerekse paftos müesseseleri hedefleri doğrultusunda birbirlerine benzemekle beraber, birbirlerinden meydana gelmiş ve boşluğu doldurmuştur. Tapu kütüğünün, Medeni Kanunun kabulünden önce olmamasından dolayı âdetlerin tescili de mümkün olamamıştır. Bu sebeple müesseseye Örfü Belde isminin verildiği kanaatindeyiz (Şimşir, 2018, s.1245)

Örfi Belde Gediği ise üst hakkı mahiyetinde olup özellikle de İzmir ve çevresinde rastlanan bir gedik çeşididir. Gedik hakkıyla karıştırılmamalıdır. Çünkü gedikle arasındaki benzerlik sadece arsasına, ağaçlarına, mülk ve binalarına gedik denmesidir. Örfi Belde Gediği, yerlerin arazi sahiplerinin mülkü olarak kalmak şartı ve gedik sahiplerinin de arazi mutasarrıflarına yıllık olarak belirlenen kira bedelini vermek şartıyla, arazi üzerinde devamlı kalma ve sahibine daimi olarak tasarruf hakkı sağlama özelliği bulunan bina ve ağaçların mülkiyetini gedik sahibine kazandıran bir tasarruf çeşididir. Yani arazi mülk sahibinin, ağaç ve binaların mülkiyet kiracının olduğu anlamına gelmektedir. (Akgündüz, 1996, s.542)

XIX. yüzyıldaki toprağa dayalı bu müesseseleri bilmemiz XIX. yüzyıldaki Alaçatı topraklarında yaşanan anlaşmazlıkları açığa çıkarmamız konusunda önem arz etmektedir. Çünkü XIX. yüzyılda büyük bir artış gösteren Rum nüfusu bu beldedeki dengelerinde bozulmasına sebep olmuştur. Bu sebeple Rumlar, Türk arazi sahipleri ile bir dizi problemler yaşamıştır. Paftos Meselesi ile ilgili tartışmaların Alaçatı’daki yansımaları vakıf topraklarını işleyen Rum ahalinin, bir müddet sonra vakfa ait toprakları sahiplenmiş olduğunu göstermektedir. Ancak yukarda özellikle belirttiğimiz paftosun, örfi belde ile birbirini tamamladığından bahsetmiştik. Bu Örfü Belde denilen müessesenin Medeni Kanunda ‘‘Üst Hakkı’’ olarak tanzim edilmiş haliyle

---

⁷ Tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan. Ferit, Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 2017, s. 806

uyuşmaktadır. Bu sebeple Rumların Paftos Meselesi'nin çözümü de yine kanunlar çerçevesinde olmuştur (Şimşir 2018, s.1247).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yaklaşık 30 adet belge bu topraklardaki paftosu ilgilendiren belgelerdir. Paftos meselesinin ortaya çıkışı vakıf mütevellilerinin şikayeti ile olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle ilk belge grubu mütevellilerin şikayetlerini konu almıştır. İkinci grup belgeler, paftos meselesi için bir komisyonun kurulması hakkındadır. Üçüncü grup belgeler, kurulan komisyonun verdiği raporun merkeze iletilmesi ile ilgilidir. Dördüncü grup, merkezin paftos meselesi ile ilgili karar zamanı ile ilgilidir. Beşinci grup belgeler, merkezden çıkan kararın lehlerine çıkması için Rumların İstanbul'da lobi faaliyetlerinde bulunmalarını kapsar. Diğer grup, verilen kararlar ile ilgilidir. Son yedinci grup belgeler ise çıkan kararların Rumları rahatsız etmesi üzerine olay çıkarma girişimlerinden söz etmektedir (Şimşir, 2018, s.1248)

Bizim özellikle ele aldığımız belge grupları XIX. yüzyıldaki Paftos meselesinin en hareketli olduğu zamanları ihtiva eden ikinci, üçüncü ve dördüncü grup belgelerdir. Dolayısıyla incelediğimiz belgelerde paftos meselesinin artık ahalinin kendi arasında halledemeyip çözüme kavuşması için bir komisyon kurulmasıyla ilgili bilgilere, ardından bu komisyonun verdiği raporların Aydın valisi tarafından İstanbul'a nasıl iletilmesi gerektiğini ve paftosa dair kararların ne olduğu yönündeki bilgilere detaylı bir şekilde Arşiv kayıtlarından ulaşmaktayız.

Belgelere yansıyan bu paftos meselesinin aslında Alaçatı'da da bulunan Melek Mehmed Paşa vakıf toprakları ile Süheyl Efendi vakıf topraklarını üzerine bağ dikmek suretiyle tasarruf eden Rumlar ve toprağın asıl sahibi olan Türkler arasında olduğu görülmektedir. Rumların, bu vakıf topraklarda bağ, ağaç vb. tesis edip, vakıflara olan kira bedellerini ödememelerinden dolayı vakıf mütevellilerinin şikayetleri ile mahkemelik olmuşlardır. Osmanlı Hükümeti, konuya çözümlenmek için müfettişler görevlendirmiş ve aracılardan yol açtığı karışıklıkları, sebep oldukları olayları, konuyla olan yakınlıklarını... vb. incelemek ve irdelemek amacıyla çözüme kavuşturmuştur. Bu meselenin çözümünün uzun bir zaman dilimine yayılmasının başlıca sebepleri: konunun muhatabı Rumların sayıca çoğunluk durumunda olmaları, Alaçatı'daki Türk nüfusunun az olması, devletin içinde bulunduğu iktisadi ve siyasi durumunun zafiyeti...vb. olarak açıklanabilir (Şimşir,2018, s.1249)

4.3. Belgelere Dair

4.3.1. Tanzimat Devri Osmanlı Diplomatiyası ve İrâde Tasnifi

Divan-ı Hümâyûn'un 17. yıldan itibaren önemini kaybetmeye başlamasıyla beraber, devlet merkezi Sadrazam konağı olan Paşakapısı'na yani Bâb-ı Âsafi'ye kaymıştır. Divan-ı Hümâyûn bürolarında ve tutulan kayıtlar da buraya intikal etmiştir. Yapılan reformlar ile devletin yeni işleyiş tarzı belirlenmiştir. 1836'da Sadâret kurumlarının bazı birimleri Dâhiliye, Hariciye ve Deâvi nezâretlerine paylaştırılarak bir görev plânlaması yapılmıştır. Bakanlar kurulu niteliğinde Meclis-i Vükelâ, danışma meclisi niteliğinde Meclis-i Vâlâ, Dâr-ı Şûrâ gibi meclisler hayata geçirilmiş ve Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar yaşayan Bâbîâlî kurulmuştur. Bâbîâlî heyetinin dışında aşamalı olarak Maliye(1839), Zabtiye(1839), Ticaret ve Ziraat (1839), Posta ve Telgraf (1840), Hazine-i Hâssa(1850), Maârif(1857), Defter-i Hakani(1871), Adliye (1877) ve Harbiye(1908) nezâretleri kurulmuş ve o günkü ihtiyaçlara göre düzenlenmiştir (Osmanlı Arşiv Rehberi,2017, s.186).

Devlet merkezi olan Bâbîâlinin içindeki birimler Tanzimat sonrasında uzun süre bir bütünlük içinde çalışmışlardır. Bu süre zarfında ortaya çıkan belge ve defterler Bâbîâlî Evrak Odası'nda korunmuştur. Bu nedenle de Bâbîâlî Evrakı olarak tanımlanmışlardır. Bu gruptaki belgeler Sadâret, Meclis-i Vâlâ, Şûrâ-yı Devlet, Dâhiliye, Hariciye ve Deâvî nezâretleri belgelerinden müteşekkildir. Bu doğrultuda da devlet arşivleri tarafından provenance sistemi içinde ayrı ayrı tasnif edilmişlerdir (Osmanlı Arşiv Rehberi,2017, s.186).

Bâbîâlî evrakının giriş ve çıkışının kontrol edildiği Dahiliye Kalemi ve Bâbîâlî Evrak Odası olarak iki kayıt odası bulunuyordu. Dahiliye Kalemi; vilayetlere giden ve vilayetlerden gelen evrakın genel evrak bürosudur. Bâbîâlî Evrak Odası da nezaretlerden gelen ve bakanlıklara giden evrakın kayıt işlerini yürütmüştür.

Vilâyetlerden Bâbîâlî'ye gelen evrak müsteşar tarafından görülmüş, havalisi işaretlenmiş dahiliye kalemine havalesi işaretlenmiş, Dahiliye bürosunda deftere kaydedilmiş sonra havalesine göre Bâbîâlî dairelerinden birine gönderilmiştir. Nezâretlerden gelen belgelerde müsteşar tarafından görüldükten sonra Bâbîâlî Evrak Odası'na gelerek defterine kaydedilmiş ve ilgili dairesine gönderilmiştir. Bâbîâlî'den vilayetlere giden belge yine Dahiliye Bürosuna gelip defterine kaydedilmiş ve ilgili

vilayete gönderilmiştir. Bâbîâli'den nezâret ve dairelere giden evrak ise Bâbîâli Evrak Odası'nda deftere kaydedilmiş ve ilgili dairesine gönderilmiştir. 1872'de Dahiliye Bürosu'nun kaldırılması ile bu büronun görevleri Bâbîâli Evrak Odasına verilmiştir. Dahiliye Bürosu yerine evrak mühürlemek için de İcra Odası kurulmuştur. Böylece 1872'den başlayarak nezaret ve vilayetler arası belgelerin her türlü işleminden Bâbîâli Evrak Odası sorumlu olmuştur. 1839'dan itibaren de Sadâret Dairesi Evrakı, bürolarına göre 1.Hazine-i Evrak Müdürlüğü İrâdeler(1255 -1309), 2. Sadâret Divan (Beylikçi) Kalemî Belgeleri, 3.Sadâret Mektubî Kalemî Belgeleri, 4.Sadâret Âmedi Kalemî Belgeleri ve Meclis-i Vükelâ Belgeleri, 5. Sadâret Teşrifat Kalemî Belgeleri, 6.Sadâret Eyalât-ı Mümtâze Belgeleri, 7.Sadâret Muhasebe Kalemî Belgeleri, 8. Sadâret Evrak Kalemî Belgeleri ve 9. Sadâret Müteferrik Belgeleri olmak üzere 9 kısma ayrılmıştır (Osmanlı Arşiv Rehberi, 2017, s.186).

Bizim tezimizde yer alan belgeler Hazine Evrak Müdürlüğü-İrâdeler tasnifi içindedir. Yazılı olarak irâdeler bir belge türü olarak varlıklarını 1839'dan 1922'ye kadar sürdürmüştür. Osmanlı diplomatikasında 1839 sonrasında hatt-ı hümayûnlara rastlansa da, genel olarak bu tarihten sonra irade türündeki belgeler yoğun ve düzenli bir şekilde bulunmaktadır. Hatt-ı hümayûnlar padişahların bizzat kendi el yazıları ile yazmış oldukları emirler iken, irâdeler mâbeyn başkâtibinin padişah adına yazmış olduğu vesikalardır (Osmanlı Arşiv Rehberi,2017, s.187).

Tanzimat döneminde, bürokratik teşkilâtta kadro ve işlem hacmi büyümüş, idarî-malî-askerî açılardan merkezîyetçilik artmıştır. 1840'lı yıllarda bile merkez ve taşra teşkilâtlarında yeni oluşturulan nezâret şubelerinde istihdâm edilen memur sayısı artmış, malî problemler sebebiyle kadro indirimi istenmesine rağmen bu istek yerine getirilmemiştir(Ortaylı 2008, s.300) Tanzimat döneminde açılan modern okullarda yetişen gençler bürokraside istihdam edilmiştir. Merkezîyetçi yönetim, merkezî hükümetin yazılarının ülkenin en ücra köşelerinde okunup anlaşılması olarak anlaşılmıştır. Daha da önemlisi ülkenin en ücra köşelerindeki ofislerin her türlü kayıt ve işlemleri taşrada daha üst mercide ve başkentteki ofislerde kontrol ve takip edilmiştir. Belgelerde özlü, açık ifade ve açık bir imlaya ihtiyaç duyulduğu için, yazışmaların dili ve kaligrafi bundan etkilenmiştir. Tanzimat bürokrasisi genellikle nesih yazısını tercih etmiştir. Bununla birlikte özel olarak ferman ve beratlarda da divanî yazı kullanılmıştır. Rik'a ve sülûs bu yüzyılda bürokraside kullanılmaya devam etmiştir (Ortaylı 2008, s. 301).

Tanzimat devrinin diplomatik ve paleografya açısından en zengin ve tipik örnekleri 1255-1310/1839 -1893 tarihli iradeler tasnifindedir. Bu tarihler arasındaki irâdeler, Dahiliye, Hariciye, Meclis-i Vâlâ (1868'den sonra Şûrâ-yı Devlet), Meclis-i Mahsûs ve Divan-ı Ahkâm-ı Adliye irâdelerinden meydana gelmektedir. İrade tasnifine giren belgeler, işlemin gereği olarak en alt birimden yazılan yazıdan yahut Osmanlı tebaasından kişilerin yazmış olduğu arzuhalde başlayarak, merkez veya taşra teşkilâtında kaza ve livadan örneğin şehremanetinden yazılan bir vesikanın bakanlıkta veya Meclis-i Vâlâ'da⁸ nasıl görüşülüp, ne gibi karar verilmiş olduğunu bildiren mazbata ve sadaretin arz tezkiresiyle birlikte(leffen) sorunun Mâbeyn-i Hümâyun'a arz edilmesiyle alınan iradeyi de şerh olarak kapsamaktadır (irade hamîşi). (Ortaylı 2008, s.303) Bu sebeple bizim tezimize konu olan Alaçatı'daki arazi sahipleri Türkler ile kiracıları Rumlar arasında yaşanan gelişmeleri içeren iradeler, bir hayli kabarık leffleri ile birlikte bulunmaktadır. Bu konu ile ilgili bürokratik hiyerarşideki işlem ve süreç hakkında her yönden bilgi sahibi olmamıza imkân sağlamaktadır. 19. Yüzyıldaki Osmanlı bürokrasisinin kitabeti, kullanılan litaretüre (elkâb) ve işlemler hakkında hiyerarşik aşamalarda alınan kararlar bu zengin tasnifte takip edilebilmektedir. İrade tasnifinde yer alan belgelerimizin bizzat kendileri Osmanlı bürokrasisinin ihtisaslaşması hakkında mühim bir fikir ve bilgi vermektedir.

4.3.2. Belgelerin Dil ve Uslûbu

Tanzimat devrinde edebiyat sadece şiirden ibaret olmayıp, hangi konuda olursa olsun güzel yazmak, doğru ve özlü bir nesir sanatı prensibine dayanmıştır. Tanzimat aydın ve idarecileri devlet yazışmalarında da bu anlayışa yer vermişlerdir. Osmanlı Devlet adamları bu yüzyılda geçmiş yüzyıllara göre inşa sanatının prestiji ve önemine daha fazla önem vermişlerdir.

---

⁸ 2. Mahmud, 24 Mart 1838'de yapmayı düşündüğü reformlar için gerekli alt yapı çalışmalarını yapmak üzere Topkapı Sarayı'nda Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye adında meclisi kurmuştur. 21 Nisan 1857'de Meclis-i Vâlâ ele alınacak işler açısından mülkiye, maliye ve evkaf, askeriye, hariciye ve deâvî olmak üzere beş ihtisas dairesine ayrılmıştır.14 Temmuz 1861'de Meclis-i Ahkâm-ı Adliyye adıyla Meclis-i Vâlâ ve Meclis-i Tanzimat birleştirilmiştir. Mülkiyei muhakemât ve kavânin ve nizamat daireleri olmak üzere yeni meclisin sorumluluklarını belirleyen bir tüzük hazırlanmıştır. Meclis-i Vâlâ 8 Mart 1840'da saraydan Bâbîâlî'deki binasına taşınmış, padişahın tartışmaları izlemesi için özel bir yer yapılmıştır. Kararlar oy çokluğu ile alınmıştır. Görüşmeler öncesinde Kuran okunarak başlanmıştır. Meclis-i Vâlâ tam bir reform meclisi olmuş hem karar almış hem denetlemiş hem de gerektiğinde cezalandırmıştır(Akyıldız, 2012: 56-66).

Alaçatı ile ilgili belgelerde izlediğimiz bürokratik işlem usulüne göre, vilâyet kademesinin alt biriminden gelen arzuhal ve mülkî âmirin yazısı, vilâyetin valisinin mazbatasıyla merkeze gönderilmiştir. Belgelerde Dahiliye Nazırına arz ve mütalaasını bildirmiştir. Konu Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye’de görüşülmüş, karar mazbata ile sadarete sunulmuştur. Sadaretin arz tezkiresiyle de Mâbeyn-i Hümâyûn’a arz edilmiş olan mesele; aynı tezkire üzerine Mâbeynin yazmış olduğu şerhle (irade hamîşi) irade-i seniyye’ye çıkmıştır. Tanzimat dönemi boyunca Meclis-i Vâlâ’ya Alaçatı’nın toprak meselesi ile ilgili olan belgeler gibi, çok sayıda belge ve konu intikâl etmiştir. Esasen Meclis-i Vâlâ’nın görevleri son derece geniş ve iş yükü çok fazla olmuştur.

Meclis-i Vâlâ davaların temyizi, memurların yargılanması, kararname ve nizâmnâmelerin kaleme alınması gibi yarı teşrii görevler haricinde; falan tekkenin ianesi, filan köy camiinin onarımı, gayrimüslim cemaatlerin önemli iş ve meselelerinin çözümü, tayin-terfî, bütçe hazırlanması veya tartışılması, az veya çok mühim bayındırlık görevleri, hatta yüksek dereceli memurların özel hayatlarının denetimi gibi sosyal, hukukî, kültürel ve idarî hayatımız bakımından zengin vesika gruplarını içermektedir. Meclis-i Vâlâ’nın Gülhane Fermanına kadar iş yükü daha fazla olmuş, Âli ve Fuad Paşalar ile 2. Abdülhamid devrinde, devlet ofislerinde ihtisaslaşma artmış, irade tasnifinde de yeni bölümlenmeler ve Osmanlı diplomatikası açısından yeni özellikler ortaya çıkmıştır (Ortaylı 2008, s.304).

4.3.3. Alaçatı ile İlgili Belgelerin İşlem Hızı

Osmanlı Devleti’nde bir arzuhalin, taşra veya merkezde hiyerarşinin alt basamağındaki bir ofisin başlattığı bir işin en yüksek makama kadar ulaşip, olumlu-olumsuz bir sonuca bağlanmasının nasıl ve ne kadar zaman aldığı; başka bir deyişle ofislerin yazışmalarının yürütme ve karar alma sürecinin hızının ne olduğu sorusuna cevap da İrade tasnifindeki müstakil diğer bazı belge tomarları olduğu gibi, Alaçatı ile ilgili belge tomarlarında da görülebilecektir. İ.MVL 530/23766’dakibelge tomarı Ocak 1836’daki Ferman suretini, 3 Şubat 1836 tarihli fermanı, 14 Mayıs 1863 tarihli beyannameyi, 9 Kasım 1863 tarihli mazbatayı kapsamaktadır (BOA. İ.MVL 530/23766)

4.3.4. Alaçatı ile İlgili Belgelerde Kullanılan Elkab

19. yüzyılın başlarında daha sade, özel ve anonimleşen ilişkilerin yeni kurulmakta olduğu bir bürokrasi olması sebebiyle belgelerde belirlenmiş elkab ve hitab biçimlerine rağmen, kaleme alan memurun ast üst, üstatlık-şakirtlik, yaş ve kıdem sırası vb. özelliklerin de ön plâna çıkması sözkonusudur. Fakat bu durum kısa süre sonra terketilmiş, onun yerine “atûfetlü efendim hazretleri” gibi bir hitap tarzı yaygınlaşmıştır. Kısa zaman sonra Tanzimat bürokrasisi makama bağlı standart anonim bir titulatür kullanmaya başlamıştır. Hükümdarın elkabı onun vermiş olduğu ferman ve hatt-ı hümayûnlarda, beratlarda geleneğe sadık kalarak devam etmiştir. Hilâfet makamına daha fazla önem verilen bir ifade yöntemi tercih edilmiştir. Padişah için “cenâb-ı cihândârî, hazret-i cihandârî” gibi elkâbların yanında irade-i seniyyeye arz edilen evrakta standart bir ifade biçmi olarak “ her ne veçhiyle emr ü fermân-ı hazret-i şehinşâhî şerefsünuh buyurulur ise...” kalıbı yer almaktadır. Her türlü yapılacak iş ve olumlu durumlardan önce “sâye-i ma’dalet-vâye-i cenâb-ı cihândârî...” Veya güvenlik veya isyan ile ilgili hallerde “sâye-i asayiş-vâye-ihazret-i mülûkâne...” yahut da bir topluluğa bir hak, ayrıcalık veya izin veriliyor, birine maaş, rütbe bağışlanıyorsa, “sâye-i ihsân vâye-i cenâb-ı tâc-dârî” gibi uygun deyimler kullanılarak hükümdarın adının anılmasına vesile olunmuştur. Bazı belgelerde hilâfet unvanının öne çıkarılması için “zât-ı kutsiyet-i tâc-dârî” şeklinde bir ifade tercih edilmiştir (Ortaylı 2008, s.308).

4.3.5. Arz Tezkireleri

İrâdelerin bu türü sadrazamın, mâbeyn-i humâyûn baş kitabetine yazmış olduğu arz tezkiresinin altında mâbeyn başkâtibi tarafından padişahın iradesinin yazılmasından meydana gelmiştir. Bu iradeler sadrazama hitab eden bir elkabla başlamıştır. 2. Mahmud devri irâdelerinde bulunan elkab çok uzun ve külfetli iken bir süre sonra kısaltılıp sadeleştirilmiştir. “Devletlü, inâyetlü, âtifetlü, übbehetlü velîyü’n-ni’am vufûrû’l-kerem efendim hazretleri”, “Ma’rûz-ı bende-i müsted’ileridir ki”, “Ma’rûz-ı bendeleridir ki”, biçimleri kullanıldıktan sonra “Ma’rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki” tercih edilmiştir (Kütükoğlu, 1994, s.183)

İradenin şerhi (hamişi) “reşide-i dest-i tazîm olan, işbu tezkire-i seniyye-i âsafâneleri, manzûr-ı âlî-i hazret-i şâhâne buyurulmuş...” gibi bir kalıpla başlatılmıştır. İradenin çıkışı (sadrı) için kullanılmış olan başka bir kalıp da sadrazam elkabı “zîver-i dest-i i’zâz olan işbu tezkire-i sâmiyye-i hidîvâneleriyle zikrolunan mazbata manzûr-ı ma’âlî-mevfûr-ı hazret-i padişâhî buyurulmuş...” şeklindedir (Ortaylı 2008, s.309).

Asttan üstte, mesela nezaretler ve Meclis-i Vâlâ’dan sadarete “devletlü efendim” şeklinde ifade edilmiştir. Bu tip mazbata ve tezkirelerde “maruz-ı çâker-i kemîneleridir ki” ifadesi ile yazılma sebebi arz edilmiştir. Sadrazam paşadan “ne veçhiyle emr-i irâde-, seniyye-i vekâletpenâhîleri” ile söz edilmiştir. Sadarete arz edilen konu “ulu’l-emr” değil, “men lehü’l-emr” şeklinde irade ve karar için yazılmıştır. Tanzimat devrinden “Tanzimât-ı Hayriyye” diye söz edilmiştir (Ortaylı 2008, s.309).

Tanzimatta vilâyetlerde valiler, mutasarrıflar, kaymakam (müdür), sonraları memleket meclisleri üyeleri nazırlar, rüesa-i ruhaniye, patrikhane meclis azaları mühür kullanmışlardır. Mühür kullananlar zamanla arttırılmış, hatta cemaat kocabaşları ve muhtarlar da irade ile mühür verilmiş ve darphanede hazırlatılarak gönderilmiştir. Bu nedenle de Alaçatı ile ilgili belgelerimizde de mühür, imza yerine kullanıldığı görülmektedir (Ortaylı 2008, s.310).

2.Mahmud devrinde yüksek rütbeli memurlar için “saadetlu” , ikinci derecede görevliler için “izzetlü” unvan ve elkabı kullanılmıştır. Klasik Osmanlı devrindeki du’â (invocatio), maznun (narratio), müeyyide-müeyyide bildirgesi (sanctio) gibi bölümler bulunmamaktadır. Çünkü Tanzimat yönetimi kuralları bellidir. Nizamnâmeler, kodifiye edilmiş kurallar bütünüdür. Bürokrasideki işlemler de bu kurallara göre yürütülmüş olduğu için müeyyideye (sanctio) gereksinim duyulmamıştır (Ortaylı 2008, s.310).

4.3.6.İlâm

Bir davanın mahkeme tarafından nasıl bir hükme bağlandığını gösteren belgeyi ifade eden hukuki bir terimdir. Osmanlı diplomatiğinde herhangi bir konuda bilgi vermek üzere üst makamlara yazdıkları resmi yazılar için veya kadıların şer’i mahkemeye intikal eden bir davanın kararın tasdikinin temini maksadıyla şeyhülislamlığa yazdığı resmi yazılar için kullanılır. Bilgi vermek üzere herhangi bir

konuda yazılan ilâmlar arz mahiyetindedir (Kütükoğlu, 2018, s.345). Bizimde ele aldığımız belge tomarlarında ekseriyetle bahsedilen ilk durumdaki, herhangi bir konuda bir üst makama yazılan ilâmlar yer almaktadır.

İlmiye ricâlinde düzenlenen diğer belgeler gibi ta'lik yazı ile kaleme alınmıştır. Kağıdın her zaman alt yarısı kullanılmış olup ‘mâ-rûz-ı dâ-i-i devlet-i aliyeleridir ki’ şeklindeki elkablarla başlamaktadır (Kütükoğlu, 2018, s.345).

4.3.7.Hüccet

Delil, sened, vesika manalarına gelen bir kelime olup, Osmanlı diplomatiğinde şer’i mahkemelerce verilen, ancak ilâmdan farklı olarak, hüküm ihtiva etmeyen, sadece kadı huzurunda tarafların anlaşmaya vardıklarına dair kadının tasdikini içeren bir belgedir. Çok çeşitli hususların tesbiti için tertip edilmiş olan hüccetler, kadılar tarafından tanzim edilen bir nevi noterlik belgeleri sayılmaktadır. Bu belgeler, kadı huzurunda tespiti yaptıran şahsın eline verilmesinden hariç bir de şer’iyye sicillerine de işlenmektedir. Yapılan tespitlere göre, vasiyet, kefalet, borç, sulh, nafaka, alım-satım, kira vs. konularda hüccetler bulunmaktadır. Bizim arşiv çalışmamızda bulunan hüccet vesikaları alım-satım, kira üzerinedir. Diğer belgelerde de olduğu gibi kağıdın üst kenarında ‘hûve’ ya ‘hu’ formülü bulunmaktadır (Kütükoğlu, 2018, s.350)

4.3.8.Tarihleme

Tanzimat dönemi yazışmalarında da yenileme sözkonusu olmuştur. Sadaret ve saltanat makamı dışında mühür kullanılmış ve “alâmet-i şerîfe itimad kılâsız” gibi bir ibare yer almıştır. Tarihleme de yazılı olarak değil, rakamlardır. Ay adları eskisi gibi kısaltmalara yer verilmiştir. Malî vesikalarda Rumî takvim kullanılmıştır (Ortaylı, 2008, s.313).

4.4. 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Alaçatı'da Türklerin Toprasklarına Yönelik Müdahaleler İle İlgili Osmanlı Arşivinde Bulunan Vesikaların Transkripsiyonu

4.4.1. İzmir'in Alaçatı Nahiyesi Ahalisinden Hasan'ın Katili Yani'nin Cezasına Dair

Yer: İ.MVI/432-19021-1/1

Hüve

Çeşme kazâsı dâhilinde Alaçatı nâhiyesine tâbi' Yukarı karyesi ahâlisinden olub iş bu yetmiş altı senesi Rebi'ül ahirin beşinci günü kâtilen vefat eden Sipahi oğlu Hasan nâm kimesnenin kâtili karye-i mezbûr ahali-i Gayrimüsliminden ve teb'ayı Devlet-i Aliyyeden Yani Baba Manol nâm kimesne olduğu ve ahali-i merkûmeden Yakomi ve Dimitri ve Yorgi ve Anton nâm kimesneler zimmi-i merkûm Yani'nin refâkatinde buldukları bi'l-isticâr içlerinden merkûm Anton firar ederek küsûr dört neferi derdest ile icrâ olunan istintâklarında merkûm Yani Baba Manol güya maktûl-ü merkûm yedinde bulunan bıçak ile üzerine hücum etmiş olduğundan bi'l-müdafâ'a yedinde bulunan kama ta'bir olunan alet-i cariha ile darb ve i'dâm etmiş olduğunu ikrâr ve i'tiraf eylediğinden bahisle cümlesinin bu tarafa gönderildiği beyânıyla nahiye-i mezbu-ûreden bi'l-vürûd meclis-i âcizânemize havâle buyrulan mazbatası üzerine merkûmların başka başka icrâ olunan istintaklarında merkûm Yani güya karye-i mezburede tarîk-i caddeden hîn-i mürûruna refakatinde bulunan merkûm Anton ayağıyla orada bulunan bir kelbe vurub köpek ayağıma dolaşma dimesiyle maktul-u merkûm dahi orada bulunub lafz-ı mezkûru üzerine alınarak sen bana ne için köpek dedin diyerek merkûm Anton'un yakasından tutup mu'araza eylemekde oldukları sırada kendisi dahi bunları mu'arazadan men' etmek için üzerlerine vardıkda maktûl-u merkûm ve karındaşı merkûm Anton'u bırakıp yedlerinde bulunan kebîr bıçaklarıyla üzerine hücum eylediklerinde kendisi dahi ellerinden halâs olmak için bir eliyle birini ve bir eliyle dahi diğerini itip yere düşürerek firâr etmiş olduğunu bi'l-beyân mâdde-i kâtilin kendüsünden sūdûrunu külliyen inkar etmiş ve refikleri denilen merkûm üç nefer dahi fi'l-hakîka yevm-i mezkûrda merkûm Yani ile bi'l-refaka karye-i mezburde Koko Yani Nâm kimesnenin kahvehanesine gidip oradan kıyâmlarında kendüleri ayrılıb her birerleri hâneleri cânibine gitmiş olduklarını hikâyeye ederek mâdde-i mezkûrun tasvîratın vukû' bulduğunu gördüklerini ve bu işde

ferakatında bulduklarını bütün bütün inkârda bulunmuşlar ise de verese-i maktûl tarafından ikâme olunan beyniyeleri karye-i mezbûre ahalisinden imâm Hafız İsmail bin Ali ve Mehmed bin Mustafa nâm kimesnelerin ber-mûceb-i nizâm müste'cirin âli-karâin azîmü'ş-şân üzerine tahlîfleri ba'de'l-icrâ tarih-i mezkûr Salı günü saat on bir kararlarında merkûm Hafız İsmail efendi ve maktûl-ı merkûm Hasan ve Hafız Abdullah ve Hasım Mehmed usta nâm dört nefer oldukları halde karye-i mezbûrede Topal Yusuf ağa kahvehânesinden kalkub semtlerine doğru giderken karye-i mezbûrede Babadaki nâm kimesne kapusu önüne gelince merkûm Yani'nin refikleri olan bâlada muharrerü'l-esami dört nefer-i Hristiyan karşudan gel zevke gidelim deyü maktul-i merkûm Hasanı çağırıp merkûm merkûm Hasan dahi yanımızdan ayrılıb merkûm dört nefer Hristiyanlar hizasına vardığında meğer merkûm Yani Baba Manol orada Babadaki nâm kimesnenin kapusu önüne gizlenmiş bulunduğundan heman oradan çıkıp sağ elinde bulunan kama ta'bir olunan kara kabzalı alet-i caraha ile merkûm Hasanın sol koltuğu altından yerde darb ile fîrar eylediğini ve merkûm Hasan mecrûhen' bir iki adam gidib yere düşerek müteessiren vefat etmiş olduğunu re'y-el-ayn müşâhade eylediklerini şehâdet etmeleriyle merkûm Yani Baba Manolun kâtili olduğu tebeyyün ve tahkîk etmiş ve bu misüllü katl mâddelerinin ba'dehu mütehaddid-i ceza olunmak üzere evvel emrde mu'amele'-i şer'iyyesi meclîs-i kebîrde icrâ olunması nizâm-ı iktizâsından bulunmuş olduğundan keyfîyetin meclîs-i mezkûra emr-u havâle buyrulması tezekkür ve tensîb kılınmış ise de ol bâbda ve her hâlde emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 25 R (Rebi'ül ahir) sene 76

Bende Aza Mühür / Bende Aza Mühür/ Bende Aza Mühür / Bende Katib-i Sani Mühür / Bende Katib-i Evvel / Hacı Mustafa Efendi olub bulunmadığı/ Vekil-i Reis-i Mahalli.

İ.MVI/432-19021-1 /2

Meclîs-i Vâla 294

Bu husûsa dair vârid olan mahalli mazbatasının dahi iş bu mazbataya rabtıyla zabt-ı da'va olunarak muktazâ-yı ser'isinin icrâsı zımnında müdde'i ve ve müdde'i âlisinin mübaşir-i mahsûsa terfikiyle iş bu Çehârşenbe günü hükümet-i şer'iyye

cânibine iğram ve israların lazım geleceği tensîb olunmuş ise de ferman efendimizindir.

Fi 26 Rebi'ül ahir sene 76

Mûcebince şer'i şerîfe

Fi 27 Rebi'ül ahir sene 76

İ.MVI/432-19021-2/1

Pişgâh-ı muâlla iktinâh-ı hazret-i sadâretpenâhiye

İzmir sancağına tâbi Alaçatı nahiyesi ahalisinden olub akdemce kâtilen vefat eden Hasan bin Mustafa'nın kâtili olduğu mahâlinden bâ-mazbata beyân ve inhâ olunan Yani veledi Dimitri baba Manol ile refîkası olan ahâli-i merkûmeden Dimiitri ve Yorgi ve Yakomi nâhûn kimesneler taht'el-hıfz kürs-i eyâlete îsbâl ve isr'a olunmuş ve maktûl-u merkûmun vârisleri vâlidesi Hatice vel-ebeveyn er karındaşları Mahmud ve Hüseyin dahi la-ecl-murâfaa bu cânibe gelmiş olmaları üzerine nizâmı üzre evvel emrde keyfiyet-i istinsâkları meclis-i tahkîkde ba'de'l-icrâ meclis-i âcizânemizde olunan muhâkeme-i şer'iyyelerinde merkûm Yani veledi Dimitri maktulmerkûmun kâtili olduğu şuhûd-ı ma'lûme şehâdetleriyle tebeyyün ederek ol bâbda cânib-i şer'i şerîfden tanzîm olunmuş olan i'lâm ile keyfiyet-i istinsâklarını mübeyyin-i mezkûr tahkîk meclisinden tanzim olunan mazbata leffen takdîm-i pişgâh-ı sâmi-i sadaretpenâhileri kılınmış olmağla icrâ-yı muktezası bâbında emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 29 Şaban sene 76

Bende aza Bende aza Bende aza Bende aza Bende aza bende müdür-i evvel El-adl-dai El-adl-dai

Bende-i muhasebeci emin-i mezkur Bende-i vali-i İzmir Bende aza Bende katib-i sani Katibi-i evveli meclis Bende-i katib (Hepsinde mühür vardır)

İ.MVI/432-19021-3/1

*Guruş 4000 Üç bin guruşdan dört bin guruşa kadar Mahkum bih i'lâm kağıdı
Kıymet-i guruş 2.5*

Der-devlet-i mekîne arz-ı dâi-i kîmineleridir ki fi'l-asl Eğriboz sancağından Kızılhisâr kazası muhacirlerinden olub Sığla Sancağında Çeşme kasabasına tâb'i Alaçatı karyesinde mutavattın (ve) sâkin iken ber-vech-i âti kâtilen vefat eden Hasan bin Mustafa Alemdar ibni Mahmudun veraseti vâlidesi Hatice hatun binite Emir Hasan ile li-ebeveyn er karındaşları kebir Mahmud ve Hüseyine münhâsır olduğu kezâlik muhâcirden merkûmundan ve karye-i mezkûre mütevekkillerinden olub led'el tezkiye adl ve makbulü'ş-şüheda eyledikleri ihbâr olunan Mehmed Ağa ibni Mustafa ve İsmail bin Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle vech-i şer'i üzere sâbit ve mahbût verâsetlerine hükm-ü şer'i lâ-hakk olduktan sonra zât-ı şehâdet-i merkûbat-ı tarikleriyle murâfaa olan ümm-i mezbûre Hadice hatun ile ihvân-ı merkûmen Mahmud ve Hüseyin nâm kimesneler medine-i İzmir'de meclîs-i kebîr eyâlete mahsûs odada eyâlet-i merkûme vâlisi asâkir hazret-i şahane-i müşirân azametlü ve devletlü Muammer Said Paşa hazretleri huzurunda bi'l-cümle a'zâyı meclis-i hazır oldukları hâlde akd olunan meclis-i şer'imizde karye-i mezkûre ahalisinden olub müteveffa-ı merkûmun kâtili olmak üzere ihzâr olunan teb'ayı devlet-i aliyyeden Yani bin Dimitri Baba Manol nâm mer'-i â'kil ve bâliğ kimesne muvâcehesinde kezâlik karye-i mezkûr ahalisinden ve teb'a-ı merkûmundan Dimitri Yogaraki bin Yorgi ve Yorgi Esbanolaki bin Dimitri ve Kalaycı Yakomi bin Manol nâm kimesneler hâzır oldukları halde mevrûsumuz müteveffâ-yı merkum Hasan iş bu iki yüz yetmiş altı senesi şehr-i Rebiü'l-ahirin'in beşinci Salı günü ba'de'l asr saat on bir kararında karye-i mezkûrede vâki Topal Yusuf nâm kimesnenin kahvehânesinden kalkub kahvehâne-i mezkûreden kalkan Mandalyat? karye-i mezkûr ahalisinden çend nefer kimesneler ile müsaheb ederek menziline gider iken râh-râstı olan karye-i mezkûr mahallatından Marito Mahallesinde sakin Paparaki nâm kimesnenin sâkin olduğu menziline karîb mahalle vusûllarında hâzirûn-ı merkûmun Dimitri Yogaraki Ve Gorgi Esbanolaki ve kalaycı Yakomi ile refikleri ga'ib an-el-mecâlis Anton bin Dimitri Kirali nâm kimesne menzil pişgahında mezkûr tarîk-i âmede vâki bezirgânın yanında bulunmalarıyla mevrûsumuz müteveffâ-yı merkûm Hasan'ı çağırub gel senin ile zevk etmek için aşığı

karyeye gidelim dediklerinde müteveffâyı merkûm dahi refikası bulunan merkûmundan ayrılıb hazırın-ı merkûmun Dimitri Yogaraki ve Yorgi Esbanolaki ve Kalaycı Bakomi ile gâib-i mezburun yanlarına gider iken mezbur Paparaki'nin menzîl-i mezkûru kaptu önüne varduk da merkûm Yâni kapıyı mezkûrun dahilinde muhtefi bulunmağla kapuyu merkûmdan vehleten çıkub yedinde bulunan siyah kabzalı kama ta'bir olunur alet-i cariha ile mevrusumuz müteveffâyı merkûm Hasanın sol omzu üzerine koltuğuna doğru bağrıcağından darb ve cürh ve cürh mezkûrun müteessiren merkûm Hasan ol anda vefat etmekle müceb-i şer'isi olan kısâs-ı merkûm Yani hakkında icrâ olunmak bi'l-verese-i matlûbumuzdur deyü ba'de'd-da'vâ ve'l istinfâk merkûm Yani cevabında vakt-i mezkûrde tarîk-i mezburun hâzirûn-ı merkûmun gâ'ib-i merkûm ile ma'ân mürûr ederken bizim vukûfumuz olmadığı hâlde maktulü merkûm Hasan dahi veramızun ta' kib ederek gelmek üzere iken mahalde biri gelüb seyâhat ederek üzerimize hücum etmekle içimizden ga'ib-i merkûm Anton gelüb merkûmu la-ecl-ed-defa'kelimât-ı zecriyeden olan oşt köpek lafzıyla tard ettikde merkûm Hasan siz lafz-ı mezkûr ile bana ta'riz ve kinaye murad ettiniz diyerek bizimle münaza'aya kıyam edüb ol vakt zâbita- karye dahi oradan geçmek üzere bulunmağla bizi tahrik ile ref-i niza'a ve hisam itmiş ise de maktul-ü merkûm Hasan'a iş bu müddeiden hazırundan karındaşı Hüseyin dahi iltihâk ile ikisi cemmen üzerimize bıçak ile hücum etmelerine hamlemiz berraber firar etmekde iken ancak bana yetiştiklerinde ben dahi alet-i carihalardan yanımda bir şey olmadığından mecburen ellerim ile ikisini mesafen kakup ve yere düşürüb tekrar yetişmelerinden tahziren firaren menzilime gitmiş idim ve karye-i mezkûrdan gelen mazbatada yazıldığı üzere maktul-ü merkûm için üzerimize bıçak ile hücum etmekle ben dahi kama ile anı katl ettim deyü ekrârım mukaddema bana hapisshanedede eziyet etmeleri sebebiyle olub ol hukûkdan nâşi muahheren meclisde ol vechle ikrâr etmiş idim deyü merkûm Hasan'ı ber-minvâl-i muharrer katl eylediğini külliyyen inkâr edüb müddeiden merkûmun dahi merkum Yaniyi kelâmât-ı meşrûhasında asla tasdik etmeyecek müdde'ûn-ı merkûmundan ber-vech-i muharrer tasaddî eyledikleri müdde'âlarını mübayyen-i beyniye taleb olundukda icrâr-ı ricâl-ı müslümaniyelerin ve karye-i mezkûr ahalisinden Celilin oğlu Mehmed bin Mustafa ve Hafız İsmail efendi ibni Ali nâm kimesneler li-ecli's-şehâde mecâlis-i mezkûrde hazıran olub ekser-el-istişara ve fi-hakika müteveffâyı merkûm Hasan iş bu iki yüz yetmiş altı senesi şehr-i Rebi'ül ahirinin beşinci Salı günü badel-asr saat on bir kararında karye-i mezkûrde vâki' Topal Yusuf nâm kimesnenin kahvehanesinden kalkub yine karye-i mezkûre ahalisinden merkûm ile maan kahvehâne-i mezkûrdan

kalkan çend nefer kimesneler ile musahibe ederek menziline gider iken râh-râstı olan karye-i mezkûr mahallatından Marito mahallesinde kâ'in Paparaki nâm kimesnenin sakin olduğu menziline karîb mahale vusûllerinde biz dahi kezâlik kahvehâne-i mezkûrden kalkub menzillerimize gider olmamızla mahâl-i merkûmda mezbura tekarrüb ettiğimizde hazirûn-ı merkûmun Dimitri Yogaraki ve Yorgi Esbanolaki ve Kalaycı Yakomi ile gâ'ib ayn-el -muhasbesiyle Anton nâm kimesne menzîl-i mezkûrun pişgahında vâki' tarîk-i amm da beşeranın? yanında bulunmalarıyla müteveffâyı merkûm Hasan'ın gel senin zevk etmek için aşağı karyeye gidelim dediklerinde müteveffâyı merkûm dahi refİKası merkûmundan ayrılıb hâzirûn-ı merkûmun ile gâ'ib-i mezbûrun yanlarına gider iken mezbur Paparakinin menzîl-i mezkûrun kapusu önüne vardukda merkûm Yani kapuyu merkûmun dahilinde muhtefi bulunmağla kapuyu mezkûrun yakınına çıkıp yedinde bulunan siyah kabzalı kama ta'rif olunur aşet-i cariha ile müteveffâ-yı merkûm Hasan'ın sol omuzu üzerine koltuğuna doğru bağıracığından darb ve cürüh cürüh mezkûrdan müteessiren merkûm Hasan ol anda vefat eylediğini rey-el-ayn müşahâde etmemizle biz bu husûsda bu vech üzere şâhidlerimizle şehâdet dahi ederiz deyü her biri müttefikü'l-lafz ve'l-ma'nâ edâ-yı şehâdet-i şer'iyye eyledikde gaîbi-'t-ta'dil ve't-tezkiyye şehâdetleri makbul olub ve müdde'ün-ı merkûmun ber-minvâl-i muharrer asl-ı keyfiyyet katil-i davayı ve isbât etmeleriyle kâtil-i merkûm ber-vech-i meşrûh irâd eylediği kelîmât ile merkûmunu def'e kâdir olmamağın mücebince merkûm Yani'nin veresse-i müddeiden merkûmun Hadice Hatun ve Mahmud ve Hüseyinin huzurlarında kısâsına ba'de'l-hükm ber-müceb-i nizâm-ı müstahasına muhaberemiz sünûh ve sūdûr buyurulacak fermân-ı celîl-el-unvan zuhûruna müstekiban kâtil-i merkûm Yâni mukayyed-el-habsda tevfik olduğu bi'l-iltimâs bâye-i serîr-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. Bâki emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir fi'l-yevm'üs-sâmi ve'l-ısrîn şehr'ül Rebi'ül ahir sene set ve sebun ve mieteyn ve elf.

El-adle'l-dai ed-devlete'l-alim Ed-dai-Ahmed Nuri El mevali- el-adliye-İzmir

İ.MVI/432-19021-4/1

İzmir meclîs-i kebîr ve tahkîkşnin vârid olub 11 Şevval sene 276 tarihinde cem'iyete i'tâ buyrulan mazbatalarıyla melfuf-alel- meşrû' hâllerine ve zâhir i'lâma

muhammad fetvâhâne kaydına nazaran İzmir sancağına tâb'i Alaçatı nahiyesi ahâlisinden Sipahi oğlu Hasan'ı karye-i mezbûreden Yani veled-i Dimitri Baba Manol'un müceb-i kısâsı olan katl ile katl eylediği beniyye ile sabit ve katl-i merkûmun icrâ-ı kısâsına hükm-ü şer'i lâ-hakk olmuş olmağla usûl-ı vechile mazbatasının tanzîmi lazım gelir

Fi 19 Şevval sene 276

Muharrer-el dai Mustafa

İ.MVI/432-19021-5/1

İzmir sancağına tâb'i Alaçatı nahiyesi ahâlisinden maktûlen vefat eden Hasan 'nın verese-i münhâsırasıyle kâtili bulunan yine nâhiye-i mezbûre sâkinlerinden Yani 'inin icrâ olunan mürâfa 'â-i şer'iyelerine dair İzmir meclîs-i kebîr ve tahkikatının vârid olub 11 Ramazan sene 276 tarihiyle meclîs-i Vâla 'ya havâle buyrulan iki kıt'a mazbatalarıyla i'lâm-ı şer'i ve ol bâbda cânib-i fetvâhânededen zuhur-ı i'lâm-ı mezkûre olunan işâret üzerine 19 Şevval sene 276 rakamlı tatbîk-i kavânin cem'iyetinden verilen müzekkerede gösterildiği vechle katil merkûm Yani 'nin maktûl mezbur Hasan 'ı müceb-i kısâsı olan kamâ ile katl eylediği ber-şerh-ı şer'i sâbit olmuş olmağın bu sûrette verese-i merkûmenin cümlesi yahud anlardan biri katl-ı merkûmu kısâsından afv etmedikleri halde ber-müceb-i işâret-i mezkûre bizzat huzurlarında talepleriyle kâtil-i merkûm Yani 'ye icrâ-yı kısâs olunması ve eğer bunlardan biri afv eder veya sulh olur ise ol hâlde kısâs sâkit ve mes'ele dine munkalib olacağından icâb-ı şer'isinin ifâsıyla kâtil-i merkûmun icrâ-yı mücâzât-ı kânuniyesi zımında keyfiyetin tekrar bu tarafa iş'ârı bâbında iktizâ eden fermân-ı âlinin ısdârı meclîs-i vâla 'da tezekkür kılınmağla ol bâbda emr-u ferman hazret-i menlehü 'l-emrindir. Fi 18 Şevval sene 276

Arif Efendi bulunmadığı Refik Efendi Tahir Efendi Mustafa Paşa komisyonda Refet Bey (Mühürleri var)

İ.MVI/432-19021-6/1

Atufetlü Efendim Hazretleri

Meclîs-i Vâla'dan kaleme alınub melfûfıyula manzûr-ı âli buyrulmak üzere arz ve takdîm kılınan mazbata bizzat müstebân olduğu vechiyle İzmir sancağına tâb'i Alaçatı nâhiyesi ahalisinden maktûlen vefât eden Hasan'ın verese-i münhâsırasıyle kâtili bulunan yine nâhiye-i mezbûre sâkinlerinden Yani'nin icrâ kılınan müdafa'â-yı şer'iyelerinde kâtil-i merkûm Yani'nin maktul-i mezbur Hasan'ı mücebi kısâs olan kama ile katl eylediği ber-şerh-ı şer'i sâbit olmuş olmağın fetvâhâne işâreti mücebince verese-i merkûmenin cümlesi veyahut ânlardan biri kâtili merkûmu kısâsdan afv etmedikleri hâlde bizzat huzûrlarında talepleriyle kâtil-i merkûm Yani'ye icrâ-yı kısâs olunması ve eğer bunlardan biri afv eder veya sulh olur ise ol hâlde kısâs sâkit ve mes'ele dine münkalib olacağından îcâb-ı şer'isinin îfâsıyla kâtil-i merkûmun icrâ-yı mücâzat-ı kânuniyesi zımında keyfiyetin tekrar bu tarafa iş'ârı bâbında iktizâ eden fermân-ı âlisinin ısdârı tezkire kılınmış ise de ol bâbda her ne vechle emr-u ferman cenâb-ı cihânânî müte'allık ve şeref-südûr buyrulur ise ana göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâveri terkîm kılındı efendim.

3 Za (Zilkade) sene 1276

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enamları? tekrîm olan iş bu tezkîre-i sâmi-i sadâretpenâhileriyle evrâk-ı ma'rûfa manzûr-ı âli hazret-i padişâhi buyrulmuş ve fetvâhâne işâreti mücebince verese-i merkûmenin cümlesi veyahut ânlardan biri kâtili merkûmu kısâsdan afv etmedikleri hâlde bizzathuzûrlarında talepleriyle kâtil-i merkûm Yani'ye icrâ-yı kısâs olunması ve eğer bunlardan biri afv eder veya sulh olur ise o hâlde kısâs sâkit ve mes'ele dine münkalib olacağından îcâb-ı şer'isinin îfâsıyla kâtil-i merkûmun icrâ-yı mücâzat-ı kânuniyesi zımında keyfiyetin tekrar bu tarafa iş'ârı bâbında iktizâ eden fermân-ı âlisinin ısdârı müte'allık ve şeref-südûr buyrulan emr ve irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyâri muktezâyı münifesinde olarak evrâk-ı merkume yine sûb-ı sâmi-i

asafhanelerine i'âde kılınmış olmağla ol bâbda emr-u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 4 Za(Zilkade) sene 76

4.4.2. Belge 2:İzmir Eyaleti Dahilindeki Çeşme ve Alaçatı Kazaları Müslüman Ahalisinin Tapu İle Mutasarrıf Oldukları Tarlalara Dair.

YER: İ.MVL/530-23766 1/1

Hüve

Devletlü Efendim Hazretleri

Ma'rûz-ı kulları Çeşme ahalisi renc-berân kullarından olup maa-mâ-fih Çeşme kazası renc-berânı ile arazi sahipleri miyânelerinde bir vakitten berü vâkî olan bir ve denk biçare ahali mukavele ve âdet-i belde lakırdısını ser-rişte idenler yer sâhiblerinin zavallı fukuraya zulm ve icbâr itmekten hali olmadıkları ve bu ise şeriat-ı garrânın mugayiri olub bugüne nâş'er'i olan hareketlere cevâz vermediğü cümleye ma'lum ise de bir aksi şimdiki kaza-i mezburda bulunanlar misüllü maâzallah teâlâ mukavele ve maktû' âdet-i belde münasebetiyle ibâdullahı gadr ve ziyandan beri olmazlar ancak bu misüllü hareketleri şer'iatî ve kanûn-u münif kabul etmez ne hâcet evvelen mukavele verdikleri şeyi ibtidâ kendileri bozmuşlar çünkü ibtidaki ecdatlarının yazmış oldukları kararda durmayup bildikleri gibi tezâyüd etdirmekte bulunmağla bugüne fukaramıza zarar ve ziyan etdirmekte bulunurlar ise de halbu ki bu mukavele dedikleri ve ankarya denilen şeyleri ibtidâ kendileri fes etmişler zira ibtidâki ahzları ile şimdiki ahz itmekde oldukları mebâliğin çok farkı var ve zulemât lakırdısının ismini böyle mukavele lakırdısına ilave ederek hile-i şeriyeye dedikleri gibi haklıklarını setr etmekte bulunmaktır ve bu maktû'cüler ile renc-berân miyânında kadimden birgüne mukavele var idiğü bunlar bu mukavelenin asl hakkaniyetini bertaraf ederek ve teba-ı devlet-i aliyyeye zulm ederek mukavele lafzıyla fukuraya haddenden tecâvüz yük yüklenmekte buldukları görünür ki bütün bütün zulm ve taaddiden

İbâret Olub elbette mazlum zalimin indinde müşhiddir böylece bu zulmü fukara çâr nâ çar çaker İse de nâ sezadır ve dahi her ma'mulün bih mukavele senedi beyn'el isneyn icrâ' olarak iktizâ eden senedin senelik hîn-i tahririnde dâyinden ve medyundan mevâciblerinde beyn'el istida tahrir ve tarafından muhazi ve muhavveren yekdiğlerine ita olunarak icra kılınmazmış binaenaleyh bu makule gayr-ı fâhiş yüzde on ikiden ziyade olan faiz için bile mutâlebe olanları kanunu men' etmez mi ve bu hususda neşr ve i'lân dahi olduğu kanuna muvafık olunmayan senedata ve faizine ve bu hususda tahrir olan mukaveleye amel ve itibar olunmaya deyü ve dahi padişahımında arazi-i mîrîyesi kendü zimmetlerine geçürüb nâşer'i nizam-ı tahtına rabt ederek kendü ef'al-i nâ-sezâlarına göre güya kanun olmuş gibi bugüne hareketle ahaliyi zedeleyüb zulm ve taaddi ile şeriatı garrayı ta'vic edüb hilebazlığın ismini mukavele ve âdet-i belde ve kalan ile gadr edüp asl-ı devlet-i aliyemizden araziyi aldıkları vakit ne nizâmla almışlar ise ol nizam üzere niçün razı olmazlar eğerçi bu maktü'cülerin ve ankaryacıların bâlâdan tahsis etmiş oldukları talimat üzere yürümelü iken bu makule zamm-ı sülüs angarya vesair bunların mümasil-i naşer'i adetleri beyhude ol duğundan kat'i nazar hattâ verese bahsini dahi inas ve zûkr müsâvât üzere mutasarrıf olurlar deyü ferman buyurularak fevd olan kimesne bila veled bulunduğu halde babası ve anası alesseviye vâris olub tereke-i mefta-yı iktisam etsinler deyü arâzi-i miriyye hakkında sadr buyurulan kanunnamenin elli beşinci bendine göre neşr ve ilan buyurulmuş. Bundan beyandır ki bu kanun-u arâzi-i miriyyenin yalnız arsası hakkındadır ve bu şimdiki arazi sahibleride elbette nizam-ı mezkûr üzere mutasarrıflardır ve şerr- i şerif ve kanun-u münif zulmetden münzevi oldukları cümleye beyandır. Ve eğerçi kimse bağını fîrûht eder ise icra-i mübâyaası mâlik-i mezkurun ibtidâ arazisini arazi-i me'mûru huzurunda takrir olunub ba'dehu üzerinde nâbit kûrûmu bağ ve eşcâri dahi huzur-u şerride takrir olunur ve hâcet-i cânib-i şerriden i'tâ olunur ve arâzi-i müteallik senedi dahi arâzi-i me'mûru cânibinden i'tâ olunur bu takdirce ra'nâ beyandır ki arâzi sahibi başka ve üzerinde ki sâbit ve mebna şeyler başka kimsenindir Ve sülüs ve zamm-ı sülüs dedikleri şey için cevap ederler ki yedlerinde buna dair ferman suretimiz vardır deyü ise de surete ne hacet asl fermanı çıkarsunlar zira bu ferman dedikleri şimdiye kadar muahheren tahta cülüs iden iden padihahlarımızdan tasdik olmalı idi ancak bu ise bu dedikleri şeyler bunca zamandan berü fes olmuş olduğundan ve vaktin padişahları efendimiz hazretlerinden tasdik olunamamış çünkü bundan üç dört sene akdem bu hususda sadr buyurulan ferman-ı aliyyenin inhâsında bast ve beyandır ki şerriyeye kadar arâzi-i miriyyeler hakkında

her ne kadar senedât ve evrak bulunur ise fest olup amel ve i'tibâr olunmaya deyü ve bundan kat'i nazarımız tevelli ve nakdi hazretleri şevketlü muhabbetlü padişahımız velî'ün-niamımız efendimiz hazretlerinin dahi taht-ı saltanat-ı seniyyelerine taht-ı ârâste-i neşin buyurdıklarında neşr ve ilân buyurmuş idiki tebaam zulm ve teaddiden vekaye her vechle sıyânet olunsunlar deyü bu cümle ile bu adet etmiş oldukları maktua-ı acayiblerin hile-i şer'i ile güya adet üzerine istinaden ahz ideriz deyü bast-ı mukaddem etmeleri mügayir-i emr-u padişah-i olduğumdan başka evvelki maktu-u acayiblerin tahsis etmiş olduklarını bu şimdiki tahsis ider oldukları mebalighin her birisi on ve on beş kat olmuştur ve Melek Paşa tabir olunan arâzi sahibleri mersûm-ı cennet mekan Mahmud Efendimiz eyyâmında İki kat olunması hususunda takdim ettikleri istidâlarına rem ile cevap virildiğine imtisâle bir vaktin böyle ankarya gibi ve zamm-ı sülüs gibi şeyler etmemişler ise de merhum cennet mekan Sultan Abdülhamid Efendimizin tahta cüluslarında Melek Paşa Hüsrev Paşa hazretlerinin muhibi bulunduğu ve Hüsrev Hazretleri dahi merhum Sultan Abdülhamid Efendimizin Lalası bulunmağla bu aralıkda Melek Paşa vaktini bulub merâmı üzere bir kat'i ferman tahsil imişler ise de ol vakitde Çeşme kazası Cezire-i Sakız'ın muzâfatından bulunduğu cihetle cezire-i mezbûre-i miriyyeye bu senenin istirdâdı hususunda ifade kalınmış ve mümaileyh dahi tanzimat-ı hayriyyeyi adem-i itaat birle Müşârünleyhin alınmışlar(sa) fermanı meali infâzında bulunmuş ve fuzuli ahâliyi buyur dahi itmiş ise de çâr-nâ-çâr icra' olunmuş ancak bu hâl kullarının ber derst-u sine bir büyük delildir halbuki tanzimat-ı hayriyyeden sonra bu misillü lağv ve sâkıt olan adetler ve muahheren padişahlarımızdan tasdik buyurulmayan fermanları tanımazız ancak her ne hal ise ol fermana istinâd iderler ise de kaza-i mezbûre kullarının dahi ricası başka olmayub muhaz-ı devlet-i aliyyemizin emr-u şahanesi bu arâzi hususunda her ne vechle ise o vechle razıyız. Ve Çeşme arâzisinde bulunan Melek Paşa arâsizi müşârünileyhin fevtinden sonra vereseşi tarafından ol vakitde müteveffa Dervişoğlu Hacı Mustafa Efendi'yi tevkil edüp ve bu da bir haksız kimesne bulunduğu mezkûr fermanın meâlinide bertaraf iderek başladı renc-berân iderek iki katada kâni olunarak beş kat ve on kat ve on beş kat tahsil etmeğe başladı. rica iderizki bu Melek Paşa arâzisi dahi nizâm-ı padişahı üzere bölüşünler zira zannederimki müşârünileyhin vereseşi dahi bugüne zalimlere razı olmuşlar bu cümle ile arâzi hakkında muahheren virilen ma'lûmât-ı Kanuniyyenin elli beşinci bendinde beyân buyrulduğuna kıyasen icra buyurulması mercûdur. Ve dahi akdemce ahâli tarafından takdim kılınan arzualde beyân kıldığı üzere ankarya ve sâir hile-i şer'i ile olan ile olan

haksızlıkları adet-i belde diyerek ise niçün Evkâf-ı Hümayûn bu adetlere inba itmedikleri bu ki daha kâdimdir ve daha büyüktür küçük büyükden iki olamaz cihetle ahâli kulları bu şeylerin affını rica ederler

1. ibtidâ şu ankarya bidâyetinin gerek tanzimat-ı hayriyye gerek muahheren sadır evâmir-i emr-i aliyyelere nizamen afv ve saktı mercûdur.

2. Ve geçen sene salif-i devletleri İzmir valisi Çeşme'ye teşrifleri Hengâmında bu husûsda akd olunan meclisde ankaryacılar ile terâfu olunup ve meclis-i mezkûr bade'l tezekkür bu makule şeylerin sâkıtı husûsu hükm ve irade buyurulmuş idi ve müşarünileyhin Çeşme'den İzmir'e avdetlerinde aza-ı meclis bulunan zevât ankaryacıya göre her ne buldukları cihetle ka'l-evvel hareket-i mersûmeleri icrada buldukları cihetle geçen seneden berü fukaradan ankarya namıyla ahz etmişler oldukları akçamızı gerüye iade ve ifâları matlubumuzdur.

3. Ve zamm-ı sülüsünün kezâlik tanzimat-ı hayriyyeden berü fuzûli ahz itmekte etmekte buldukları usûl tezhîbâtın mugayiri olmağın bunun dahi lağv olunması

4. Ve dahi arâzi-i miriyyenin hakkında sadır buyurulan kanunnamenin elli beşinci bendine göre maktu'cülerine rağbet etmeleri hususu kendülerine tefhim ve emr-u seniyye buyrulması niyazımız olup yani elli beşinci bendinde münderic olan rencberânın birisi fevd oldukda terk ettiği kûrûm-u bağıni ve eşcârını verese beyinde her kesin sehmi tefrik olunmasını murad ettiklerinde tadil-i tesviyesi şer'en rü'yet olunmalu deyü sadr buyurulduğuna göre icrâ buyurulması niyâzımız.

5. Ahâli kullarının mukaddem takdim kıldığı istida'sında beyân kılındığına göre bu ana kadar arazi sahiplerine zuhûr iden haksızlığının saktı-ı seniyye buyurulmuş ve minbaat artık merkumuna emniyetimiz kalmadığı cihetle emlâkımızın tasarruf-u senedâtı bundan böyle makarren livada bulunan evkâf müdürü ma'rifetiyle tahrir buyurulması husûsu te'sis buyurulub müdür-ü mümâileyh Çeşme cânibine teşrifleriyle merkum-ı maktu'cuların şimdiye kadar vermiş oldukları intikâl senetleri iptal keşidesiyle mahal mezbûr muhakemesinden tasdik buyurularak müdür-ü mümaileyh cânibinden evkâf mühriyle memhûr ve mumza birer kat'i sened tahrir

buyurulub hüccet-i kati başka başka yedlerine itâsı ve bu da yine nizâmına tasdik olunması mercüdür.

6. ve dahi maktu'cülerin bundan böyle hileye yol bulamayacakları için isti'mâl eyledikleri defâtirinin iktizâ iden mevki' ve mevzu'ları evkâf mührüyle tahrir olarak her birerlerine birer defter itâsı çünkü böyle olmadıkca başa çıkamaz

7. Mezkûr Çeşme kazasının ve kurâlarının ahâlisi bulunun islam ve Hristiyanlarının bütün bütün vârisi ve mal ve emlâkı mezkûr arâzi üzerinde nabit bağı ve eşcârdan ibare olub ve geçinmeleri bunların üzerinden olub bu cihetle vergi-i şahanemiz gerek borçlarımız gerek her bir mesârifimiz mahaza bu arâzi üzerinde nabit ve nebni emlâkımızdan olub bu cihetle bu da ber nizâm-ı padişahi tahtında olmayubda böylece şuna buna zulm-u tahtında bulunduğu halde geçinmek mümkün olmayacağı beyânıyla böylece maktü'cüler defterleri nizâmına rabt oldukça ibâdullah selamet olub inşallah-u teâlâ sâye-i şâhânedede bundan böyle uygunsuzluk olamayacağı derkârıyla eyalet valisi hazretlerinin ve meclisinin nezareti bu husûsda ma'ruf buyurulmadığı leffen niyaz âcizânelerimiz olub ol babda ve her halde emr-u ferman hazreti minlehül emriündür.

Bende-i ahâli-i Hristiyan

İ.MVL/530-23766 2/1

Hüve

İcarelu bağât için sadır olan Emr-i Ali Sureti

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtass bî-mezîd-i 'inâyet-i melikü'd-dâim Dergâh-ı âli-i muâ'lam Kapucubaşılardan Mirâhûr-ı Şehryârânem pâyesiyle Sakız Muhassılı el-hâcc Kadri dâme mecdühu kıdvetü'l-nüvvâbi'l müteşerri'in Çeşme nâibi Mevlânâ zîde ilmühû tevki-î refî'-i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki memâlik-i mahrûse el-hâkani-i eş-şâhânemde kâin arazide sakin olan ahâli sahib-i arz izniyle ziraat ve hırâset ve bağ ve eşcâr-ı gars ile hasıl eyledikleri mahsûlâtın â'sâr-ı şerr'iyesi ve rüsûmâtını eshâb-ı arâziye

eda eyledikleri kânûn muktezâsından olduğu misüllü ekser mahalde sahibi-i arâzinin virdiği tapû ile arâzi-i izâliye ve ma'mûreye mutasarrıf olanların yerlerini ahaliden tâliblerine icâr edüb ziraat ve hırâset olunmakda olması dahi usûl-ü miriyyeden bulunmuş ve bu kabilden olarak Sakız cezîresi muzâfâtından Çeşme yakası kasabasında beyne'l ahâli pahtoz ta'bir olunan ba'zı emlâk ve arazi an-asl ziraat ve hırâsetten hali seng-istân ve i'tibara gayr-i şâyân iken kasaba-i mezbure reâyâsı lâ'ecl et-ta'în arâzi-i mezkûreyi tapû ile mutasarrıf olan sahiblerine bi'l- isticâr-ı tevsîye ve i'mar birle bağ gars idüb evvela kendüleri ve ba'de-l helâk evlâdı ve evlâdları mutasarrıf olmak şartıyla eshâb-ı arazi ile bilmukâvele beynlerimizde senedleşüb karar verilmiş ve ol vakitden berü icârât-ı muayyenesini beher sene te'diyye ve teslîmde kusurları vuku' bulmamış iken el-hâletü hâzihi kasaba-i mezbûrede bulunan bağların mahsul-ı kürûma kıymet ve bâhaları gün begün tezâyüd bulunmakda olmak münasebetiyle eshâb-ı arazi mücerred ve tama'-ı hâmlarından nâşî icârât-ı kadîmeye kani' olmayarak sâlifü'z-zikr bağları bey' ve temlik dâîyesinden oldukları müstecir-i mersûmlar tarafından inhâ ve istidâ' olunmuş ve bu sûrette reâya-ı mersûmeye gadrı müceb bir keyfiyyet olduğundan mârrü'z-zikr bağlar ber müceb-i senedât icârât-ı muayyene ile her kimlerin yed ve tasarruflarında ise kemâ fi's sâbık ibka' olunmak ve bunlardan birisi mürd olubda tasarruflarında bulunan bağ evlâdı mutasarrıf oldukda bağın icâre-i kadîmesi ne mikdâr ise üzerine sülüsünü zamm etmek ve anın dâhi hâlâ ki vuku'yle evlâdına intikal olundukda ol dahi zamm-ı mezkûrları üzerine kezâlik bir sülüsünü dahi zamm ile evlâdiyye şartı üzere mutasarrıf olmak ve bu usûl üzre gidüb bir bağın zamm-ı hatt-ı nihayeye vararak zamm-ı adem-i tahammül-i sabit ile bey' ve fûrûhtu lâzım geldikde hâsıl olacak semeninin ve sülüsünü ol bağın tapu ile mutasarrıf olan sahibine ve sülüsü dahi hali olan yeri i'mâr etmesi cihetiyle müste'ciri tarafına virilmek üzere taht-ı zâbitaya idhâl sûretini bi'l-fi'l Kapûdan-ı Derya düstûr-î mükerrerem-i müşir-i müfahham nizâmü'l âlem vezirim Mehmed Tâhir Paşa edâmallahü te'âlâ iclâlehü Donanma-i hümayûnumla Akdenize hüruc ve Çeşme yakasında vusûlünde bi't-tensîb bu dahi avdetinde keyfiyeti inhâ' iderek olvechle tanzim ve tesviyesi irade-i âliyyeme tevakkuf eylediği halde fi-mâba'd usûl-i meşruh düstûr'ul amel tutulmak emr-u şerîfim sudûru lazım geleceği müşârûnileyh tarafından ifade olunub bu usul adet-i belde hükmüne konularak rıza-i tarafeyn ile beynlerinde mukavele ve senede rabt kalınması ve bu defa dahi Kapûdan-ı müşârûnileyhin tensibi üzere usûl-i mezkûre bilşer'i arazi hüsn-i zâbita tahtına idhâl ile kati' ve sene-i menâzi olunmuş olmakdan nâşî vech-i meşrûh üzere

amel olmağın imdi siz ki Muhassıl ve Naib-i mûmâileyhsiz keyfiyyet ma'lûmeniz olduk da işbû fermân-ı âlî-şânımı sicill-i mahkameye kayd ve sebt birle mûceb ve mûktezâsının ale'd-devam İnfâz ve icrâsına esbâbının istihsâline ihtimâm ve dikkat ve mugayir-i emirdir. Rızâ-ı gadrın vaz' selâmet ve vuku'ndan sadr ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı âlîşânıma sadr olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu babda vech-i meşrûh üzere şerefyâhte-i sudur olan fermân-ı vâcib el-itibâr ve lâzım el-imtisâlimin mazmunu itaat makrûnu ile hareket eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerifime itimâd kılâsız tahriren evâsıt-ı şehri Şevvâl'ü'l-mükerrem sene ihdâ ve hamsîn mieteyn ve elf

Ed-Dai Nâib Hüseyin Mühür

İ.MVL/530-23766 3/1 (Hüccet)

Mühr

İki bin bir guruşdan dört bin guruşa kadar i'lâm yazılmak için varaka-i nisbiyyedir. Kıymet guruş iki

Es-Seyyid Süleyman Salim en-naib El-kaza-i Çeşme Ahmed akl ufiye el-gufira leh.

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-ekârim el- muhtass bî-mezîd-i 'inâyet-i melikü'd-dây'im Dergâh-ı muâ'lam Kapucubaşlılarından Mirâhûr-ı şehryârânem pâyesiyle Sakız Muhassılı el-hâcc kadri dâme mecdühu kıdvetü'l-nüvvâbi'l müteşerri'in Çeşme nâibi Mevlânâ zîde ilmühû tevki-i refi'-i hümayûnuma vâsıl olacak ma'lûm ola ki memâlik-i mahrûse el-hâkani-i eş-şâhânemde kâin araziye sâkine olan ahâlî sahibi arz izniyle ziraat ve hırâset ve bağ ve eşcâr-ı gars ile hasıl eyledikleri Mahsulatın â'sâr-ı şerr'iyeye ve rüsûmâtını eshâb-ı arâzîye eda eyledikleri kânun muktezasından olduğu misillü ekser mahalde sahib-i arâzînin virdiği tapu ile arâzî-i izâleye ve ma'mûreye mutasarrıf olanlar gerekdir ki yerlerini ahâlîden tâliblerine icâr edüp ziraat ve hırâset olunmakda olması dahi usûl-ü miriyyeden bulunmuş ve bu kabilden olarak Sakız ceziresi muzâfâtından Çeşme yakası

kasabasında beyne'l ahâlî pahtoz ta'bir olunan ba'zı emlâk ve arâzî an(asl⁹) ziraat ve hırâsetten hali sengistân ve itibara gayr-i şâyân iken kasaba-i mezbûre reâyâsı lâ-ecl et-ta'in arâzî-i mezkûreyi tapu ile mutasarrıf olan sahiblerinden bi'l isticâr-ı tesviye ve i'mar birle bağ gars idüb evvela kendüleri ve ba'de-l helâk evlâdı ve evlâdları mutasarrıf olmak şartıyla eshâb-ı arazi ile bi'l-mukâvele beynlerimizde senedleşüb karar verilmiş ve ol vakitden berü icârât-ı muayyenesini beher sene te'diyye ve teslîmde kusurları vuku' bulmamış iken El-hâletü hâzihi kasaba-ı mezbûrede bulunan bağların ve mahsul-ı kürûmda kıymet ve bâhaları gün begün tezâyüd bulunmakta olmak münasebetiyle eshâb-ı arazi mücerred ve tama'-ı hâmlarından nâşî icârât-ı kadîmeye kani' olmayarak sâlif-'z-zikr bağları bey' ve temlik dâîyesinde oldukları müste'cir-i mersûmlar tarafından inhâ ve istidâ' olunmuş ve bu sûrette reâyâ-ı mersûmeye gadrı müceb bir keyfiyyet olduğundan mârrü'z-zikr bağlar ber müceb-i senedât icârât-ı muayyene ile her kimlerin yed ve tasarruflarında ise kemâ fi eskadîm ibka' olunmak ve bunlardan biri mürd olubda tasarrufunda bulunan bağ evlâdı mutasarrıf oldukda evvel bağın icâre-i kadîmesi ne mikdâr ise üzerine sülüsünü zamm etmek ve anın dahi hâlâ ki vuku'yla evlâdına intikalinde olunduğu zamm-ı mezbûrun üzerine kezâlik bir sülüsünü zamm ile evlâdiyyet şerâiti üzere mutasarrıf olmak ve bu usûl üzere gidüb bir bağın zamm-ı hatt-ı nihayete vararak zamm-ı adem-i tahammül-i ta'yin ile bey' ve fûrûhtu lâzım geldikde hâsıl olacak semeninin ve sülüsünü ol bağın tapu ile mutasarrıf olan sahibine ve sülüsü dahi hali olan yeri i'mâr etmesi cihetiyle müste'ciri tarafına virilmek üzere taht-ı zâbitaya idhâl sûretini bi'l-fi'l Kapûdan-ı Derya düstûr-î mükerrerem-i müşir-i müfahham nizâmü'l âlem vezirim Mehmed Tâhir Paşa edamüllahü te'âlâ iclâlehü Donanma-i Hümayûnum ile Akdeniz'e hurûc ve Çeşme yakasına vusûlünde bi't-tensîb bu dahi avdetinde keyfiyeti inhâ' iderek olvechle tanzîm ve tesviyesi irâde-i âliyyeme tevakkuf eylediği halde fi-mâba'd usûl-i meşruh düstûr'ul amelmtutulmak emr-u şerifim sudûru lazım geleceği müşârûnleyh tarafından ifade olunub bu usûl âdet-i belde hükmüne konularak rıza-i tarafeyn ile beynlerinde mukavele ve senede rabt kalınması ve bu defa dahi Kapûdan-ı müşârûnileyhin tensîbi üzere usûl-i mezkûre bi't-terâzi hüsn-i zâbita tahtına idhâl ile kati' ve sene-i menâzi' olunmuş olmakdan nâşî vech-i meşrûh üzere amel olmağın imdi siz ki Muhassıl ve Naib-i mûmâileyhsiz keyfiyyet ma'lûmeniz olduk da işbû fermân-ı âlî-şânımı sicill-i mahkameye kayd ve sebt birle müceb ve mûktezâsının

⁹ Kelimenin aslı an-asl olup metinde yer verilmemiştir.

ale'd-devam İnfâz ve icrâsı esbâbının istihsâline ihtimâm ve dikkat ve mugayir-i emir ve rızâ-ı gadrı vaz' ve hâlet ve vuku'ndan gadr ve mücânebet eylemeniz babında ferman-ı âlişânım sadr olmuşdur buyurdum ki vusûl buyurdum ki bu babda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte sudûr olan fermân-ı vâcib'ül ittiba' ve lazimü'l-ımtisâlin mazmun-ı itâat makrûn ve hareket eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerifim i'timâd kılasız.

Tahriren evâsıt-ı şehri şevvâl'ü'l- mükerrerem sene ihdâ ve hamsîn ve mieteyn ve elf.

İ.MVL/530-23766 4/1

Hüve

Ber mantûk-ı emr-i âli usûl-ü meşrûha-i müstehsene-i düstûr'ül amel tutularak âle'd-devam infâz ve icrâsından usulen tahviz-i kusur olunmayacağını bi'l cümle ahâlî dahi fımabaad hususu mezbûr için kat'î rişte-i düstûr-u münâzaa ideceklerini şifadar? olan mazmun-ı ba fermân-ı âli şer'î virildi. fi
5 Zi'l-hicce sene 251

(Aşınmış) Beynlerimizde mîrâhûr şehryârânem pâyesiyle Sakız Muhassılı el-hâc kadri dâme mecdühuya ve Çeşme naibine hükm (Aşınmış) tasarrufunda? Kâin-i arâzîde sakin olan ahâlî sahib-i arzın izniyle zirâat ve hırâset ve bağ ve eşcar-ı gars ile hasıl eyledikleri mahsulâtın â'sâr-ı şerr'iyesi ve rûsûmâtını eshâb-ı arâzîye eda eylemeleri

(Aşınmış) Misillü ekser mahalde sahib-i arâzînin virdiği tapu ile arâzî-i hâliye ve ma'mûreye mutasarrıf olanlar kezâlik yerlerini ahâlîden tâliblerine icâr idüb zirâat ve hırâset olunmakta olması dahi usûl-ü miriyyeden bulunmuş (Aşınmış) (sakız) ceziresi muzâfâtından Çeşme yakası kasabasında beyne'l ahâlî pahtoz ta'bir olunan ba'zı emlâk ve arâzi an-asl-ı zirâat ve hırâsetten hali seng-istân ve i'tibara gayr-i şâyân iken kasaba-i mezbûre reâyâsı rec—el-tibar? (Aşınmış) arâzi-i mezkûreyi tapû ile mutasarrıf olan sahiblerinden bi'l- istîcâr-ı tevsiye ve i'mar birle bağ gars idüb evvela kendüleri ve ba'de-l helâk evlâdı ve evlâdı evlâdları mutasarrıf olmak şartıyla

eshâb-ı arâzîyle bilmukavele beynlerimizde senedleşüb karar virilmiş ve ol vakitten berü icârât-ı muayyenesine beher sene te'diyye ve teslîmde kusurları vuku' bulmamış iken El-hâletü hâzihi kasaba-ı mezbûrede bulunan bağların ve mahsul-ı kürûmun kıymet ve bahâların gün-be-gün tezâyüd bulunmakta olmak münasebetiyle eshâb-ı arâzî mücerred tama-ı hâmlarından nâşî icârât-ı kadîmeye kani' olmayarak sâlifü'z-zikr bağları bey' ve temlik dâîyesinden oldukları müste'cir-i mersûmlar tarafından inhâ' ve istidâ' olunmuş ve bu sûrette reâya-ı mersûmeye gadrı müceb bir keyfiyyet olduğundan mârrü'z-zikr bağlar ber müceb-i senedât icârât-ı muayyene ile her kimlerin yed ve tasarruflarında ise kemâ-fi-el- kâdim ibka' olunmak ve bunlardan biri mürd olubda tasarrufunda bulunan bağ evlâdı mutasarrıf oldukda ol bağın icâre-i kadîmesi ne mikdâr ise sülüsünü zamm etmek ve anın dahi vuku'yla evlâdına intikalinde olduğu zamm-ı mezbûrun üzerine kezâlik bir sülüsünü zamm-ı evlâdiyyet şerâiti üzere mutasarrıf olmak ve bu usûl üzere gidüb bir bağın zammı hatt-ı nihayete vararak zamm-ı âdem-i tahammül-i ta'yin ile bey' ve fîrûhtu lâzım geldikde hâsıl olacak semeninin sülüsünün ol bağın tapu ile mutasarrıf olan sahibine ve sülüsü dâhi halî olan yeri i'mâr etmesi cihetiyle müste'ciri tarafına virilmek üzere taht-ı zâbitaya idhâl sûretini bi'l-fi'l Kapûdan-ı Derya düstûr-î vezirim Mehmed Tâhir Paşa iclâlehü Donanma-i Hümâyûnum ile Akdeniz'e ihrâc ve Çeşme yakasına vusûlünde bi't-tensîb bu dahi avdetinde keyfiyeti inhâ' ederek olvechle tanzim ve tesviyesi irade-i âliyyeme tevafuk eylediği halde fi-mâba'd usûl-i meşrûh düstûr'ul amel tutulmak babında emru şerifim sudûru lazım geleceği müşârûnleyh tarafından ifade olunub bu usûl adet-i belde hükmüne konularak rıza-i tarafeyn ile beynlerinde mukavele ve senede rabt kalınmış ve bu defa dahi Kapûdan-ı müşârûnileyhin tensîbi üzere usûl-ı mezkûre bi't-terâzi hüsn-i zâbita tahtına idhâl ile kati' ve reşte-i menâzi' olunmuş olmakdan nâşî vech-i meşrûh üzere amel olunmak fermanım olmağın imdi siz ki muhassıl ve naib-i mûmâileyhsiz keyfiyyet ma'lûmeniz olduk da işbû fermân-ı âlî-şânımı sicill-i mahkameye kayd ve sebt birle müceb ve mûktezâsının ale'd-devam İnfâz ve icrâsı esbâbının istihsâline ihtimâm ve dikkat ve mugayir-i emir ve rızâ-ı gadrı müceb gadrı vaz' ve hâlet ve vuku'ndan hazer ve mücânebet eylemeniz babında .

Fi

evâsıt-ı şevvâl sene (1)251

Çeşme Nâibine Hüküm

(Aşınmış) Nakibzade Celaleddin Rumî ve Ahmed Hulusi zided şerîfihüma Sakız Muzâfâtından Çeşme kasabası toprağında vâkî evlâdlarından müntakil mülkiyyet üzere mutasarrıf oldukları kürûmu mevcut yirmi bin guruş kıymetlüdür adet-i seniyye beyân etmeniz dokuz nefer ma'lûm-el isim zimmîlere (Aşınmış) malum'el mikdar ma'lûm-ı âla guruş icar ve mersûmlar dahi isticâr idüb badehu isticârıyla fesh-i icarı birle otuz dönümünü mersûma terk ile kûsur altmış dönümünü dahi (Aşınmış) murad eylediklerinde mersûmlar ol bağların müste'cirlerin olmamızla talibine fûrûht etdirmeniz üç dört bin guruş (Aşınmış) bahasıyla talibine fûrûhta mümanaat üzere oldukları mümaileyh mutasarrıf (Aşınmış) Baha? ve'l-istidâ Divan-ı Hümayûnumda mahfûz ahkâm kuyûduna müracaat olundukda Sakız ceziresi muzâfâtından Çeşme yakası kasabasında beyne'l-ahâli pahtoz ta'bir olunan ba'zı emlak ve arâzi-i usûl zirâat ve hırâseten sengistân ve itibâra gayr-ı şâyân iken kasaba-i mezbûre reâyası lalettayin Arâzi-i mezkûreyi batapu mutasarrıflarından bi'l isticâr tesviye ve imâr birle bağı gars idüp evvela kendüleri ve ba'de'l helâk evlâd evlâd-ı veledleri mutasarrıf olmak üzere eshâb-ı arâzi ile bilmukavele beynlerinde senedleşüb karar virilmiş ve ol vakitden berü icârât-ı muayyenesi beher sene te'diye ve teslimde kusurların vuku' bulmamış iken kasaba-i mezbûrede bulunan bağların ve mahsûl-ü kürûmun kıymet ve bahaların gün-be-gün tezâyüd bulunmakda olmak münasebetiyle eshâb-ı arâzi mücerred- tamah-ı hâmlarından nâşî icârât-ı kadîmeye kâni' olmayarak sâlifü'z-zikr bağları bey itmek dâiyesinde oldukları müste'cir-i mersûmlar tarafından inhâ' ve istidâ olunmuş ve bu sûret reâyâ-ı mersûmeye gadrı müceb bir keyfiyyet olduğundan mârrü'zzikr bağlar ber-müceb-i senedât icârât-ı muayyene ile her kimlerin yed-i tasarruflarında ise kemâ fi's-kadim? ibkâ' olunmak ve bunlardan biri müird olubda tasarrufunda olan bağ evlâdı mutasarrıf oldukda ol bağların icâre-i kadîmesi ne mikdâr ise üzerine sülüsünü zamm itmek ve bunun dâhi hulâsen vuku'uyla evlâdına intîkalinde olduğu zamm-ı mezbûrun üzerine kezâlik bir sülüs zammıyla evlâdı şurûtu üzere mutasarrıf olmak bu usûl üzere gidüb bağın zammı hadd-ı nihayete vararak zamm-ı tahammülü bitab ile fûrûhtu lazım geldikde hasıl olacak temessükünün sâlisen ol bağın tapu ile mutasarrıf olduğuna beyân ve sülüsünü tebliği dahi müste'cirlerine virilmesine Kapûdan-ı Derya sabık vezirim Tahir Paşa iclalelu donanmayı hümayunum İle Çeşme yakasına vusulünde tensîb itmiş ve olvechle düstûr'ül- amel tutulmak bâbında ikiyüz elli bir senesinin evasıt-ı şevvalinde emr-u şerîfim verildiği mukayyed olunmuş olub muktezası suâl olundukda inhâ' olduğuna üzere mümaileyhiminde mutasarrıflarında bulunan bağlar müdded-i takdim ile bi'l

mukavele birgüne sened-i şer'iyeye rabt olunmayubda müste'cirlerin bervech-i muharrer emr-ı âli ser-rişteyle muhalefet eyledikleri takdirde fesh-i icâr iderek değer bahasıyla tâlibine fûrûhtuna muhalefet olunmamak için emr-i şerifim itâsı re'ye manut tahrîr olunmağla vech-i meşrûh üzere amel olunmak bâbında işbu sene-i mübareke evâil-i Saferinde sâdır olan emr-i şerifimin tekidini hâvî emr-i şerifim sudûrunu Sakız muhassılı dergâh-ı muallam kapucubaşlarından iftihâr-ı Hafız Hasan dâme mecdûhunun südde-i saadetime vârid olan bir kıta arızasında derc ve iş'ar olunmuş olduğundan nâşî divân-ı hümayûnda mahfuz kuyûd-ı ahkamı tebliğ edildikde bervech-i muharrer tarihi merkûmda emr-i şerifim virildiği mastur ve mukayyed olmağın mukaddemâ sâdır olan emr-i şerifim mücebince amel olunmak fermânıma olmağın imdi mümâileyhumanın min el kadîm tasarruflarında olan bağlar müdded-i tasarrufıyla bi'l mukavele sened-i şer'iyeye rabt olunmadığı ve şimdi fesh-i icâr ile talibine fûrûht murad eylediklerinde mersumlar emr-i âli-i mezkûreye mebnî mümanaat eyledikleri muvâffık-ı nefsi el-emr olacağı halde bahasıyla ile tâlibine fûrûhta bivech (Aşınmış) ittirilmemesi hususuna dikkat eylemek bâbında

Fî evâsıt-ı Şevvâl sene 1253

İ.MVL/530-23766 6/2

Hüve

Sene 1863 Mayıs 14 Çeşme Kazâsı Ahâlîsi Beyânnâmesidir

Bend 1 Kazâ-ı mezbûrenin asl-ı hâsılatı üzümünden ibâret olub razakı ve siyah ve sultaniye ta'bir olunan kuru üzüm ve yaş üzüm dahi olur ise de mezkûr yaş üzümün taşra çıkmayarak ekserisi şarâblık için kazâ-i mezbûre derûnunda içinde itilâf olunmakda olub ve rezaki ile siyah ve sultaniye ta'bîr olunan kuru üzüm Avrupa'ya irsâli ve bundan dokuz sene akdem hâsılat-ı mezkûreden taşraya ihrâc olunan yüzelli bin kantardan ibâret ise de badehu bağlarra hastalık vâki' olalu yalnız yetmiş bin kantar Ihrâcat olduğu ve kazâ-i mezbûrede bulunan yirmi bin nüfus ahâlî gerek vergi-i şâhânesi gerek kendülerinin medâr-ı maâşları mahaza Hâsılat-ı mezkûrdan bulunduğu ve kazâ-i mezbûrenin gerek her bir vergisi yani vergi-i hazineye ve vergi-i

bedeliyyesi ki gümrükten ve öşerden mâ'adâ ve kazâ-i mezbûre küçük Asyanın intihasında bulunduğu cihetle Anadolu'nun taraf-ı baidesinde bulunan livâ ve sancak başlıları bulunan bilâd mesâfe-i bâidede olup ve üç tarafı deryâdan ihâta olarak fakat bir tarafı karaya muttasıl olup Anadolu'dan mal gelerek ve kazâ-i mezkûreden ticaren taşra mahallelere irsâl olunarak ahz ve i'tâ' icr âsı mümkinatdan olmayub bahren sefine işlemesi ve berren kerban gelüb gitmesinden beri olarak hergün ahz ve i'tâ'sı ve alışverişi ve kar ve kesbi mahazâ bu üzüm hâsılatına aid ve râci' olduğu vesâir iktizâ'ları ki hinta ve şâir vesair hububat bâyi'leri mallarını götürdükleri vakitte ahâli-i merkûmundan mezkûr üzümleri mübadele olunur olduğu ve kezâlik her ne kadar kazâ-i mezbûrenin iktizâsı için âher mahalden akçe istikrâz olunur ise fâizini ve anası hâsılat-ı mezbûr diye aid olup velhâsıl her ne bâlâsı var ise buna bakar olup böyle iken çent seneden berü vâki' olan bağ hastalığı aferi vâki' olmamış olsa idi ve bu bâbda hükümetün vâcibe-i zimmeti olan sıyânet ve muavenetin sa'y ve gayreti masruf buyurulsa idi ve ziraât olunan arâzî gerek cebel ve yoz halli ve gerek ovası hükümet-i seniyyenin mülkü olubda ahâlîsine ziraât için vermiş olsa idi yine bu kadar mazlum olmaz idi ahâlî ve altından kalkabilur idi.

Bend 2 İşbu taraf-ı sülüsü ve deryâdan ihata ve bir tarafı karaya olan yerun burun olunan Çeşme kazâsının hâvî olduğu arâzînin cemî'si (64.174) altmış dört bin yüz yetmiş dört dönümden ibâret olup (15.543) onbeş bin beş yüz kırk üç dönümü âlel tarik el-mülk olup ahâlisi bervechi mülkiyyet mutasarrıflar olup ve bervech-i vakf ve vakfına âid vergi temînâtında bulunan arâzî (832) sekiz yüz otuz iki dönüm olup ve Melek Paşa tesmiye olunan arâzî (18.142) onsekiz bin yüz kırk iki dönüm olup ve bazı ahâlîsi mülkü olubda rencberânına virmiş olduğu arâzî (29.657) yirmi dokuz bin altı yüz elli yedi dönüm olup sal be sal ita olunan arâzî vergisi ki Melek Paşa Arâzîsi için mukataa ta'bir olunan virgisi senevî (123.790) yüz yirmi üç bin yediyüz doksan guruş olup ve vakf mukataası tahtında bulunan arâzînin senevî virgisi (6.972) altı bin dokuz yüz yetmiş iki guruş olup badehu yine ahâlîsinin mutasarrıf oldukları arâzînin virigisi yani icâresi (211.566) iki yük onbir bin beşyüz altmışaltı guruş olup cemmen (342) üç yük kırk iki bin üç yüz yirmi sekiz guruş icâre-i zemînden ibâre olur.

Bend 3 Mahal-i mezbûr cebel ve taşlık ve kayalık ve bazı mahallî ormanlık ve bazı mahallî boz hâl-i arâzîden ibâret ta arkası karaya varınca zirâatden gayri Çeşme'de mahal bulunduğu için bağlık olmağla şâyesteden gayri başka zirâate

yarayacak mahal olmaduğundan fakat bağ itmek için vaktiyle ahâlisi küllî zahmet ile tevsî' ve tahliye iderek bağ ihdas itmişler olduğu ve mahal-i mezbûrenin arâzî sâhibleri tarafından bu yerlerin üzerlerine diledikleri gibi gerek seng-istâni cânibine gerek mümkün-i zirâat olan mahallerine yer açması tahsis olunarak her birine birer mikdâr virmiş oldukları minelevvel ibtidâ ahâlî-i merkumuna birer barça arâzî virmişler ise bir desîse ile oldukları cürm Mikdâr yer icâresi tahsis itmiş oldukları şunun için olunmağa böyle bir usûl ile ibâdullahları tasi mümaileyh mûmâileyh cezb ve celb idüb mezkûr dal ve bayır ve ormanlık ve çetin mahallerine tevsî' ve tahliye idenler için olub badehu birçok zahmet ile aç ve susuz kalarak o dağları ve ormanlıkları açubda kemâliyle meydana gelerek biraz hâsılat-ı tahtına sonra merkumunun bunca zahmet ile ve küllî akça mesârifıyla bağ ve eşcâr-ı müsmire peydâ ittiklerinden sonra mukaddemki renc-berânın arâzî sâhiblerinin ahd ve taahhüdlerine olan emniyetlerini lağv ve hıfz iderek başlamışlar muahharen tedriciyle salve sal icâre-i zemin üzerine dürlü dürlü ta seza-ı icâre tahsisıyla merkumun perîşanîyetlerine yadı hareketlerde bulunmuşlar ve buda ahâlinin itâat ve inkıyâd tahtında bulunub ve sâhib-i arâzînin örf ve tasallut istilasında bulunduğundan şerâit eylediği çünkü ahâlî-i merkumdan mal ve mülk ve bağ-ı bağce sâhibleridir deyü mutalebe olunub oldurki ve merkumun dahi bu cihetden dolayı virmekte buldukları ve bu cümle ile asl mal sâhibi olcebeli her kimler tevsî' edüb mesârif-i akçe ve zahmet itmişler ise anlar mal sâhibi olacak iken anlar kul ve kuradaş tahtına girmişler ve yer sâhibleri bi'la zahmet ağavat olmuşlar ve bu böyle iken mahal-i mezbûrenin cemî' virgisi ve bâlâsı dahi bir türlü üzerinde kalmış imdi bu cümle ile vakt-ı hâl-i zulmete nazaran ehli dirayet-i zevat bulunanlar keyfiyeti bir hoşça mütâlaa eylemesi lazımede ve dahi bir dürlü hizmeti kabil olmayan zulumleri vardır ki mezkûr-u seng-istâni her kime tahsis ittikleri vakt bazı dönümüne yirmi pâre ve bazı kırk ve bazı altmış pâre yer icâresi tahsis itmiş oldukları mahaller marûlbeyan tevsî' ve tahlili ile arâzî-i müsmireden olmuş ve üzerine her ne eşcâr ve ebniye ihdas olmuş ise bu malın işbu ihdas olan bağ ve her ne ise onunla bu mikdâr semet tahtına girmiş yohsa cebel durduğu halde o mahal para ittiğinden kat'î nazar-ı badehava virecek olsalar kimse sâhib olmayacağı ta'rifeden müstefin iken bunların bir usûlu dahi vardır ki şâyed o mahal bir günde ve bir saatde ol familyanın taifesinden bazı mülâhazaya mebnî on nefer kesam üzerine mütevelliten birbirinden yana olfamilya taifesine intikâl olunacak olsa her bir isme geçtiğinde yüzde on olarak intikâli namıyla akçe alırlar ki bundan gayrı bir kitâbda mânâsı olduğu şunun için ki? bu husus câri olsa dahi sâhib-i arâzînin hakkı cebel iken tahsis

itmîş olunduğu yirmi ve kırk ve altmîş pâresine gezer örf-i renc-berânın kendi zahmet ve gurusuyla ihdas ittiği yirmi otuz ve kırk bin gurusluk kürûm-u bağında veyahut menazilinde ne alâkası olabilur çünkü bir günde on adet isme intikâl olsa her birinin yüzde on demek oluyor ki mal sâhibi bunlardan ve kat 'î nefer dimekdir ki birkaç senede kendi malını merkumdan tekrar gurusuyla mübâyaa etmiş olduğundan başka muahharen olfamilyanın halefinden tekrar intikâli direk ahz eylediği mebalîği mübâyaa olunan yahud bi'la bey yalnız yer intikâliyle devr olan şeyin mükerrer mükerrer Fûrûhtu demek Oluyor güya renc-berânın kendi malını kendi ya kirâren mirâren fûrûht edüb ve yine bâlâsı fukaranın ve renc-berânın üzerinde ibka' olarak merkumun bütün bütün kul ve kuradaşı hükmünde kalmış olduğu bir defa ehl-i mütâlaadan idrâk buyurulduğu anda bunlarda zamir didiği şeyin eseri dahi bulunmadığı ra'nâ beyânında hâlî değildir ve buna tesmiyesi intikaliyedir.

Bend 4 Ve bunlar yetişdikden sonra bir hareketleri dahi vardır ki eğerçi bu mal sâhibi bazen fukarâ ve renc-berân fevt oldukda mal-ı mezrukesi ve işlerin irsen intikali câiz ve şer'î isede müteveffâ-yı merkuma şâyed bi'lâ veled fevt olur ise ve babasını ve anasını vesâir vârisini terk itmîşler ise anlara intikal itmeyerek merkumun ağaçlarını, bağını ve mülküni ve kendi alat-ı şer ile her ne ki ihdâs itmîşler ise vârise gitmez deyü zabt edüb vârisden merkumuna fuzûlî cebr ve zulm ediyor ve bunun isminde mahlûl deyu tesmiye iderek kendisi fuzûlî mal sâhibi olur

Bend 5 Mezkûr-u zulmiyandan başka bir âdetleri vardır ki mukaddemâ ol bağın sâhibi bulunan bir nefer renc-berden yer sâhibinin yevmiyye nâmıyla bir gün işlemek yani bir gün kendisi için işlemek üzere kânun-ı tahtına vaz' iderek alur olduğu yevmiyyeyi merkumun vefatından sonra on nefer vârisleri var ise mezkûr bir gündelik on gündelik olub olbağın yahud ol menâzil-i metrûkenin vâridâtından yevmiyye bedeli nâmıyla on adet gündelik ahz iderler olub ve buda zâlimden zulm demek isede tesmiyesi angaryadır.

Bend 6 Mezmûm olarak bir âdetleri dahi vardır ki köhneden köhne olarak vaktiyle bağ almışlar ve buda cümlesinin muhtass olan tanzîmât-ı hayriyyeden sonrada bu gibi çok zulmetler lağv olmuş isede bunlar hala almakda buldukları üçde bir hisse diyerek virgiler üzerine sülûs nâmıyla zamm iderler olub ve buda her vâris zamm olub şöyle ki üç dört Surette gayri mal ve mülkü biragıp mahal-i mezbûru terk ediyor aher mahalle firar etmelu ve buda mülkiyyenin harabatına bâdi mevaddan

dimek olduğu bi'l mütalaa dimek oluyor ki müteveffâ-i merkum bu kadar bela ve dert keşidesiyle meydana getürmüş olduğu oldukları mâl ve emlâk ve bağlarını sonra vârisleri ve evlâdları mutasarrıfıdan men' ve arâzî sâhiblerinin uhdelinelerine bırakarak gözü bakarak mallarını terk edüp firar etmelüdürler zirâ bunun gayri bir çâre yok işte bu cümle ile bu cihetden hergün ve her dakika olarak ahâlîsi bulunan her taifenin ve zann-ı terk birle âher mahalle firar iderek memâlik-i mahrûsa bugüne bazen mahalleleri harâb olmakda olub ve bu da mülkiyye-i seniyyenin istiklâliyyetine külliyyen halel virdiği beyan birle bu madde dahi memâlik-i mahrûsada bir nevi adet dimek olduğu der-kâr olub ve bunun tesmiyesi dahi sülüs tesmiye olunur.

Bend 7 İşbu sülüs kaidesi Melek Paşa arâzî sâhibleri kabul itmemişler olub kezâlik angarya kaidesi dahi bugüne kabul itmemişler ise de bunların ahz ittikleri anlardan dahi eşedd olub mahlûl gelmesini ser-rişte iderek sene be sene ceddlerinin tahsis etmişler oldukları icâre-i zemine ade-i kanâatle salbe sal zamm-ı zemin ile üç ve dört kat icâre tahsis itmişler oldukları sülüsü de tecâvüz-i angaryaya beyn-i tecâvüz ider ki tahammülü mümkün değıl

Bend 8 İşbu arâzî-i vakfiyyeden dahi yılda bir defa icâre alınarak merkûm olan fakat mahlûl lakırdısı ise de bu madde dahi bundan dört sene akdem şevketmeâb padişah-ı âlempenâh efendimiz hazretlerinin neşr ve ilan buyurdıkları irâde-i şâhânenin meâl-i münîfesinde lâğv olunmdu ise de güya müteveffâ-i merkum-u eşhasın babası ve anası vesair vârisleri buldukları hâlde merkumun vâris olub mal-ı metrûkları mahlûl olmaması hususu izâha beyân olub ancak zan-ı galibimize göre vârisede bazı mevâddan dolayı fakat işbu bâğât ve bâğçeler için olmamalı çünkü bu misillü emlâk sahibinin kendi alın teri ile meydana geliyor eşcar-ı ve kürûm-u bağı bu cihetle bağı mezkûru ihdâs ve inbat İden renc-ber asl mal sahibi dimek olur . Her ne hâl ise madem ki evkâf me'murları taraflarından câbecâ fukaraya ve renc-berân zulm olmakdan hâli olduğu beyânıyla bunun bir defa asl yerinden yani evkâf-ı hümayûn-u nezâret-i celîlesi mevkiînden asl nizâm-ı mücebi bu bâb da bir kanûnnâme-i sûreti ihsân buyurulması niyâzî yani gerek yüzde on intikâliyenin ve vârisine intikâl eden parçalarında başka başka icâre-i kadîmenin her bir isimden ayrı ayrı tahsili hususunda vâki' olan ihtilâfin istirdâdı ve bunlardan başka mahal-i mezbûr vakf olan mahallerde geren ta'bîr olunur bir nevi taş gibi katı toprak olub işbu toprakdan hânelerin damları örtülüb kapatdırılmak için yarar bir nevi taşın ihrâcı için bir nev'i dahi ahz iderler

oldukları virgü-yi gernekiyye nâm-ı gerek tesmiye olunur ve bu dahi beşinci bendde bast ve beyân kılındığı misillü mütevefanın her kim vârisi bulunur ise başka başka her birisine mezkûr virgü mikdârı mebalîğ her bir şahsa tahsis olduğu ve bu da galiba beşinci bende bast olunan âdet-i vakıfnamenin usûlüne tokunur olmalı ki merkumun evkâf müdürleri ism-i âher ile zulm itmekde bulunurlar bu cihetle bunun dahi affi ve kulları bugüne zulumden vikaye buyurulması mercu' ve meşruğ kılındığı

Bend 9 Bu misillü arâzî-i vakfiyyenin bir müddetden berü sâhibleri bulunan zevât yani müddet-i şeri vâkalarda gâlib olan mal sâhibi olur olduğu misüllü evkâf-i hümayûn nezâret-i celîlesi nizamını bertaraf iderek herbirisi havaheş üzere bağ ve bağçe ve menâzil sâhiblerinin yedlerine birer kıt'a şürutun hilâfi intikâl senedi tahririyile zavallı lisândan âşina olmayan fakîr fukarâ renc-berânı güya yedlerine sened viriliyor gibi birer varakayla merkumdan hîle ve hud'a ve desise tahtından hâli ve beri olmadıkları misillü kendi alın teriyle ihdâs etdikleri bağ ve bağçe ve menâzil her ne ise kendileri üzerlerine sâhiblik kuvvet-i şâyân olacak iken bir akis bütün bütün sâhib-i arz-ı ve müdür-i evkâf üzerlerine nakl olmuş olduğu beyânıyla bu yüzden dahi mazlûm-u merkumunun tahlis niyâzları beyânında olub çünkü bu madde yani bu makule vâkıf arâzînin sened-i misilûleri marifetiyle veyahud taraflarından me'mur buyurulan kâimmakamları tarafından tahrîr olunmak bir nevi kâideden olur gibi olduğu zât-ı hümayûnun mânâsına taban tabana zıd olduğu beyândır ki işbu vakf denilen mahallî her renc-berân yahud menâzilin enniyesine Mâlik olan eşhasın madem ki kendi malıyla meydana getürdükçe niçün istiklâli vechle mal sâhibi olmasun madem ki işbu intikâle veyahud şartnâme senedi meâline istinaden oldağı ve ormanı ve cebeli çok zahmet ve mesârifle tevsî' ve tahliye iderek mal ve mülk ihdâs ediyor ise niçün mal sâhibi olmuyor ve sened yahud şartnâme-i mâlumeleri Türkçe tahrir olduğundan ahâlî-i merkumundan ve renc-berân-ı merkumundan Hıristiyan tâifesi lisan-ı Türki ve Arabi ve Farsiden bihaber olduğu takdirce negüne fark idecek o misillü hîlebâz me'mûrların tahrîr ittikleri gelir-i senedâtı ancak câiz ettiği bu misillü senedât müddet-i tahrîr hususu yalnız kendülerine aid olmayub illâ bir hükmün vâsıtasıyla tahrîr olunarak sâhibi olacak renc-ber ve hane sahibi herkim ise ana dahi senedin tercemesi itâsıyla merkum dahi ma'lûmâtlı bulunmuş ve böyle olanda birgüne hîle vâkî' olamayacağı çünkü müteveli-i merkumun işbu kadîmesinden tahsis kılınan yirmi parayı bu ana kadar altı guruşa çıkarmışlar dönüm başına ve dönüm başına altmış paraya dahi on ve yirmi guruşa çıkarmışlar olub bu ise vakıflarının servetlerine

nazaran icâre-i kadîmesi noksan ve tezâyüd ittirmeğe salâhiyyetleri olacağı ve bu takdirce bu kadar masârifle ibâdullahın mutasarrıf oldukları alın teri emvâl-i emlâkı merkumunun iki paralık.

İ.MVL/530-23766 6/3

Defatirine münderiç olarak bu kadar fakir fukaranın arz ve emvâli husûsu bu misillû varaklar ve defter ta'bir ittikleri varaka-i galatîyelerinden sual buyurulması hakkaniyyete zinhâr makrûn olduğu cihetlerden dolayı tahammülü gayri mümkün olarak merkumun hilesinin biri dahi bu oluyor ki dönüm başına tahsis itmiş oldukları icârelerini ictimâî ve galebe ve işler iderek gâye ettirsünler için ahâlînin kendi malıyla ihdâs ettiği emlâkıdan hini intikâlde yüzde on ahzları Bu ki matlub olursa dahi fakat arâzî üzerine hakkı olduğu için bunun mülk edilmesi yâhud bağ ise kürümü bağından yüzde on ahzı angarya lakırdısına tecâvüz ider mahlulde Voyvoda indlerinde mukavele deyü tesmiye olunuyor ve mütevellîler ve evkâf me'mûru bulunan divân-ı ren-çberân ile miyânelerinde yalnızca bağı bir hükümde tarafından sâir bir âher suretin dahi yapılan keyfiyyet ma'lûmu olduğu cihetle galiba bu makule bervchi mücerred kendi başlarına yaptıkları varaka sûretinin cerîde-i hükümetde bulunmadığı sebebe mebnî mürur-ı ezmine ile sehv ve galattan hali olmayarak ve bir resme cerîde-ı hükümetiye olmayarak mukavele tesmiye oluna gelmenin mânâsı dahi ne idiği bilinmeyerek keyfiyyet bütün bütün ihâta-i hakkaniyetten tard olmuş olduğu ve ale'l husûs mukavele gelmesi usûl sarfça beynel-isnenyn müşâreket için olup tarafeyn beyninde olan lâzım iken yalnız misillerinin ol varakaya tahririnde bundanda bir mânâ bulunduğu yani

Bend 10 ve her ne kadarda ecdâdımızdan mesmû'-ı âcizânemiz olmuş ise de ki bu makule yer icâresi kadimdir ve bunun üzerinde bulunan zevâtın bütün bütün medâr-ı maâş geçinmesi bunun üzerinedir deyü ise de memâlik-i mahrûsanın umur-u husûsuna müsenni bir usûldendir deyü cevap veremeziz çünkü bu makule resmen cânib-i hükümeti seniyyeden tasdik olmayarak yalnız bir zâtın yani misillûlerin kendi bildiği gibi tahrir eylediği ve kendi enfa'ları için müşterileri yedlerine itâ eyledikleri senedât- ceride-i hükümet-i seniyyeye kayd ve tasdik olmadıkça bu mâddede müşteri-i merkum rençberânın tasarrufluk iddası negûne faizdir bu cihetlerden dolayı Çeşme

kazası muzâfâtından Katopanaya ve Ayaperaşke ve Reisdere ve Eritriye namdan karyelerinde bulunan arâzî üzerlerinde vâki' emlâk ve kürüm-u bağ ve bağçe vesair mülkiyeye dair hukuklarınuncümlesi merkumun evkâf me'mûrları ve misilû bulunanların ne haklığı İhâtaa edüb bütün bütün Hazf ve lağv iderler ve usûl-u mezkûru bu ana kadar bu misül üzere tesis edüb sâir na şâyân âdetleri bareber karye-i mezkûrelerin üzerinde me'mûriyyet iden maktû'cüler şöyle bir hareket-i mezmûmda bulunarak şu güne bir esası olmayan ve resmen kanûn tahtında olmayan âdet bu güne ahâlîsi asayişine halal virmekte olan âdetin min evvel Aslı şu oldur ki mahal-i mezbûr ittirmesinde zalimane-i hâli cebelin iken yer sâhibleri bulunanlar olcivarda bulunan ahâlîsine vesâirlerine her kimler olur ise olsun demiş oluyor ki bu dağda ve boz hâl yerlerde sizler için kendi kisemizden birer bâb çiftçi damı ve kule ve bina ve inşâ edilmede bilâ İcâre ikame iderek mahazaşu yerlerin i'mâr ve âbâdı için hatta çiftimizden halas olduğumuz anda bu mekânlarda rahat idesiz deyü ise de halbuki ba'dehû mahal-i mezbûr mamur-ı abadan olduğu takdirde herkes başlamış her çiftçi kendi kîsesinden bina ve inşâ itmeğe başladıklarından sonra sâhib-i arâzînin yani misillûnün alakası yok demek olur ve maktû' didikleri madde bu demek oluyor ise de mezkur çiftçi damlarını kendi kîsesinden ebna ittiği halde ayrı bu maktû' ahvâli bu cümle ile ba'dehu çiftçilerin kendi malıyla ebna ittikleri damlarda Ve mukaddemâ zeminlerini İcâreye rapt ittiği ebniyelerde merkumunun ne hakk-ı salahiyeti olabiliyorki maktû'cü diyerek virgi mutalebesinde ahâlîsini mükerrer itmekden hali olmazlar ve âlel- husûsu zikr olan arâzî dahi mukaddemâ çiftçi-i merkumunun icâre ile üzerlerine ifrâğ olan zimmîden olup zeminde olup icare ile basened mutasarrıflar iken mahal-i mezbûr bağ mevkiî olmadığından karye için birer kulube yani çiftçi damı inşâsıyla birer hazır kira nev'inden bir köy olmuş ancak icâre ile bağların arâzîsinden ve ebniyeleri ahâlîsinin kendü malıyladır ve arsası dahi minevvel ecdadlarından kendü mallarıdır ve icâre tahtındadır mezkûr arsaları şimdi yeniden tâliblerine tekrar icâre ile maktû' edüb muaccele ile fîrûht iderler olup ve buda sâye-i şevketvâye hazret-i şâhânede tâlib-i deryâyâ kadar erişdi isede yine merkûmunun zulmünden angarya-yı perişan ve parakende olmaktadırlar bu cümle ile böyle bir defa müeccele ile muaccesesi ahz ve her dönümde yirmi ve on guruş olurken bugüne mukataa ismiyle vergi almak ve bir defa babasının taht-ı tasarrufundan olurken azh ettiği icâre-i zemînin vefâtından sonra on nefer vârisi üzerine âlel taksim intikal olur ise yine ol icâre-i kâdimesine tamamen başka başka mikdâre-el mağlum mebalîğ alınmalıdır ve bir defa fîrûht itmiş oldukları arsaları tekrar ifrâzen mücededen fîrûhtuna cerait

olunmalıdır ve kendilerinin zemîn hakkı dönümde beş yahud on yahud yirmi arşın olub ve yalnız bunun üzerine der-i tevliyetleri(bak) olubda mülk sâhibinin elli bin gurus sarf ederek inşâ ittiği ebniyesinden yüzde on intikâliyle nâmiyla fuzuli akçe ahzı hakmıdır ve kendülerinin arsaları boz hali sengistân iken çiftçilerin ecdâdının külli akçe sarf ederek i'mâr itmiş oldukları menâzil ve hırasetten oldukları kürûm-u bağdan ne alâkaları var ki bu haksızlığı iderler ve kat'î nazar-ı merkûm çiftçilerin ecdâdı bu ve vakıfçuların boz halisinin kendi kiselerinden tevsi-i tahliye eylediklerinden sonra bu ana kadar bu vakıfçular bu çiftçilerden maaş alırlar olur iken işbu hareket-i mezmûaları haksızlık demek oluyor eğerçi mezkûr yüzde on intikâliye ber müceb kanûn-u şerriye olsa idi pek o kadar üzerlerine gelmez idi ancak zinhâr arsası olmadığından usul -ı padişahıyyede dokuz mevâddan bulunduğu beyândan müstefiti olarak cümle fukarâ kulları ahâlî-i mahall-i m ezbûr taraf acizanelerimizden masdur hükümet-i seniyye-i muâdeletvâye-i hazret-i mülûkaneye arz ve ifâde-i acizanemiz takdimiyle işbu vâkî olan örf ve icbâriyetin sad ve sudurdan ihrâzı beyânıyla mârû'l-beyân mahlûl keyfiyeti katı pek perîşanîyetimizi badi mevâddan bulunduğu şu cihetle ki vefât iden zât bil'cümle emlâkını kendi malından mâlik olub vefâtından bil'a veled diyerek bir takım familyasını yani babasını ve anasını ve karındaşlarını vesâir ekariblerini mirasdan mahrûmen meydanda bırakıldıklarından başka müteveffâ-i merkûmun sağlığında daileri bulunan zevât dahi ikrâz ittikleri akçelerini medyun-ı merkûmun mezkûr ebniye ve bağlarına istinâden ikrâz ittikleri muâyene iken bugüne mahlûl olduğu takdirde duyun-ı merkûmun dahi ifâ-yı deyn olmaksızın açıkda kaldıkları cihetle demek oluyor ki defaten haksızlık olmuş olduğu izhâr ve afvı husûsu istircâ-ı gesteranemiz. Olmağın bast ve beyân ve arz ve ifâde kılındı.

Bende? Yani Bende ? Dimitri Cuvalaki Bende ? Kosa Bende ? Çitaki Kocabaşı Bnde Kocabaşı Kostantin Rodaki Bende Kocabaşı Muras Eladi? Bnde-i Çeşme Metropolitidi Emrosti? Rahat? Bende Esparu Bende Covani Bende Dimitri Bolaki Bende Marali Esali Bende Kirbako Çodalaki Bende ? Nikola Çakunde Bende ? Marlo Aryato Bende Yorgo Karali Bende Arton Esask Bende Nikoli Karakaçan Bende Yorgi Molaki Bende Marskova Masaki KaryeiĀ Ayabaraşkova? Kocabaşıları Ve Ahâlîsi İmzaları

Bende Nikola Kosa Bende Tuvali? Has Ergiri? Bende Nikola Rafti Bende Marlo Bende Epaslansdi Bende Yorgi Mavela Kardi? Bende Dimitri Karaboruli? Bende Yorgi Soru? Bende Girmahu Lavre?

Kadopanaya Karyesi Kocabaşı ve kendileri Toplam 25 İmza

Reisderesi Karyesi Kocabaşı ve Kendileri Toplam 12 İmza

Ertirye Karyesi ve Kocabaşuları Toplam 7 İmza

İ.MVL/530-23766 7/1

Hüve

Makam-ı muallâ cânib vekâletpenâhîye takdîm olunan mazbatanın nüsha-i saniyesi

Eyâlet-i İzmir Kebir-i Meclis Mühürü

Hıristiyan tebaa taraflarından merkez eyaletine ita olunan arzuhalde Çeşme ve Alaçatı kazalarında eshâb-i arâzî tarafından Pahtoz nâmıyla icâre-i muaccele tahrîsiyle îcâr olunarak bağ gars itmiş oldukları arâzilerinden birde yevmiyye nâmıyla akça taleb ahz olmakda ve buda kendilerine müceb-i gadr olmakda olacağından bimisl menfî istid'â olunmasıyla eshâb-ı arâzîyle merkurumun meclis-i âcizân emize celb olunarak ibrâz eyledikleri sene elli üç tarihli emr-i âlî mütâlaa olundukda o makule yevmiye ahzına dâir bir sarâhat getirilemeyüp ancak mârrü'z-zikr bağlar ber müceb senedât-ı icârâ-ı muayyene ile her kimlerin yed-i tasarruflarında ise kemâfi'l-kâdim ifâ olunmak ve bunlardan biri vefât edüb tasarrufunda bulunan bağın evlâdı mutasarrıf oldukda olbağın icâre-i kadîmesi ne mikdâr ise üzerine sülüs zamm iderek ve anındahi vefâtı vuku'yla evlâdına intikâlinde zamm-ı mezbûrun kezâlik bir sülüs zammıla evlâdiyye şartı üzre mutasarrıf olmak ve işbu usûl üzre gidüp bir bağın zamaimi hadd-ı nihayeye vararak zamme-i adem tahammülün peşin ile bey' ve fûrûhtu lazım geldikde hâsıl olacak temînâtın sülüsünü ol bağın tapu ile mutasarrıfı olan sâhibine ve sülüsünü dahi hali olan yeri imâr itmesi cihetiyle müste'ciri tarafına

virilmek üzere taht-ı zabıtaya idhâl buyurulmuş olduğu musarrah olduğundan zikr olunan yevmiye maddesinin ne senede müsteniden alındığı eshâb-ı arâzîden suâl olundukda zikrolunan bu yevmiyeyi icâre miyânında mukavele ve senedlerine idhâl eyledikleri eshâb-ı arâzî bulunan tebaa-ı müslimin vekilleri taraflarından sened sûreti ibrâzıyla miyânen âcizânemizde yâd ve tekrar ve biri tarafından ise mukavele husûsu inkâr olunmuş olduğundan bil istîzân şeref taalluk buyurula hin-i irâde-i isabet ade-i cenâb-ı vekaletpenahilerinin değin yevmiye maddesinin derç ve ahzının terk ve te'hîr olmasını iki taraf bi't-tensibine arz ve beyân hâlâ ceryan kılınmış ve emr-i âlîye-i mezkûrun bir kât'i suret münîfesiyle müstedi-i merkûmla arzuhalleri ve evrâk-ı müteferri'ası meşmûl-ı nazar-ı maâlî eser-i asafanelerin buyurulmak üzere leffen takdimi kılınmış olunmağla olbabda emr ü fermân hazret-iveleiyyül emrindir.

Fi 25 Recep 1280 sene((5 ocak 1864) ve Fi 24 kanun-i evvel sene 1279

16 Aza mührü altında bulunmaktadır (Mühürlerin bazılarında görevlinin görevi belirtilmiştir. Evkâf Müdürü, Eyalet Tapu Memuru, Eyalet Valisi, 2. Katip, 1. Katip Vekili ve diğer azalar).

İ.MVL/530-23766 8/1

Makam-ı âli-i hazret-i sadr-ı uzmaya

Sâye-i adâletliyyâne hazreti şâhânedede sâkin ve mütevattın bulunduğumuz Çeşme kazası ahâlisi-i islamının ba sened-i tapu mutasarrıf ve ziraât ve hurâset ide gelmiş oldukları arâzîlerini yine kaza-i merkum yevmiye-i ahâlî-i İslamiyle Hristiyanıları bila usûl- el kürüm-ı gars itmek şartıyla icâra talib olmaları üzerine leffen takdim-i icrâ kılınan bir kıta suret-i sened malından dahi müşan olacağı vechle arâzî-i merkûme eshâbı tarafından evlâdiyyet şerâiti üzere mutasarrıf olmak ve senede bir günlük yevmiye bedeli vermek ile beraber birdürlü taht-ı icâr-ı sülüsünden noksan fahiş icâre-i muayyene-i kalîle tahsisiyle sene be sene icâre-i mezkureyi bi'la- taallül sâhib-i alâfa muhacehesinde edâ eylemek ve kürüm-u mezkûrun icrâ-i ferâğ ve intikâli sâhib-i alâka muvâcehesinde olarak harç ve ferâğ ve intikâl-i ahz ve istifâ' olunmak ve müste'cir bila veled fevt olur ise kürüm-u mezbûr mahlûl olub mahlulu sâhib-i alâkaya aid olmak şerâit ve mukavelesiyle bi't-terâzî senedât-ı rabt ile isticâr ve olvechle kürümü garsıyla bağ olub bu sûretle mutasarrıf ve teamül olunmakda olduğu halde bin iki yüz elli bir (1251) tarihinde işbu Kapudân-ı deryâ müteveffâ Tahir Paşa'nın kapudanlığı esnasında kaza-i mezkûr ahâlî-i Hristiyanı tarafından arzuhal takdimiyle zikr olunan icârelü bağların mûmaileyh müste'cir beyninde taksîm olunmaması istid'â' olunmakdan nâşî leffen esra ve takdimi kılınan bir kıt'a sûret-i fermân-ı âlişân-ı natuk-ı münîfenden müstefâd buyurulacağı vechle sâlifü'z-zikr bağlar ber müceb-i senedât-ı icârât-ı muayyene ile her kimin yed ve tasarruflarında ise kemâ fi el-kâdim ibka' olunmak ve bunlardan biri fevt olubda tasarrufunda bulunan bağ evlâdı tasarruf oldukda ol bağın icâre-i kadîmisi ne mikdâr ise üzerine sülüsü zamm itmek ve anın dahi vefâtı vuku'yla evlâdına intikâlinde ol dahi zamm-ı mezbûrun üzerine kezâlik bir sülüsünü zamm ile evlâdiyyet şerâiti üzerine mutasarrıf olmak ve bu usûl üzre gidüb bir bağın himaye-i hadd-ı nihayetine vararak zamm-ı adem-i tahammülü şâyân İle bey' ve fîrûhtu lazımgeldikde hâsıl olacak temînâtın nişânı olbağın tapu ile mutasarrıf olan sâhibine ve sülüsü dahi müste'ciri tarafına virilmek üzere taht-ı zabıtaya ithali bâbında irâde-i âliye-i cenâb-ı Padişâhi şereftaalluk itmiş ol vakitden şimdiye değin fermân-ı âli-i mezkûr ahkâm-ı münîfesince amel ve hareket olunmakda bulunmuş iken bu kere Hristiyan-ı merkum teamül-i kadîm ve mukavele-i şerriyye-i münîfesi tasaddi ile mukavele tahtında bulunan bu yevmiye-

i kaideye ve ibka itmemek ve harç-ı ferâğı virmemek ve kürüm-u mezkur sâhibi alâfaya mahlûl kalmak ve sülüs-ü icâre-i zammı ve ilave olunmamak üzere itmelerinde nemasını bu keyfiliye sâhib-i alâfa tarafına mimkûl-elvucuh gadr ve hasarı müceb ve mukavele yani kavlen? senedlerimizin ahkâmına mugâyirâtı müstehil? ve sâhibi alâka tevliyetlerinin ise medâr-ı maişeti vesâir güne idaresi buna münhasır olmağla bunun bu vechle feshi icâbında emr-u taadisinde esir ve meriyyete düçar-ı ızdırab olunulamayacağından ve bunun da merhamet-i hazret-i şahane fail olmayacağından kemafileşşai? ibkâsında veyahud ber muktaza-ı şer'i şerif ve kanun-ı münif icabının icrası şerhinde bulunduğumuz cihetle lütfen ve merhameten bervech istirham-ı südde-i âli-i cenâb-ı sadaretpenahileri ihsân buyurulmak babında emr-u hazret-i'l emrindir

Fi 27 cemazielahir sene 280, Fi 27 Teşrinisani sene 1279

Çeşme Mazbata-i umumiye ahâli-i merkum sahib-i alâka taraflarından meclis-i âcizanemize itâ kılınmış olmağla olbabda ve herhalde emr-u fermân- hazreti veli'ül emrindir

Fi 27 cemaziel ahir sene 1280 10 tane Eddaî ve mühür 11 tane Bende-i an memur mühür 10 tane Bende-i ahâli mühürü Bende-i aza 5 tane

Ed-dai-Müftü Mühür Edda-i-el naib Mühür Bende-i müdürü kaza-ı Çeşme Mühür

İ.MVL/530-23766 9/1

Hüve

Makam-ı Muallâ-yı Hazret-i Sadaretpenahiye

MÜHÜR; Kebir-i Meclis Eyaleti İzmir

Hristiyan tebaa taraflarından merkez eyaletine ita olunan arzuhalde Çeşme ve Alaçatı kazalarında eshâb-ı arâzî tasrafindan Pahtoz namıyla icâre-i muaccele tahsisıyla icâr olunarak bağ gars itmiş oldukları arazilerinden birde yevmiyye namıyla

akçe talep ve ahz olunmakta ve buda kendülerine müceb-i gadr olmakta olduğundan bahisle meni İstid'â' olunmasıyla eshâb-ı arâziyle merkumun Meclis-i âcizânemizde celb olunarak ibrâz eyledikleri sene elli üç tarihli emr-i âlî mütâlaa olundukda o makule yevmiyye ahzına dair bir hırasat görülemeyüb ancak müceb için mârrü'-zıkr bağlar ber müceb-i senedât-ı icârâtı muayyene ile her kimlerin bir yed-i tasarrufunda ise kemâ-fi' l el kadîm ibkâ olunmak ve bunlardan biri vefat idüp tasarrufunda bulunan bağ evlâdı mutasarrıf oldukda ol bağın icâre-i kadîmiyyesi ne mikdar ise üzerine sülüsü zamm iderek ve anın dahi vefâtı vuku'yla evlâdına intikâlinde ol dahi zamm-ı mezburun kezâlik bir sülüsün zammı ile evlâdiyyet şartı üzre mutasarrıf olmak ve bu usûl üzere gidüb bir bağın zamaimi haddi nihayeye vararak zamm âdem-i tahammülü etmesiyle bütün ?ile bey' ve fîrûhtu lazım geldikde hâsıl olacak temessük sülüsünü Ol bağın tapu ile mutasarrıf evlâdı sahibine ve sülüsü dahi hâli olan yeri i'mâr etmesi cihetle müste'ciri tarafına verilmek üzere taht-ı zâbitaya idhâl buyurulmuş olduğu mahrem olduğundan zikrolunan yevmiyye maddesinin ne senede müsteniden alındığı eshâb-ı arâzîden suâl olundukda zıkr olunan yevmiyye-i icâre miyânında mukavele ve senedlerine idhâl eyledikleri eshâb-ı arâzi bulunan tebaa-i müselman vekilleri taraflarından sened-i sûreti ibrâziyla miyâne-i âcizânemizde yad tekrar ve biri tarafından ise mukavele hususu inkâr olunmuş olduğundan bilâ senedat-ı şerâftealluk buyurulacak irâde-i ihsan-ı vekaletpenahilerine değin yevmiyye maddesinin derch ve ahzinin terk ve tehir olunması iki tarafa bit-tenbih arz ve beyan hali cerain kılınmış emri ali-i mezkurun bir kıta suret-i münîfesiyle müddei-i merkumun arzihalleri ve evrakı müteferriasi meşmul-ı nazar-ı meali eseri asafhanelerin buyurulmak üzere leffen takdim kılınmış olmağla ol babda emru ferman-hazreti menlehül emrindir Fi 25 Receb sene (12)80 Fi 24 Kanunievvel sene 79

Bende aza ilk 4 satır bende müdürü-i evvel bende aza /eddai – müftü ed daikadı bende muhasebe-i has eyalet-i memur bende-i vali-i eyalet-i İzmir Bende aza (4 tane) Katib-i sani Vekil-i katib-i evvel

İ.MVL/530-23766 10/1

İzmir Valisi Devletlü Fehâmetlü Efendimiz Hazretlerinin

Meclis-i Vâlâ-ı müşirilerine istidâyı arzıyanemizdir

Devletlü Efendim Hazretleri

Bu kulları devletlü abd-ı sultan hazretlerinin sadık tebaaiyelerinden ve Alaçatı kazası Hristiyan ahâlîsinden olub heman cenâb-ı akranide? Gün-i mekân zat-ı hümâyun bilinmez ahz-ı şâhane ve nefis-i nefais-i hücceti eser-i padişahanelerin ilalebet-i taht-ı efsar-i hilâfetpenahilerinde sabit buyursun amin şevketlü muhabbetlü alempenah efendimiz hazretlerinin fukarısına ve kafe-i reâya ve berayasına merhamet-i kesire ile sâye-i ifrâzlık ibtigasında ve encam-ı memalik-i mahrûsesinde cümle mekandarının asayiş ve hüsn-ü hâlleriyile ve zulm ve teaddiden hali ve beri olarak mefrül-bal ve mefruhül-kâlb üzere geçinmekleri arzusunda ula-ı vazha ile ber karar ve ber devam buyurdıklarına ve nice nice bu hususda irâde-i şahâne-i cenâb-ı cihandarileri sadr buyurulmuş olduğuna istinaden min gayr-ı ced-i ahvâl mazlûme-i âcizânelerimizin istid'âsı husûsunda mahzar-ı Meclis-i Vâlâ-ı müşirleri takdimi cesaretinde bulunarak ber vechi ati arz ve istidâ kılındı

1. Kaza-i mezbûrun cümle-i ahâlisi bu kulları daima rencberlik sa'natıyla geçinüb ve işlediğiniz bağ ve tarla arâzisi bazı vakıf ve maktû' ta'bir olunur ve bazı mülk tahtında bulunub ve maktû' ta'bir olunan arâzi min evvel uhdelerimize geçtiği anda boz hali ve cebel ve sengistân olub ve arâzi-i mezkûru cüz-i mikdar-ı bedel ile deruhde idüb kendi malımızla hayli zahmet ve külli mesarifle tahliye ve tevsî' iderek üzerine kûrûm-u bağ ve tarla ve bazı menazil ve mağaza ihdasidüb ve vakf ve maktû' olan arazinin kendi bedeli cüz-i mikdar olub üzerinde ahalinin mesarifiyle meydana gelen bağ ve eşçar ve ebniyesi bizim külli zahmet ve mesarifimizle meydana gelüb bu cümle ile demek ki sahib-i arazinin ve maktû'cülerin malıdır ve mülkümdür didiği cüzi mikdar bedellü yerin üzerindeki ihdas olan mal ile bu kar bin kuruşluk ider olub merkumun ise maktû denilen şeyi min-evvel münavele her ne bedelde ise ancak altı buyurur olduğu beyanı.

2. ve dahi kendi zahmet ve kuruluşumuzla tevsi' idüb kûrûm-u bağ ihdas İttiğimiz emlakımızdan beş bin kuruluş kıymetli yerimizi fukaralık sebebinden akçeden müzayakamız olmağla maktücülerden bin kuruluş istikrâz edüp merkumuna fûrûht ider gibi virmiş olduğumuz bağdan dahi ya maktü' diyerek kendi gönüllerince bir nevi altı Tahsis edüb ahz ider oldukları ve bunu da mezkûr bin kuruluşun üzerine müesses ancak onunla kıymet olan beş bin kuruluşun üzerine müesses edüb mesela yüzde on diyerek ahz ider oldukları akçeyi beş bin kuruluş itibariyle beş bin üzerinden alurlar olduğu mezkûr-u arâzi üzerinde bulunan bâğât vesaire emlakdan bazısı Melek Paşa vakfi vakfi gibi yalnız mahlûl-u usûlü tahtında ama bazen şu bizim kendi malımız iken zaruretimizden naşi beş bin kuruluşluk mülkümüzü bin kuruluş virdiğimiz yerlerde bu mahlûl usûlü rabt olunması ile bunlarda da yine gerek sülüs gerek angarya gerek mahlûl lafzıyla icra olunmakta olan

3. angarya denilen madde şu oluyor ki bu maktücüler için vaktiyle ta evvelden bir gün anlar için iş işlenmesi veyahud bir günün işçilik bedeli nakd-i tahtına rabt olunarak ahz ider oldukları ve buda şu maktü' diyerek beher sene ahz iderek oldukları yedlerden muahheren ahz eyledikleri bedeldir ve mezkur yevmiye angaryasında şu güne tezâyüd buldurmuşlar ki güya ahaliden birisi fevt olubda vereseşi üzerine intikâlinde müteveffâ-ı merkumun eğerçi sekiz nefer varisi vereseşi bulunur ise sekizinde de başka başka angarya bedeli ahz ve kabz iderler idüp halbuki tarla veyahud gayrimülk her ne ise aslı yine bir kıta Bir kât'i olub halbuki veresenin hissese tefriki için sehimleri taksimi olunur olduğu

4) Ve sülüs namıyla ahz ider oldukları dahi şu günedir ki eshâb-ı bâğât vesairenin hin-i fevtlerinde vereselerine intikâl oldukça sülüs diyerek zamm ve badehu bu vârise dahi fevtinde yine zamm itmekte buldukları şöyle ki gerek bu sülüs lakırdısı ve gerek angarya denilen şeyi birkaç defa vereseden vereseşe intikâline gerek emlâk gerek bağların ve eşcârın asl kıymeti olan yerlerden daha ziyadeye takarrüb itmesiyle şöyle ki emlak ve emvalimizden bütün bütün keyfiyed etmekte bulunduğundan sonra maktücüler daha akçe virilmek lazım gelmekte bulunmakta?

5) ve mahlûl dedikleride şu oluyor ki ahâlinin mezkûr boz ve hali ve ormanlık ve cebel ve sengistân arâziden alubda kendü maliyla tevsi' iderek bağ diküb ve eşcâr diküb ve ebniye ihdas ittikleri yerleri eshâbının fevtinden sonra bilâ veled olanlarının mutasarrıf oldukları gerek arâzisini gerek üzerinden mebnî ve münbit şeylerini

beraber mahlûldür diyerek fuzuli zabt itmedke buldukları halbuki merkumunun sözleri fakat kendiler(in)den iştirâ olan arâziye ve araziye geçmelü değil midir? Eğerçi(ki) buda şer'i ise ve kanuna muvafık ise hâlbuki şu arâzinin üzerine kendi malımızdan ihdâs ittiğimiz ebniye nâbit şeylerden negüne salâhiyetleri olabilir bu cümle ile olsa olsa bu adamlar ibtidâ bizlere ne merkezde mahal-i fûrûht itmişler ise ancak a(o)nun bedel-i Mahlûl olmalı ve bizim emek ve zahmet ile meydana getirmiş olduğumuz mal hakkımızda ne ararlar işte buda bir büyük haksızlıktır. Niyaberide bunlardan neşet eden mağdurluk ve mazlumiyetden dolayı icab ider ki sâir hükümetlerde vâki olduğu misüllü bizlerde mal ve emlakımızı terk idelim mahal ve mahal geçinmek müzayakasına düşelim ve bu da kullarına gadr-u sûreti olduğundan başka hükümet-i seniyyeye dahi bütün bütün bir zararlı keyfiyetden bulunduğu beyanıyla bu sebeplerden dolayı ziraatımız ve bağlarımız ve emlakımız bir türlü vergilerden baş etmeyüp ve aher kesana olan bu zahmetsiz halas olacağımız olub imdi bir vechle muharrer maktü'cü-u merkumunun ahvâl ve hareket nâ sezalarına kıyasen Meclis-i vâlâlarından suâl ideriz ki bunların şu mahlûl ve ve maktü' ve filan diyerek rençberandan aldıkları mezkur-u arâzinin asl anası üzerine mi? olmalı yoğsa Şu bizim atalarımız şer ve kendü malımızla yahud da bütün akçeleriyle meydana getirmiş olduğumuz emlak ve bağ ve bahçe ve ebniye Ve nâbit-i eşcâr üzerinede olamalı mu bu zalûm yoğsa nâşer'i ve bi kanuni midir? Ancak zulmet galibimize göre bu misillü âdet-i örfiler tanzimat-ı hayriyyeden berü neşr-i ilan buyurulan hatt-ı hümayûn bu güne şeyler ve angaryalar ve taslifler lâğv ve sâkit oldu deye zamm olunurken hâl bu ana kadar bu makûle zulûmlar daha icrada bulunduğu bütün bütün nüfuz-u padişahiye ve şeriata ve kanun-u hümayuna halel virmez mi bu takdirce merahim-i meşperanelerinden mercûdur ki bu zulûmların lâğv ve sâkıtı her ne vechle mümkün ise gerek zat-ı vâlâ-yı müşirefaneleri muavenet ve sıyânetiyle gerek balaya iş'ar ve beyân buyurulmasıyla mı olur velhasıl şu zulm ve örfiyelerden kullarının tahsisi hususunda sub-ı vâlâ-ı rahmanelerinden lazım gelen himmet ve sıyanetinin mahrûz buyurulmasıyla fukarâ kullarının sebb ve ruz-ı dualarına nailiyet ile ihyâ ve çerağ buyurmaları niyazımız babında ve her halde emr-u ferman-ı hazret-i minlehül emrindir. Fi 13 Ca(cemâziyelevvel) 1280

Bende Alaçatı Hristiyan Ahali Mim

İ.MVL/530-23766 12/1

Hüve

Makam-ı Ali-i Nezaret-i Celile-i Hariciye

Ma'rûz-ı Çâkerleridir ki

Çeşme ve Alaçatı kazalarında mutavattın ve mütemekkin tebaa-ı şahane Rum kullarının merbutan takdim-i hâk-î pâ-yı hâcetre vâ-yı âlîleri kılınan bir kıta muhzar meâlinde kaza-i mezkûrede teba-ı müselmânın bundan hayli sene evvel birer mikdâr arâzisi bulunduğu ve her nevehle ise gide gide arâzi-i mezkûre gayrı mahdud bir vüs'at-ı cesime derecesine vardırılmış olduğu ve ahâli-i Hristiyanın ise hiç müسابesinde olmak heyetinde kaldığı halde pahtoz yani icâr-ı maktua namıyla yüz ve gayr-ı mevrû' ve her halde sengistân ve cebelistân mahallerini Hristiyanlara icâr ve anlar ırk-ı cibilliyeti ve kedd-i yemin vakti çok çokçeler sarf iderek kürüm ve eşcârî müsmire gars ve olvehle bir nev'i mülk ve gedik yollu yani ehli-i islam-ı arâzi-i haliye ve Hristiyanlar dahi mefrus şeylere mutasarrıf olmak ve vefât zuhûrunda ol mülkiyyet vâris ve akrabaya intikâl itmek esası kadime-i mukaveleleri iktizasından iken elli bir tarih-i hicriyesinde ehli-i islamın vuku bulan müdahale ve taarruzları üzerine ol asrın rosman? haline ve vakt ve zamanın icabına göre arâzi-i mevruse mukavele-i kadime-i ahkâmı kemakân ibkâ olunmak ve vefâtı zuhûrunda evlâd tasarrıf itmek ve fakat icâre-i kadimesine birer sülüs zamm olunmak babında tarih-i mezkûr ile eğerçi bir kıta emr-i âlî dahi şerefsudur buyurulmuş isede sâhib-i arzın birer vakit tes'id ? buldukça gâh harc-ı ferağ ve intikâl olarak yüzde on gurusu harc almak ve gah yevmiye namıyla angarya madde-i mülgasına saymak ve evladsız vefayat zuhûrunda mahlul nazarıylazab olunmak gibi enva'-ı emâre-i zulm ve taaddî serzede-i zahne zühur el-hasıl Fukara-ı Hristiyanın taayyüş-i mücerredi ve mezkur kazalarının emr-i imarı Olan bâğâtın ehl-i islamın pençe-i zâlîme ve itisaflarına göçürülmesi inkar ve zaim fasidesine zahib oldukları akdemce li-ecl's-seyâha ve tahkik-i ahvâl sekene zımmında İzmir valisi devletlü Paşa Hazretleri eyalet-i mezkureyi geşt ve güzâr ve kaza-i mezkura dahi payiendaz karar buyurulduğu esnada madde-i mezkure ne derci itisafa Yüz tutmuş olduğu yakinen Kesb-i itila Buyurulub keyfiyyet cânib-i eşraf bab-ı Alice iş'ar ve izbar kılındığı ve arâzi-i mezkure kaffe-i arâzi-i emiriyeden ve bilhassa saltanat-ı seniyyeye aid olacağı derkâr ise de fukara-ı Hristiyan bu hâm ve boz arâziyi kazmasıyla açmış ve enva'î kürüm ve eşçar ve ebniye ve divar gars ve bina ederek imar etmiş olduğu halde beru taraf kendi mal ve emlakı gibi tasarruf etmek ve

üzerlerine angarya yüklenmek ve harç-ı ferağ almak ve mahlul zabt eylemek ve mukavele- sâbıkaya kan'ı olmayarak her hal ve zamanda muhaddes şeylere saymak mücerred Hristiyanın oralarca külliye hârab ve yaban beynini müceb buna ise kat'en rıza-ı mübamen es-rıza-ı ali fail buyurulacağından ve mamafiye mebni efendimiz saltanat-ı seniyyenin zir-i ziyaha-ı aliyesinde asude-i nişini emin ve aman olan sınıf-ı teba-ı mülükanenin her yönden nâil-i refâh olmak murad-ı hayriyyesine mebnî her maddenin Kanunu ve usûl-ü tahtına konulduğu misillü arâzi-i mütenevvinin dahi usûlune tevfikeyen tesviye kılınmak üzere arâzi-i kanunname-i hümayunu tanzîm ve neşr buyurulması mücerred-i zaman-ı sâbıkadan kalmış böyle uygunsuz lafların ref' ve izalesiyle acz-i adalethamiz-i şahaneye tevfikeyen tevziye pezir olması maksad-ı âlî iktizâsından olduğu derkar ve cümleye aşikâr bulunduğundan merhameten ve şefkaten bunun dahi arâzi-i kanunname-i hümayun-ı ahkâm-ı celiline tatbikan ve adl ve hakkaniyet alempesendi-i saltanat-ı seniyyeye tevfikeyen icabının icrasına müsaadeen merhametaden cüziyenin buyurduğu ve şâyân buyurulması ve bu babda şerefsudûr buyurulacak karar-ı aliyyeye değin oralarca birşey icrâ olunması hususu bâ emir-nâme-i sami-i dai-i müşarünileyh hazretlerinin emr-u işâr-ı ve bu babda istirhâm-ı hâl mevzûnda mahalinden iki nefer vekiller dahi ba's ve isrâ kılındığı ve mahataalim cihanşümül-ı asafâneleri buyurulacağı üzere ahâli-i hristiyan-ı mezkurun en başlu taayyüşleri ve kaza-i mezkurenin servet ve yesâri bu nev' magrûs bağlardan hasıl olan kuru üzümünden ibaret ve sarf olunan bunca emek ve akçeleriyle imâr olunan bağlar tasarrufiyet-i hazıra ve müstakilesi hakkında usûl ve nizâm-ı âlî iktizâsınca tesviyesi husûsuna himmet-i aliyye-i sezaver buyurulduğu halde ilerde de bir kat daha ibareten abad-ı âtiyen memleket hasıl olacağı ma nahnü fih? bulunmuş ve İzmir meclisinde tanzîm olunan mazbata evrak-ı müteferria-ı sairesi ile beraber leffen takdim-i pişkahu meali iktinaf-ı ? kılınmış olunmağla o babda emr-u ferman hazret-i min lehül emrindir

Fi 17 Şaban sene 1280 15 Kanuni sani sene 1279 Mühür

İ.MVL/530-23766 13/1

Hüve

Meclis-i Vala Riyaset-i Aliyyesine

Ubbehelü Devletlü Efendim Hazretleri

Bu kere Sisam Ceziresine isnak-ı azimet-i bendegânemde havasının muhalefeti hasebiyle İzmir Eyaletinde vaki' Çeşme kazası limanına ve duhülümüzde kaza-i mezbûr ahâli-i İslâmı ile Hristiyan beyninde ba'zı arâziden dolayı vukû bulan münazaa kesb-i iştidad istinâd iderek bil'ahare taraflarından adam tayiniyle keyfiyyet münazaa bâb-ı âliye arz olunmuş ise de henüz fasl ve hasm olunmadığından münazaa-ı mezburenin bir an evvel bertaraf olması hakkında ve vesatet-i niyaz-i bendegânemi rica ve iltimas eylemiş olduklarından ahâli-i merkumenin asaf-ı mesullerine himmet-i âliyye-i rahimanelerinin erzân ve bidiriğ buyrulmuş niyazın ma'aruzunda takdimi arıza-ı ref't-i girizane-i bendeganeme ihbâr kılındığı muhatam-ı alemşumul-ı asafilerin buyuruldukda ol bab da ve her halde emr-ı ferman hazret-i minlehül emrindir.

Fi 20 Zilkade Sene 1280 ve Fi 15 Nisan sene 1280

İ.MVL/530-23766 14/1 -2

Hüve

Defter-i Emanet-i Bahriyesine

Saadetlü Efendim

İzmir eyaletinde kâin Çeşme kazası ahâli-i islam ve Hristiyan beynlerinde vâki olan arâzi münâzi'sina dair İzmir Meclisinin varid olub meclis-i vâlâya havale buyurulan mazbatasıyla husûsu mezkûre mütedair-i sâir evrâkın bâdehu icâbına bakılmak üzere evvel emirde taraf-ı sa'adetlerinden iskalamı lazım geldiğinden takımıyla leffen irsâl kılınmış olmağla bu bâbda olan re'y ve mütalaa-ı behiyyelerinin

iş'arıyla evrâk-ı mezkûrenin dahi iâresi husûsuna himmet buyurulmaları sibâkında tezkere-i muhibbi terkimane-i ibtidâr kılındı

imza

Fi 22 Zilhicce sene (1)280(Hicri) ve Fi 16 Mayıs sene (1)280

Ma'rûz-ı Çakerleridir Ki

Mazârr-ı emr-u iş'arı âlî riyasetpenahileriyle evrâk-ı mezkûre müverresi-i rehin-i itla-ı aczi olmak ve mefuf mazbata ve arz-ı muhazırın hulâsa-ı meâli Çeşme ve Alaçatı kazaları ahâli-i islâmın ba tapu mutasarrıf oldukları tarlalarına yani ahâli-i islam ve Hristiyanları tarafından kürûm-u gars itmek üzere icâre taleb oldukları cihetle gars olunacak kürûm fakat evlâdiyyete intikâl etmek ve senede bir günlük yevmiye bedeli vermek ve vefâtlarıyla evlâdlarına intikâlinde icâre-i kadimesine sülüs-ü mikdârı zamm olub anın dahi vefatıyla evlâdına intikâlinde zamm-ı mezkur üzerine kezâlik bir sülüs zamm olunmak ve giderek zamm tahammülü kalmadığı beyân eyledikde gars olunan kürûm fûrûht olunarak hâsıl olacak semenin Sülüsünü arâzi-i mutasarrıfına ve sülüsünü müste'cirlerine aid olmak ve bil'a veled fevt olanların kürûm-u arâzi mutasarrıflarına râci' bulunmuş ve kürûm-u mezkûrun ahire ferâgatında arâzi-i mutasarrıf huzûrunda icrâ olunarak mutasarrıfları tarafından harç-ı ferâğ arz kılınmak ve beher dönümü için tayin olunan icârını sene be sene edâ etmek şerâitiyle tâliblerine icâr olunarak bağ ittihas kılınmış olduğu halde şimdi müste'cirlerin taraflarından şûrut-ı mezkûreyi takayyüd ile nizâmına tevfikân bir hüsn-ü sudûruna rrabtı istidasında buldukları misillû müteveffâ Tahir Paşanın kapudanlığı hengâmında vak'i olan inhâ ve ifadesi üzerine her nasılsa şûrut-ı mezkûrenin derciyle iki yüz elli üç tarihiyle müverrah ısdâr olunan emr-u şerife istinaden arâzi mutasarrıfları kemakân usûl-u mezkûre mer-i el'ahire tutularak emr-u şerif-i mezkûrun tecdidi istid'âsında oldukları beyânından ibâret görünmüş ve arâzi mutasarrıfları taraflarından vâz olan şerât-i mezkûrun hiç bir Bir nizâm ve kanuna mesned olmayub şöyle ki bir kimesne ya tapu mutasarrıf olduğu arâzisine memuriyetin yani sâhib-i arâzinin izni olmadıkça kürûm ve envai-ı eşcâr müsmire gars iderek bağ ve bahçe ittihas edemeyüb eğr etmiş olur ise üç seneye kadar ol eşcâr- ı kâl' ettirmeğe

cânib-i mîrinin salahiyeti olmayub üç seneyi tecâvüz eder ve buda ol eşcâr ve kürûmun intifağ olunmak derecesine gelmiş ise âlâ hâle terk kılınmak lazım gelüb fakat gerek bu mukavele bila izin gars olunarak üç seneyi tecâvüz etmiş olan ve gerek memurunun izniyle dikilmiş bulunan kürüm ve eşcâr-ı müsmire arâziye tâbi olmayub sâhibinin mülkü olarak ancak hasılatından sene be sene oşr olunur ve böyle eşcâr-ı hasılatından oşr olunan bağ ve bahçelerin yerleri için mukataa tâkrir olunamaz deyü arâzi kanunnamesinin yirmi beşinci maddesinde muharrer ve mastur bulunmuş ve beyan-ı hale göre gars olunmuş a olan kürüm mugayir-i kanûn hod be hod arazi-i mutasarrıfları tarafından zahmet itasıyla gars olunmuş olduğundan nizamen bunların canib-i miriden kal'ı lazım gelür ise de mürür-u zaman ile gars olunmuş olan kürüm meyveye gelmeyüb senebesene oşr-ü memuruna verilmekde olduğundan bâbda bir şey denilemeyüb fakat kürüm-u mezkûr ber müceb-i kanûn gars itmiş olan müste'cirlerin mülkü olduğundan âhere bey' etmek murad eyledikde ferâğı ba hüccet -i şerr 'iyye icrâ kılınmak ve bedel-i ferağından arâzisine mutasarrıf olunanda nesne âid olmayub tamamen kürüm sâhiblerinin hakkı olmak ve eğer kürûmuna mutasarrıf olmalarıyla arzına ba tapu mutasarrıf olanlar birlikde yani hebâen?? mecmûasıyla satıldığı halde bedelinden ber müceb-i nizâm ol yerlerin üzerinde bulunan kürüm ve eşcâr yok faraz olunarak kuru tarla olduğu halde ne değer ise olmikdârı arâzi mutasarrıfına âid olacağından bu yerlerden ihtiyaren harc-ı mutad alınarak yerler için başkaca Tapu senedi i'tâ kılınmak ve eshâb-ı kürûmdan vefât idenlerin kürûmu evlâdiyyete ve olamadığı halde emlâk-ı sâiresi misillü verese-i sâiresine tevârüs iderek bil'a vâris vefâtlarında mahlulü cânib-i beytül-mala âid olmak lazım gelüb bu bâbda arâzi mutasarrıflarının bedel-i icârından mâadâsına almağa vesair gûne müdahale etmeğe nizâmenen ve selâhiyyetleri olamayacağından şerâit-i mezkûrenin feshiyle badema nizâm ve kanûna tevfikân tesviyesi icâb-ı hal ve maslahatından olub ancak müste'cirleri tarafından gars olunan mülk-ü eşcâr ve kürûmun yerlerinin bâ tapu mutasarrıfları tarafına ne yolda icâr vermeleri lazım gelür mukteza-ı şer'isi sadr-ı Anadolu semahatlû Efendi hazretlerinden istikar buyurularak ana göre icârının icrâsı mütevatî? emr-u irade-i aliyye-i riyasetpenahileri bulunmuş ve evrâk-ı mezkûre yine leffen iade ve tâkdim kılınmış olmağla o bâbda emr-u fermân hazret-i minlehü'l emrindir.

Fi 23 Muharrem sene 1281

15 Haziran sene 1280

Adil (imza)

İ.MVL/530-23766 15/1

Kıymet-i guruş

1

Maruz-ı çaker-i kemineleridir ki

Bu ahkar köleleri Çeşme ve Alaçatı kazalarında mutevattın Rum tebaa-yı şahane kullarının mugayir-i rıza-ı muadele irtiza-ı ali eshab-ı arâzi yerlerinden çekmekte oldukları mezalim ve taaddiyat-ı mütenevvianın indifaini metbu-u ifhamımız olan saltanat-ı seniyyeden niyaz ve istirham itmek üzere tebaa-ı merkumu tarafından vekil tayin ve isra kılınmış olub teba-ı merkum kullarının istirhamları mabbb hallince ba tanzim muvahheren çaker-i merahim-i ihtiva-ı hazret-i riyasetpenahilerine takdim ittirilen muhazır ve mazâbıt ile İzmir Valisi Devletli Paşa Hazretlerinin tahrirat-ı aliyyelerinden dahi ma'lum-ı madalet ve şevkat-imeşhulat-ı alaka-i sineleri âli-i muktezası-yı âlisince icra-ı iktizâsına emr-u fermân mekkar-ı meffuan-ı asafaneleri erzân ve şâyân buyurulduğu ra'nâ-ı malûm ve mecrûm-ı âcizânem olmuş ve ahâli-yi merkumunun sâye-i inâyetâde-i hazret-i mülükânede gadrden vikâyesiyle meham-ı hal mazhar-ı adalet ve hakkaniyet buyurulacakları izharım eş-şems bulunmuş ise de bu madde için kulları bundan on ay müddetten beri öteye beriye sürülmekte olub mesârif-i kesireye düçar olduğumuzdan kât'i nazar bundan böyle olmuş ilerülmesi nezd-i mekar-ı maf-ı Devlet-i Aliyede müstelzim olan emr-u ferâgat ve hırsasetin görülmesine dahi sebep olmakda ve ahâli-i fukara ise kulları ise bu esnada medar-ı taayyüşlerinden külliyyen Mahrum kalarak hal-i perişaniyetde bulunmakda olduklarından keyfiyetin tekraren izahıyla beraber bu babda istirhâm lutf ve inâyet aleyh-i mahsusaları zımında işbundan mukaddem layiha-i gümranemizin dahi tahrir ve takdimine mücâseret olmuşdur. Şöyle ki hakkı süphan teala hazretleri saltanat-ı Osmaniye kadim ve daim buyursun emin-i zat-ı şevketsemat hazret-i mülükânemin eskâr-ı mekar-ı medsar-ı hümayûnları için ancak zir-i cenâh-ı müstevcib'el felah-ı şehinşahilerinde asude nişin olan kâffe-i sunuf-ı teba-ı şehriyarilerinin her yüzden mazhar-ı adalet ve merhamet ve muhafaza-ı arzuhal ve canları emrinde dahi mercal-i himmet ve mukadderat buyurulması kaffe-i cizyesine masruf ve matuf buyurulmakda olduğu halde ahâli-i merkum kullarının zikr olunan eshâb-i arâzi yedlerinden çekmedikleri kalmayub emvâl ve emlâkları fuzuli zabt veya paymal olunmakda ve

dürlü dürlü angaryalara koşturulmakda ve bir mülklerinin ferâğ ve intikâli vuku'nda ol mülkün icâr-ı senevisi üzerine sülüsü dahi zamm olunduktan sonra değeri üzerine bu yüz de on dahi almakda kürumiye namıyla kendilerinden külli mikdâr akça toplanmakda ve bir kimesnenin bil'â veled vefatı vuku'nda ekseriya vuku' bulunduğ u üzere değeri fakat yirmi guruş olan bir dönüm yer üzerine kürüm ve eşcar-ı müsmire eşcâr garısıyla ibad ve ve imar itmek ve elyevm Bulunduğ u hale getürmek için evvel fevt ol kimesne tarafından beş yüz guruş sarf olunmuş olsa dahi birvechle sayılmayub verese-i sairesine kat'en bakılmayarak eshâb-ı arâzi tarafından hod be hod vaz-ı yed kılınmakda ve bu hususlardan dolayı ahâli-i kulları külli yevm harab ve tahkir ve habs ve tehdid misillü muamelât-ı reddiyeye düçar olmakda ve hernekadar vali-i müşârünileyhin kazaha-i mezkûreye hin-i teşriflerinde mezkûr angaryaların men ve def husûsuna müsaade buyurmuş isede hususat-ı saireden dolayı ahâli-i fukara kulları alelen rencide ve tazyik edilmekde olduklarından ve bundan böyle giddikçe ahâli-i kullarının varta-i meyusuyete ilgaları tedenni bulunduğ undan ve ahâli-i merkumenin aşâr-ı şeriyeleri ve virgü-yü sâireleri ise vakti zamanyla tediye ve ifasında bir kusurları vuku' bulmadığından saye-i mekar-ı maada-i hazret-i mülükânede bundan böyle istirahat-ı hal ile geçinerek ferzena-i eyyam ömr ve devlet ve fer ve şevket hazret-i şehriyari ve cenâb-ı ali riyasetpenahileri davat-ı hayriyeysiyle eda nigzar? olmak üzere ahâli-i merkumenin ayyar-ı eshâb-ı arâziden çekmekte oldukları mezalim ve teaddiyatından bir an evvel halas buyurulmaları hususuna müsaade-i mekar-ı meade-i asafanelerinin bideri've erzan buyurulması babında ve kaffe-i halde emr-u ferman hazret-i minlehülemrindir Fi 22 Zilkade sene (12)80 Bende-i Vekil-i Ahâli Çeşme Yanaki İlyadi ve Alaçatı Vekili harcı Kiryako

İ.MVL/530-23766 16/1

Kıymet guruş

1

Hûve

Ma'ruz-I Çaker-İ Kemineleridir Ki

İzmir eyaleti dahilinde Çeşme ve Alaçatı kazaları ahâlileri tarafından bilvevale bu tarafda bulduklarından bağat hususa zamm-ı sülüs ve intikâl mahlul ve eza-i taribe-i dun ve verese-yi sened-i azimlerin duyun ve tevsiyesi zımmında eshâb-ı emlâkın vekil ile İzmir meclisinde muhakeme ve vali-i saye-i devletlü Ahmed Paşa Hazretlerinin mekaza-i fih olan mahal üzerine varub tahkik ve hakbizmiyet etmiş ve İzmir'e avdetlerinde led'el muhakeme ilâm ve mazbata (silik) nizamına hakk-ı araz-ı İzmir ve ilâm olmuş ve Meclis-i Vâlâya geleli on gün olub bu kulları müntezir buldukları lütfen ve merhameten padişah için olsun öşr ve hasılat ve hasad vakti marifetinden mahaline avdet etmek üzere abd-ı mahluklarını Meclis-i Vâlâya celb ve suret-i hâl ifade-i arz edüb malum-ı ali-i riyasetpenahileri buyuruldukda her ne suret irade ve ferman buyuruluyor ise ol bab da emr-u ferman hazret-i minlehülemrindir. Fi 5 Saferülhayr sene (12)81

Bend-i Yanaki İliyadi

Bende Hacir Kiryako

İ.MVL/530-23766 17/1

MÜHÜR

İlam yazılmak için varak-ı maktü-ü kıymet gurus 10

Maruz-ı Dâi-i kemineleridir ki

Sadır olan ferman-ı alilerine imtisalen iş bu deyü emr-u hümayun-ı mezkuresi ve defter-i emaneti emanet behiyyesinden cevaben varid olan tezkire ve ferman-ı ali kaydı ve İzmir Meclisinin bir kıt'a mazbatasıyla evrak-ı saire müteallik olundukta İzmir eyaleti dahilinde Çeşme ve Alaçatı kazalarının İslam ve Hristiyanları taraflarından kürüm-ı gars itmek üzere kazaneyni mezkur-i ahali-i islaminin ba tapu mutasarrıf oldukları arrazilerini icarat-ı malume ve bazı şerait müfside-i mukavelesiyle bade'l isticar arâzi mutasarrıfları izniyle Sahib-i arzın izin ve marifeti bulunmayarak kendi nefisleri için mallarından kürüm gars ile arazi-i mezkureye imar ve bu vechle intifa itmekde oldukları ve muahheren arâzi mutasarrıfları şurut-ı mezkure derciyle bir kıta ferman-ı alışan-ı istihsal itmiş oldukları ve elhaletül hazihi Eshab-ı araziyle müstecirler beyninde vuku bulan münazaa ve ihtilafa mebni eshab-ı

arazi şerait-i mezkure ka-mekan mer'i-el icara tutularak emr-u şerif mezkurenin teccidini istida ve müstecirin taraflarından dahi şurut-ı mezkureyi tağyir ile nizamına tevfikân ber hüsn-ü suret rabt hususunu istida eyledikleri mezkur ve mezkure ile evrak-ı saire hulasa-i mallarından müstefad olmağla bu suretde şurut-ı mezkurenin şer'i şerif ve kanun-ı münife muhalefeti zabam ve ayan olduğundan ferağ-ı ilgası lazımeden ise de arâzi-i mezkure üzerine mutasarrıfları izinleriyle sahib-i arzının rey ve marifetiyle manzum olmayarak müstecirinin bervech-i mülkiyyet nefisleri için gars itmiş oldukları kürüm ve eşcar kemâle bâliğ olub canib-i Hazine-i Celileye mahsulünden oşr verir mertebede bulunduğundan kal-i mazur olduğuna binaen arâzi mutasarrıflarının kürüm ve eşcar-ı mevcudeyi bağıd-ı fes-el icare kal'a kanunen salahiyetleri lahak olmadığı misüllü şer'en dahi iktidarları olmamağla mevcut olan kürüm ve eşcarın kuruyuncaya dek eciri misil ile ibka olunması ve bundan böyle arâzi mutasarrıfının izni ve sahib-i arzının rey ve marifeti lahâk olma deyn-i müstecirin taraflarından nefisleri için yeniden kürüm ve eşcar garsına mesağ gösterilmemesi icabından olmağla hakk-el-şer'î icare-i sabıkanın feshiyle şurut-ı müfsidesi ilga olunarak arâziye icarat-ı mutedile takdiriyle mutasarrıfeyn ve müstecireyn beyinde bit'terazi teccid-iakd-i icâre olunmak iktiza eylediği huzur-ı alilerine ilam olundu ilam olundu el-emrminlehüel emir fi elyevm essabi ışrin şehri rebiülahir lisene ihda ve semaneyn ve mieteyn ve elf. MÜHÜR

Muktezası Divan-ı Hümayundan

Evrak-ı melfufenin fezleke-i mali İzmir eyaleti dahilinde Çeşme ve Alaçatı kazalarında sakin eshab-ı arâziyle müstercirlerinde vuku bulan münazaa ve ihtilafa mebni eshab-ı arâzi şerait-i mevcude kemakân mer-i bilicra tutularak ol babda sadır olan emr-u şerifin teccidini istidasından ve müstecirin taraflarından dahi şurut-ı mezkure tekayüd olunarak nizamına tevfikân bir hüsn-ü surete rabt istirhamından ibaret olub kanunname-i arazide bu hususa dair olan fikarât-ı bâlâya der-kenâr olunmuş ve keyfiyet defter-i emaneti behiyyesi canibinden melfuf-ı tezkire-i padişahi zirine yazılmış ve şurut-u mezkurenin şer-i şerif ve kanun-ı münife muhalefeti zahir ve nümayan hümayun olduğundan fes ve ilgası lazımeden bulunmuş isede arâzi-i mezkure üzerine mutasarrıfları izinleriyle sahib-i arzın rey' ve marifeti menazim olamayarak müste'cirinin bervechi mülkiyyet nefisleri için gars etmiş oldukları kürüm ve eşcar

kemale baliğ olub canib-i hazine-i celileye mahsulünden öşr virir mer'iyetde bulunduğundan kal'ı maraz? olacağına binaen arâzi mutasarrıfların kürüm ve eşcar-ı mevcudeyi badel fese'l-icare kal'ı kanun salahiyetleri olmadığı misüllü şer'en dahi iktidarları olmamağla mevcut olan kürüm ve eşcarın kuruyuncaya dek icrimisil(ekle) ile ibka olunması ve bundan böyle arz-ı mutasarrıflarının izni ve sahib-i arzın rey ve marifeti lahak olmadan müste'cirin tarafından nefsleri için abidin kürüm ve eşcar-ı garsına mesaa gösterilmemesi icabından olumağla elhaletülhazihî hakk-ı şer'i icare-i sabıkanın feshiyle şürut -ı müfsidesi ilga olunarak arâziye aherin mutedile takdiriyle mutasarrıfeyn ve müstecirin beyninde bitterazi tecdid-i tahrir-i akd-i icare olunmak iktiza eylediği sadr-ı Anadolu semahatlü efendi hazretleri canibinden bilahare yazılan ilam'ı şer'ide beyan buyurulmuş olduğuna ve zikr olunan emr-u ali ile eshab-ı arâziden iki kimesne istidası üzerine muahher tarihle sadır olan diğer emr-i ali kayıtları varaka-ı mahsusaya iltizam kılınmış olmağla bu suretde şurut-ı muharreradin şer'i şerif ve kanuni münife muhalefeti cihetiyle havi olduğu mezkur emr-i ali kaydının terkini ve ilam-ı mezkurede beyan olduğu vechle suret-i tesviyesi temlis-i davanın ara-ı mübayasında mütevaffık-ı malumeden idiği muhattalim-i âlileri buyuruldukte ferman hazreti veliyül emrindir. Fi 19 Cemaziye'l-üa Sene 1281 ve Fi 8 teşrinievvel sene 1280

İ.MVL/530-23766 18/1

Mülhakatriyla İzmir eyaleti valisi vezirim Mehmed Raşid Paşa iclalehuya ve İzmir mollasına.ve müftüsü İle Çeşme ve İneabad nam-ı diğer Alaçatı kazaları naibleri zide-ilmehu ve kazateyn mezbureteyn müdürleri ve aza-ı mecalis zide mecdûhuma hükümİzmir eyaleti dahilinde kâin Çeşme ve Alaçatı kazâları ahâli-i islâmın bâ tapu mutasarrıf oldukları tarlalarına yine kazâteyn-ı mezkûrun ahâli-i islâm ve Hristiyanı taraflarından kürüm-ı gars itmek üzere icâre tâlib oldukları cihetle gars olunacak kürüm fakat evlâdına intikâl eylemek ve senede bir günlük yevmiye bedeliyle beher dönümü için tayyin ve tahsis olunan icârını sene besene edâ itmek ve kürümün ahere ferâğında arâzi mutasarrıfları huzûrunda icrâ ve harç-ı ferâğ ve intikâli ahz ve istifa olunmak ve bilâveled fevt olanların kürüm-ı arâzi mutasarrıfına râci'bulunmak şerâitle bi-t-terâzi senedâta rabt ile tâliblerine icâr olunarak zikr olunan tarlalar bağ ittihâz kılınmış ve mezkûr bağların mucir ile müstecir beyninde taksim olunması

hakkında Hristiyan ahâlinin vukû' bulan istid'â'ları üzerine salif-üz zikr bağlar ber müceb-i senedât her kimin yed-i tasarrufunda ise yine icârat-ı kadime ve muayyenesiyele uhdelerinde ibkâ olunmak ve müste'cirinden birinin vukû'-ı vefâtıyla evlâdına intikâlinde iCâre-i kadîmesine sülüsü mikdârı zamm olunub anındahi vefâtıyla evlâdına intikâlinde zamm-ı mezkûr üzerine gündelik bir sülüs zamm olunmak ve giderek zamma tahammülü kalmadığı beyân eyledikde gars olunan kürum fûrûht olunarak hâsıl olacak semeninin sülüsünü arâzi mutasarrıfına ve sülüsü müste'cirlerle âid olunmak üzere taht-ı zabıtaya idhali zımnında beyân iki yüz elli bir tarihinde bir kitâ' emr-u âlî ısdarve i'tâ' olunmuş ve elli üç tarihinde dahi işbu mahallerin mutasarrıfarı tarafından âhere fûruhtu murâd olunur ise müste'cirleri caniblerinden müdahale ve mümanaat olunmaması hakkında diğer bir kıt'a emr-u âlî sâdır olmuş iken şimdi müstecirler şerâit-i mezkûrenin icrâsına mümanaatla beraber bunun esasen fes ve tegayyür olunması dâiyesinde bulduklarından deyu suret kendülerine müceb-i gâdr idüğünden usûlü mezkûrenin kâmekân mer-i-el-icrâ olmak üzere emr-u âlî-i mezbûrun tecdidi arâzi-i merkûme mutasarrıfları tarafından ve arâzi-i mezkûreye hayli akçeler sarfiyla eylemiş olmaları hasebiyle şûrut-u mezkûrenin icrâsı hiç bir nizâm ve kanûna muvafık olmayacağından usûl ve nizâmına tevfikân bunun bir hüsn-ü surete rabt ve tevsiki dahi müstecirin caniblerinden istirhâm ve istidâ ve olbâbda eyalet-i mezkûre Meclis-i Kebir tarafından tanzim olunan mazbata ile arz-ı mahzarlar takdim ve isra' kılınmış olduğundan keyfiyet meclis-i vâlayı ahkâm-ı adliyem kavanin nizâmat dairesine led'el-havale iktizâsı divân-ı hümâyûnum kaleminden suâl ve defter-i emanetiyle dahi muhabere olundukda bir kimse mutasarrıf olduğu arâzisini ahere icâr veyâhud iare eylediği hâlde müstecir ve gerek müsteir bulunan kimesne müdded-i medide ol arâziye ziraât ve tasarruf etmesiyle ol kimse müstecir ve bâmüsteir(ödünç alarak)olduğuna mutasarrıf iken üzerinde hakk kararı sabit olmaz ve bu sûretde mürur-u zamana itibâr olmayub arâzi mutasarrıfı olan kimesnenin cemî' zamanda arâzisini yed-i müsteir ve müstecirden ahz ve zabt salahiyeti vardır ve bir kimse mutasarrıf olduğu arâzisine memurînin izni olmadıkça kürum ve enva-ı eşcâr-ı müsmire gars iderek bağ ve bağçe ittihâz edemeyüb hatta bilâ izin etmiş bulunur ise üç seneye kadar ol eşcâr-ı kâl ittirmeğe cânib-i mirinin salahiyeti vardırüç seneye tecâvüz edübde ol eşcârdan intifa olunmak derecesine gelmiş ise âlî-i hâle terk olunmak lazum gelür fakat gerek bu mâkule bilâ izin gars olunub üç seneye tecâvüz etmiş olan ve gerek memurinin izniyle dikilmiş olan eşcâr-ı müsmire arâziye tâbi olmayub sâhibinin mülkü olarak ancak salahiyet vâki senedâd

senebesene öşr alınur ve böyle eşcâr-ı salahiyetden öşr alınan bağ ve bağçelerin yerleri için mukataa takrir olunamaz ve üzerinede diğerinin mülk-i eşcâr veya ebniyesi bulunubda ol eşcâr veya ebniyeye tabiatıyla ziraât ve tasarruf olunan arâziyi mutasarrıf-ı eşcâr ve ebniyenin sahibi tapusuyla almağa tâlib iken gerek meccanen ve gerek bedel-i mukâbilindeâhere ferâğ olunmaz ferâğ olunmuş olduğu halde on seneye kadar tâlib ve davaya salahiyeti olub ol arâziyi hinn-i talibindeki bedel-i misüllüyle almağa hakkı vardır deyü hususda sagir ve vahinun ve müddet-i sefer baîd ve yadda bulunmak gibi gadrlar muteber değildir deyü arâzi-i kanunname-i hümayûnun yirmi üç ve yirmi beş ve kırk dördüncü maddelerinde münderic olunduğundan ve gars olunmuş olan kürüm mugayir-i kanun-ı arâzi, arâzi mutasarrıfları tarafından ruhsat itasıyla gars olunmuş idiğünden bunların cânib-i miriden kal'-i lazım gelir isede mürür-ı zaman ile gars olunmuş olan kürüm meyveye gelerek senebesene öşrü me'muruna virilmekte olmasıyla ve bu makule kürüm bermûceb-i kanûn gars itmiş olan müstecirlerin mülkü olub işbu kürümü âhere bey' itmek murâd eylediklerinde ferâğı bâ himaye-i şer-i icrâ ve bedel-i ferağından arâzisine mutasarrıf olanlar nesline aid olamayub tamamen kürüm-ı sahiblerinin hakkı olmak ve eğer kürümüne mutasarrıf olanlar ile arâzisine bâtapu mutasarrıf olanlar birlikde yani heyet-i mecmuasıyla satılmadığı halde bedelinden bermûceb-inizâm ol yerlerin üzerinde bulunan kürüm ve eşcâr yok farz olunarak kuru tarla olduğu halde ne değer ise ol mikdâr-ı arâzi mutasarrıfına âid olacağından bu yerlerden itibaren haraç-ı mutad alınarak yerler için başkaca tapusundan ita kılınmak ve eshab-ı kürümdan vefât edenlerin kürüm-ı evlâdına ve evlâdı yoğise emlâk-ı sairesi misüllü veresesine tevarüs iderek bilâ vâris vefâtlarında mahlûl-ü cânib-i beytül'mâl âid olmak lazım geleceğinden bu cihetle arâzi mutasarrıflarının bedel-i icârdan mâadâsına almağa vesâir güne müdahale etmeğe nizâmen hak ve salâhiyetleri olmayacağı beyânıyla şerâit-i mezkûrenin feshiyle bâ'dema nizâm ve kanûna tevfiikan tesviyesi ve müste'cirinin gars eyledikleri mülk-i eşcâr ve kürümün yerleri için ancak bâtapu mutasarrıfları tarafına virilecek icâr hakkında dahi muktezâ-ı şer'iyyesinin inkârıyla ana göre icâbının icrâsı lazım geleceği kalem-i mezbûr ile emânet-i mümâileyhâ canibinden beyân kılınmış ve keyfiyet-i sâbika Anadolu kazaskeri olub birinci rütbe Mecidî nişân-ı zışana hâiz ve hâmil olan ilâm-ı efzal Mevlana Mehmed Refik Efendi adamullahu-teâla tezailehudan ledel istilam şürut-u mezkûrenin şer'i şerif ve kanûn-ı münîfe muhallefeti zâhir ve nümayan olduğundan fesh ve ilgâsı lâzımeden isede arâzi-i mezkûre üzerine mutasarrıfları izinleriyle sâhib-i arzın re'y ve marifeti nizâm

olmayarak müste'cirinin bervechi mülkiyyet nefsleriçün gars itmiş oldukları kürüm ve eşcâr kemâle bâliğ olub cânib-i Hazine-i celileme mahsûlatdan oşr virir mertebede bulunduğundan kal'-i mazar olduğuna binâen arâzi mutasarrıflarının kürüm ve eşcâr-ı mevcûdeyi bâ'd-ı fesh-el- icâr-ı kal'- kanûnen salâhiyyetleri olmadığı misillü şer'en dahi iktidârları olmamakla mevcûd olan kürüm ve eşcârın kuruyuncaya dek icr-misil ile ibkâ olunması ve bundan böyle arâzi mutasarrıfının izni ve sâhib-i arzın re'y ve marifeti lâ-hak olmaksızın müste'cirin tarafından nefsleriçün yeniden kürüm ve eşcâr-ı garsına mesağ gösterilmesi icabından olmağla el-halet'ül-hazihakü's-şer'i icâre-i sâbikanın feshiyle şürut-ı mezkûresi ilgâ olunarak arâziye icârat-ı mutedile takrîriyle mutasarrıfın ve müste'cirin beynlerinde bi't-terâzi teccid-i akd-ı icâre olunmak iktizâ eylediği ilâm olunmuş olduğundan ve arâzi mutasarrıflarının vaz itmiş oldukları şerâit hiçbir nizâm ve kanûna muvafik olmadığı misüllü ahkâm-ı şer'i-şerife dahi külliyyen muhalif olarak beraber işbu kürüm ve arâzi mutasarrıfının ruhsat-ı mucirdeleriyle gars olunub müste'cirin tarafından şimdiye kadarhayli akçe ve emek sarfıyla Hazine-i Celileme intifa olunacak dereceye gelmiş ve bu cihetle kürüm-u mezkûra kanûnen müste'cirlerin mülkü demek bulunmuş olmasıyla bu madde hakkında virilmiş olan mârru'l- beyân emr-u âliyenin ahz ve battalda hıfzıyla beraber şürut-ı müfside ve icâre-i sâbika fesh ve ilgâ olunarak arâzi-i mezkûre için mahalinde erbâb-ı vukûf ve ma'lûmatdan mürekkebe bir komisyon akdiyle müzakere ve mahal-i merkûme dahi muayene olunub âlelana? ve muhakat suretiyle ve tarafının rızalarıyla makul bir icâretakdir olunarak teccid-i akd-i icâre olunmuş ve kürûmun dahi ferâğ ve intikâl ve mahlulattan kanûnen ittihâzı lazım gelen muamelat balada beyân olduğu vechle icrâ kılınması ve mevcûd olan kürüm ve eşcâr kuruyuncaya değin arâzi mutasarrıflarının yalnız bedel-ii icârı olmakdan başka sâir şeylere müdahaleye salâhiyyetleri olmaması ve bundan böyle arâzi mutasarrıfının izni ve sâhib-i arzın re'y ve marifeti lâ-hak olmaksızın müste'cirin tarafından yeniden kürüm ve eşcâr garsına müsaade gösterilmemesi zimmında bir kıta' emr-u şerifim ısrarı Meclis-i Vâlâ-ı mezkûreden bamazbata ifade olunmuş ve keyfiyet taraf-ı şerif-i padişahaneme arz ile ledel ıztizan olvechle icrası husûsuna emr-u irâde-i sine-i şehriyarâneme müteallik ve şerefsûdur olmuş olmağın mucibince divân-ı hümayûnumdan işbu emr-u celil'ül-kadrim ısrar ve i'tâ olundu sanki vali-i müşar ve mevlanay ve naibler ve müdürler ve sâir mümâileyhimsiz keyfiyet-i ma'lûmeniz oldukda balada beyân olduğu üzere mahalinde erbâb-ı vukûf ve ma'lûmatdan mürekkebe bir komisyon akd ve teşkiliyle husûs-u mezkûr bilâ-taraf müzakere ve mahal-i mezkûre dahi muayene olunub şürut-ı mefside ve

icâre-i sâbıkanın fesh ve ilgâsıyla alalane ve muhakaz? Suretle ve tarafeynin rızasıyla mutedil bir icâre-i takdiriyle tecdid-i akd-ı icâre olunduktan ve senedât-ı lâzıme rabt kılındıktan sonra mevcut olan kürûm ve eşcâr kuruyuncaya kadar arâzi mutasarrıfları tarafından bedel-i icâre-i mukaddereden başka sâir vechle nesne alınmaması ve kürûm-u mevcuda kal' olunmak misillü müdahale ve taarruz ittirilmesi ve kürûmun ferâğ ve intikâli ve mahlûlâtı vuku'nda dahi usûl-u mevzuat sene tevfikân tesviyesiyle müste'cir taraflarından sâhib-i arz memurlarının izni ve arâzi mutasarrıflarının rızası olmaksızın ba'de-mâ müceddeden kürûm ve eşcâr-ı gars ittirilmemesi ve yeniden

İ.MVL/530-23766 18/2

İcâr ve isticâr vuku'nda dahi muktezâ-ı şer' ve nizâmesi vechle amel ve hareket kılınması ve emr-u âlî-i mezkûrenin dahi buhalde hıfz kılınmak üzere ahzıyla dersââdete götürülmesi hususlarına mezid-i itina ve dikkat ve hilâfından meganet-i tehaşi ve mücanebet eyleyesiz Fi Evâsıt-ı Zilhicce sene (1) 281

İ.MVL/530-23766 19/1

Ma'rûz-ı çareleridir ki

Aydın Vilayet-i Celilesi dahilinde Çeşme kazasında vaki' Köste veya Yalı çiftliklerinde Mezemorta tarlalarının Melek Paşazâde sudûr-ı a'zamdan Abdulkadir Beyin bâtapu tâht-ı tasarrufunda iken vuku'-ı vefatıyla mahtumların bulunan İstanbul kadısı esbak pederim Ali Haydar Bey ile biraderi faziletli Mehmed Raşid Bey uhdelere hasbel'el-kanûn Adyen intikâl edüb Pederim mümâileyh Âlî Haydar Beyin dahi ve vefatı cihetiyle hissesinin bermûceb-i kanûn-ı cariyerine intikâlinin icrâsı hakkında vaki' olan istida'-ı çaryanem ve üzerine bi'l-l- muhabere defter-i hakani ve evkâf-ı hümayûn kuyuduna nazaran Çeşme kazasının hâvî ve müştemil olduğu arâzisi hass-ı hümayûn dâhilinde arâzi-i miriyeden olub mezkûr çiftliklerle tarlalarının müteveffa-ı müşarüniley Abülkadir bey uhdesinde olduğu olduğu anlaşılaraq vuku'-ı vefatıyla mümâileyima Ali Haydar ve Raşit beylere ve Ali Haydar Bey-in vefatıyla bu çârelerine intikâli nizamı iktizasından bulunduğundan olvechle ibkâ-ı muktezâsını

aher makam-ı sami-i cenâb-ı vekâletpenâhiden Aydın vilayet-i celilesine şerertasdil ve tesir buyurula fi 20 şevval sene (12)87 tarihli ve buyüzdört numrolu emirname-i samiye vârid olan cevabda zikr olunan çiftliklerle tarlaların Melek Paşa halilesi Ayşe kadın vefatından olduğu kaza-ı mezkûr müftisi olub ve vâkf-ı mezbûr mütevellisi kaimmakama bulunan Hasan Hilmi Efendi tarafından Dermeyan ve iddia olunduğu ve binaanalyh keyfiyetin mahalince fasl ve hısm? Zımında evvel emirde ve ol emrde bir mevali taayini Ve vakf-ı mezkûrun suretinin ve defter-i hakani kaydının icara-ı aslıyla irsâl-i lüzûmu vilayet-i müşarünileyhima müfettişi hükkamlığından? olunan derkenâr üzerine beyân ve aşikar olunmuş olduğuna mebni olvechle tâleb olunan mezkûr sûretler bila haraç adliye Nezaret-i celilesi makamından fi 18 Nisan sene 90 tarihli ve yüz on iki numaralı tahrirat-ı aliyye ile vilayet-i müşârünileyhümaya tesyar ve birmevali tayini Husûsu dahi tavsiye ve aşikar kılınmış ve taraf-ı çaryanemden Bâ hüccet-i şeriye vekil tayin olunan rüsûmât-ı muhasebe ketebesinden zevcim İslâm Bey bendeleri ol tarafa azimet etmek üzere bulunmuş iken evlâd-ı vakıf dan Hatice Hanım tarafından evvel emrde hususu mahsus-u şerriye için bâb-ı feteva-i penahide tahkikat-ı şer'îyyede icrâ kılınub bad ve mevali tayini olunub mevla ta'yîni bararzuhal istidâ olunmasıyla keyfiyet olvechle taraf-ı şer'i şerife havale olunmuş vâlâdan huzur-u hazreti penahide derdest rüyet bulunmuş halde bukere olbazı halde yokda zikr olunan mahaller müste'cirlerini mahaza akçe kapmak efkariyle bazı kesana bilâ kanai taraflarından vekil olarak güye bu yerlerin hakkımızı müvekkileri müste'cirler-i merkûmların uhdelerinde bulunduğu iddiâsına kıyam itmiş oldukları cihetle olbâbda defterhane-i nezaret-i celilesine vârid olub nazaran müşârünileyh olbabdan dahi fi 3 Şubat sene 93 tarihli tezkire ile evkâf-ı hümâyûn nezaret-i celilesine gönderilen vilayet-i müşarünileyhanın tahrirâtında müste'cirler kulların işbu iddialarından bahisle icabına bakılmak üzere evkâf-ı hümâyûn ve defterhane-i hakani kuyudatının lüzumu irsâl gösterilmiş olmadığı mesmu-ı çaryanem olmuştur. Mâlum-ı âlî-i cenâb-ı riyasetpenahileri buyurulduğu vechle seksen bu kadar seneden berü tasarruf olunan böyle mahallerin gerek arâzi-i mevkufe ve gerek arâzi-i miriyelerin olsun herhalde hakk-ı kararı mutasarrıflarının olduğu ve şimdiye kadar emlak virgüsü namıyla beher sene dokuz bin şu kadar gurus mahall-i mal sandığına tediye(ödemek) Olunmakta ve kendülerinden dahi icâr-ı ahz olunmakta idüğü cihetle müste'cir-i merkûmların berminvâl-i muharrer vaki' olan iddiaların ve ehli veya asli olub mamafiye bu bâbda muhakeme icrası lâzımeden isede arâzi-i mezkûreden dolayı bervech-i maruzat-ı huzur-ı hazret-i müşârünileyhide derdesti ruyetbulunan davanın

fazlından evvel işbu iddialarına bakılmak mugayir-i şer'i şerif ve kanûn-ı münif olarak gayr-ı câiz bulunmuş olacağına mebni dava-i mezkûrun hitam ve fasl ve hüsn-ü karar-ı müste'cir kullarımın iddialarının tehir ve rüyeti ve olvechle kendülerine cevab-ı i'tâ'sıyla bu sene zimmetlerinde kalan icâratın tahsili husûsunun nezaret-i vilayet-i müşârûnileyh emr ve işâr-ı zımnında fi 10 Nisan sene 92 tarihli takdim olunan arzuhal-i çaryanem-i defter-i emanete beher sene havale olunarak emanet-i mezkûreden ve divan-ı ahkâmdan olunan derkenarlar üzerine tekidi hâvî tahrirat saniye tastîri havale hamiyetinden bildirilmiş idiğü muha??ta'âm-ı âlî-i cenâb-ı riyasetpenahileri buyuruldukda müsteciran-ı merkûman tarafından vekâleten gelüb takdim olunan arzuhalleriyle işbu arzuhal-i çaryanemin birlikde karait olunarak olvechle icâbına bakılması husûsuna mesaide-i âlî-cenâb-ı hayrlu eşhamileri beyderi buyrulması bâbının emr-u fermân hazret-i men leh-ül-emrindir. Bende-i Mütevaffa Melek Mehmedzade Ali Haydar Bey

İ.MVL/530-23766 20/1

TELGRAFNAME

Çeşme Merkezinden Eyalet Merkezine

Mektub ahzına Mübaşir olunduğü

Saat Dakika

Gündüz

Gece 9 20

Mektub tekmîl olduğü

Saat Dakika

Gündüz

Gece 9 50

Vasıtasıyla ahz olunduğu

Mektubu alan me'murun İmzası

Sami

Merkez Baş Me'murinin İmzası

Merkeze Vusûl Tarihiyle Nomerosu

Mektubun mahalinde isâli

2 kanunievvel sene 92

	<i>Yevm</i>	<i>Saat</i>	<i>Dakika</i>
<i>Gündüz</i>		7	30

Gece

Me'mur sarf-ı Mekatib

Mektub Göbderen Merkez Nomerosu

Gayr-ı resmi 319

Aded-i kelamat

245

Mektub Gönderen Merkezin Tarihi

	<i>Saat</i>	<i>Dakika</i>
<i>Gündüz</i>	10	

Gece

Makam-ı âlî-i cenâb-ı vekaletpenâhiye

Çeşme kazasında vâki' Melek Paşa ahfâd-ı vakfî icâratının müste'cirlerinden tahsili fi 6 Şevval sene 92 tarihli mevrûd ve telgrafname ile emr buyurulmuş olmağın vekilleri tarafından ahâlimiz tazyik ve mahpus olunarak icârat-ı mezkûre tahsil olunmakta ancak ahfâd-ı mümâileyhimanın kazamızda ikiyüz dönüm arâzisi olup bunun hasılatlarına kânaat itmeyerek ahâlinin malen ve bedenen Fedakârlıklarıyla arâzi-i miriyeden sırf taşlık ve sopalık yerlerden otuz bin dönüm mikdârı ziraat ve bağ ile imâr ve emlâ(k)(harf unutulmuş önsözde açıkla) itmiş olduğu cebel-i haliye-i emiriyeye ahfâd-ı mümâileyhim dahl ve taarruz birle icâr nâmıyla ahâliden senevi virgü almakda ve ahâlinin kendü mesârifiyle sahil-i deryada yapılan hane ve ebniye-i sâireye-i vakfa aittir serriştesiyle mahlulat-ı kâidesine tazik ve bilâ-veled vefât idenlerin bağ ve enbiyesine zabt itmekde olduklarından artık mezâlîm-i meşrûhadan vesâir bu gibi muamelat-ı gayriyeden sabr ve tahammülümüz tükenerek tazyikden halas olmaklığımız zımnında hâs-ı vekil tayin eylediğimiz Yani İlyadi ve Mihail Bali nâm kimesneler altı mah mukaddem der-âliyeye azimet birle keyfiyet-i adliye nezaretinde derderst-i rü'yet ve fasl olunmakta olduğundan ve husûsıyla hükümetimiz seceline mukayyet fermân-ı âlî ahkâmınca ahfâd-ı mümâileyhimin Çeşme kazasında ve Sakız'da bulunan emlâklarından yalnız on dörtbin seksen guruş icârat tahsil eylemeleri lazım iken iki bin lirayı mütecâviz virgü-ü icâr almakda olduklarından ve bu ise arz-ı muâdelât hasr-ı cenâb-ı padişahide külliye muzır bir hal bulunduğundan lütfen mahal-i merci'inden iktizâ iden ilâm ve kararın sudûruyla keyfiyetin temyizine değin icârat-ı merkûmeden dolayı ahâlinin tazyik olunması husûsu hâvî emr-u vekalet-i padişahilerine muntazır olbâbda fi 1 Kanunuevvel sene 92

Ahâli-i karye-i Çiftlik-i Kebir Ahâli-i karye-i Köste Ahâli-i millet-i Rum Nefs-i

İ.MVL/530-23766 21/2

İzmir eyaleti dahilinde kâin Çeşme ve Alaçatı kazaları ahâli-i islâm ve Hristiyan beyninde vuku' bulan arâzi münazaasına dair Eyalet-i mezkûre Meclis-i Kebirinin Meclis-i Valaya havale buyurulan mazbatasıyla arz ve muhızrlar evrâk-ı

müteferriyasıyla beraber daire-i kavânîn ve nizamatta lede-l mütalâa fezleke-i muddaalarında mezkûr kazalar ahâli-i islâmınin bâ tapu mutasarrıf oldukları tarlalarına yine ahâl-i islâm ve Hristiyan tarafından kürüm-ı gars itmek üzere icâra tâlib oldukları cihetle gars olunacak kürüm fakat evlâdına intikâl eylemek ve senede bir günlük yevmiye bedeliyle beher dönümü için tayin ve tahsis olunan icârâtı sene be sene edâ itmek ve kürûmun âhere ferâğındaarâzi mutasarrıfları huzurunda icrâ ve harç-ı ferâğ ve intikâl-i âhz ve istifa olunmak ve bilâ veled-i vefat olunmaların kürüm-ı arâzi mutasarrıfına râci' bulunmak şartıyla bi-t-terâzi senedâta rabtıyla tâliblerine icâr olunarak arâzi-i mezkûra bağ ittihâz kılınmış ve bin iki yüz elli bir tarihinde dahi mezkûr bağların mucirile müste'cir beyninde taksim olunmaması hakkında Hiritiyân ahâlinin vuku' bulan istidâ'ları üzerine salıfüzziqr bağlar bermûceb-i senedât her kimin yed-i tasarrufunda ise yine icârât-ı kadim ve muayyenesiyle uhdelerinde sorumluluk ibkâ olunmak ve müste'cirînden birinin vuku'-u vefatıyla evlâdına intikâlinde icâre-i kadimesine sülüsü mikdârı zamm olunub anın dahi vefatıyla evlâdına intikâlinde zamm-ı mezkûr üzerine günlük bir sülüsü zamm olunmak ve giderek zamma tahammül kalınmadığı tebeyyün eyledikde gars olunan kürüm fûruht olunarak hâsıl olunacak semenin sülüsünü arâzi-i mutasarrıfınave sülüsü müste'cirlerine âid olmak üzere taht-ı zabıtaya idhâli zımnında tarih-i mezkûrda bir kıta' emr-u âli isdar ve ita olunmuş ve elli üç tarihinde iş bu mahallerin mutasarrıfları taraflarından âhere fûrûhtu murâd olunur ise müste'cirleri câniblerinden müdahale ve muhalefet olunması hakkında dahi diğere bir kıta' emr-u âli virilmiş olduğu halde şimdi müste'cirlerşerâit-i mezkûrenin icrasına muhalefetle beraber bunun esâsen fesh ve tegayyür olunması dâiyesinde buldukları cihetle bu suret kendülerinin mağduriyetini müstelzim olduğundan ahvâl-i mezkûre kâmekân meri-i-el-icrâ olunmak üzere emr-u âli-i mezkûrun tecdid olunması arâzi-i merkum-ı mutasarrıfları taraflarından istidâ' ve arâzi-i mezkûreye hayli akçeler sarfiyla imâr eylemiş olmaları hasebiyle şürût-ı mezkûrenin icrâsı hiçbir nizam ve kanuna muvafık olmayacağından usûl ve nizamına tevfikân bunun bir hüsn-ü sûrete rabt ve tevsik dahi müste'cirin tarafından istirham olunmuş olmaya zikr olunan emr-u âli kayıdları divân-ı hümayûn kaleminden ihrac olunduktan sonra keyfiyet defter-i emânet bahasıyla lede-l muhasebe gelen cevabda arâzi-i mutasarrıfları taraflarından vaz' olunan şerâit hiç bir nizâm ve kânuna müstenid olub çünkü bir kimesne batapu mutasarrıf olduğu arâzisine me'murînin yani sâhib-i arzın izni olmadıkça kürüm ve envâ-i eşcâr-ı müsmire garsıyla bağ ve bağçe idemeyüb eğer itmiş olur ise üç seneye kadar ol eşcâr-

ı kal' ittirmeğe cânib-imirinin salâhiyeti olacağı ve eğerçi üç seneyi tecâvüz idübde ol eşcâr-ı kürûmdan intifağ olunmak derecesine gelmiş ise âlî hale terk kılınmak lazım geleceği beyhude olub fakat gerek bu mâkule bilâ izin gars olunarak üç seneyi tecâvüz etmiş olan ve gerek me'murînin izniyle dikilmiş bulunan kürüm ve eşcâr-ı müsmire-i arâziye tabi olmayub sahibinin mülkü olarak ancak hasılatdan senebesene öşr alınur ve böyle eşcâr-ı hasılatından öşr olunan bağ ve bağçelerin yerleri için mukataa takrir olunamaz deyü arâzi-i kanunname-i hümayunun yirmi beşinci maddesinde mastur bulunmuş olduğuna ve siyak hale göre gars olunmuş olan kürüm mugayir kanun arâzi mutasarrıfları tarafından ruhsat-ı itasıyla gars olunmuş idiğüne mebni nizâmen bunların cânib-i miriyeden kal'-i lazım gelür ise de mürur -ı zaman ile gars olunmuş olan kürüm meyveye gelerek senebesene öşrü me'muruan virilmekde olacağından nâşi bu bâbda bir şey dinlemeyüb fakat bu mâkule kürüm bermûceb-i kanûn-ı gars itmiş olan müstecirlerin mülki olmasıyla işbu kürüümü ahere bey etmek murad eylediklerinde ferâğ-ı ba hüccet-i şeriyye-i icrâ kalınmak ve bedel-i ferâğında arâzisine mutasarrıf olanlara nesine âid olmayub tamamen kürüm sâhiblerinin hakkı olmak ve eğer kürûmuna mutasarrıf olanlarıyla arzına batapu mutasarrıf olanlar birlikde yani heyet-i mecmuusuyla satıldığı halde yedinden bermûceb-i nizâm ol yerlerin üzerinde bulunan kürüm ve eşcâr yok farz olunarak kuru tarla olduğu halde ne değer ise olmkidârı arâzi mutasarrıfına âid olacağından bu bedelden itibaren harç-ı mutad alınarak yerler için başkaca tapu senedi ita kılınmak ve eshâb-ı kürûmdan vefât idenlerin kürüm-u evlâdına ve evlâdı yoğsa emlâk-ı sâiresi misillû veresesine tevârüs iderek bilâ vâris vefâtlarında mâhlulü cânib-i beytü'l-malâ âid olmak lazım gelüb arâzi mutasarrıflarının bedel-i icârdan mâ-adâ nesne almağa vesâir gûne müdâhele itmeğe nizâmen hakk ve salâhiyetleri olamayacağından şerâit-i mezkûrenin feshiyle badema nizâm ve kanûna tevfikân tesviyesi icâb-ı hâl ve maslahatden olub ancak müste'cirînin gars eyledikleri mülk-i eşcâr-ı kürûmun yerler için batapu mutasarrıfları tarafına ne yolda icâr virmeleri lazım gelür ise mukteza-i şerisinin istifarıyla ana göre icâbının icrâsı beyân kılınmış ve Divân-ı Hümayûn kaleminden yazılan mukteza derkenârında dahi suret-i meşrûha teyid ve tekrar olunmuş olduğundan hususu mezkûr sadr-ı Anadolu semahâtlü efendi hazretlerinden ledel-istifâd olbâbda yazılan ilâm-ı şer'i meâlinde arâzi mutasarrıflarının vaz' itmiş oldukları usûl ve şürût-ı meşrûanın şer'i-şerif ve kanûn-ı münife muhalefeti zâhir ve nümayan olmasıyla bunun fesh ve ilgâsı lâzımeden ise de arâzi-i mezkûre üzerine mutasarrıflarının izniyle sâhib-i arzin re'y ve marifeti manzum olmayarak

müste'cirinin bervech-i mülkiyet nefsleri İçün gars iylemiş oldukları kürüm ve eşcâr kemâle baliğ olub hazine-i celileye mahsulünden öşr virür mertebede bulunduğundan kal'-i mazar olduğuna binaen arâzi mutasarrıflarının kürüm ve eşcâr-ı mevcûdeyi ba'de fesh el-icâre Kal'-a kanûnen salâhiyetleri olmadığı misillû şer'en dahi iktidarları olmamağla mevcûd olan kürüm ve eşcârın kuruyuncaya dek ecr-i misl ibkâ olunması ve bundan böyle arâzi mutasarrıflarının izni ve sâhib-i arzın re'y ve maarifeti lâ-hakk olmaksızın müste'cirin tarafından nefsleri için yeniden kürüm ve eşcâr-ı garsına mesağ gösterilmesi icâb-ı halden olmağla icâren sabıkanın feshiyle şürût-ı müsfidesi ilgâ olunarak arâziye ücret-i mutedile takdiriyle mutasarrıfın ve müste'cirin beyninde bi't-terâzi tecdidi akd icare olunmak ilktiza edeceği beyan ve ibna' olunmuş olmasıyla iktizası maslahat-ı mevzu-u bahis ve müzakereye konuldukda tahsilat-ı meşrutaya nazaran arazi mutasarrıflarının vaz etmiş oldukları şerait-i vaka hiçbir nizam kanûna muvafık olduğu misillû ahkâm-ı şer-i şerife dahi külliyyen muhalif olarak her nasıl tarih-i mezkûrda emr-i âlî dahi istihsâl itmiş olduklarına ve bununla beraber işbu kürüm-ı arâzi mutasarrıflarının ruhsat-ı mücerredeleriyle gars olunub müste'cirin taraflarından şimdiye kadar hayli akçe ve emlak sarfiyla Hazine- i Celileye intikâl olacak dereceye gelmiş ve bu cihetle kürüm-ı mezkûra kanûnen müste'cirlerin mülki dimek bulunmuş olduğundan bubâbda bir şey denilemeyeceğine binaen bu madde hakkında virilmiş olan fermân-ı âlîlerin ibtaliyle beraber şürût-ı müsfide ve icâre-i sabıka fesh ve ilgâ olunarak arâzi-i mezkûre için mahalinde erbâb-ı vukuf ve ma'lûmatdan mürekkebe bir komisyon akdiyle müzakere ve mahalli merkûme dahi muayyene olunub adilane ve muhafane sûretle ve tarafının sezasıyla mutedil bir icâre takdir olunarak tecdid-i akd icâre olunmak ve kürümün dahi ferâğ ve intikâl ve mahlûlatından kanûnen ittihazı lazım gelen muamelat emanet-i muma-ileyhimanın cevabında gösterildiği derchle icrâ kılınmak ve mevcud olan kürüm ve eşcâr kuruyuncaya değin arâzi mutasarrıfının yalnız bedel-i icâreye almakdan başka sâir şeylere müdahaleye salâhiyetleri olmamak ve bundan böyle arâzi mutasarrıflarının izni ve sâhib-i arzının re'y ve maarifeti lâ-hakk olmaksızın müste'cirin tarafından yeniden kürüm ve eşcâr garsına müsaade gösterilmemek babında İzmir Valisi devletlü paşa hazretlerine hitâben bir kıta' emr-i âlî ısdârı bi-t-tezakir evrâk-ı merkûme takımıyla takdim kılınmış olmağla nezd-i sami-i vekaletpenahilerinde dahikarin-i tensibe buyurulduğu halde ifâ-ı muktezâsı babında emr-u fermân-ı hazret-i minlehül emrindir Mühür (9 Tane)

İ.MVL/530-23766 22/2

Atüfettü Efendim Hazretleri

İzmir eyaleti dahilinde kâîn Çeşme ve Alaçatı kazaları ahâli-i islâmın batapu mutasarrıf oldukları tarlalarına yine ahâli-i islâmın ve Hristiyan taraflarından kürümü gars itmek üzere icâra tâlib oldukları cihetle gars olunacak kürümü fakat evlâdına intikâl eylemek ve senede bir günlük yevmiye bedeliyle beher dönümü için tayin ve tahsis olunan icârını senebesene edâ eylemek ve kürümünün âhere ferâğında arâzi mutasarrıfları huzurunda icrâ ve hurûc-ı ferâğ ve intikâli âhz ve istifa olunmak ve bilâveled fevt olanlar kürüm-ı arâzi mutasarrıfına râci' bulunmak şerâitiyle bi-t-terâzi senedât rabt ile tâliblerine icâr olunarak arâzi-i mezkûre bağ ittihâz kılınmış ve bin iki yüz elli bir tarihinde dahi mezkûr bağların mucir(icar eden, kiraya veren) ile müste'cirinde takdim olunmaması hakkında Hristiyan ahâlinin vuku' bulan istidâları üzerine mezkûr bağlar bermûceb-i senedât her kimin yed-i tasarrufunda ise yine icârat-ı kâdime ve muayyenesiyle uhdelerinde ibkâ kılınmak ve müste'cirinden birinin vuku'-u vefâtıyla evlâdına intikâlinde icâret-i kâdimesine sülüsü mikdârı zamm olunub giderek zamma tahammülü kalmadığı tebeyyün eyledikte gars idilen kürüm satılarak hâsıl olacak semeninin sülüsünü arâzi mutasarrıflarına ve sülüs-ü müste'cirlerine âid olmak üzerine taht-ı zabıtaya idhâli zımnında tarih-i mezkûrede bir kıta' emr-i âlî ısdâr ve i'tâ olunmuş ve elli üç tarihinde işbu mahallerin mutasarrıfları taraflarından âhere fûrûhtu murâd olunur ise müste'cirleri câniblerinden müdahale ve mümanaat olunmaması hakkında dahi diğer bir kıta' emr-u âlî virilmiş olduğu halde şimdi müste'cirler şerâit-i mezkûrenin icrâsına mümanaatla beraber bunun esasen fesh ve tegayür olunması dâiyyesinde buldukları cihetle bu sûret kendülerinin mefrur-ı sülüsünü müstelzim olduğundan usûl-u mezkûra kâ-mekân mer'i-el-icrâ olmak üzere emr-u âlî-i mezbûrun tecdid olunması arâzi-i merkûm mutasarrıfları taraflarından istidâ ve arâzi-i merkûmeye hayli akçeler sarfiyla imâr eylemiş olduklarından ve şürût-ı mezkûra muvâfik-ı kanûn olamayacağından usûl ve nizâmına tevfikân bunun bir hüsn-ü sûrete rabt ve tefsiki dahi müste'cirin câniblerinden istirhâm olunmuş olmasıyla mezkûr emr-u âlilerin

kayıdları ba'de-l haraç icâb-ı kanunu defter-i emanet bahasından mukteza-ı şer'iyesi dahi Anadolu kadiaskeri semahâtlü efendi hazretleri câniblerinden suâl ile meclis-i vâlâdan kaleme alınan mazbata leffen arz ve takdim kılındı meâlinden müstebân(ekle) olduğu vechle işbu arâzi hakkında icrâyla müste'cirinde akd olunan şerâit-i mukavelenin ve şimdiye değin cereyan itmiş olan idarenin kanûna (kağıt yırtık)?muvâfik olmadığı misillü şer'i şerife mugayir olduğu beyân kılınub bu hale nazaran arâzi mutasarrıflarının vaz' itmiş oldukları şerâit ve vaka hiç bir nizâm ve kanûna muvâfik olmadığı gibi ahkam-ı şer'i şerife dahi külliyyen muhallif olarak her nasıl tarih-i mezkûrede emr-u âlî dahi istihsâl itmiş olduklarına ve bununla beraber işbu kürüm-ı arâzi mutasarrıflarının nezâret-i mücerrredeleriyle gars olunub müste'cirin taraflarından şimdiye kadar hayli akçe ve emlâk sarfiyla hazine-i celileye intifâ' olunacak dereceye gelmiş ve bu cihetle kürüm-ı mezkûre kanûnen müste'cirlerin mülkü dimek bulunmuş olduğundan bu babda bir şey denilemeyeceğine binâen madde-i mebhuse hakkında virilmiş olan fermân-ı âlîlerin ibtaliyle beraber şürût-ı müfide ve icâre-i sabıka fesh ve ilgâ olunarak arâzi-i merkûme için mahalinde erbâb-ı vukûf ve muamelatdan mürekkeb bir komisyon akdiyle müzakere ve mahal-i merkûm dahi muayyene kılınub adilane ve muhakkane sûretle ve tarafının rızasıyla mutedil bir icâre takdir edilerek tecdid-i akd-i icâre olunmak ve kürümün dahi ferâğ ve intikâl ve mahlûlatında kanûnen ittihâzı lazum gelen muamelat emânet-i muma-ileyhimanın cevabında gösterilen usûl-u vechle icrâ kılınmak ve mevcûd olan kürüm ve eşcâr kuruyuncaya değin arâzi mutasarrıflarının yalnız bedel-i icâreye alınmaktan başka sair şeylere müdahaleye salâhiyetleri olmamak ve bundan böyle arâzi mutasarrıflarının izni ve sâhib-i arâzinin rey' ve marifeti lâ-hakk olmaksızın müste'cirin taraflarından yeniden kürüm ve eşcâr garsına müsaade gösterilmemek babında İzmir valisidevletlü paşa hazretlerine hitaben bir kıta' emr-u âlî isdârı tezekkür kılınmış isede ol bâbda her ne vechle emr-u fermân cânib-i padişahi şerifsunuh ve sudur buyurulur ise ana göre hareket olunacağı beyânıyla tezkere-i Senaveri terkim kılındı efendim fi 29 Za (Zilkade) sene 1281

Maruz-ı Çâker-Kemineleridir Ki

Hâme berâ-yı tanzim olan işbu tezkere-i samiye-i asafhaneleriyle mazbata-i ma'ruzuna muntazır maali mefvur-ı hazret-i padişahi buyurulmuş ve tezekkür ve istizan olunduğu vechle zikr olunan fermân-ı âlîlerin ibtaliyle beraber berminvâl-i

muharrer vali-i müşârünleyhe hitaben bir kıta' emr-u âlî ısdâr-ı şerifsunuh ve sudur buyurulan emr-u fermân isabet beyân-ı cenab-ı şehriyâri mantuk-ı celilinden olarak salif'üz-zıkr mazbata yine sub-u sami asafhaneilerine iâde kılınmış olmağla olbâbda emr-u fermân hazreti veliyül emrindir hazreti minlehül emrindir

Fi selhi (Za) zilkade Sene 1281

4.4.3. Belge 3:Çeşme ve İslam Ahalinin Mutasarrıf Oldukları Tarlalarına Hristiyan Ahalinin Yaptığı Müdahalenin Men Edilmesi. (1.Kavanin)

MVL/01041-32/1-1

Çeşme ve Alaçatı ahâli-i İslâm'ının mutasarrıf oldukları tarlalarına oraların ahâli-i Hristiyan'ı tarafından icâre ile mukaddemâ kerûm ve eşcâr-ı gars olunub ve buna sonraları bir takım şürût-u müfside(ekle) dahi ilâve konub muğâyir-i kanûna ba'zı ahvâl vukû'a getirüldüğünden şürût-ı müfside ve icâre-i sâbıkanın ilğâsıyla aazi-i mezkure için mahalinde bir komisyon akd olunarak keyfiyet-i müzakere ve arazi mu'ayene olunub âdilâne ve muhakkane sûretle mu'tedil icâreler takdîr olunması ve kurûmun dahi ferâğ ve intikâl ve mahlûlâtında îcâb-ı kanûnisi vechile mu'amele kılınması ve mevcûd olan kurûm ve eşcâr kuruyuncaya değin arazi mutasarrıflarının yalnız bedel-i icârı alıb sâir güne müdâhalelerinin men'i ve bundan böyle arazi mutasarrıflarının izanı ve sâhib-i arazinin rey' ve ma'rifeti lâ-hakk olmaksızın müste'cirin taraflarından yeniden kurûm ve eşcâr-ı gars edilmemesi husûsunu mütezammim-ı buyrulan emr-u ali mantuk-ı celile üzere icab-ı halin icrası zımmında bugûne canib-i eyaletden gönderilen memurun mahallinde akd-ı meclis-i umuni ederek ve lazım gelen mahalleri muayene ederek ber mucceb-i emr-u ali rıza-ı tarafeyn ile yeniden akd-ı icare-i mutedileye sarf-ı mesai ve ikdam eylemişler iselerde müstecir bulunan Hristiyan ahali vekl ve kocabaşlarının Hristiyan ahâli vekl ve kocabaşlarının dermiyân olunan sûretlerde izhâr-ı rızâ ve muvaffakat etmemelerinden nâşi bil'zürûr mahâlince tesviye-i maslahata muvaffak olamayarak rü'yet-i maslahat merkez eyâlete intikâl eylemiş olmasıyla İslâm ve Hristiyan taraflarından buraya gelmiş olan çend nefer ahâli vekilleri meclîs-i kebîr eyâlet-i celile pek çok müzâkerat ve mübahasat

cereyan ettikten sonra neticeyâb husûl olan ve mefad-ı fermân-ı âliye ve adl ve hakkaniyete makrûn görünen sûret meclîs-i mezkûrde şu vechle ber beray-ı karar olmuştur ki zikr olunan bağların ücürât-i kadîmelerin mevki'ine göre muhtelif ve pek cüz'î bir şey olub usûl-u sâbika ve şürût-ı kadîmenin ilğâsı cihetiyle eshâb-ı arazinin evvelki vâridât ve temettu'atı külliyyen ellerinden çıkarak îrâdları yalnız bir icâreye münhâsır kalmış olduğu cihetle icâre-i merkûmenin had-ı iraille isâli muktazâ-yı adl ve hakkaniyetten olduğundan ve icârât-ı atîke esâs tutularak fakat bunlara yüzde on yedi buçuk gurusu zammıla yeniden akd-ı icâre olunmasını mu'tedil ve nisâbında olacağı iki tarafın i'tiraf ve tasdikiyle tebeyyün ve tahakkuk eylediğinden ol veçhile muvafakat-ı tarafeyn ile icâre mâddesinin tesvî'ye ve ta'diline meclisce karar verildikten sonra Hristiyan ahali vekilleri mezkur tarlaların bazılarında müste'cirler tarafından mukaddemâ gars olunmuş olan kurûm ve eşcâr kuruyub müceddeden' dikilmek üzere sökülmüş ve bundan böyle sökülmesi lazım gelerek ücretle eşcâr ve kurûmdan tahlîyesi derdest bulunmuş olan ve âtide tecdîd-i mefrûsâtı iktizâ eden arâzînin hiç bir vakitte sâhibi tarafından talep ve istirdâda hakk ve salâhiyeti olmayub icârât-ı mahsûsuyla ilalebet müste'ciri yedlerinde ibkâsı husûsunun dâhil-i karar edilmesi surur ve ayan olunması olub ancak bunların iş bu ifade ve iddi'aları minlehü'l-emr-i âli de musarrah olan arazi kanûnnâme-i hümayun-ı ahkâmına mugâyir olduğu misüllü merkûmunun böyle bir iddi'aya kıyâmların dahi çünkü bunlardan bazılarının efrâd-ı ahâliyi mukaddemâ sûret-i âherle kandırmış yani kendilerini bu araziye mülkiyyet sûretiyle tasarruf ettireceklerini te'min etmiş olduklarından ve bu da'vayı ağırunda ahâliden mesârif nâmıyla hayli akçeler aldıklarından şimdi maslahat-ı müstehzirân fikriyelerine tatbik edemeyüb bir takım nizâmlı ve nizâmsız müdde'a ve tekalifât ile iş uzatmaya ve ol sûretle ahali-i merkûmeyi avutmağa çalıştıkları hâl ve kâllarından anlaşıldığı ve bu da iki tarafca gadr ve zararı mü'eddî olacağı cihetle hükm-ü kanûna mugâyir olan iş bu iddi'aların hiçbir vakitte kabul ve tecvîz olamayacağı gibi bu dürlü vesâil gayr-ı makule ile maksâd ashabının te'hîr-i icrâsı dahi câ'iz görülemeyüb ber-minvâl-i muharrer icârât-ı âtike üzerine yüzde on yedi buçuk gurusu zammve ilâvesiyle hâsıl olacak nisâb ve hakkaniyet mücebince hemân yeniden eshâb-ı arazi ile müste'cirler beyninde akd-ı icâre olunmasıyla minbaad sâir dürlü mukâvelat ve muamelat iki taraftan dahi ibtidâr olunması husûsu iki tarafın vekillerine sûret-i kat'iyede ifâde ve takdim olunub artık icâre-i merkûme bahsinde taraftan adem-i muvafakat izhâr olunur ise kabul ve istimâ' olunmayacağı ve şu kadar ki eshâb-ı arazinin kurûm ve eşcârı kurumayarak tahliye

edilen tarlalarını nizâmen müste'cîri yedinden istirdâda derkâr olan haklarının terki hususunda Hristiyan vekillerinin vâki' olan istid'âları yukarıda zikr olunduğu vechile her ne kadar mugâyir-i kanûn ve menâfi-i hakkaniyet ise de el-hâletül hazihieşcârdan hâli bulunduğu halde müste'cirlerinde yedinde bulunan tarlalara yine bundan böyle bağ dikmek üzere müste'cirlerin ihtiyacı olduğu anlaşıldığı cihetle iş bu tarlaların kâffesi müste'cirler yedinden ahz ve zabt olunmayub sülüs ve sülüsân kâidesi üzere iki hissesinin yeniden ecr-i misliyle müste'cîri yedinde ibkâ ve kendüsüne lüzumu olduğu hâlde yalnız üçte bir hissesinin sahibi tarafından zabt ve idâre kılınması misüllü tahattur olunan sûret-i sulhiyeye dahi led'el-ifâde eshâb-ı arazi olan ahâli-i Müslim vekilleri tarafından ibrâz-ı muvâfakat edilüb şu hâlde merkûm kocabaşların artık şayân-ı kabul hiçbir îrâd edecek sözleri kalmadığına binâen heman minvâl-ı mebsûta dâ'iresinde icrâ-yı iktizâsı bilittifak tezkîr ve tasvîb ve emr-i âli-i mezkûrun oraca dahi kaydıyla düstûr-u 'âmel tutulması zımında bir sûret muhasebesibâ-tahrirât mufasssala Çeşme müdürlüğüne irsâl ve tesrîb kılınmış olmağla sûret-i mesrûhanın devam-ı cereyânı hakkında şeref-ta'alluk buyrulacak irâde-i alîyye-i cenâb-ı vekâletpenâhilerinin emr ve iş'ârı bâbında ve her hâlde emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir. Fi 23 Şevval sene 82(hicri) ve 25 Şubat sene 81(rumi

bende Katip, bende aza (4 tane), bende vakıf müdürü vekili, eddai-i kadı, eddai-i naib, bende İzmir eyaleti valisi, bende aza (4 tane) bende katib

MVL/01041-32/3-1

Hûve

168

Huzu-ı Me'alçufdur Hazret-i Vekâletpenâhiye

Fi 23 Şevval sene (12)82 tarihli ve yüz kırk dokuz numarası ile merkûmen takdîm kılınan mazbata-i kerânemle ma'rûz-ı huzur-ı mealçufdur hazret-i vekâletpenâhileri kılınan kararın hilâfi olmak üzere Çeşme ve Alaçatı'da kâin bâğât-ı müste'cirleri kürûmdan hâli bulunan mahâllere yeniden esmâ çubukları gars etmiş ve etmekte bulunmuş olduklarından bunun men'iyile beraber bundan böyle ber-mantûk-ı emr-i âli ve ber-mûceb karar-ı mezkur sâhibinin izâlini menazim olmadıkça yeniden

kürûm ve eşcâr-ı gars edilmesi ve müste'cirîn beyninde yek-diğerine alım-satım vukû'unda dahi eshâb-ı arazinin ma'lûmat lâ-hakk olarak habersizce ferâğ ve intikalât vukû' bulmaması husûsu eshâb-ı arâzi malumatı lâ-hakk olarak habersizce ferâğ ve intikalât vuku bulması hususu eshâb-ı bâğât tarafından bâ-arzuhâl istid'â ve fermân-ı âli şerefsürûdundan evvel işlemiş olan icârede vesâirânın dahi i'tâsında muhâllif olduğundan iktizâsının îbkâsı i'lâve ve ebnâ olunmaktan nâşi keyfiyeti meyânen çâkerânemizde lede'l-müzâkere eshâbının izni ve rızası olmadıkça zikr olunan müste'cirlerin yeniden kerûm ve eşcâr gars itmeye salâhiyetleri olmayub min-emr-i âlide tasrîh buyrulduğu üzere üç senelik kürumdan mâ'dâsının kâl' lazım gelir ise iki tarafca dahi gadri müveddî olmamak üzere bu sene-i mübarekeye gelinceye kadar atîk ve cedîd dikilmiş olan kürûm ve eşcârın hâl-ı hâzırı üzere terkiyle bu yıl içinde mahzâ bir sûretle arazi tasarrufuna yol bulmak desisesiyle ma'rû'z-zikr sâhib-i arazinin izni menazim olmaksızın dikilmiş olan esmâ çubuğu ve eşcârın eğerçi rıza ve muvafakat-ı cânibinde hâsıl olmaz ise kal' olunarak hâli kalacak yerinin sülûs ve sülûsân kâ'idesi ve karar-ı sâbıkın teferruât-ı şâmileli üzere üçde bir hissesinin sahib-i arza terk olunub diğer iki hissesinin müste'ciri yedinde îbkâsı lazım geleceği gibi kıra'at-ı emr-i âli-i mezkûr ve i'lân-ı karar-ı –meşrûh-ı mezbûre değin eski usûl üzere işlemiş olan yevmiye vesâirenin dahi usûl-ı sâbık mezkûr dâ'iresinde tahsîl ve istif'â olunması ve ba'de'z-zîn ferâğ ve intikalât vukû'unda bir gûne hadaa mahâl kalmamak üzere sâhib-i arzin dahi mevcûd bulunması intizâl-ı hâlden 'ad ve i'tibâr olunmak iktizâ edeceği tezekkür ve tensîb olunmuş ve bu işin artık sizleri götürür yeri kalmayacağından hilâf-ı karâr ısrar edenlerin tezib olunacakları dahi mahâline bildirilmiş olmağla bu sûret nezd-i âli cenâb-ı vekâletpenâhilerinde dahi karîn-i tasvîb buyrulduğu hâlde karâr ma'rûz-ı sâbıkâ i'lâvesiyle icrâ-yı iktizâsı husûsunun emr-u iş'ârına müsâ'ade-i celîle-i cenâb-ı fehîmâneleri erzân ve şayân buyrulmak niyâzına ictisâr kılınan icâbında ve her hâlde emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 12 Ca (Cemazielevvel) sene 82 ve Fi 17 Mart sene 82 Bende aza (4 tane) (İki azanın memuren diğer yerde bulunmaları sebebiyle katılmadığı belirtilmiştir) Bende evkâf müdürü vekili Ed dâ'i Müftü Ed dâ'i Naib nâib eyalet mutasarrıfı/ İzmir eyalet valisi kâtipler 82 tane) ve azalar 4 tane ile mühürleri

Hûve

Dâ'ire-i kavânin kararıyla Fİ 8 Rebi'ül âhir sene 283 tarihiyle İzmir vilâyetine yazılan emr-nâme-i sâminin sûretidir.

Çeşme ve Alaçatı kazâlarında kâ'in bağlara dâ'ir eshâb-ı arazi ile müste'cirler miyanelerinde vâkî' olan iddi'â ve münâza'anın sûret-i fâsıl ve tesvîyesi hakkında mukaddemce ısdâr buyrulan ferman-ı âli ahkâmiye-i münîfesi vechile mahâllinde ve kürsi-i eyâlette İslâm ve Hristiyan ahâli taraflarından ta'yin kılınan vekiller hâzır oldukları hâlde ittihâz olunan kararın sûret-i fâsiliyesine dâ'ir İzmir meclîs-i kebîrinin vârid olan iki kıt'a mazbatası evrâk-ı melfûfesiyle beraber meclîs-i valâya ledel'l-havâle mezâbit-ı mezkûre münderecâtından müstefâd olduğu üzere zikr olunan bağların icarat-i kadîmeleri mevki'ine göre muhtelif ve pek cüz'i bir şey olup usûl-u sâbika ve şürût-ı kadîmenin ilgası cihetiyle eshâb-ı arazinin evvelki vâridât ve temettu'âtı külliyyen ellerinden çıkararak îrâdları yalnız icâreye münhâsır kalmış olduğu cihetle icârât-ı 'atikâ esâsı ittihâz olunub fakat bunlar da yüzde on yedi buçuk gurus zamm ile yeniden akd-ı icâre olunmuş mu'tedil ve nisâbında olacağı iki tarafın i'tirâf ve tasdîkiyle tebeyyün ve tahakkuk eylediğinden ol vechle muvafakat-i tarafeyn ile icâre mâddesinin de ta'diline karar verilmiş olduğu anlaşılmiş olup ancak beyâna hâcet olmadığı vechle bedel-i icârenin nesk-i vâhid üzere tahsîsi çünkü bazı mahallerin münbit ve mahsûldâr ve bazılarının dahi hâsılsız olacağı hasebiyle bunlardan kimisi mütemetti' ve kimisi mazur olacaklarından bedel-i icâre her bir mahâlin kuvve-i inbâtiyesine göre ta'yin ve tahsîs olunmak lazım geleceği ve bir de mazbata-i mezkurede kurûm ve eşcârdan hâli olarak tarla hükmünü iktisâb etmiş arazinin kâffesi müste'cirleriyedinden alınmayub sülüs-ü sülûsan vechile eshâb-ı araziye terk olunarak sülûsanının dahi yine bundan böyle bağ gars olunmak üzere icr-i misliyle müste'cirleri yedinden ibkâ ve takrîr kılınması beyân olunmuş ise de bu suret-i arazi kanûnnâme-i hümayun ve emr-i âli-i mezkûr ahkâmına muvâfık itmeyeceği misüllü eshâb-ı arazi hakkında dahi gadrı müveddi görüldüğünden bu mâddenin dahi kanûnnâme-i hümayun ahkâmına tevfikân tesvîyesi ve karar-ı meşrûha değin itilmiş olan yevmiye mâddesi zaten fâsid ve tanzîmât-ı hayriye ye mugâyir bulunduğundan bunun istihsâlından sarf-ı nazârla egerçi müste'cirlerin icâreden borçları var ise anın tahsili ile beraber bu sene mevrû' olan ve bunca emek sarfıyla vücuda getirilen duhân ve pamuk gibi şeylerin kal'ı münasib olmayacağından

bunların dahi sene-i âtiye de icâbına bakılması lazım geleceğine ve Dersa'âdette buldukları esnada bu mâdde hakkında daire-i kavânin ve nizâmatta cereyân eden müzâkerât-ı ma'lûmât-ı devletleri bulunduğuna binâ'en husûsât-ı muharrerinin kanûnnâme-i hümayûn ahkâmına tevfikân fâsıl ve tesvîyesi zımında erbâb-ı vukûf ve ma'lûmâtın ve tarafeyn-i celîle bu bâbda verilecek kararın iş'ârı husûsunun hûb-ı devletlerine havâlesi lazım geleceği dâ'ire-i mezkûreden ifâde olunmuş ve zikr olunan mazbataların ihrâc ettirilen sûretleriyle bu husûsa dâ'ir müste'cîr vekîlleri tarafından verilen arzuhâl ve evrâk-ı sâire dahî ma'lûmât olmak üzere aynen irsâl kılınmış olmağla icrâ-yı icâbı hâle himmet buyurmaları şukka-i senâverî terkîm kılındı.

4.4.4. Belge 4:Çeşme ve Alaçatı Kazaları Bağlarının İcarı. (1.Kavanin)

MVL/01041-35/1-1

Üzerinde kürûm ve eşcârdan eser kalmayub tarla hükmünü iktisâb etmiş ve hey'et-i aslîyesine rucu eylemiş olan arazinin salûsanı icr-i misliyle müste'cirlere 'âid olmasında bir mecburiyet vardır deyü ve kâ'idenin ittihâzı ne sebebe mebnidir buranın İzmir vâliliğinden istis'lâm olunacaktır.

MVL/01041-35/2-1

İzmir Valiliğine

Devletlü Efendim Hazretleri.

Çeşme ve Alaçatı kazalarında kâin bağlara dâ'ir eshâb-ı arazi ile müste'cirlere miyânelerinde vâki' olan münâza'a ve iddi'ânın sûret-i fasl ve tesvîyesi tafsilâtını şâmil İzmir eyâleti meclîs-i kebîrinin vârid olan Meclîs-İ Vâlâya havâle buyrularak kerâ'it ve mütâla'a kılınan iki kıt'a mazbatası meallerine nazaran husûs-u mezkûr hakkında mahalince verilen karar ol bâbda tasdîr ve tesyîr buyrulan emr-i âli ahkâmına muvafık görülmüş olub fakat kürûm ve eşcârdan hâli olarak tarla hükmünü iktisâb etmiş arazinin kâffesi müste'cirlere yedlerinden alunmayub sülüs-ü sülüsân

vechile eshâb-ı araziye terk olunarak sülûsanının dahi yine bundan böyle bağ gars olunmak üzere icr-i mislîyle müste‘cirleri yedlerinde ibkâ ve takrîr kılınması beyân olunmuş ise de bu sûret arazi kanûnnâme-i hümayûn ve emr-i âli mezkûr ahkâmına tevâfuk etmeyeceği misüllü eshâb-ı arazi hakkında dahi gadr-ı müveddi görüldüğünden işin bu sûretle icrâsı için mahalince ne sebep ve mecbûriyet vardır. Ba‘de iktizâsına bakılmak üzere evvel emrde keyfiyetin savb ve düstûrilerinden istifsârı lazım geleceği dâ‘ire-i kavânin ve nizâmâtında tezekkür olunmağın sûret-i hâlin beyân ve iş‘ârına himmet buyrulması bâbında irâde efendimindir. 21 Zilhicce sene 1282 ve 24 Nisân sene 1282 İmza

Ma‘rûz-ı Çâkerileridir

Enmile-i pirâ-yı ta‘zim ve icâl olan iş bu tezkere-i sâmiye cenâb-ı riyâsetpenâhileri mefâdd-ı karîn ikân-ı çâkeri Çeşme ve Alaçatı kazâlarında ahali-i gayri-müslimenin emlâkı pek cüz‘i ve emr-i idârelerine gayr-ı kâfi olup arazinin külliyyâtı ehl-i İslâm tasarrufunda bulunduğundan ve şimdiki hâlde tarla hükmüne giren yerler küllinuş olarak kâffesinin müste‘cir olan Hristiyanlar yedinden alınması lazım gelse bir çok familyalar bütün bütün arazisiz kalıb dağılmaya mecbur olacakları misüllü mülk sâhibleri olan ehl-i İslâm dahi bu kadar yerleri zirâ‘at edemeyecekleri anlaşıldığından tarla hükmünde bulunan arazinin sülûsânı mu‘tedil icâr ile kemâ-fi‘-s-sâbık Hristiyanların yedinde bırakılmasına sâhib-i emlâkın rızâ ve muvafakatıyla karar verilmiş ve eshâb-ı araziye bu yüzden gadr olmayacağı dahi meclîs-i kebîrce olvaktit tahakkuk eylemiş olmağla arz ve ifâde-i hâle ictisâr kılındı. Ol bâbda ve her hâlde emr-u ferman hazret-i menlehü‘l-emrindir. Fi 25 Zilhicce sene 282 ve fi 29 Nisan sene 1282

Vali-i İzmir

Mühür: Mehmed Raşid

4.4.5. Belge 5:Çeşme’de İslam ve Hıristiyan Ahali Arasında Devam Eden Arazi Anlaşmazlığı Hakkında.

I.MMS – 01141-4910-1

Hüve

Bâb-ı âli

Meclîs-i mahsûs

Defter-i Hakâni Nezâretinin muhâbereyi şâmil olub meyâne-i bendegânemde kırâ‘at ve mütâla‘a olunan tezkiresinde gösterildiği üzere Çeşme’de İslam ve Hıristiyan ahâli beyninde devam eden icârat-ı arazi nizâ‘ının ber-taraf edilmesi için bi‘l-istizan şeref-sâdır olan irâde-i senîyye-i cenâb-ı mülükâne-i mantûk-ı münîfi veçhiyle evkâf-ı hümayun vâridât müdiri Hakkı Bey’in taht-ı riyâsetinde teşkil olunan komisyonda bulunacak olan Aydın vilâyeti yoklama müfettişi Atıf Bey’in mahsûs olan bin iki yüz elli guruş ma‘zûliyet ma‘âşının idâresine kâfi olamayacağı cihetle ber-vech-i iş‘âr işbu komisyonda bulunacağı müddet için nezâret-i mezkûrede mülgâ meclîs-i idâresi a‘zâlığında iken mahsûs olan ma‘âşı nispetinde başkaca şehirleri iki bin beş yüz guruş aylık tahsîsi müttehiden yalnız tezkere-i mebhûs melfûfuyla arz ve takdim kılınmış ise de ol bâbda ve katıyye-i ahvâlde emru ferman hazret-i velîyyü‘l-emrindir.

Fi Gurre-i Muharrem sene (1)308 ve Fî 5 Ağustos sene (1)306

Mühürler

Meclis-İ Vükelâ Memuru Hariciye Nâzırı: Dâhiliye Nâzırı Bahriye Nâzırı

Serâsker Şûra-yı devlet re‘isi Şeyhü‘l-İslâm Sadr-ı a‘zam Amedî-i Dîvân-ı Hümayun

Sadaret Müsteşarı Ma‘ârif Nâzırı Ticaret Ve Nafi‘a Nâzırı Evkâf-ı Hümayun Nâzırı Maliye Nâzırı Adliye Nâzırı (Mühürleri)

MVL/1041-35/2-1

Defter-İ Hakâni Nezâreti Ecümeni

Aded: 28

Hüve

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir ki

Çeşme'de İslam ve Hıristiyan ahâli beyninde devam eden icârât-ı arazi nizâ'ının ber-taraf edilmesi için evkâf-ı hümayun nezâret-i celîlesi vâridat müdirü sa'âdetlü Hakkı bey efendi hazretlerinin taht-ı riyâsetinde olarak Aydın vilâyet-i celîlesi yoklama müfettişi sa'âdetlü Atıf bey efendi ve Çeşme na'ibi ile vilâyet-i müşârü'n-ileyha meclis idaresi a'zâsından ve Çeşme makarrâtından ikişer zâtın mürekkeb mahâlinde bir komisyon teşkîli muktezâ-yı emr-i fermân-ı hazret-i padişâhiden olduğu ve mûmâileyh Atıf beyin me'zûnendersaadette idüğü istihbâr buyrulduğu beyânıyla mîr-i mûmâileyh in Çeşme'ye iğrâmı husûsu bâ-tezkîre-i samiye emr ve iş'âr buyrulmasıyla keyfiyyeti ledel-tebliğ ol bâbda mîr-i mûmâileyh tarafından verilen istid'â-nâme encümen-i nezâretten olunan ifadeye mebnî mertûben arz ve takdîm kılınmış ve kendüsi bir iki güne kadar mahal-i mezkûra mütteheyeye-i azîmet bulunduğu gibi sâlifü'l-arz-I istid'â-nâmesi münderecâtı dahi hakikat-ı hâle ve muktezâ-yı mesaliha muvafık bulunmuş olmasına nazarân ol bâbda müte'allik buyrulacak irâde-i aliyye-i hidiv-i ehamîlerinin bir ân evvel sû-yı çâkerime tebliğ ve iş'â buyrulması bâbında emr-u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 5 Zilhicce sene 1307 ve fi 10 Temmuz sene 1306

Defter-i Hakani

Devletlü efendim hazretleri

Mefad-ı iş'âr-ı devletleri ma'lûm-ı senâveri oldu. Mîr-i mûmâileyh dahi emsâli vechle iş bu me'mûrin muvakkatda bulunduğu müddet için ma'âş-ı mahsûsun bir misli

zamm olunması hakkında vâki olacak müatala'â-yı devletlerinin işaret-i himmet buyurulması seyrinde terkim-i cevâba ibtidâr kılındı efendim

14 Zilhicce sene 1307 ve fi 19 Temmuz sene 1306

Sadr-ı Â'zam Kamil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Medlûl emr ve iş'âr-ı sâmi-i cenâb-ı sadâretpenâhileri rehîn ifade kemteri oldu evvelce de arz olunduğu üzere mîr-i mûmâileyhin vazife-i teftişiyeye mahsûs ma'âş olmayub yalnız â'idatla ifâ-yı hizmet etmekte bulunduğu gibi meclîs-i idarenin ilgası sırada bâ-irâde-i senîyye-i hazret-i padişâhi me'zûliyet vechile tahsîs kılınmış olan ma'âşının mikdârı dahi meclîs-i mezkûr a'zâlığına mahsûs bulunan iki bin beş yüz guruş ma'âşın nisfından ibaret olduğu cihetle iş bu me'mûr-ı müstefîtede bulunacağı müddet için mîr-i mûmâileyhin şimdiki ma'âşı mahsûs olmak lazım gelen ma'zûlîyet ma'âşının bir misli yoklama tahsîlatının müstevkian uğrayacağı sekteden dolayı bi'z-zarûre zâyi' edeceği â'idâtın mikdar-ı şehrisine tekâbül etmemekle beraber Çeşme'de bulunduğu müddet zarfında ihtiyârı tab'i olan mesârif-i ziyadesine dahi adm-ı kifâyeti der-kâr olmasına ve kendisi mütehi-iazimet bulunmasına mebnî mezkûr me'mûriyet-i mütevakkıta için eski a'zâlık ma'âşı nisbetinde iki bin beş yüz guruşun tahsîsi münâsib ise de yine her halde emr-u ferman hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 18 Zilhicce sene 1307 ve 23 Temmuz sene 1306

İ..MMS. / 114- 4910-3-1

Hüve

Defter-i hâkâni Nezâret-i Celîlesine

Devletlü Efendim Hazretleri

Çeşme'de İslam ve Hristiyan ahâli beyninde devam eden icârât-ı arazi nizâ'ının ber-taraf edilmesi için eshâbına hukuk-ı tasarruflarına mukâbil mu'tedil bir

yol takdiriyle bunun müstâcirler tarafından sûret-i münâsebede maktuen i'tâsı husûsunnun bir karara rabt zımında evkâf-ı hümayûn nezâret-i celîlesi vâridât müdirü sa'âdetlü Hakkı Bey Efendi hazretlerinin taht-ı riyâsetinde olarak çâkerleri ve Çeşme nâ'ibi ile Aydın vilâyet-i celîlesi meclîs-i idaresi a'zâsından ve Çeşme mu'teberânından ikişer zâtdan mürekkeb mahâllinde bir komisyon teşkîli husûsuna meclîs-i mahsûs-ı vükelâ kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhi şerefsünûh buyrulduğu beyânıyla âcizlerinin dahi mahâll-i mezkûre izâmım husûsu bâ-tezkîre-i saye emr ve iş'âr buyrulduğu bugün nezâret-i celîleleri encümeni tarafından tebliğ olunmuş ve ber mantûk emr ve ferman birkaç güne kadar mahal-i mezkûre 'azimet olunacağı der-kâr bulunmuş ise de müstenfisi arz ve beyân olduğu üzere çâkerlerin mülğâ meclîs-i idâre-i nezâret a'zâlığından iken mesârif-i seferiye ve zâire mukâbili olarak yüzde üç âidât ile vilâyet-i müşârü'n-ileyha dâhilinde umûm emlâk ve arazi yoklaması icrasına me'mur buyrularak işe mübâşeret eylediğim sırada meclîs-i mezkûrun lağvı cihetiyle ma'âş-ı mahsûsumun nisfi olan bin iki yüz elli ğuruş ma'zûliyet ma'âş olarak tahsîs edilmiş ve şimdiye kadar ol mikdar ma'âş ve 'âidât ile ifâ-yı vazîfe eylemiş olduğum gibi â'dâttan hisse-i âcizânemin istifâsı tahsilât vukû'una ve o da çâkerlerinin ikdâm ve ihtimama manut olması cihetle ba'demâ geçinebilmekliğim için dahi mezkûr müfettişliğe â'id muâmelâtın ifâsına devam etmekliğim zarûri ve ber-minvâl-ı ma'rûz Çeşme'ye azimetiyle bir müddet orada iştigâl-ı çâkerânem hâlinde ise âidât-ı bir habbe-i âcizânemin tahsilât-ı âdiye nisbetinde nisfindan aşağı tenzil eyleyeceği emr-i ali bulunmasına ve müstencirati çâkerâneme göre bu iş için mezkûr komisyon riyâsetine me'mûr buyrulan müşârü'n-ileyh Hakkı Beyefendi ma'âş-ı mahsûsunun bir misli olarak şehri dört bin ğuruş fevkâ'l-âde ma'âş tahsîs olunduğu ve ol bâbda fazla mesârif ihtiyâr olunacağı dahi der-kâr bulunduğu hâlde çâkerleri için bir şey ta'yin ve tahsîs olmamış olmasına nazarân mağduriyet-i âcizâneme mahâl kalmamak üzere komisyonun devamı müddetince çâkerlerine de müşârü'n-ileyhe tahsîs buyrulan ma'âş raddesinde fevka'l-âde ma'âş tahsîs ve i'tâsı için iktizâyı hâlin icrâsı husûsuna mer'ade-i celîle-i cenab-ı nezâretpenâhilerinin şâyan buyrulması istihâmına ibtidâr eyledim. Ol bâbda emr ve ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 5 Zilhicce sene 1307 ve fi 10 Temmuz sene 1306 Mühür

İ..MMS. / 114- 4910-4-1

Bâb-ı âli

Dârü's-sadâret

Amedî Dîvan-ı Hümayun

Devletlü Efendim Hazretleri

Çeşme'de İslâm ve Hıristiyan ahâli beyninde devam eden icârât-ı arazi nizâ'anın fasl ve hesmeni? Zımında bâ-irâde-i senîyye teşekkül eden komisyona me'mûr olan Aydın vilâyeti yoklama müfettişi sa'âdetlü Âtîf Beye iş bu komisyonda bulunduğu müddetçe me'mûriyet-i sâbıkasına mahsûs ma'âşın tesbitinde şehri iki bin beş yüz gürüş aylık tahsîs husûsuna dâ'ir meclîs-i mahsûs-ı vükelâdan kaleme alınan mazbata-ı melfûflarıyla arz ve takdîm kılınmış olmağla ol bâbda her ne vechile irâde-i senîyye-i hazret-i pâdişahi şeref-müte'allik buyrulur ise mantûk-ı münîfi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senaveri terkîm kılındı efendim.

Fi gurre-i Muharrem sene (1)308 ve fi 5 Ağustos sene (1)306

Sadr-ı'azam Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde'î dest te'âzîm olub melfûflarıyla manzûr-ı âli olan iş bu tezkere-i sâmi-i sadaretpenâhileri üzerine mücebince irâde-i senîyye-i hazret-i hilâfetpenâhi müte'allik ve şeref-südûr buyrulmuş olmağla ol bâbda emr-u ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 2 Muharrem sene (1)308 ve fi 6 Ağustos sene 306 Serkâtib-i Sani

4.5. Belge Özet ve Değerlendirilmesi

4.5.1. Belge 1

İ.MMS. / 114- 4910

21 Kasım 1859'dan 24 Mayıs 1860'a kadar belgeleri içeren Belge tomarında Çeşme Kazası'na bağlı Alaçatı nahiyesindeki Yukarı Köy'de Yani Baba Manol'un Sipahi oğlu Hasan'ı 1 Kasım 1859 tarihinde öldürülmesi ve şahitlerinde olaydaki ifadeleri ile sabit bulunmuştur. Yani Baba Manol diye bilinen Dimitri'nin oğlu Yani'nin adı geçen maktulün varislerinin hepsi veya içlerinden biri affetmez ise kısasın uygulanması kararlaştırılmıştır.

Dava ile ilgili belge tomarındaki olay yerinden İstanbul'a kadar olan yazışmalarda dikkat çeken husus katilin öldürdüğü kişinin sipahi oğlu olması ve arkadaşları ile birlikte hareket edip planlı bir şekilde öldürmüş olduğu halde farklı farklı ifadeler vererek kendisinin suçsuzluğunu dile getirmesidir. Rumların vermiş olduğu ifadeler değişmiş olmasına rağmen, Türk tarafının ifadesi hep aynı kalmıştır.

4.5.2. Belge 2

İ.MVL/530-23766

Alaçatı'daki mülk sahibi Türkler ve vakıfların topraklarında paftos usulü üzerine kiracı olan Rumlar arasındaki anlaşmazlığı konu alan belgelerin bulunduğu tomar 29 Ocak 1836'da başlayan 18 Ağustos 1890'a kadar devam eden Alaçatı'dan İstanbul'a uzanan konu ile ilgili yazışmaları içermektedir. Alaçatılı mülk sahibi Türkler ve vakıflar topraklarını başlangıçta Rumlara kiraya vermek istememişler, paftos usulü ile anlaşmışlar, uzun süre bu şekilde Türkler ile Rumlar arasındaki mülk sahibi kiracı ilişkisi devam etmiştir.

29 Ocak 1836 tarihli emr-i âli suretinde Sakız Adası'na bağlı Çeşme yakası kasabasında bulunan arazi de bulunan halk toprak sahibi izniyle tarım, bağ ve bahçecilik ile uğraşmışlar, elde ettikleri ürünlerin vergilerini arazi sahibine kanun gereği vermişlerdir. Çoğu yerde arazi sahibinin verdiği halk arasında pahtoz(paftos) diye isimlendirilmiş olan bazı emlak ve arazi aslında arazi sahibinin kira ile halktan

isteyenlere ekip biçmesi için vermesi devlet geleneğinden kabul edilmiştir. Bu şekilde Sakız Adası'na bağlı Çeşme yakasında halk arasında pahtoz(paftos) bazı ekilip biçilmeyen taşlık boş araziler değersiz iken arazi sahipleri buraları düzenleyip bağ dikme karşılığı önce kiraladıkları kişilere sonra da çocukları ve çocuklarının çocukları sahip olmak şartıyla arazi sahipleri ile kiracılar arasında bir anlaşma yapıp senet imzalanmıştır. Fakat kiracılar bağların büyümesi ve iyi ürün vermeye başlamasıyla arazi sahipleri arasında anlaşmazlık çıkmıştır. Arazi sahibi eski bağın kirası neyse üçte biri zam yapmış bu bağ kiracının çocuğuna geçince arazi sahibi yine zam yapmış böylece kiracının tahammül edemeyeceği bir noktaya ulaşmış olduğu şikâyet konusu olmuştur. Toprağın satılması söz konusu olduğunda da satış fiyatı ve üçte biri tapu ile araziye sahip olan kişiye üçte biri de boş iken o yere bağ diken kişiye verilmesi suretiyle Kaptan-ı Derya Mehmed Tâhir Paşa¹⁰ tarafından bu şekilde meseleyi çözülmüştür. Muhassıl¹¹ ve Naiblere bu fermanı sicile işleyip, uygulanmasına dikkat etmeleri emredilmiştir. 1836'da bu mesele çözülmüş iken 14 Mayıs 1863 tarihinde Çeşme Kazası ve Alaçatı'ya bağlı Çiftlik (Katopanaya), Reisdere, İldırı (Eritre) köyleri Kocabaşı, ahali ve avukatları paftos üzere kiraladıkları topraklardaki durumlarını 9 madde halinde maduriyetlerini içeren dilekçelerini sunmuşlardır.

5 Ocak 1864 tarihinde bu dilekçe üzerine İzmir Vilayet Meclisi'nde tarafların durumu görüşülmüş ve 1836 tarihli fermana göre taraflar anlaşdırılmak suretiyle çözüm yolu bulunmuştur. Buna rağmen Yanaki İlyadi ve Hacir Kiryako adlı avukatlar 10 Temmuz 1864 tarihinde paftos meselesi dahilinde olan bağlar, üçte bir zam meselesi, toprakların intikali... gibi hususlarda kendilerine mevcut uygulamadan mağduriyetlerini tekraren dile getirmişlerdir. Bu dilekçe ile ilgili yapılan görüşmeler ve makamlar arası yazışmalar sonucunda mesele tekrar ele alınmıştır. 30 Nisan 1874, 22 Nisan 1876 tarihli Alaçatı ve Çeşme 'de paftos usulü ile topraklarını Rumlara kiralayan mülk ve vakıf sahiplerinin dilekçelerinde kiralalarını alamadıklarından şikâyetleri de birleştirilerek, gerekli tahkikat yapılması ile ilgili Melek Mehmedzade Ali Haydar Bey'in dilekçesi bulunmaktadır. Çeşme Kazasının Köste, Yalı çiftliklerinde Melek Paşazade Vakfi'nin topraklarında icar üzere toprağı işleyenlerin

---

¹⁰ 1826'da Yunan isyanını bastırmada görevlendirilmiştir. 1832-1836 ve 1841-1843 Kaptan-ı Deryalık yapmıştır. Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmanî, 3, İstanbul: Tarih Vakfı, s.248.

¹¹ Muhassıllık Tanzimat Fermanı gereğince kısa süre uygulanmış sonra da Muhassıllık Meclisleri oluşturulmuştur. Muhassıl bir bölgenin vergilerini toplamakla görevli kişidir. Kepeci, Kamil, Tarih Lûgati, s.258; Çadırcı, Musa, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara TTK yay., 1991, s.208 -209.

mülk ve vakıf sahiplerine kiralarnı ödemedikleri ve bu arazi sahiplerinin mağduriyet içinde buldukları tespiti yapılmıştır.

13 Aralık 1876 tarihli Büyük Çiftlik, Köste ve Çeşme merkez kazasındaki Rum milleti adına avukatları tarafından gönderilmiş olan telgrafa göre vakıf sahiplerinin Çeşme Kazası ve Sakızda bulunan emlaklarından yalnız 4080 kuruş kira almaları gerekirken, 2.000 lirayı aşkın vergi almalarının halka mağdur ettiğinden söz edilmiştir.

26 Nisan 1865 tarihli belgede toprak sahiplerinin bir tür gedik olan paftosa uygun olarak kiralarnı almaya devam etmeleri, kiralarnı kanuna ve sözleşmeleri dahilinde arttırmaları, kiracıların üzerinde ekmiş oldukları bağların kuruması ile de kiracılar ile toprak sahipleri arasındaki alışverişin son bulacağı kaydı bulunmaktadır.

4.5.3. Belge 3

MVL/1041-32/1-1

BOA. MVL/1041-32/1-11 numaralı belge tomarı 1 Mart 1866 ve 20 Ağustos 1866 tarihli yazışmaları içerebilmektedir. BOA. 530-237666 -1-22 numaralı belgede dillendirilen Alaçatı ve Çeşme'deki paftos meselesinin devamı niteliğindedir. Bu Belge kümesinde Çeşme ve Alaçatı 'da bulunan toprak sahipleri ile toprakların üzerine bağ diken kiracıları arasındaki anlaşmazlıkların çözümünü içeren 20 Ağustos 1866 tarihli kararı bulunmaktadır.

4.5.4. Belge 4

BOA.MVL/1041-35/1-2 belgeler Çeşme ve Alaçatı'daki paftos usulü ile kiralanen topraklardaki arazi sahipleri ve kiracıları arasındaki paftos dâhilindeki anlaşmazlık Türk ve Rum ahalinin kanun çerçevesinde incitilmeden çözümlenmiştir. Şöyleki Türklerin elinde bulunan ve Rumlar tarafından kira karşılığı kullanılan araziler, sözleşmeleri çerçevesinde ve kirası Rumların ödeme gücünü aşmayacak

şekilde tasarrufunun devamı 11 Mayıs 1866 tarihinde İzmir valiliğine yazılmak suretiyle mahalline bilgi verilmesi emrendilmiştir.

4.5.5. Belge 5

BOA.MVL/1041-35/2-1 numaralı belge kümesi aslında direkt olarak Alaçatı ile ilgili olmayıp, Çeşme Kaza genelinde paftos meselesinin halen bütün ferman, matbata, ...v.b. yazışmalara rağmen devam ettiğine dair Defter-i Hakani Nezareti Encümeni'nin son durumu yerinde incelemek üzere Aydın İdare Meclisi'nden Atıf Bey, Çeşme kadısı naibi ile İdare Meclisi'nden iki azadan oluşan bir komisyon tertip edilmesi kararlaştırılıp, bölgeye gönderilmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda problem başlığı altında tarif ve tayin ettiğimiz üç temel problem, aydınlatılmaya ve bu problemlere çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Tezimizde öncelikle, belirlenen problemlerin çözümü Osmanlı Arşivi'ndeki vesikalardan yararlanılarak, umumi bir malumat verilmiştir. Çalışmamızın dördüncü kısmında transkribe edilen belgelerin söz konusu Alaçatı nahiyesi ile ilgili önemli tespitleri ihtiva etmektedir. Alaçatı'nın isim kökeninin Rumcadan geldiğini iddaa edenler için Anadolu'nun birçok yerinde, "Alacaat" cemaatinin olduğu belirtilmiştir. Alaçatı'nın İdari tarihçesi bölgenin sahipleri Türkler için önemli olup, özellikle "yıllıklar" olarak bilinen "Vilayet Salnamelerinden" yararlanılmıştır. Bölgenin XV. ve XIX. asırlar arasındaki demografik durumu yine mahalli çalışmamızın önemli bir bölümüdür. Yüzyıllardır bölgede ekseriyetle Türk hakimiyeti sürerken XIX. yüzyılın ikinci yarısına rastlayan bir dönemde Rum nüfusunun artmasıyla birlikte bu topraklarda hak ve salahiyyet sahibi olmak isteyen Rumların durumu açıklanmıştır. Bu durumunun en güzel ispatı Osmanlı Arşivi'ndeki "Nüfus Defterleri"ndeki veriler olmuştur. Rumların bölgedeki ani nüfus artışının sebepleri ve sonraki gelişmeler "Hatıratlardan" yararlanılarak ayrıca ele alınmıştır. Çalışmamızın dördüncü kısmının ikinci bölümü, vesikalara konu olan dava dosyalarının temelinde yatan "Paftos" a ayrılmıştır. Rum kökenli olan Paftos'un ortaya çıkışıyla beraber meydana gelen gelişmeler incelenmiştir. Yukarıda bahsedilen XIX. yüzyılın ikinci yarısına rastlayan Rumlardaki nüfus hareketleri ile beraber, bu tabirinde ortaya çıkıp sonra yok olması bizim için önemlidir. Arazi Kanunnamesinin ortaya çıkmasından önce kullanılan bir tabir olması sebebiyle kayıtlara kanun ve nizamlara düşmeyen bir tabir olsa da, uygulanış yönüyle veya idari şekil itibariyle XIX. yüzyıldaki Alaçatı topraklarını ilgilendiren bir nevi gedik türüdür. Toprak hukukuna dayalı Rumların Türk topraklarına müdahalelerine dair arşiv belgelerinde Paftos tabirine sıkça rastlandığının tespitindeyiz. Dördüncü bölümün üçüncü kısmı, çalışmamızın temel kısmını oluşturan Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki resmi kayıtların dili, uslûbu, işlem hızını ve belgelerdeki el-kabların özelliklerini içermektedir. Belgeleri tanımak anlamın içeri

kadar hayati önem taşıdığından, vesikaların tahlil ve analizi için gerekli görülmüştür. Özellikle bu bölümde çalışma konumuzu teşkil eden 1859 ve 1860 yılları arasındaki vesikalara dair teferruatlı ve orijinal bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın bulgular kısmındaki dördüncü bölüm, belirlenen dönemde Alaçatı ile ilgili Rumlar ve Türkler arasında geçen toprağa dayalı anlaşmazlıkların toplu halde verilmesi ve ihtivası bakımından tamamen orijinaldir. Temel kısım saydığımız bu bölümde özel olarak, Alaçatı bölgesinde yaşayan Türk ve Rum arasındaki toprak anlaşmazlıkları ve çözümü, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'ne yansıyan belgeler ekseninde ortaya çıkarılmıştır. Arşivdeki Türk toprak sahipleri ve Rum kiracıları arasında yaşananları, sebepleri ve sonuçları ile birlikte Osmanlı Arşivi'ndeki belgelerin içinde bulunmaktadır. Biz bu belgeleri transkripsiyon etmek suretiyle, özelde İzmir- Alaçatı'nın yerel tarihine, genelde ise çok etnik unsurlu Osmanlı Devleti'ninde ortaya çıkan ve çözüme kavuşturulan bu meseleyi ele almak suretiyle, karanlıkta kalmış olan tarihimizin bir kısmını gün ışığına çıkararak katkıda bulunulmuştur. Bu çalışmamız ile dava dosyalarındaki Türk toprak sahipleri ve kiracı Rumların haksız yere müdahaleleri özellikle "İzmir Eyaleti dahilindeki Çeşme ve Alaçatı Kazaları Müslüman Ahalisinin Tapu ile Mutasarrıf Oldukları Tarlalara Dair" isimli belge ile verilmiştir. "İ.MVL/530-23766" numarasıyla yer alan bu vesika Alaçatı'daki vakıf sahiplerinin toprakları üzerinde bağ, ağaç veya bina diken Rumların edindikleri mal ve mülkler dahil birde vakıf sahiplerinin topraklarına göz dikip kiralarnı ödememelerinin ispatı açısından çok önemlidir. " İ.MMS. / 114- 4910" numarasıyla yer alan belgede, Yani Baba Manol olarak da bilinen Dimitri oğlu Yani isimli bir Rum'un, Osmanlı sipahisinin oğlu olan Hasan'ı öldürmesi dikkat çekici çekicidir. Yine Rumların haksızlığının bir diğer ispatı verdikleri ifadelerin sürekli değişiklik göstermiş olup, Türk tarafının ifadelerinin hep aynı kalmasıdır. "MVL/1041-32" numaralı belge Alaçatı toprakları üzerine bağ diken kiracılar ve toprak sahipleri arasındaki anlaşmazlıkların çözümünün ispatıdır ve 20 Ağustos 1866 tarihli karardır. Kayıtlara Türklerin Rumlara zulumatı olarak geçen gelişmelerin, cevabı ise "MVL/1041-3" numarasıyla yer alan "Çeşme ve Alaçatı Kazaları Bağları'nın İcari" belgesidir. Bu belgenin transkripsiyonu incelendiğinde kiracı Rumların kiralarnı ödemedikleri halde hiçbir olumsuz müdahalenin olmadığı hatta, Rumların kiralarnı ödemeleri için ödeme gücü çerçevesinde belirlendiğini göstermektedir. Son olarak ele aldığımız

‘‘MVL/1041-35’’ numarasıyla ‘‘İslam ve Hıristiyan Ahali Arasında Devam Eden Arazi Anlaşmazlığı Hakkında’’ belge doğrudan Alaçatı ile ilgili olmasada Paftos Meslesinin mahkemece daha önce çözüme kavuşturulmuş olmasına rağmen devam ettiğini göstermektedir. Çalışmamızın son bölümleri, zaman bakımından sınırlandırılmış belge tasniflerinin sözlük çalışmasına ayrılmıştır. Çevirileri verilen belgelerin orijinal görüntüleri ekler kısmında ayrıca verilmiştir. Özetle, Türklerin kendi topraklarında, Rumların aleyhine olan iddaaların asılsız kaldığı belgelerle sergilenmiştir. Ayrıca özel olarak ele aldığımız mahalli tarihin birçok kaynakta turistik özelliğinin ön plana çıkarılması, çalışmamız ile daha derin bir tarihinin olduğunun göstergesidir. Günümüz kaynaklarının hala Alaçatı’daki bazı topraklara veya taşınmaz mallara Rum mirası olarak bakıp, o toprakların sahiplerinin Rumlar gibi göstermiş olmasına cevap verilmeye çalışılmıştır. Ekseriyetle XIX. yüzyılın Alaçatı’sının Türk tarihi asırlar öncesine dayanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbayar, N. (2001). *Osmanlı yer adları sözlüğü*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 6.
- Akgündüz, A. (1996). Gedik. *TDVİA*, C.XIII.13., 541-543.
- Aksoy, Y. (1998). Cezayirli Gazi Hasan Paşa. *II.Uluslararası Çeşme Tarih ve Kültürü Sempozyumu*. İzmir:Çeşme Belediyesi Kültür Yay., 34.
- Akyıldız, A. (2012). *Osmanlı bürokrasisi ve modernleşme*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2014). *20. yüzyıl siyasi tarihi 1914-1995*. İstanbul: Timaş Yayınları, 292-294.
- Atila,N, Öztüre,N. (2005). *Alaçatı Agrilia'dan günümüze bir mübadele kasabası*. Öztüre.A.Ş. KültürYayınlaarı, 8.
- Aydın, B. (2009). Salnâme. *TDVİA*, C. XXXIV., 51-54.
- Bardakoğlu, A. (2000). İcâre. *TDVİA*, C.XXI., 379.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi. (2017). *Başbakanlık Osmanlı arşivi rehberi*. https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/osmanli-arsivi-yayinlar/osmanli_arsivi_rehberi_2017.pdf. Yayın nu: 147.
- Baykara,T. (1999). *Osmanlılarda medeniyet kavramı ve ondokuzuncu yüzyıla dair araştırmalar*. İstanbul: IQ Yay.: 221.
- Baykara, T. (2001). *İzmir şehri ve tarihi*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi. (2017) İstanbul: İletişim Yay.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Nüfus defterleri*. Defter no:2924, 177b.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Tapu defterleri*. Tapu-tahrir no:537, 90-92.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer no: İ.MVL/432-19021<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/eSatis/SatinAldiklarim.aspx>.

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer no: İ.MVL/350-23766<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/eSatis/SatinAldiklarim.aspx>.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer no: MVL/ 1041-32
<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/eSatis/SatinAldiklarim.aspx>.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer no: MVL/ 1014-35
<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/eSatis/SatinAldiklarim.aspx>.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yer no: İ.MMS. / 114- 4910
<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/Sayfalar/eSatis/SatinAldiklarim.aspx>.
- Devellioğlu, F. (2017). *Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Evliya Çelebi. (1935-1938). *Evliya Çelebi seyahatnamesi*. C.IX. & C.X.
- Gezgin, İ. (2012). *Alacaat'tan Alaçatıya rüzgarlı bir köyün hikayesi*. İzmir: Sel Yayıncılık, 13.
- Gülensoy, T.(1995).*Türkçe yer adları kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay. :618.
- Günay, H.M. (2012). Vakıf. *TDVİA*, C.XLII., 475-479.
- <https://www.ttk.gov.tr/tarih/cevirme-kilavuzu>.
- <https://www.leoalacati.com/pages/alacati>.
- <https://www.bilgirehberi.net/alacati-gezi-rehberi>.
- <https://izto.org.tr/tr/tg/izmir-turizmi>.
- İlgürel, M, 1993. Çaka Bey. *TDVİA*, C. VIII., 187.
- İnalcık, H. (1993). Cizye. *TDVİA*. C. VIII., 42-48.
- İnalcık, H. (1993). Çiftlik. *TDVİA*. C.VIII., 313-314.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1297). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfs/D02786129700000002.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1298). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfs/D027861298000000003.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1299). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfs/D027861299000000004.pdf>.

- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1300). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D0278613000000005.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1301). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861301000000006.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1302-1303). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861302000000007.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1304-1305). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861304000000010.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1306). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861306000000012.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1308). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861308000000013_1.pdf.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1311). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861311000000014.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1312). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861312000000015.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1313). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861313000000016.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1314). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861314000000017.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (H.1315). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861315000000018.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (1878-1879). *Aydın Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861296000000001.pdf>.
- İslam Araştırmaları Merkezi. (1927-1928). *İzmir Vilâyeti salnamesi*.
<http://ktp.isam.org.tr/pdfsal/D027861927000000000.pdf>.
- Kurat, A.N. (1996). *Çaka Bey*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 20-44.
- Kütükoğlu, M. (1982-1983). İzmir. *Yurt ansiklopedisi*. İstanbul: Anadolu Yayıncılık, C.VI., 4301.
- Kütükoğlu, M. (2010). *XVI. Asırda Çeşme kazasının sosyal ve iktisadi yapısı*. Ankara: TTK Yay., 92-94.
- Kütükoğlu, M. (2018). *Osmanlı belgelerinin dili (diplomatik)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 183.

- Muallim Naci. (1987). *Lugat-ı Naci*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nedkoff, B.C. (1994). Osmanlı İmparatorluğunda Cizye(Baş Vergisi). (Çev. Şinasi Altundağ) *Belleten*. C.VIII, S. 32, TTK Yay., 599-652.
- Ortaylı, İ. (2008). *Osmanlı'da milletler ve diplomasi seçme eserleri III*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay., 304.
- Önen, E.(2020). *Alaçatı farklı tarihler, farklı ahaliler ve farklı hayatlar*, İzmir: Wesida Medya, 21.
- Pakalın, M.Z. (1983). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimler sözlüğü I*. İstanbul, M.E.B. Yayınları.
- Pınar, İ. (1996). *Gezginlerin gözüyle İzmir XIX. yüzyıl/II*. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Redhouse, J.W.(1992). *Turkish and English lexion*. İstanbul: Çağ Yayınları.
- Redhouse, J.W. (2009). *Müntahabât-ı Lüğât-ı Osmâniyye*. Ankara:TDK Yayınları.
- Şahin, İ. (2006). Nahiye. *TDVİA*, C. XXXII., 306-308.
- Şemseddin Sami. (1317) . *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul.
- Şimşir,N. (1995). XVIII. yüzyılda Çeşme kazası. *I. Uluslararası Çeşme Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, İzmir: Çeşme Belediyesi Yayınları: 43-45.
- Şimşir, N. (1998). Çeşme ve çevresinden Rum nüfusunun ayrılmasına dair. *II.Uluslararası Çeşme Tarih ve Kültürü Sempozyumu*, İzmir: Çeşme Belediyesi Kültür Yay., 63-72.
- Şimşir, N. (2017). *İzmir şehri araştırmaları(XVIII. ve XIX. Yüzyıllar)*. İstanbul: Post Yayınları, 24.
- Şimşir, N. (2017). Misak-ı Milli öncesi ve sonrasında Çeşme'de yaşananlar. *Yeni Türkiye- Misak-ı Milli*, 93 (Özel Sayı), 1376-1388.
- Şimşir,N. (2018). Osmanlı arşiv belgelerine göre Osmanlı hukukundaki Paftos meselesi ve sonuçları (Çeşme Kazası örneği). *XVIII. Türk Tarih Kongresi*, Ttk.gov.tr/xviii-turk-tarih-kongresi-cilt-iii/. (Erişim tarihi: 28.01.2022).
- Türk Fransız Kolokyumu Bildirileri (2002). *Fransız seyahatnameleri ve tarihin aynasında İzmir Kolokyumu*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi:26.
- Ülker, N. (1995). Aydın Vilayet salnamelerine göre XV. yüzyıl sonlarında Çeşme Kazası. *I. Uluslararası Çeşme Tarihi ve Kültürü Sempozyumu*, İzmir: Çeşme Belediyesi Yayınları, 100.

Bauden, F. (2003). *İzmir gezisi Antoine Galland'ın bir elyazması 1678*. (Çev. E. Üyepazarcı). İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Kent Kitaplığı Dizisi: 43.

SÖZLÜK

A

Âbâd: Mâmur, şen, bayındır.

Âde: Adet.

Adem: Yokluk , bulunmama.

Âdem: insan, adam.

Adl: Adalet.

Âcizâne: Alçakgönüllülükle.

Âdet: Görenek, usul, tabiat, alışkanlık.

Âfât: Belalar, musibetler.

Afüvv: Merhametli, daima affeden, suç bağışlayan.

Afv: 1. Suçunu bağışlama. 2. Özür dieleme. 3. Birini vazifesinden uzaklaştırma.

Ahâlî: Halk.

Ahd: 1. Söz verme, ant, yemin. 2. Devir, zaman, gün.

Âher: başka, diğer, gayrı.

Âhir: son, sonraki, en son.

Ahvâl: Oluşlar, bulunuşlar, durumlar.

Ahz: Alma, kabul etme.

Akd: 1. Bağ, bağlama, düğümleme. 2. Sözleşme, kararlaştırma.

Akdem: İlk, önce, önceki, daha önceki.

Âlâyiş: 1. Bulaşıklık, bulaşma. 2. Debdebe, tantana, gösteriş.

Ale'l-husûs: hele, hususiyle, en çok.

Âlî, âliye: Yüce, ulu.

Âmen: Çok veya en emin, güvenilir.

An-asl: Aslından, aslında.

Ârâste: Bezenmiş, süsleniş.

Arâzî: Yerler, topraklar.

Arâzi-i hâliye: Boş, تنها topraklar.

Arzuhal: Halin bildirilmesi, ne halde bulunduğunu bildirme, dilekçe.

Asafâne: Bir vezire yakışacak surette.

A'şâr: Mahsüllerden alınan onda birler.

Aşikâr: Açık, belli.

Âtiyen: İleride, gelecekte.

Avâre: boş gezen, işsiz güçsüz, dağınık, perişan.

A'vâm: Yıllar, seneler.

Avdet: Geri gelme, dönme, dönüş.

B

Bâb: 1. Bölüm, kısım. 2. Kapı.

Ba'de: Sonra. Min ba'd: bundan sonra, bundan böyle.

Ba'dehû: Ondan sonra.

Ba'de-mâ: Bundan sonra, bundan böyle.

Bâgât: Bağlar, üzüm bağları, bahçeler.

Bahâ: Değer, kıymet.

Bâha: 1. Bir evin etrafındaki kapalı avlu veya bahçe. 2. Açık meydan, alan.

Bâlâ: Yüksek, yukarı, üst.

Ba's: Diriliş.

Bast: Yayma, açma, uzun uzun anlatma.

Beher: Her, her bir, her biri.

Bend: Bağ, zincir, bölüm, fıkra.

Ber: Üzere.

Bervech: Olduğu üzere, olduğu gibi, olarak.

Bey': Satma, satış, satılma, satın alma.

Beyân: Anlatma, açık söyleme, bildirme.

Beyânnâme: 1. Bildirge. 2. Hali yazı ile bildiren açıklama.

Beyn: 1. Ara, aralık. 2. Arada, araya, arasında.

Beyne'l-ahâli: Ahâli arasında.

Beyne'l isneyn : İki kişi arasında.

Beytü'l-mâl : Devlet hazinesi.

Bidâyet: Başlangıç.

Bi'l- : -ile mânâsına gelip, eklendiği –kameriyye harfleriyle başlayan, kelimeleri zarf yapar.

Bilâ:- -siz.

Bilâd: Memleketler, şehirler, kasabalar.

Bilâde: Müzevir, fesatçı.

Bi'l-fi'l: Hakiki olarak, gerçekten.

Bi'l-mukâbele: Karşılık olarak.

Bi't-terâzî: İki tarafın rızasıyla, uyuşarak.

Bu'd: Uzak olma, uzaklık.

C

Câbecâ: Yer yer.

Câiz: İşlenilmesinde cevaz olan, olabilir, olur.

Cenâb: Şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılır.

Cânib: Taraf, cihet, yan.

Cârî: Cereyan eden, akan, geçen.

Cebel: Dağ.

Cebelistân: Dağlık, dağlık yer.

Cebr: Zor, zorlama.

Cedd: Dede, büyük baba.

Cedîd: Eski

Celb: Çekme, çekiş, kendine çekme.

Celîl, Celîle: Büyük, ulu.

Cemî': Cümle, hep, bütün.

Cevâz: Câiz olma, izin, müsâade.

Cezb: Çekme, çekiş, kendine çekme.

Cezîre: Ada (denizde).

Cihet: 1. Sebep, vesileç 2. Yön, taraf.

Ç

Çâker: Kul, hizmetkar.

Çâr-nâ-çâr: Çâresiz, ister istemez.

D

Dahl: Müdahale etme, karışma.

Dâîye: İçten gelen bir duygu teşvik edici hal.

Dâme mecdühu: ‘büyüklüğü, azamet ve haşmeti devam etsin!’ anlamına gelen bir tâbir.

Dâyin: Borç veren, alacaklı.

Def: Uzaklaştırma, giderme.

Derc: İçine almak, içine alınmak, içinde bulunmak.

Derdest: Yakalama, el altında olma.

Der-kâr: 1. Mâlûm, aşikar, bilinen, belli. 2. İşde, iş üzerinde bulunan.

Desîse: Hile, oyun, el altından yapılan iş.

Divân-ı hümâyûn: Halkın dava ve şikayetlerinin dinlenip hallolunduğu, devlet işerinin görüldüğü merci.

Düstûr: 1. Kanun, kaide, kural. 2. Vezir, müşir.

Düstûr-i mükerrerem: Kanun, nizam üzere hareket eden vezir; sadrazamlarla vezirlere tâzim makamında verilen unvan.

Düstûr’ul amel: Gereği gibi uygulanacak olan kanun.

E

Ecdâd: Dedeler, büyükbabalar, atalar.

Ecl: Sebep, illet.

Ecr-i misl: Bir malın kullanılmasından doğan menfaatin parası.

Ef'al: Eylemler, hareketler.

Efkâr: Fikirler, düşünceler.

Ekarib: Yakın akraba, hısımlar.

Ekârim : En necip, pek âlicenap, çok sehâvetli, cömert ve eliaçık olanlar.

Ekseriyâ: Çok defa olarak, çok zaman, sık sık.

Emâcid: En çok haysiyet ve onur sâhibi olan kimseler.

Emâre: İşaret, belirti.

Emsâl: 1. Numuneler, örnekler. 2. Eş, benzer.

Emvâl: mallar, mülkler.

Enfa': Daha menfaatli, pek faydalı.

Enva': Çeşitler, türler.

Erzân: Ucuz, yaraşır, layık.

Esbâb: Vâsıtalar, lâzimalar.

Eshâb: Sahibler, malik ve mutasarrıf olanlar.

Eşcâr: Ağaçlar.

Eşerr: Daha(en, çok, pek).

Evâmir: Emirler, buyruklar.

Evkaf: Vakıflar.

Evlâdiyye: Evlada mahsus, evlatlık.

Eyyâm: Günler.

F

Faside: Kötü, fena, yanlış, fesat çıkarıcı.

Ferâgat: Bırakma, terketme, rahatlık.

Ferâğ: 1. Vazgeçme, bırakıp terk etme. 2. Bir mülkün tasarruf, sahip olma hakkını başkasına terk etme.

Ferâset: Sezgi.

Fermân: Emir, buyruk; padişah tarafından verilen berat, buyruldu.

Fesr: Beyan etmek, açıklamak.

Fevt: 1. Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçma. 2. Ölüm.

Fıkarât: Küçük hikayeler, kıssalar.

Fukarâ: Fakirler, yoksullar.

Fuzûlî: Boşuna, yersiz, haksız.

Fürûht: Satma, satım, satış.

G

Gadr: 1. Hainlik, vefasızlık. 2. Zulüm, merhametsizlik. 3. Haksızlık.

Galat: Yanlış, yanılma.

Gars: Ağaç dikme, dikilme.

Gars-ı eşcâr: Ağaç dikimi, ağaçlandırma.

Gaye: Maksat, meram; netice, son, hedef.

Gayr: 1. Ayrı, başka, özge, artık, diğer, değil. 2. Yabancı, bildik olmayan.

Gurer: (bkz: Gurre).

Gurre: 1. Aklık, parlaklık. 2. Arabi ayın birinci gecesi ve günü.

Gûne-gûne: Rengarenk, türlü türlü.

H

Hâcc: Hacca giden, Kâbe'yi ziyaret eden, hacı.

Hadd: 1. Salahiyet. 2. Derece, son derece.

Hader: Uyuşma.

Hâiz: Mâlik, sahib; taşıyan.

Hâkanî: Hâkan ile ilgili, hâkana mensup.

Hakkaniyyet: Hak ve adalete uygunluk, hakka riayet etme, doğruluk.

Halâs: Kurtuluş, kurtulma.

Hâlet: Hâl, nitelik.

Hâmî: Himaye eden, koruyan, kollayıcı, gözeten.

Hamiyet: Gayret.

Hamsîn: Elli, kırk dokuzdan sonra gelen sayı.

Harâb: Yıkık, vıran.

Harec: Darlık, zorluk, sıkıntı.

Hâsıl: Husule gelen, husul bulan, olan, çıkan, türeyen.

Hâsılat: herhangi bir işten husûle gelen şeyler, fayda, vâridat, gelir, kazanç.

Hâvî: İhtivâ eden, kaplayan, toplayan.

Hazf: Sıradan çıkarma, yok etme, silme, ortadan kaldırma.

Hazıra: Şehirli, medeni, bir yere yerleşmiş.

Hâzihi: İşte şu.

Hengâm: Zaman, çağ, vakit, mevsim.

Hırâset: Bekleme, koruma.

Hıdr: Mânî.

Hıfz: Saklama.

Hırâset: Bekleme, koruma.

Hıyânet: 1. Hayınlık. 2. Vefâsız, hâin. 3. İtimadı, güveni kötüye kullanma.

Hibât: Hibeler, bağışlar.

Hilâf: Karşı, zıd, yalan.

Hîle: Oyun, aldatma.

Hîlebâz: Hileci, oyuncu, aldatıcı.

Himmet: Çaba göstermek.

Hîn: Zaman, vakit.

Hulâsa: Bir şeyin, bir sözün özü, özet.

Hurûc: Çıkma, çıkış; dışarı çıkma.

Husûmet: 1. Hasımlık, düşmanlık. 2. Kıskançlık, çekememezlik.

Husûs: Konu, iş, yol.

İ

Îâre: Ödünç vermek.

İbâdullah: 1. Tanrı kulları, insanlar. 2. Pek çok, bol.

İbkâ: 1. Baki, daim, devamlı, sürekli kılma. 2. Yerinde, evvelki halinde bırakma.

İbrâz: Meydana çıkarma, gösterme.

İbtidâ: 1. Başlama, başlangıç. 2. İlk, en önce, başta.

İbtidâr: Başlamak, girişmek.

İbzâ': 1. Fena, kötü söyleme. 2. Birini son derece keder ve sıkıntıya düşürme, mahvetme.

Îcâr: Kiralama, kiraya verme, kira, kiraya verilmek.

Îcârât: Kiralar, iratlar, gelirler.

Îcâre, icâret: Kira, irat, gelir.

İcbâr: Cebretme, zorlama, zorlanma.

İclâlen: Büyükleyerek, büyük sayarak.

İcrâ: 1. Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. 2. Borçlunun alacaklıya karşı ödemekle mükellef bulunduğu bir şeyi, adli bir teşekkül vasıtasıyla temin etme.

İctimâî, ictimâiyye: Sosyal.

İctisâr: Yüreklenme, cesaret bulma, cesaretlenmek.

İdhâl: 1. Dahil etme, içeri sokma. 2. Memleket dışından mal getirme.

İdrâk: Anlayış, akıl erdirme.

İfâ: 1. Ödeme, yerine getirme. 2. Bir işi yapma, iş görme.

İfrâh: Ferahlandırma, sevindirme, memnun etme.

İftihâr: Şeref, şan.

İftihârü'l-ulemâ, iftihârü'l-emâsil, iftihârü's-suarâ: ulemanın şanına, benzerliklerinin ve şâirlerin övünmelerine sebep olan.

İhâta: Bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma, etrafı çevrilme, kuşatılma, sarılma.

İhrâc: 1. Dışarı atma, çıkarma. 2. Fazla malı yurt dışına çıkarma.

İbrâr: Yeminin doğruluğu dasdik edilme.

İhdâs: Meydana getirme, ortaya çıkarma.

İhsân: Bir yeri sağlamlaştırma.

İhsân: Bağış, bağışlanan şey, lütuf, iyilik.

İhtilâf: Ayrılık, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.

İhtimâm: Dikkatle, gayretle çailma, özenle iş görme.

İhyâ: Diriltme, canlandırma.

İhzâ': 1. Ganimetten pay ayırma.

İkame: 1. Oturma. 2. Meydana koyma.

İkdâm: 1. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme.

İkrâz: Borç verme, ödünç verme.

İktidâr: Güçlülük, kudret.

İktizâ': Lazım gelme, gerekme, ihtiyaç, gereklilik.

İ'lâm: 1. Bildirme, bildirilme. 2. Bir davanın mahkemece nasıl bir hüküm ve karara bağlandığını gösteren resmi vesika.

İlân: Meydana, çıkarma, açığa vurma, yayma.

İlkâ: Atma, bırakma.

İ'mâr: Şenlendirme, bayındır hale getirme.

İmtisâl: 1. İcabedeni, gerekeni yapma; bir örneğe göre hareket etme. 2. Alınan emre boyun eğme.

İnâyet: 1. Dikkat, gayret, özenme. 2. Lütuf, ihsan, iyilik.

İnâyet-i kerâmet-penâhi: Çok sahayetli, çok cömert olan Allah'ın yaptığı iyilik, yardım, lütuf.

İnba: Haber verme, ihbar eyleme, tebliğ etme.

İnfâz: Yerine getirme, yapma.

İnhâ': 1. Ulaştırma, yetiştirme. 2. Bir vazifeye tayin veya bir maaşa terfi için yazılan yazı.

İnkâr: Yaptığını saklama, gizleme, reddetme.

İnkırâz: Bir kalabalıktan, bir bütünden tek kişi kalmayacak şekilde tükenme, bitme.

İnkıyâd: Boyun eğme, kendini teslim etme.

İnşâ: Yapma, yapılma, meydana getirme.

intifâ': Yararlanma.

İntikâl: 1. Bir yerden başka bir yere geçme, göçme. 2. Ölme, öbür dünyaya göçme. 3. Babadan kalma miras.

Îrâd: Getirme, söyleme, kazanç.

Îrâde: 1. Dileme, isteme, meram etme. 2. Emir, ferman, buyruk.

Îrâde-i aliyye: Sadrazam buyruğu.

Îrâde-i seniyye: Padişah emri, buyruğu.

Îr'â: Otlatma.

Îrsâl: Gönderme, gönderilme, yollama.

İsnâd: Bir şeyi birisi için yaptı deme.

İsnâdî: isnâda ait, isnâd ile ilgili, başkalarına yüklenen düşüncelerle ilgili.

İstade: Ayakta durmuş.

İsticâr: Kira ile tutma, kiralama.

İstidâ': El uzatma.

İstid'â' : 1. Yalvarırcasına isteme. 2. İstida, dilekçe.

İstîfâ': Tamamiyle alma, alınma, ödetilme.

İstiglâl: İpotek; ev, dükkan, tarla ve buna benzer gayrimenkulün geliri, karşı gösterilerek rehine koyma.

İstihsâl: 1. Hasıl etme, meydana getirme, üretme. 2. Elde etme, ele geçirme, ele geçirilme.

İstiklâliyyet: İstiklâl üzere bılınma, başlı başına buyruk olma.

İstikrâz: 1. Ödünç para alma. 2. Faizle para alma.

İstimâ': Birinin ziyaretine gitme.

İstimâ': Kulak verip dinleme, dinleyip kabul etme.

İsti'mâl: Kullanma.

İstinâd: 1. Dayanma, güvenme. 2. Senet, delil, hüccet sayma.

İstintâk: Sorguya çekme.

İstirdâd: Geri alma, alınma, Verilmiş veya gönderilmiş birşeyin geri gönderilmesini isteme, geri isteme.

İstirhâm: Rica etme, yalvararak isteme.

İstîzân: İzin isteme.

İş'ar: Yazı ile haber vermek, anlatmak, bildirmek.

İşkâl: Güçlük, güçleştirme.

İştidad: Şiddetlenme, sertleşme, çoğalma.

İştirâ: Satın alma.

İ'tâ': Verme, verilme; ödeme.

İtâat: Boyun eğme, alınan emre göre davranma.

İtibâr: Saygınlık, dikkate almak.

İ'timâd: 1. Dayanma, güvenme. 2. Emniyet, güven.

İttibâ': Tabi olma, uyma, ardısıra gitme.

İttihâz: Alma, kabul etme, kullanma.

İzâh: Açık, apaçık anlatma.

İzâle: Giderme, giderilme; yok etme.

İzhâr: Gösterme, meydana çıkarma.

K

Kâ': Düz yer.

Kabâhat: Çirkin hareket, uygunsuz iş, kusur, suç.

Kabil: Kabul eden, kabul edici.

Kabîl: 1. Soy, nevi, sınıf. 2. Türlü, gibi.

Kadîm, kadîme: 1. Eski. 2. Öncesini bilir kimse bulunmayan, öncesi bilinmeyen şey.

Kaide: 1. Temel, esas. 2. Usul, nizam, yol, kural.

Kâimmakam: 1. Birinin yerine geçen, yerini tutan. 2. Kazâ kaymakamı.

Kâin: Mevcut olan, bulunan, var olan.

Kal': Koparma, sökme.

Kanâat: 1. Bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe, kısmete razı olma. 2. Kanma, kanış. 3. Görüş, tahmin.

Kane: Manasında.

Kani': 1. Kanaat eden, yeter bulup fazlasını istemeyen. 2. İnanmış, kanmış.

Kânî: Kinaye söyleyen, dokunaklı iğneli söz söyleyen.

Kanûn: Devletin herkesçe uyulmak üzere koyduğu her türlü nizam, kaide, kural.

Kapudân-ı deryâ: Donanma komutanlarına verilen addır.

Karin: Yakın, eş dost.

Karye: Köy.

Kât'î: Kesip atan, tereddüte mahal bırakmayan, kesin.

Kat'en: Kesinlikle.

Kavî: 1. Kuvvetli, güçlü. 2. Güvenilir, sağlam.

Kavl: Lakırdı, söz.

Kavlî: Söz ile ilgili, söz olarak.

Kelb: Köpek.

Kemâ: 'gibi, misilli, olduğu üzere' gibi benzetme edatıdır.

Kemâ-fi's-sâbık: eskisi gibi.

Kemâkân: Eskiden olduğu gibi.

Kemâl: 1. Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik. 2. En yüksek değer, baha.

Kemterâne: Alçakgönüllülük, acizce, hakirce.

Kesb: Çalışarak kazanma.

Keşide: Çekilmiş, yazılmış, dizilmiş.

Keyfiyyet: 1. Bir şeyin iyi veya kötü olması ciheti. 2. Bir hadisenin geçişi. 3. Madde, husus, iş.

Kezâlik: Keza, bu; bu da öyle.

Kıdve: 1. Kendisine uyup ardından gidilecek kimse, 2. Bir sınıfın veyâ topluluğun başında başında olan kimse.

Kıt'a: Parça, bölüm, cüz.

Kîse: Kese, cepte taşınan para torbası.

Kiyâset: Zeyreklik, uyanıklık, anlayışlılık.

Kurâ: Köyler.

Kuyûd: 1. Kayıtlar, bağlar. 2. Deftere geçirmeler.

Küllî, külliye: 1. Umumi, bütün. 2. Çok.

Külliyen: Bûsbütün, tamamıyla, toptan, kökünden.

Kürûm: Üzüm, bağ kütükleri.

Kûsur: 1. Parçalar, artan parçalar, artıklar.

L

Lâğv: 1. Faydasız, boş. 2. Yanılma, atlama.

Lâzime: Gerekli.

Leffen: iliştirilmiş olarak, dürülmüş, sarılmış olarak, zarf veya mektup içine koyarak.

Livâ: Sancak, bayrak.

M

Maan: Beraber, birlikte.

Maa-mâ-fih: Bununla beraber, böyle iken, böyle ise de.

Mâ-adâ: -den başka, fazla, gayrı.

Maâlî: Yüksek, derin fikirler.

Maâş: Geçim, aylık.

Mâ'ba'd: Sonu, sonrası, sonraki, alttaki.

Mâ-dâme: Devam ettikçe, süresince.

Ma'dâ: Dışında, başka, öte.

Mâde: Dişi.

Mâfevk: Üst, üstü, yukarı.

Magrûs: Gars olunmuş, toprağa dikilmiş.

Mağdur: Haksızlığa uğramış.

Mah: Ay.

Mahal: Yer.

Mahallî, Mahalliyye: Bir yere mahsus, yerli.

Mahfuz: 1. Hıfzolunmuş, saklanmış. 2. Korunmuş, gözetilmiş.

Mahlûl: 1. Hallolunmuş, çözülmüş. 2. Sahipsiz maaş veya memurluk. 3. Mirasçısı bulunmayan ve hükümete kalan(miras).

Mahlûlât: Mirasçısı olmayan bir ölünün evkafa veya miriye kalan mirası.

Mahsulât: Mahsuller, hasılat.

Mahrur: İçi hareketli olan, ateşli, ateşlenmiş, kızmış.

Mahrûz: Rezil, kepaze, aşağılık.

Mâhrûs: Muhâfaza edilen, gözetilen, korunan. Memâlik-i mahrûse: muhâfaza edilmiş memleketler; Osmanlı ülkesi.

Mahzâ: 1. Ancak, yalnız, tek. 2. Katıksız, tam.

Mahzûr: Sakınılacak, korkulacak şey; engel, sakınca.

Makam-ı muallâ: Yüce ulu anlamında sadrazam ve şeyhülislam için kullanılan tabir.

Makarr: Karar edilen, durulan yer, oturulan yer.

Makrûn: 1. Yakınlaştırılmış, yakın. 2. Ulaşmış, kavuşmuş.

Maktû', maktûa: 1. Katlonulmuş, kesilmiş. 2. Değeri, bahası biçilmiş, pazarlıksız. 3. Götürü.

Makul: Söylenilmiş, denilmiş, söylenilen.

Ma'kul, ma'kule: Akıllıca, akla uygun, mantıklı.

Makule: Takım, çeşit, soy, kategori.

Mal: bir kimsenin tasarrufunda bulunan kıymetli, lüzumlu şey, servet.

Mâlik: Bir şeye sahip olan, bir şeyi olan.

Mâlikâne: Kanunda gösterilen şartlara göre birine verilen beylik arâzî.

Ma'lûm, ma'lûme: 1. Bilinen, belli. 2. Fâili bilinen ve belli olan.

Ma'lûmât: Ma'lûm olan şeyler, bilinen şeyler, biliş, bilgi.

Ma'mulün bih: Kendisi ile amel olunan.(Hukuk, nizam ve program kaidesi.)

Ma'mûr: Bayındır, şenlikli.

Ma'mûre: ma'mûr olan yer, insan bulunan, bayındır yer; şehir, kasaba.

Mânâ: Eş, benzer, anlam.

Ma'rifet: 1. Herkesin yapamadığı ustalık, ustalıkla yapılan iş. 2. Bilme, biliş.

Ma'ruf: Herkesçe bilinen, belli, ünlü.

Mârû'l-beyân: Beyânı yukarıda geçmiş olan.

Mârrü'z-zikr: Zikri yukarıda geçmiş olan.

Ma'rûz, ma'rûze: 1. Arz olunmuş, arzolunan. 2. Bir şeyin karşısında, tesir altında bulunan. 3. Verilmiş, sunulmuş, anlatılmış.

Masârif: Harcanan paralar, harcamalar, giderler.

Mastur: Yazılmış, Çizilmiş?.

Matlub: İstenilen, talep edilen, aranılan şey.

Maâzallah Teâlâ: Allaha sığınma.

Mazbata: Kararname, tutanak.

Mazlûm: 1. Zulüm görmüş. 2. Halim selim, sakin, sessiz.

Mazlûmiyet: zulme uğramışlık.

Mebâliğ: Paralar, akçeler.

Mebhûs: bahsolunmuş: sözü geçmiş.

Mebnî: 1. Bir şeye dayanan. 2. –den dolayı.

Mepsût: Yaygın, açık.

Mechûl, mechûle: 1. Bilinmeyem, meçhul.

Mecrâ: 1. Bir işin gidiş, oluş yolu. 2. Bir havadisın, bir haberin yayılma yolu.

Medâr: Bir şeyin döneceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta, yörünge, dönence, vasıta.

Medâr-ı maişet: Geçim vasıtası.

Medyûn: Borçlu.

Melik: 1. Padişah, hâkan, hükümdâr.

Memâlik: 1.memleketler; ülkeler. 2. Bir devletin toprağı.

Memâlik-i mahrûse, memalik-i mahrûse-i şâhâne, memalik-i Osmâniyye, memalik-i Şâhâne: Osmanlı ülkesi, Türkiye.

Memdûh, memdûha: Övülmüş, övülecek.

Memhûr: Mühürlü.

Me'mûr, me'mûre: 1. Emir almış olan kimse. 2. Devlet hizmetinde maaş veya ücretle çalıştırılan kimse, görevli.

Me'mûriyyet: Hizmet, vazife, me'mûrlük.

Men': Yasak etme, bırakmama durdurma, esirgeme, vermeme, önleme.

Menâzi': Niza, kavga edilecek yerler.

Menâzil: Menziller, konaklar, durak yerleri.

Menfi: Herşeyin olmayacak tarafını, aksini düşünen, olumsuz.

Merah: 1. Yer, mekan. 2. Sevinç.

Merci': Müracaat olunacak, başvurulacak yer, kimse.

Mercû: 1. Umulan. 2. Rica olunan.

Merkum, merkume: Adı geçen, anılan.

Merzuk: Rızıklanmış, ihtiyaçları verilmiş.

Mesmu': İşitilmiş, duyulmuş, haber alınmış, dinlenen.

Meşmûl: Şümullenmiş, kaplanmış, etrafı çevrilmiş, bir şeyin içinde bulunan.

Meşrûh, meşrûha: 1. Şerh olunmuş, açıklanmış. 2. Uzun uzadıya anlatılan madde, iş.

Metrûk, metrûke: Terk edilmiş, bırakılmış, kullanılmaktan vazgeçilmiş.

Mevâcib: Maaşlar, aylıklar.

Mevâdd: 1. İşler, hususlar. 2. Kanunlar, nizamlar.

Mevkiî: Yerle, makamla ilgili, yerel.

Mevzû : Konu.

Mezbûr, mezbûre: adı geçen, yukarıda söylenmiş olan.

Mezîd: 1. Artma, arttırma, çoğalma. 2. Artmış, arttırılmış, büyümüş, çoğaltılmış

Mezkûr, mezkûre: Zikrolunmuş, adı geçmiş, anılmış.

Mezmûm, mezmûme: Yerilmiş, beğenilmemiş, ayıp.

Mezrû': 1. Ziraat olunmuş, ekilmiş, çift sürülüp tohum atılmış. 2. Arşınla ölçülmüş.

Mikvâl: Çok konuşan.

Mîr: Bey.

Mîrâhûr: imrahor, sarayda at işlerine bakan memurun ünvanıdır.. ('mî'r-i âhûr''dan bozma.)

Mîrân: Beyler.

Misillû: Benzer gibi.

Miyân, miyâne: 1. Orta. 2. Ara.

Muahharen: Muahhar olarak, sonradan.

Muaccele: Beylik ve evkâf kiralardan peşin alınan kısım.

Muâdelât: Beraberlikler.

Muâdelet: Denklik.

Muallâ: 1. Yüce, yüksek. 2. Makamı, rütbesi yüksek. Dergâh-ı muallâ: pâdişah sarayı. Makam-ı muâlla: yüce kat.

Muâraza: Birbirine karşı gelme, kavga, çekişme.

Muavenet: Yardım, yardım etmek.

Muayyen: 1.tayin edilmiş, belli, belirli. 2.Kararlaştırılan.

Muâyin: Görülmüş olan, kat'i olarak belli olan.

Mucir: İcar eden, kiraya veren.

Mûceb: 1. İcabetmiş, lazımgelmiş. 2. Bir söz veya emrin icab ettiği şey, netice.

Mufahham: Saygı, büyüklük, ululuk kazanmış, kerem sahibi, itibarlı.

Mufassıl: Uzun uzun anlatılan.

Mugayir: Aykırı, uymaz, başka türlü.

Mugâyeret: Zıtlık, ayrılık.

Muhalefet: Karşı düşüncede olma.

Muharrer: Yazılı.

Muhassıl: 1. Husûle getiren, hâsıl eden, meydana getiren. 2. Mutasarrıftan küçük, kaymakam ve müdürler derecesinde bir memur.

Muhazi: Birbirinin karşısında ve bir hizada bulunan, paralel.

Muhîlî: Hilekarlık, sahtekarlık.

Muhtass: Bir kimseye veyâ şeye mahsus olan

Mukabil: Bir şeye karşılık gelen, bir şeye karşılık yapılan, karşılık.

Mukaddem: 1. Önde olan, önden giden. 2. Değerli, üstün. 3. Takdim edilen, sunulan.

Mukaddemâ: Eskiden.

Mukaddime: 1. Öne geçen, önde giden. 2. Başlangıç, giriş, önsöz.

Mukataa: 1. Ekilen toprak için verilen muayyen vergi. 2. Muayyen bir kira karşılığında arazinin kesime verilmesi.

Mukavele: Sözleşme, yazılı sözleşme.

Mukayyed: 1. Kayıtlı, bağlı, bağlanmış. 2. Bir işe ehemmiyet veren.

Mukayyid: 1. Kaydeden. 2. Kayıt me'muru.

Muktezâ: 1. iktiza etmiş, lazım gelmiş. 2. Kanun icabına göre yazılan yazı, derkenar.

Mumza: İmzali

Muntazır: Bekleyen.

Musâhibe: Kadın musahibe, nedime.

Musarrah: Açıklanmış, izah edilmiş, açıkça.

Mutâlebe: İstek, isteme, talep.

Mutavattın: Yurt tutmuş.

Mutedil: Mülâyim, hoşgörülü.

Muvâcehe: Yüzleşme, yüz yüze gelme, karşı, ön.

Muvâfakat: 1. Uygunluk, uyma. 2. Uzlaşma, razı olma.

Muvafık: Uygun, yerinde, denk.

Mutasarrıf: tasarruf eden, kendinde kullanma hakkı ve salâhiyeti bulunan.

Muzâfât: Bir şeyin ilaveleri, ekleri; bir merkezin şubeleri, kolları.

Muzır: Zararlı.

Mübâlâga: Bir işi çok büyütme, ileri vardırma, çok aşırı.

Mübâşeret: Bir işe başlama, girişme.

Mübâyaa: Satın alma.

Mücânebet: Bir şeyden çekinme, sakınma, uzak durma.

Mücâseret: Cesaret, gayret göstermek.

Mücedded: Tecdid olunmuş, yenilendirilmiş, yeni, yepyeni.

Mücerred: 1. Tecrid edilmiş, soyulmuş. 2. Tek, yalnız, yalın.

Müeccel: Te'cil edilmiş, ileriye bırakılmış, peşin olmayan, ileride yapılmak üzere vakti belirtilen, ertelenmiş.

Müeddî: Sebep olan, doğuran, meydana getiren.

Müesses: Kurulu, kurulmuş.

Mülga: Kaldırılmış.

Mükerrem: Muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer, sayılan.

Mükerrer: Tekrarlı, tekrarlanmış, tekrar olunmuş.

Mülâhaza: Dikkatle bakma. 2. İyice düşünme. 3. Düşünce.

Mülk: 1. Ev, dükkan, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal. 2. Bir devletin ülkesi.

Mülkî: 1. Bir ülkeye ait, ülkeyle ilgili. 2. Ülke idaresine ait, onunla ilgili.

Mümâileyh: adı geçen, zikredilen.

Mümanaat: Mani olma, set çekme, önleme.

Mümevvel: Zengin.

Münâvele: Sunma, uzatıp verme.

Münâzaa: Ağız kavgası, çekişme.

Münâzi': Ağız kavgası eden, çekişen, kavgacı.

Münbit: Verimli.

Münderic: Yer almış, içinde bulunan.

Münîf, münîfe: Yüksek, ulu, büyük.

Münîr: Nurlandıran, ışık veren, parlak.

Müntakil: 1) intikal eden, geçen. 2) Miras kalmış.

Mürd: Ölmüş, vefat etmiş.

Mürûr: Bir yandan girip öte yandan çıkma, geçip gitme, sona erme.

Müsâvât: Eşitsizlik.

Müsevvegat: İzin verilmiş, razı olunmuş şeyler.

Müsmir, müsmire: 1. Netice veren, neticeli. 2. Faydalı, verimli.

Müstebân: Meydanda, açık olarak anlaşılan.

Müste'cir: 1. İsticar eden, kira ile bir şeyi tutan. 3. Kiracı.

Müstefâd: Kazanılmış, kâr edilmiş, anlaşılmış.

Müsteniden: Dayanarak, yaslanarak, güvenerek.

Müşâr: İşaret olunan, işaretle gösterilen.

Müşâreket: Şeriklik, ortaklık, ortaklaşma, birine ortak olma.

Müşârünileyh: Kendisine işaret edilen, adı geçen, adı anılan.

Müşerrih: Şerheden, açıklayan.

Müşhid: Şahit, tanık.

Mütâlaa: 1. Düşünce. 2. Tetkik. 3. Okuma.

Müteallik: İlgili, ilişkin.

Mütecâviz: Saldırgan, tecavüzkâr.

Müteessiren: Mütessir olarak, üzülererek, kederlenerek, etkilenererek.

Mütemekkin: Mekanlanan, yerleşen, yerleşmiş.

Müteşerri': 1. Teşerru' eden, şeriat işleriyle uğraşan. 2. Şeriat ve fıkıh işlerinde geniş bilgisi olan.

Müteveffâ: Vefat etmiş olan, ölen.

Mütevellî: 1. Bir vakfın idaresi, kendisine verilmiş olan kimse. 2. Birinn yerine geçen.

Mütevellid: Meydana gelmiş, doğmuş, ilerigelmış.

Müverrah: Tarihli.

Müzayaka: Sıkıntı, darlık, yokluk, parasızlık.

N

Nâ: olumsuzluk eki.

Nâbit: Yerden biten, yerden çıkıp büyüyen.

Nâib. 1. Vekil, birinin yerine geçen. 2. Kadı vekili.

Nâm: 1.Ad, ad vermek. 2. Ün, şöhret.

Nâşî: 1. Neşet eden, edici, ileri gelen. 2. Ötürü, dolayı, sebebiyle.

Nazar: 1. Bakma, göz atma. 2. Düşünme.

Nefer: 1. Bir adam, tek kişi. 2. İnsan sayısı bildiren sözler için kullanılır.

Neşîde: 1. Bir toplulukta okunmaya değer manzume, şiir. 2. Atasözü derecesinde kullanılan meşhur beyit veya mısra.

Neşr: 1. Yayma, açma, saçma. 2. Herkese duyurma.

Nev': Çeşit, tür, sınıf, cins.

Nezâret: Tazelik, parlaklık.

Nezâret: 1. Bakma, bakış, etrafı görme. 2. Reislik, idare, nazırlık.

Nisâb: Sermaye.

Nisbî: 1. Nispetle olan, kıyaslama ile olan. 2. Birbirine göre, öncekine göre.

Nisbiyye: (bkz:Nisbî).

Niyâz: 1. Yalvarma, yakarma. 2. Dua. 3. Birinin selam, saygı ve duası.

Niyâzî: Niyazla ilgili, yalvarıcı, duacı.

Nizâm: 1. Dizi, sıra. 2. Düzen, tertip, yol.

Nümayan: Görünen, görünmek.

Ö

Öşr: Öşür, onda bir, ondalık, onda biri alınan vergi.

P

Pâye: . 1. rütbe, derece. 2. Basamak.

Penâh: Sığınma, sığınacak yer.

Perîşanî: 1. Perişanlık, dağınıklık, düzensizlik. 2. Yoksulluk.

R

Râci', râcia: Münasebeti, ilgisi olan, hakkında.

Ra'nâ: Güzel, latif, hoş görünen.

Rapt: 1. Bağlama, bağlanma, iliştiirme. 2. Tamamıyla bir şeye bağlanma.

Raptiyye: Raptiye, bağlayacak şey.

Reâyâ: 1. Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2.Bütün halk.
3.Hıristiyan tebaa.

Rehâset: Tazelik, yumuşaklık.

Renc-ber: Rençper, ırgat, meşakkatli, ağır işlerde bulunan.

Refî': 1.yüksek, yüce.

Rem: Ürkem, ürkücü.

Revz: Sınamak, denemek, tecrübe.

Re'y: Oy, görüş.

Re'y-el-ayn: Kendi gözüyle görerek, fikir, düşünce.

Ribât: 1. Bağ, ip. 2. Sağlam yapı.

Rüsûmât: Gümrük idaresi.

Rü'yet: 1. Görme, bakma. 2. İdare etme, yönetme.

S

Sâbık: Eski, bir önceki.

Sâhib: Bir vasfı olan, koruyan.

Sâkıt: Düşük, düşen, düşmek.

Sâir: 1. Seyreden, harekette olan, geçen, dolaşan. 2. Bir şeyden kalan başka şey.

Salâhiyyet: Yetki, bir işe karışmaya veya vazife icabı bir iş yapmaya, bir harekette bulunmaya haklı olma, bir davaya bakabilme.

Sâlif: Geçen, geçmiş.

Sâlifü'z-zikr: Zikri geçen, bildirilen.

Sâlisen: Üçüncü, üçüncü olarak.

Salyân, salyâne: Yılda bir alınan vergi; Tanzimat'tan önce bir kısım me'murlarla müstahdemlere yıllık olarak verilen vazife(ücret).

Sarf: 1. Çevirme, değişme. 2. Harcama, masraf etme.

Sa'y: Çalış, çabalama, gayret, emek.

Sâye: 1. Koruma, sahip çıkma. 2. Yardım. 3. Gölge.

Sebb: Küfür, küfran, sövüp saymak.

Sebt: Yazma, kaydetme, deftere geçirme.

Sehm: Pay.

Semen: Baha, kıymet, değer, tutar.

Sened: 1. Dayanılacak şey. 2. Tapu. 3. Kuvvetli delil olabilecek söz.

Senedât: Sened.

Senevî: Seneye ait, Bir yıl içinde olan, senelik.

Seng-istân: taşlık, taşı çok olan yer.

Seng-zâr: taşlık, taşlı yer.
Serâhat: Açıklık, ibarede açıklık.
Ser-rişte: Vesile, maksad.
Serzede: Baş göstermiş, uç vermiş, çıkmış.
Sezâ: Layık, yaraşır.
Sibâk: Bağ, bağlantı.
Suâl: Sorma, sorulma, soru.
Sudâ': Baş ağrısı.
Sudûr: 1. Sadır olma, meydana çıkma, olma. 2. Sadrazamlar. 3. Kazaskerler.
Sûret: 1. Biçim, görünüş, kılık. 2. Tarz, yol, gidiş. 3. Çare.
Sürur: Sevinç.
Sülûs: Üçte bir.

Ş

Şâhâne: 1. Hükümdara ait, hükümdârla ilgili. 2. Hükümdâra yakışacak şekilde olan, çok mükemmel.
Şâyân: Yaraşır, yakışır, değer.
Şâyeste: Yakışır, yaraşır, uygun.
Şehryârâne: Hükümdara, padişaha yakışacak surette.
Şerâit: Şartlar.
Şeref-yâfte: Şeref bulmuş.
Şer'i, şer'iyye: Şeriata ait, şeriatla ilgili; şeriata uygun.
Şartnâme: Yerine getirilmesi gerekli olan şartların yazıldığı resmi kâğıt.
Şevketmeâb: Şevketin ait olduğu, şevketin bulunduğu yer, padişah.
Şevketvâye: Hükümdara kismet olan, hükümdara ait olan.
Şûmul: Kapsam, içine almak.
Şûrut: Koşullar.

T

Taab: Sıkıntı, zahmet, eziyet.

Taaddî: 1. Geçme, öteye geçme, saldırma. 2. Zulmetme, adaletsizlik. 3. Örf, adet ve kanunların sınırını aşma.

Taaddiyât: Taaddiler.

Taahhüd: 1. Üstüne, üzerine alma, yapılması için söz verme, bir işin yapılması için resmi olarak sözleşme.

Talluk: İlgili olma, ait olma.

Taammüm: Umûmi olma, umumileşme.

Taayyün: Ortaya çıkma, belirme.

Taayyüş: Yaşamak, yaşama.

Ta'bîr: 1. İfade, anlatma. 2. Bir mânası olan söz.

Tahammül: dayanma, katlanma, bir yükü üstüne alma.

Tahattur: Anımsama.

Tahmîl: 1. Yükleme, yükletme. 2. Bir işi birinin üzerine bırakma.

Tahrîr: Yazma, yazılma.

Tahrîs: İçinde bir şey saklanan nesne.

Tahsîs: Bir şeyi birine veya bir yere mahsus kılma, ayırma.

Takarrüb: Yaklaşma, yakınlaşma.

Takayyüd: Bağlanma, özen gösterme.

Takdîm: Sunma, huzura bir şey götürme, verme.

Takrîr: Yerleştirme, sağlama, anlatma.

Taksîm: Bölme, parçalara ayırma.

Tâife: Bölük, takım, fırka.

Tâlib: 1. İsteyen, istekli. 2. Öğrenci.

Tama-ı hâm: ham tamah, olmayacak istek.

Tanzîm: Düzeltme, düzenleme, düzen verme, yoluna koyma.

Tanzîmât: 1. Düzeltmeler, düzenlemeler, yoluna koymalar. 2. Sultan Abdülmecit zamanında, 1839 yılının 3 Kasım günü Gülhane'de okunan ıslahat fermanı ve bu döneme verilen isim.

Tanzîmât-ı hayriyye: Tanzîmât.

Tarafeyn: İki taraf.

Tard: Kovma, sürme, uzaklaştırma.

Ta'rife: 1. Fiyat veya zaman gösteren cetvel.

Tasarruf: Sahip olma.

Tasdîk: Doğrulama, onaylama, gerçekleştirme.

Tasrih: Açıkça belirtme.

Tasvîb: Uygun.

Tatbikan: Uygulayarak.

Ta'vic: eğme, eğilme, bükülme.

Ta'yîn: 1. Ayırma, belli etme. 2. Bir memuriyete koyma.

Teâmül: İş, bir işin oluşu, öteden beri olagelen muamele.

Tebaa: Uyruk, bir devletin hükmü altında bulunanlar.

Tebeyyün: Belli olma, anlaşılma, meydana çıkma.

Tecdid: Yenileme, yenilemek.

Teceddüd: Yenilenme, yenilik.

Te'diye: 1. Ödeme, ödenilme. 2. Bornunu verme.

Teferruk: Ayrılma, dağılma.

Tefhim: Yüceltme, ululama.

Tefrîk: Ayırma, ayrılma, ayırt etme.

Te'hîr: Sonraya, geriye bırakma, geciktirme, geciktirilme.

Tekârub: Yakınlaşma.

Tekmîl: Tamamlama, bütün, tüm.

Temînât: Güvence, sağlamlılık bakımından gösterilen kefil, verilen söz veya para.

Temlîk: Mülk olarak verme.

Temyîz: Ayırt etme, seçme.

Tensîb: Münasip görme, uygun bulma.

Terceme: Tercüme, çevirme.

Te'sis: Kurma, temelleştirme, esaslar koyma.

Teslîm: 1. Bir emaneti yerine verme. 2. Bir şeyi yeni sahibine verme.

Tesmiye: Ad koyma, adlandırma, isim verme. 2. Besmele çekme.

Tesviye: Beraber etme, düz etme, düzleme.

Tevakkuf: Durma, eğlenme, bekleme.
Tevelli: Birine yanaşma, dost tutma.
Tevfik: Uydurma, uydurulma, uygunlaştırma.
Tevfikan: E göre, uyararak, bakılarak.
Tevkil: Vekil etme, edilme.
Tevkiî: Tevki'ci, pâdişah buyruklarına nişan işaretini yapan memur, tuğrakeş.
Tevsî': Genişletme, genişletilme.
Tezâyüd: 1. Sıkışma. 2. Çoğalma, artma.
Tezhîb: 1. Altın sürme, sürülme. 2. Yaldızlama, yaldızlanma. 3. Süsleme.
Tezhîbât: Tezhîbler.

U

Usûl: 1. Asıllar, kökler. 2. Bir ilmin veya tekniğin asıl mevzuundan önce öğrenilmesi gereken esas, başlangıç. 3. Yol, yöntem, tertip, metod, nizam, düzen.

V

Vâcib: Yapılması gerekli olan, terki câiz olmayan.
Vakayi': Vakalar, hadiseler, olaylar.
Vakf: Bir malı veya mülkü satılmamak kaydıyla bir hayır işine bağışlama, bırakma.
Vakfiyye: Bir vakfın şartlarını bildiren resmi senet.
Vâki', vâkıa: 1. Vuku' bulan, olan. 2. Geçen, geçmiş olan.
Vâkî, vâkıye: Koruyan, saklayan, önleyici.
Vakne: Her nesnenin azı.
Varaka: 1. Tek kağıt. 2. Yazılı kağıt.
Vârid, vâride: Gelen, vâsıl olan, erişen.
Vâris: Mirasçı, kendisine miras düşen.
Vâsıl: 1. Erişen, ulaşan, kavuşan.
Vaz': Koyma, konulma.
Vech: 1. Yüz, surat, çehre. 2. Üst, düz.

Vefât: Ölüm, ölme.

Vekâletpenâhî: Sadrazamlık, başvezirlik, sadrazama mensub.

Verese: Varisler.

Vesâil: Sebepler.

Vuku': 1. Düşme. 2. Rastlama, isabet etme. 3. Olma, oluş. 4. Bir hadisenin çıkış şekli, cereyanı.

Vukûf: Bir konu hakkında geniş bilgi sahibi olma.

Vusûl: Ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme.

Vüs'at: Genişlik, kapasite.

Y

Yâd: Hatıra, anı, göniül, anılmak.

-yafta: 'bulmuş, bulunmuş,, bulunan'' mânalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.

Yed: 1. Kuvvet, kudret, güç. 2. Yardım. 3. Mülk. 4. Vasıta.

Yevmiyye: Bir günlük iş için verilen ücret.

Z

Zâbıta: Kural, bağ.

Zahr: Sırt, arka, arka yüz.

Zalûm: Çok zulmeden.

Zamaim: Arttırmalar, eklemeler, ilaveler.

Zamm: Arttırma, katma, ekleme.

Zât: Kişi, kendi.

Zecriyye: Alkollü içkilerden alınan vergi.

Zemîn: 1. Yer, yeryüzü. 2. Temel, dayanak. 3. Ortam, mevzu, tema.

Zevât: Kişiler, şahıslar, kimseler.

Zîde, zîdet: 'artsın, çoğalsın, çok olsun'' manalarında kullanılan dua ve temennilerde bulunmak üzere kullanılır.

Zimmet: Elde tutma zorunluluğu, sahip çıkma.

Zimmî: Anlaşma ile İslam diyarında yaşaması kabul edilmiş, hayatı hıfzedilen gayr-ı müslim.

Zinhar: Sakın, asla olmaya.

Zirâat: Ekincilik, çiftçilik.

Zuhûr: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

Zulemât: Karanlıklar.

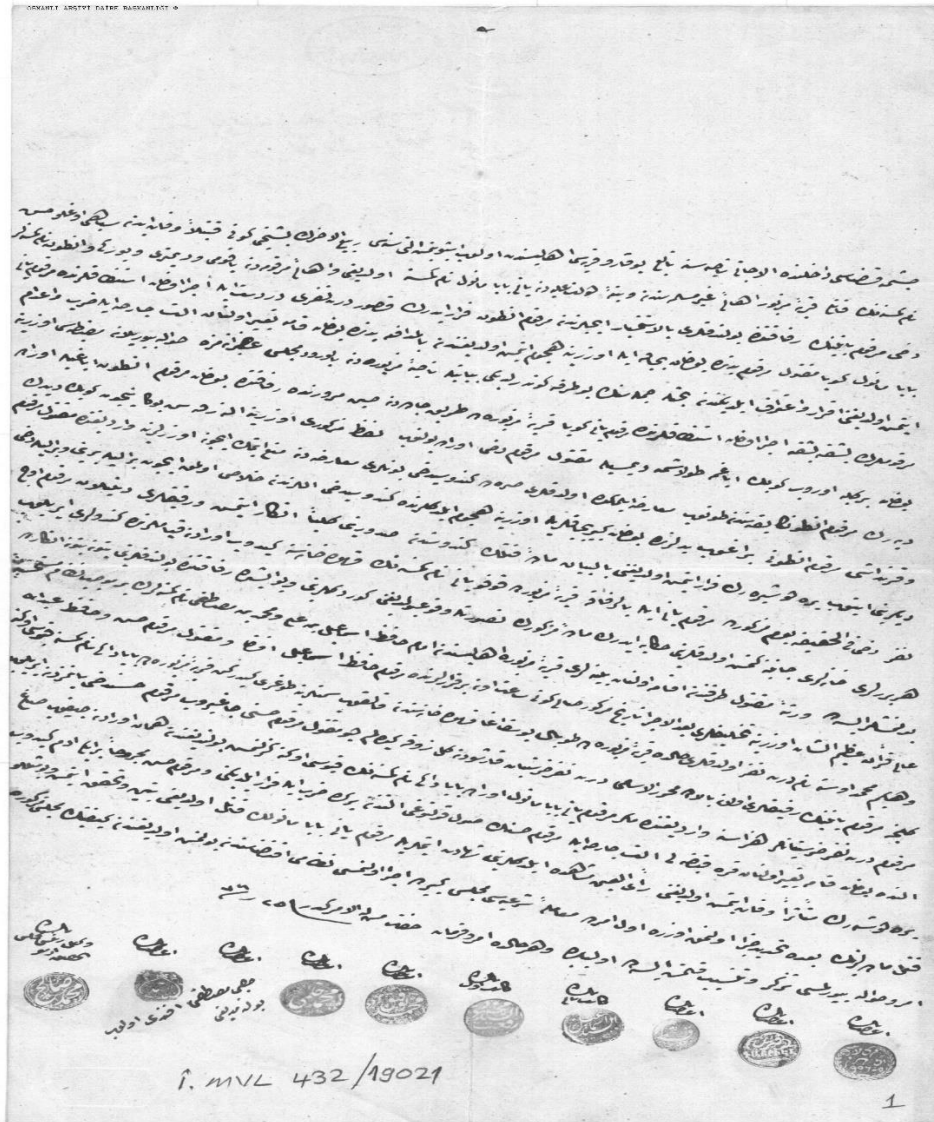
EKLER

EK A: Vesikalar

[1.]

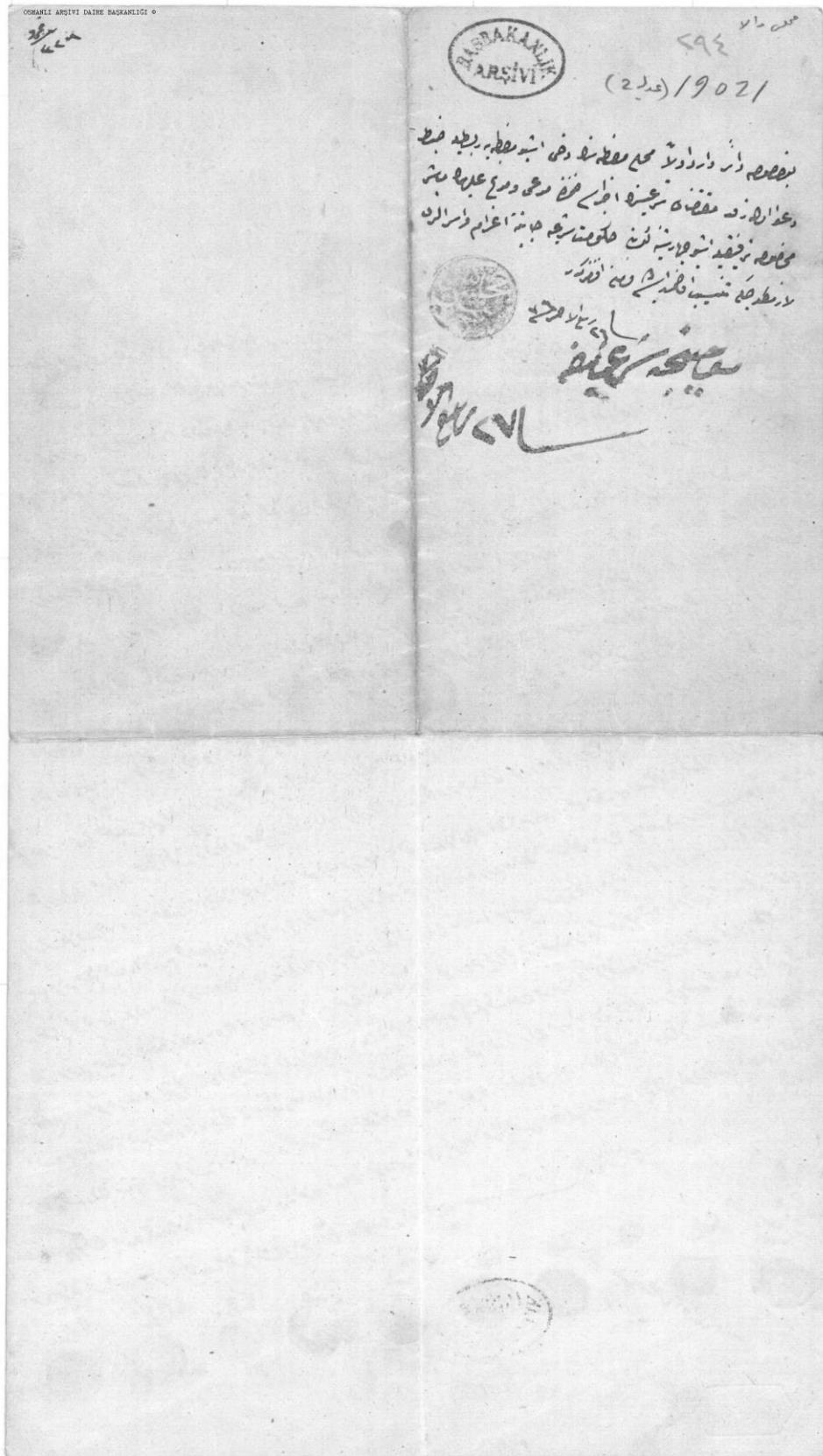
İzmir'in Alaçatı Nahiyesi Ahalisinden Hasan'ın Katili Yani'nin Cezasına Dair

[1.1.]

İ.MVL.00432

[1.2.]

I.MVL.00432

[1.3.]

OSMANLI ARŞIVI DAİRE BAŞKANLIĞI

4

بی بی صلا آن حضرت صلی اللہ علیہ وسلم

ایر سنجقہ بی بی اوجا بی بی انیسبند اللہ اوجی قنودونہ ایہ صبر بھلائی نہایت فانی الایم محمدیہ با حفظہ بیامہ و سزا اظہر بنا ولد و توفیق با بانہ ایدہ فطام
اولا اھام رفیقہ ود و توفیق و بویا و بی بی بی بی کسہ زخمہ المظفرہ کرمی اللہ اسالی و سزا رفیقہ و مقبلہ رفیقہ و زینب و الیہ کہ فیہ و لایبہ قرینہ سوزن محمود و حمیدی
بولا المرافقہ بوجاہد کلمہ و ولدین اوزینہ نقضی اوزینہ اللہ اھم کیفیتہ اسنہ ذوق کئی تقصیر بعد از اجرائی عفرینہ رفیقہ اظہر کلمہ سجدہ رفیقہ بنا ولد و توفیق مقبلہ
مرفوقہ فانی الایم شود معاصیر سزا و بی بی تمیمہ ایہ کہ اولیایہ جانیتہ عفرینہ بی بی عظیم اولیہ اعلام ایدہ کیفیتہ استغفری صبر و کرم و تقویٰ مجتہدہ بی بی عظیم اظہر
مخبرہ رفیقہ بی بی عظمیٰ صلی اللہ علیہ وسلم اللہ اجرہی مفضلہ بانہ امیرتہ خضوع میرا لور کسہ اللہ استغفر

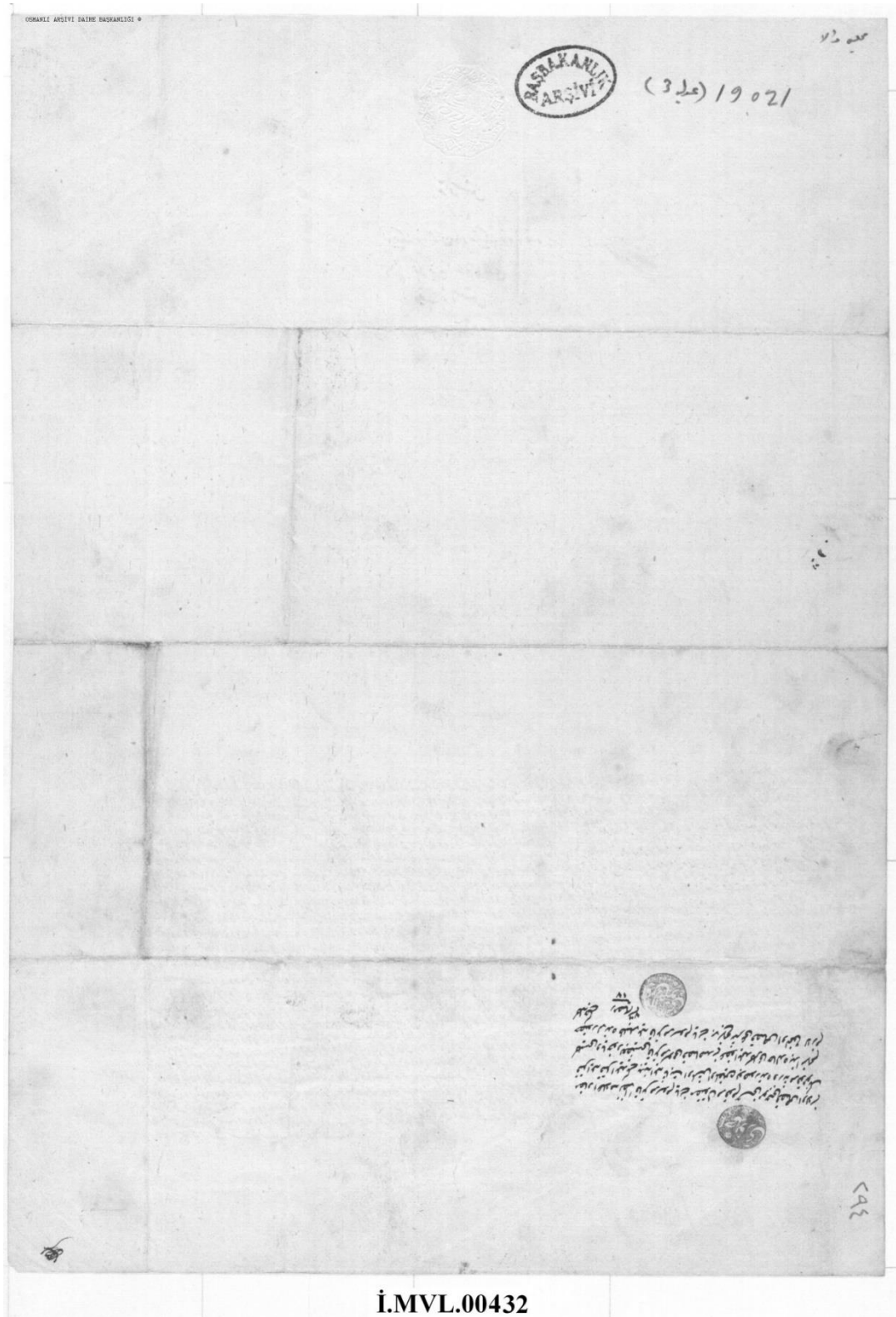
İ.MVL 432/19021

2

İ.MVL.00432

[1.5.]

[1.6.]

از مجلس کبیر و محققان وارد اولوب ۱۱ سوالی نامی جمعیه اعصی بولیده مضطربله مکتوفی اعلا شری مالیه و طهر
اعلام محرقرها: قیبه نظر از میرجامعه مانع الا حیطی نامه سی اهل بنده سی ای او علی حسنی قره زینوره ده بالی ولدی
بیاید مانولک مجری قصی اولدی قیل ایله قیل ایله بیاید نابت و قائل مرفوعان اجری قصاصه حکم شری دیوید
اولمصر امیری و حیزه مضطربانک نظمی لید و مکتوبه له سوالی نامی

İ. MVL 432/19021

4

İ.MVL.00432

ایرینجا غنچه تابع الاصلی تا حدیسی آنها بسندیه مقبوله و فائده ایده حسنه درم مخصوصه بجه قاضی بودناه بنه ناحیه نربوره ساکنان زنده بانیک اجرا اولناه مرافعه سرعیده لیه اولان
 مجلس کیم در قضاوت وارد اولوبها ۱۱ مصدقینا تا بجه مجلس دایره حواله جریبلوبه ایکی نظم مضطر لریله اعلام سرعی و اولیایره جانب قنایه دله طری اعلام مذکوره اولناه
 اساسا در نوبه ۱۹ سلطانیه رفقی نظیره قوانیه جمعینده در یوبله مذکوره کم کورتلریکی دجه قاضی مرقوم بانیک مقبول نربور حسن موجب قضای اولوبه قایله قیل ایله کی
 برینج سرعی تابت اولس اولسید بر صورت درم مرقومه نیک مجلس با خود اندوده بری قاضی مرقومه قضایه عفو بجه کار حاله بر موجب اساسا مذکوره بالذات حضور
 طلبیله قاضی مرقومه یانی به اجزای قضای اولسی و اولیوندرده بری عضو ایره دی اصل اولوب اولاده قضایه قسطنطنیه اولیوندرده ایجاب سرعیده ایضا قاضی مرقومه
 اجزای مجازت قانونیه قنده کیفیت کرامه بوظرفه اشعارک بایده ایضا ایره زیاده علیک اهدای مجلس اولوبه نیک نفعله اولیون امر و زمانه حقیقه لیه اولوبه سلطانیه

عاشق افقه زور افقه طاهر افقه
 بولنوری بولنوری
 صطفی یاسا
 قوسبول
 حسی
 دتفه بک
 نوری

İ. MVL 432/13021

عطفنامه
افترم عطفی
محسن والادیه فخر التوبه بلوغتو نظرتو عطا بجز طبعه او زوره علمه و تقدیم قضا به مصلحت مائمه مسانده اولین و هر دو از سر سنه تا مع الاجر طبعه نامه سی اهانیه بقول و فایده
صنک و زر بختی سکه طابع بولنامه نه نامه زبوره ساندینه یا سنک اجر فکانه ماضی سید زبیه خانی و فرقم یا سنک بقول زبوری موسی نصحن اولاد فخر ایوب سنک
ایوبکی بیله سنک بابت اولی ایشیه فوخته اشاره بویچی و زر زبوره سنک جمعی و یا خود انور به بری قالی زبوری قضا صوره عطفی و کله حالک بالانته و زبوره سنک
طبعه قالی فرقم تا با به اجری نصحن اولی و ک بولنامه بری عطفی و واضح او اولی و احوالک نصحن ساقط و سلویه نقضه اولی فیه اجماعه عینک انعام
قیامه قالی فرقم اجرای مجازت قانونی سنک نصک تکرار بولنامه اشکالی بایله اقضا اینه فرمایه عاقبت اسراری تر کفیه بر او بیله هر دو از سر اولی فیه جابانه
نصحنه زبوره سنک اجرای اجاره حرکت اولی بایله سنک تا زبوری فرقم قوی افترم ایوبکی

م
مصلحت مائمه مسانده اولی و هر دو از سر سنه تا مع الاجر طبعه نامه سی اهانیه بقول و فایده
صنک و زر بختی سکه طابع بولنامه نه نامه زبوره ساندینه یا سنک اجر فکانه ماضی سید زبیه خانی و فرقم یا سنک بقول زبوری موسی نصحن اولاد فخر ایوب سنک
ایوبکی بیله سنک بابت اولی ایشیه فوخته اشاره بویچی و زر زبوره سنک جمعی و یا خود انور به بری قالی زبوری قضا صوره عطفی و کله حالک بالانته و زبوره سنک
طبعه قالی فرقم تا با به اجری نصحن اولی و ک بولنامه بری عطفی و واضح او اولی و احوالک نصحن ساقط و سلویه نقضه اولی فیه اجماعه عینک انعام
قیامه قالی فرقم اجرای مجازت قانونی سنک نصک تکرار بولنامه اشکالی بایله اقضا اینه فرمایه عاقبت اسراری تر کفیه بر او بیله هر دو از سر اولی فیه جابانه
نصحنه زبوره سنک اجرای اجاره حرکت اولی بایله سنک تا زبوری فرقم قوی افترم ایوبکی

İ.MVL 432/19021

İ.MVL.00432

[2.]

Izmir Eyaleti Dahilindeki Çeşme Ve Alaçatı Kazaları Müslüman Ahalisinin Tapu İle Mutasarrıf Oldukları Tarlalara Dair.

[2.1.]

OSMANLI ARŞİVİ DİĞER BAŞKANLIĞI

MÜHÜR

Dünya İhtilafı

... (The following text is a dense Ottoman Turkish document, likely a tax or land record, detailing agricultural lands and their status in the Çeşme and Alaçatı districts of the İzmir Eyalet. It includes various administrative notes, dates, and signatures.)

... (Signatures and official stamps)

İ.M.VL.00530

1

[2.2.]

COMPTON ARMY CAIRE BAGHAKI121*

اجاره لو باغات ایزه صدر اولاد امرقا صورغا

افتخار الامجاد والاکرام جمیع المحامد والاکرام المحض بمنز عایشة الملكة الازلیة درگاه علی معلم فیوینج بربارونہ و ہزارہ شہزادہ نام بہ سزا سفر کھل علی
 قدری دلم مجھ وقوفہ السواہ المشرفہ علیہ شہ نانی مولانا اید علیہ توقع وضع ہجیرہ واصل ایلکوم معلوم اولکہ محاللت محروسہ المسکتیہ ان ہائیں کا نام ارضیہ
 ساکن اولاد اہل صاحب ارضی اذینہ ذلت و صراحت و باغ و استجارہ غیر ایلہ مثل بیوض اید کلری معلولانک اعتراف و رسوماتی اصحاب ارضیہ اولاد ہی قدرتی
 اولاد ہی ضلع اکثر کملہ صبا ارضیہ و بدیع طبع اید ارضی اعلیٰ و محصور بہ نظریہ اولاد ہی برلینی اہالیہ طالبہ لہذا ہزارہ اید ہی ذلت و حرمت اولفقہ الہمی دلی اصل مجرب
 بنویسہ و بوقلمہ اولاد ہی سترہ فریح مصفا تہ جو نیکہ قلم سبز بہ اولہالی بخو نیکہ نظام بصرہ معلولک و ارضی غنہ اصل ذلت و حرمتہ ضلع سنکسہ و اعتقادہ غیر
 سا باہاریہ نص: مزبور رعایا کی اصل الشعی ارضی: فکوک یا طویا ہدف ہذا اولاد صاحبہ بلاستینجاء و وغا بہ باغ خری ایزہ اولاد کنوزی و بعد اولاد اولاد و
 اولاد کتہ طرف اولاد شریف اصحاب ارضی اید بالمقا و ہ بنویسہ کتہ شوب خراز دیارہ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 الحاکم ہدہ نص: مزبور ہ بعض باعزل کھون کھون قیمت دیہا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 اولاد ہی سالن ذکر باعز بی و قدیم ذم سن اولاد ہی مشہور ہوس ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 باعز ہرجب سنہ اجازہ معینہ اید ہ کیکریک یہ و تہ و ہا کانی السالہ ایضا الکوہ و ہوس ہوم بری مرد اولاد ہی مشہور ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 قدیمہ سزا بہ اورہ لہسی ضعیف و انکھی ہک و وقوعہ اولاد ہی انتقال اولفقہ اولاد ہی مشہور ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 اصل اورہ کیویں ہ باغلت ضعیف ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 تہ دلی خلی اولاد ہی اعجاز اکتہ ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 بہ اداہ اللہ فی اجلاہ ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 تراقی ایلکوم معلوم اولکہ محاللت محروسہ المسکتیہ ان ہائیں کا نام ارضیہ اولاد ہی قدرتی
 بیٹوں ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 نام و جب شروع اورہ ہ عمل و نظریہ اسی سرکہ محض و ناب ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 و بعضا سبک علی الاولاد اسی سرکہ محض و ناب ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 ایلکوم باہر فرجاء علیک تا صمد اللہ ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 ایضاً کتہ صورتہ اعطت مقولہ اید ہ کورہ ایلکوم باہر فرجاء علیک تا صمد اللہ ہوزہ ہا و استعا اکتہ و بھورہ رعایا کی کوہ کوہ کورہ بلوغ اولاد و تہ و اجاٹا معینی ہوس تاہ و نسیم قدوری و تہ و طہ اکتہ
 ما ماتیمہ والفض

طیور اصم
 النبی
 نائب
 صم
 (۴)

i.mvl 530/23766

2

i.MVL.00530

۱
 ۲
 ۳
 ۴
 ۵
 ۶
 ۷
 ۸
 ۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰

۱
 ۲
 ۳
 ۴
 ۵
 ۶
 ۷
 ۸
 ۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰

مقام معلوق جنبه ولا نساها هو تصدیر
اداره نظریه منتهی

خبرنامه نیمه سالانه مرکز اینه ۱۳۳۱ نظام آموزشی حسیه و الاطین و ضارحی اسیه اولادیند بخاطر نامیه اجاره عذبه تخصیصه ایجا بلایه بیع عرضا ستمه اولادیند اراضیلند
بر بهر نامیه ایچ طلب واخذ ارضه و بورد کندیله بجه عده ارضه اولادیند بجه ستمی استماله ستمیه اسیه با رضای پدر و مادر مجلسی بجز نامیه حسیه اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
اعمال و صلح اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
که در ایام صلح اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
سنته الدین اسیه اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
عینا بزم یا و نکرا و بیک طرفه ایچ مقاله حضوره الحاد لکنه اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
نک و تا خبر لکن ایچ لایق بالنسبه عظیمه و بیانه هلاک هلاک بجه و امر لکن اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند
اصفا لکن بجه اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند اولادیند

i.MVL 530/23766

تعمیر حوض مرادعلی خان

سید علی پور حضرت صاحب... (Handwritten text in Urdu, partially obscured by the grid)

... (Vertical text on the right side of the page)

۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳	۴۴	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰
۵۱	۵۲	۵۳	۵۴	۵۵	۵۶	۵۷	۵۸	۵۹	۶۰	۶۱	۶۲	۶۳	۶۴	۶۵	۶۶	۶۷	۶۸	۶۹	۷۰	۷۱	۷۲	۷۳	۷۴	۷۵	۷۶	۷۷	۷۸	۷۹	۸۰	۸۱	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	
۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۲	۱۰۳	۱۰۴	۱۰۵	۱۰۶	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	۱۱۰	۱۱۱	۱۱۲	۱۱۳	۱۱۴	۱۱۵	۱۱۶	۱۱۷	۱۱۸	۱۱۹	۱۲۰	۱۲۱	۱۲۲	۱۲۳	۱۲۴	۱۲۵	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸	۱۲۹	۱۳۰	

i.mvl 530 / 23766

8

i.MVL.00530

مفاہیغی نظایر جمعیۃ صاحبہ

موردہ جاگداریک
 مشہد والوچین قضاوتک منظمہ وشمکہ نعتہ شاہانہ دم قندیلک مریداً تقیم خاکیا
 بوندہ شیخ سداول بر مقدار ارضی بولدی وھو قریب البرکیہ کیجہ ارضی مذکورہ غیر کردو بر وسعت جیبہ درجہ سہ ودریبرہ اولینی واصلہ قریشانک برھجی شاپسندہ اولہ
 کھیتنق قادیانی حالت بطور بنی ایجاہ مقطوعہ نامیلہ بوز و غیر مذکورہ دھواک سکتندہ وچیشاندہ کلیدی قریشانہ ایجاہ وانر عمدہ جیبی دکریجی وقتی جودہ ایچر صرف ابرک
 کردیم واشیار شمرہ غری واولوچیدہ برنوع ملک وکرک بولدی یعنی اهل اسلام ارضی حال وقریشانہ رضی مغرض شیمرہ منصف اولہ ووفات طہورندہ اول ملکین وارث واولیاء
 انتقال ایلک اساس قریبہ مفاہیغی ارضی ایشا اولہ ووفات طہورندہ اولہ نصف ایلک وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 مذکورہ مفاہیغی ذمہ اعلای کالانہ ایضا اولہ ووفات طہورندہ اولہ نصف ایلک وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 شرفی وصورہ بیلیک ایلک صاحب ایلک بر وقت تسبیح بولدی کاه فرجی ذائق وانشغال ایلکہ بیزدہ اولہ غرضاً فرجی اولہ وکاه بویہ نامیلک انقاریا مادہ ملقنہ صاحبہ واولوچس
 ووفات طہورندہ محمول نظریہ فخر اولہ کی انواع امارت ایلک وبقوی سرودہ ساقہ ایلک ایلک اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 بخیر لکیم وامتثالہ کیریجی افکار وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 مذکورہ رضی پای امان خور جبریدی اناوہ مادہ مذکورہ نوریہ اعتساف بوز لوقہ اولہ یعنی یقیناً کسب الطوع جبریدی کسب اجب اشرف سب عالیہ اشعار وایجاد فنی و
 وارضی مذکورہ کافہ ارضی ایلرینہ وایچر سلطنت سنبیہ عائد ارضی وکرار ایلک واولوچس رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 نا ایلک مفاہیغی اولہ حالک بو طرف کدو مال واملوکی کیریجی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 حال وزمانہ کھت شیمرہ صاحبہ جود قریشانک اولوچس صوف نعتہ ملک ایلک ہر بوندہ نامی ایلک اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ
 ذریعہ عالیہ شیخ اسودہ شیخہ احد واملہ اولوچس صوف نعتہ ملک ایلک ہر بوندہ نامی ایلک اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ
 رضی اصلہ نوبتاً کسب قلمیہ دورہ ارضی قانوننہ ہر ایلک نکتہ وشفقہ بولک رضی ارضی قانوننہ ہر ایلک نکتہ وشفقہ بولک رضی ارضی قانوننہ ہر ایلک نکتہ وشفقہ بولک
 شہر نیر ارضی مقصد علیہ ارضی ایلک اولوچس ساعت رعناوہ جزیلہ کسب بولدی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 سلطنت سنبیہ نوبتاً ایچانک اولوچس ساعت رعناوہ جزیلہ کسب بولدی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 سامی اولوچس ساعت رعناوہ جزیلہ کسب بولدی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 قریشانہ مذکورہ اولوچس ساعت رعناوہ جزیلہ کسب بولدی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ
 باقرہ نکتہ ہاشرہ وستیقیم مقصدہ اصول وضمیمہ علیہ ارضی ایلک ہر بوندہ نامی ایلک اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ اولہ
 بولدی وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ وقریشانہ رضی اولہ

MUL 530/23766

12

[2.12.]

اینها دولتو اتم حفیظ
 بیکه سیم جزیه سه اشاق عزمیت بظایر هوزان خالفن حسیوا انبارالشیخ و فوج حیتو قضایه دخیل فیضا بقدرها اسلوب برخواستیا زینت بقدر
 ارضیه نظریاتی و فوج حیده من نغمه کسب شهادت ابرک بالذکر فخرینه ادرم تعیینه کسبیت من نغمه باب عالی: عمله و تکریم هوزان و جسم وزینت
 من نغمه فوجیه نیک برآه اوله برف اعظم حقیقت و رطبت نیاز بظایر رجا و الحسب ابر و فخرینه اهله انغمه نیک اعان مسوالبه هسته عبیه
 حیده بران ارزاده ویدرینج بویستی نیاف معروضت تقدیم عوفیه رفیقیرینه بظایر اجناس رفیقین و علم عیله آصفیاری بیدار استیبات
 و هر حال امر و فریاد حقیقت هر دو الامور (دعا العیالیم) و (م. س. ع.)

i. mvl 530/23766

13

دفتر اسانت بهیمنه

۵۰

سعادتمند
 از سر ایالتی که کاتبه حسن قضای اهالی اسلام و خردستان بدو و قوی لاده ارضی خارخونه را از او بر میگردد و در او بی
 محاسنی و الیه حواله می‌باید به نظر سببه خصوص مذکور متاثر است و در آنکه بعد از اینجانبه با قلمه او زده اول امر طرف سعادتمند
 استعلامی بودم که کاتبه حسن قضای اهالی اسلام و خردستان بدو و قوی لاده ارضی خارخونه را از او بر میگردد و در او بی
 عاده می‌خوردن وقت بی‌وردی سابقه مذکور می‌تواند باشد که «...» و «...»

مدرسه جاگریه

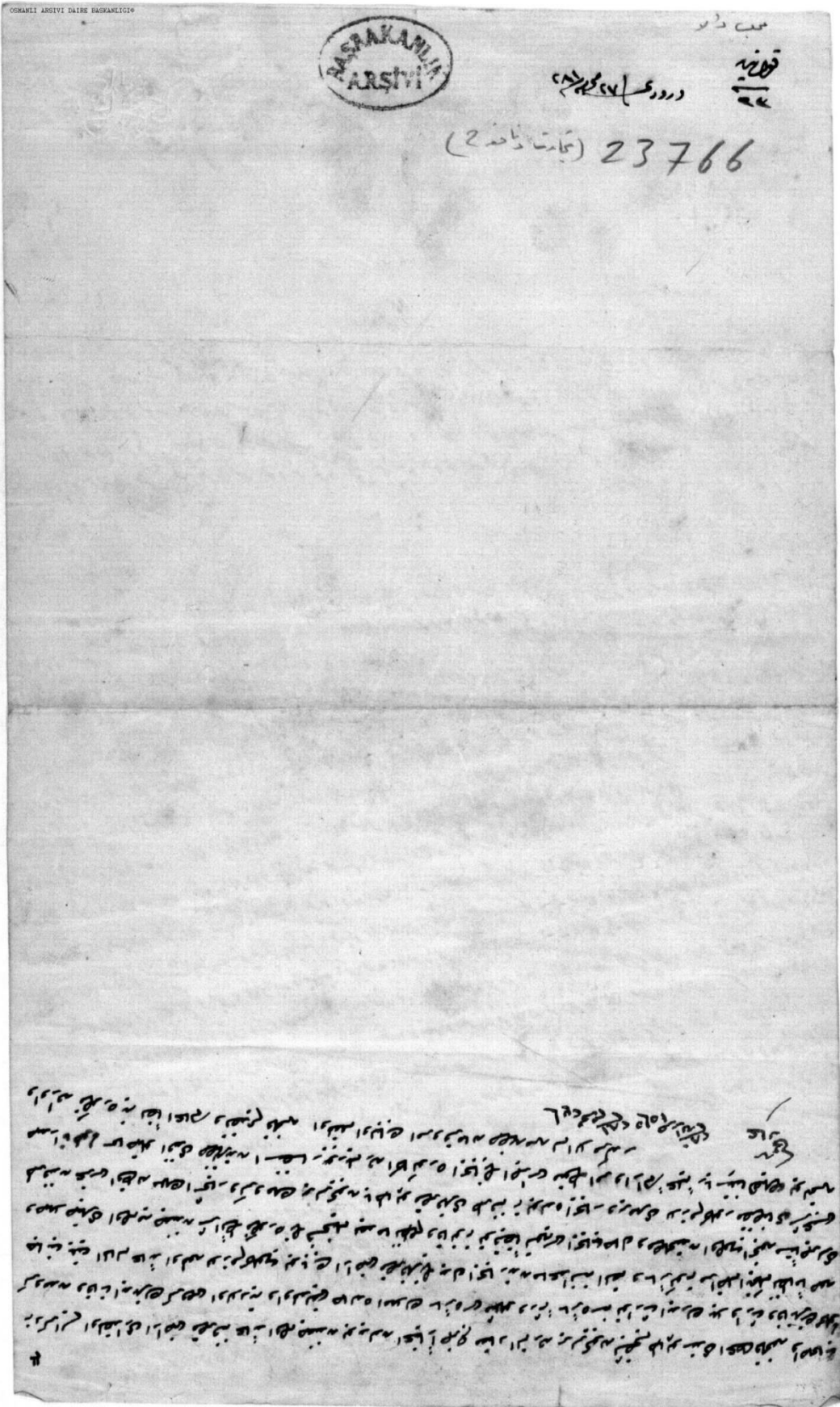
مصادره اسنادی ریاستی که در وقت مذکور مودس رهبره المانع عاجزی اوله و مصروف بقیه و عرصه مجریه خلاصه خانی حسن و اوله
 قضای اهالی اسلام باطریق اوله قوی تزلزلت به اهالی اسلام و خردستان که در وقت مذکور عرصه اینجانبه او زده ایجاره طالب اوله قوی حیدر
 اوله حیدر که فقط اولادیه انتقال اینست و سبب دیگر اولادیه استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی قضای
 حکم اولادیه استخوانه انتقاله اینست و سبب دیگر اولادیه استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی قضای
 کرم و وضعت اوله و حاصل اوله حیدر استخوانه انتقاله اینست و سبب دیگر اولادیه استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 بوفته و کرم نگردد از اینها شرطه با بدنه ایجاره در بیخ انجام گرفته اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ایجا برینه سببه از اینها شرطه با بدنه ایجاره در بیخ انجام گرفته اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 نظایه توقیف بر وجه عدل ریاضی استخوانه انتقاله اینست و سبب دیگر اولادیه استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 شرطه نگردد از اینها شرطه با بدنه ایجاره در بیخ انجام گرفته اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 طویله در امر شریفه کرم جدیدی استخوانه اولادیه بیانیه عبادیه کرمه و اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 هیچ بر نظم و قانونه مند اولادیه کرمه که برکنه باطریق اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ایجا برینه سببه از اینها شرطه با بدنه ایجاره در بیخ انجام گرفته اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 اوچینس با تجاوز اولادیه اولادیه کرمه و اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 عرصه اولادیه اوچینس با تجاوز اولادیه اولادیه کرمه و اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ملک اولادیه اوچینس با تجاوز اولادیه اولادیه کرمه و اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ارضی قانونه مند اولادیه کرمه که برکنه باطریق اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ارضی حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 ارضیه اولادیه کرمه کاتبه حسن قضای اهالی اسلام و خردستان بدو و قوی لاده ارضی خارخونه را از او بر میگردد و در او بی
 نسبت عاقل اولادیه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی
 مجریه حیدر استخوانه انتقاله ایجاره فیجریه خانی

۱۴

i.MVL 530/23766

i.MVL.00530

[2.14.]

İ.MVL.00530

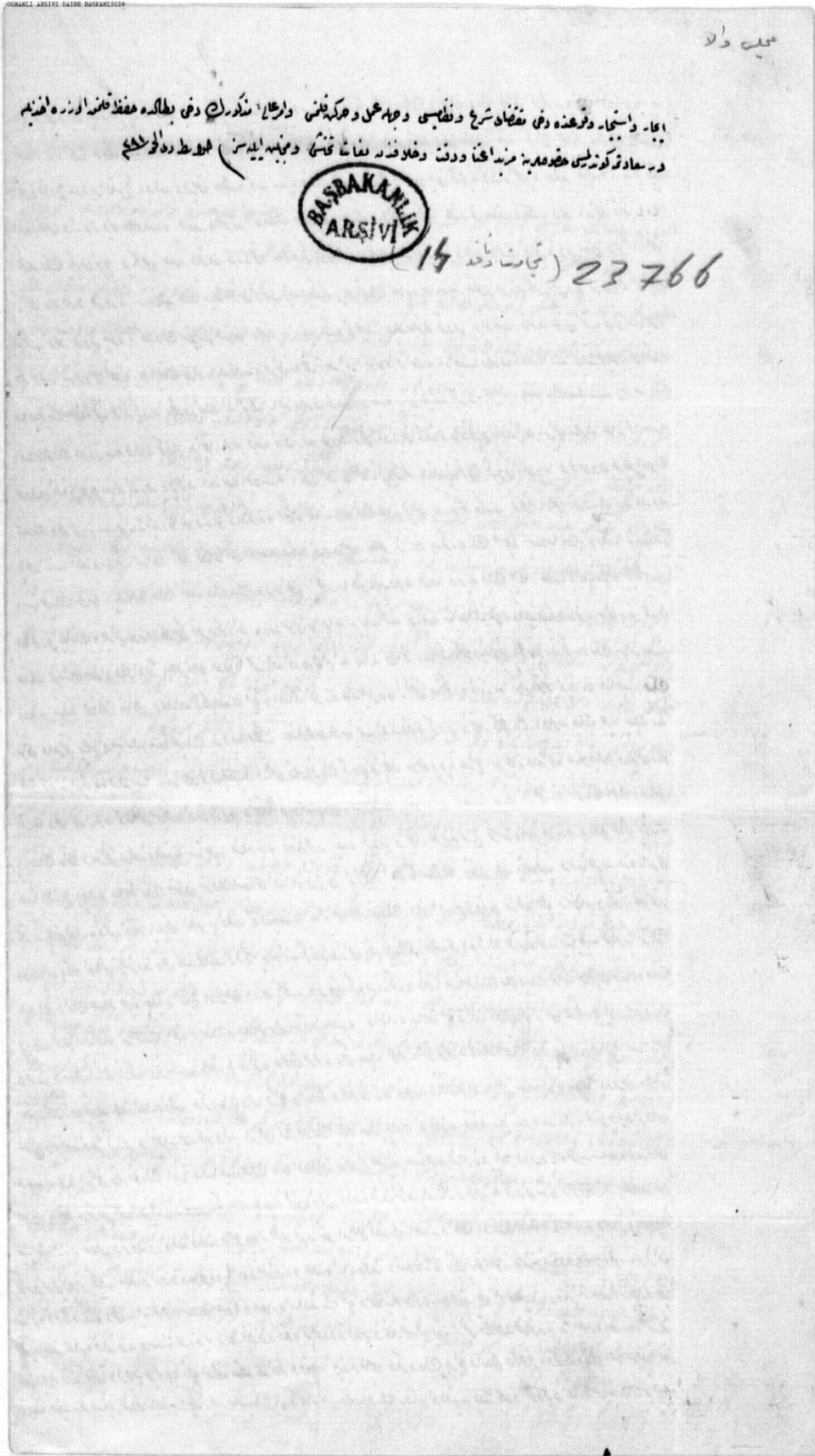

[2.19.]

İ.MVL.00530

[2.20.]

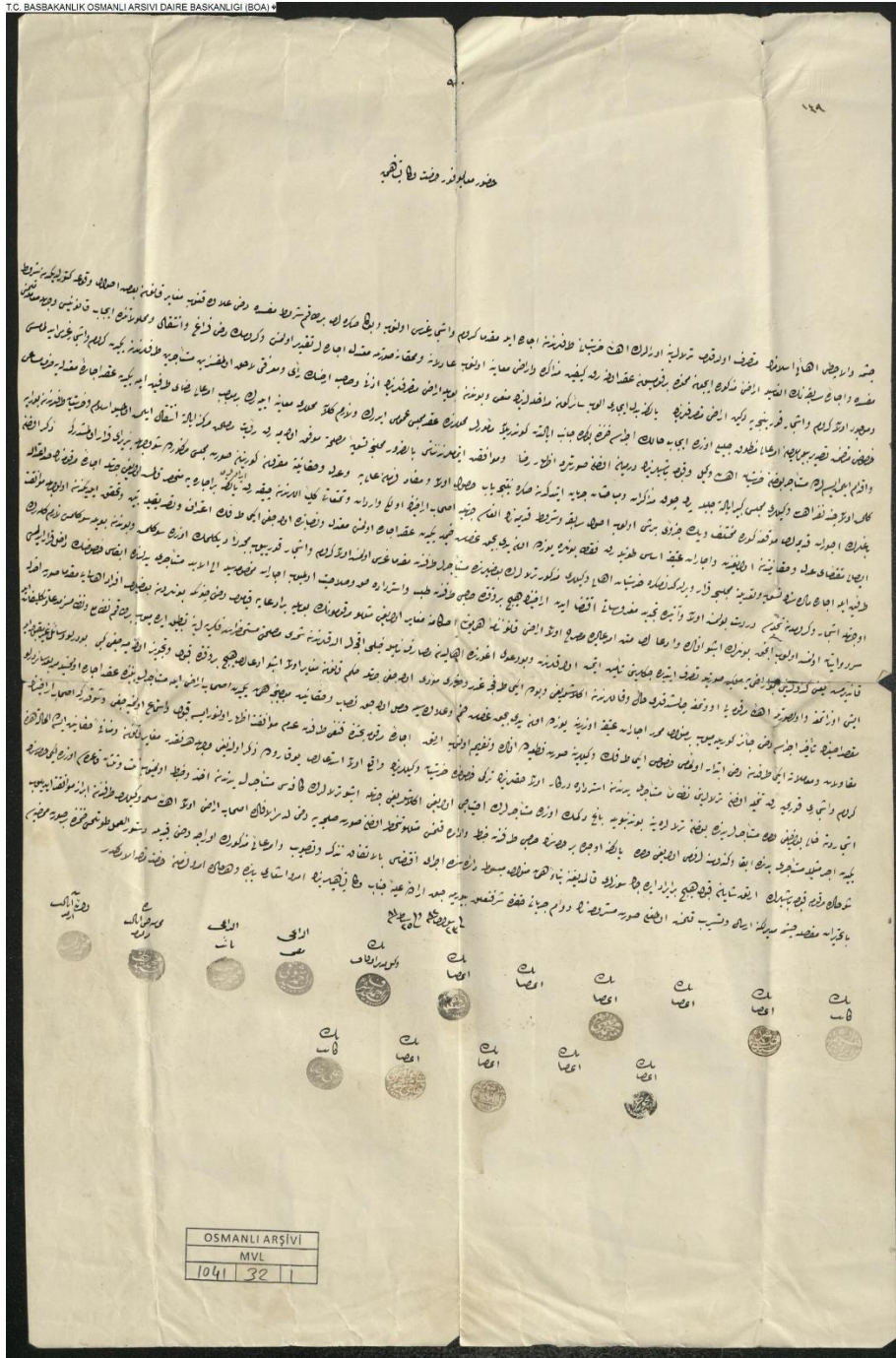

Çeşme Ve İslam Ahalinin Mutasarrıf Oldukları Tarlalarına Hıristiyan Ahalinin Yaptığı Müdahalenin Men Edilmesi.(1.Kavanin)

[3.1.]

MVL.01041.00032.001

[3.2.]

حضرت میرزا محمد حسن و میرزا محمد

ایچین دیوز قونون بوزوسی اید رقی تعقیب قند رضیله کندنه مراد معروضه حضرت میرزا محمد حسن و میرزا محمد حسن قند قدارک خلوه ایله
 جسته و لایق باشه باغاهه متاجران کرمده خلابه محدود بکیمه اصی جوقده غشی اینه و ایملک بولنه اول قندیم بونک سعید برابریه
 برطوقه اصلا و برهیب قدار- مذکور صاحب امت اونی رضیم اولمق بکیمه کرمه واسی غشی ایدلمی و متاجریه نیش بکیمه الم صاحب و فوخش رضی
 ارضیه معلومه لاصحه اولمقده جسته قراغ و انتقاله و قوعولسی فرضی اصی باغاهه طرفنه برضی استعا و فدیایک سرور و نیش
 اولمق ایسکه اولمق اصلا و صاحب امت اونی رضیم ارضیه ارضیه ایسی عدول و ایسا اولمق قنای کیسه میانه قند اینه مراد ایسکه اصی
 اونه و رضی اولمق قند متاجران بکیمه کرمه واسی غشی ایملک صلاحی اولمق بده ارعایک تصدیج بولمق اوزده ایسکه ایملک
 معارضه قنای لایم کلور ایچ ایلی طرفی رضی غدری مدوی اولمق اوزده ایسکه متاجریه کیمه کرمه واسی غشی ایملک صلاحی
 اولمق اوزده ترکیب بویله ایچ مضر صورت ارضی طرفی قنای اولمقده خلا قانجه بره نیت و قنایه قنایه و قنایه ایچ اصی جوقده
 و اسیرک ارضی رضا و موافق جیمه اصل اولمق قنایه ایچ ارضیه خلا قانجه بره نیت و قنایه قنایه و قنایه ایچ اصی جوقده
 و رضیه صاحب ارضی ترک اولمق دیکلیم جسته متاجری رضی ایسی لایم کلور ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 ایسکه اولمق بریه و ساری رضی اصلا بره کلور لایم کلور ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 صاحب ارضی مضر بولمق ارضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 خلاف قنایه ایدر ایدرک تالیب ارضی جوقده رضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 معارضه بره عدول بولمق ارضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک

ایچین دیوز قونون بوزوسی اید رقی تعقیب قند رضیله کندنه مراد معروضه حضرت میرزا محمد حسن و میرزا محمد حسن قند قدارک خلوه ایله
 جسته و لایق باشه باغاهه متاجران کرمده خلابه محدود بکیمه اصی جوقده غشی اینه و ایملک بولنه اول قندیم بونک سعید برابریه
 برطوقه اصلا و برهیب قدار- مذکور صاحب امت اونی رضیم اولمق بکیمه کرمه واسی غشی ایدلمی و متاجریه نیش بکیمه الم صاحب و فوخش رضی
 ارضیه معلومه لاصحه اولمقده جسته قراغ و انتقاله و قوعولسی فرضی اصی باغاهه طرفنه برضی استعا و فدیایک سرور و نیش
 اولمق ایسکه اولمق اصلا و صاحب امت اونی رضیم ارضیه ارضیه ایسی عدول و ایسا اولمق قنای کیسه میانه قند اینه مراد ایسکه اصی
 اونه و رضی اولمق قند متاجران بکیمه کرمه واسی غشی ایملک صلاحی اولمق بده ارعایک تصدیج بولمق اوزده ایسکه ایملک
 معارضه قنای لایم کلور ایچ ایلی طرفی رضی غدری مدوی اولمق اوزده ایسکه متاجریه کیمه کرمه واسی غشی ایملک صلاحی
 اولمق اوزده ترکیب بویله ایچ مضر صورت ارضی طرفی قنایه ایچ ارضیه خلا قانجه بره نیت و قنایه قنایه و قنایه ایچ اصی جوقده
 و اسیرک ارضی رضا و موافق جیمه اصل اولمق قنایه ایچ ارضیه خلا قانجه بره نیت و قنایه قنایه و قنایه ایچ اصی جوقده
 و رضیه صاحب ارضی ترک اولمق دیکلیم جسته متاجری رضی ایسی لایم کلور ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 ایسکه اولمق بریه و ساری رضی اصلا بره کلور لایم کلور ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 صاحب ارضی مضر بولمق ارضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 خلاف قنایه ایدر ایدرک تالیب ارضی جوقده رضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک
 معارضه بره عدول بولمق ارضی ایچ ایملک صلاحی اولمق اوزده ایسکه ایملک

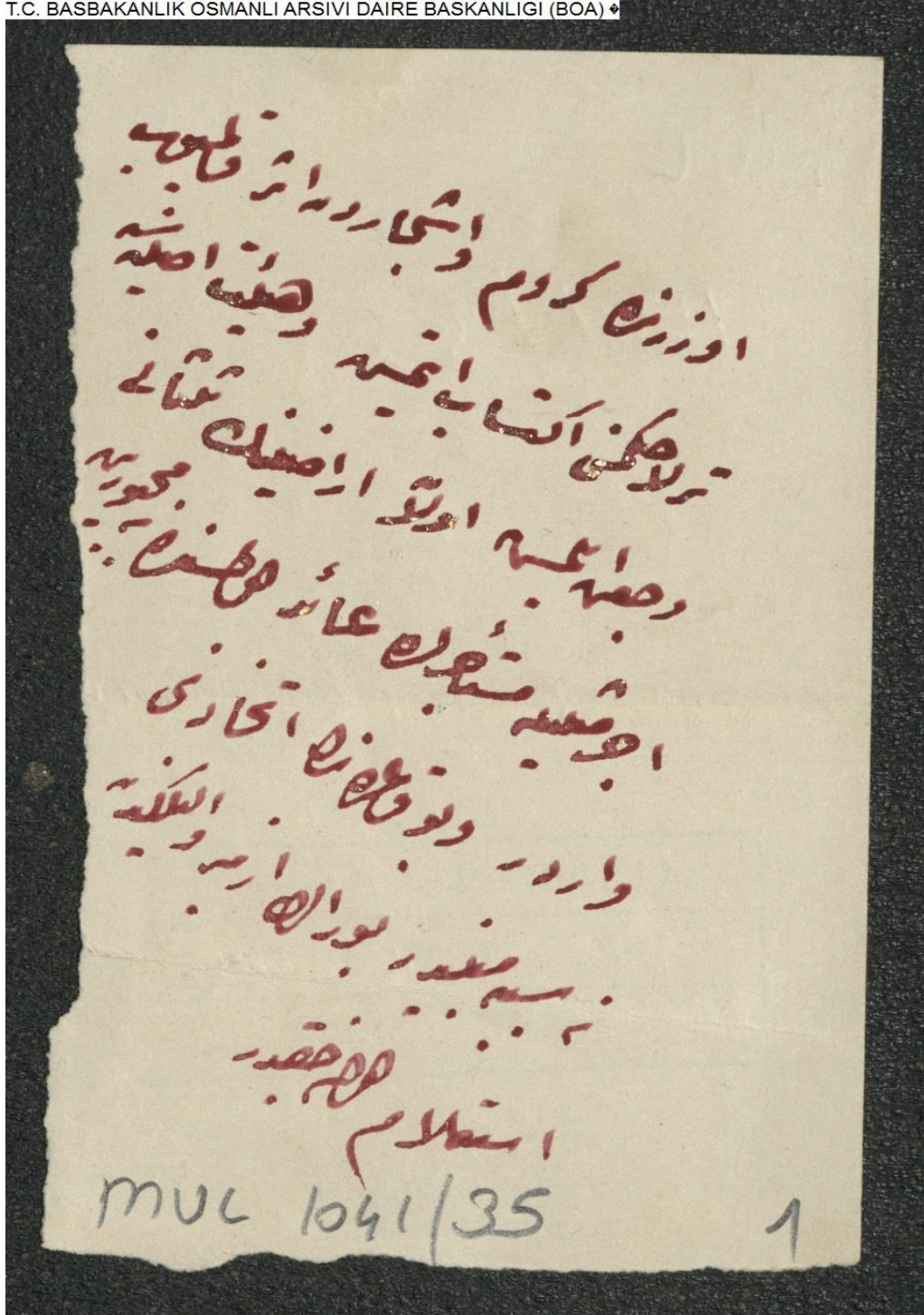
OSMANLI ARŞIVI
 MVL
 ۱۰۴۱ ۳۲ ۳

Çeşme ve Alaçatı Kazaları Bağlarının İcarı.(1.Kavanin)

[4.1.]

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA) ♦

MVL.01041.00035.001

[4.2.]

ایریم و ایکنه

دولت ایشم حضرتی

حسرت و اوجان قشنگه کاتبه بفرمده در ایجاب ارضیه سناجر سینه لرزه وقع اولوبه مناسبت وادعایک صورت فصل و تشریح تفصیلاتی سالی از سیر این مجلس کثیرینک در اول
 مجلس اولوبه هر چه برده فرشته و مطالوقنایه ای نظم مضطرب لایه نظر اخصوص مذکور حقیقه کجور بدونه قرار اولوبه به نصیر و شیبه جور بدونه ارجاع احکامه مؤمنه کور کور اولوبه
 فقط کوروم و آتکاره شای اولوبه زلفه کتاب ایسه ارضیک کاوسی سناجر لری یلر نه به منویه قوت عتانه و حریم محاکمه ارضیه ترک اولوبه قشنگه دخی به یوزنه بودوبدیغ غرضی
 اولوبه اوزره ابر شیبه سناجر لری یلر نه ایضا و تصدیق بیاید اولوبه ارضیه بر صورت اراضی فایزانه لایه لایه اولوبه احکامه مؤمنه ایجه هکی مشایخ محاکم ارضیه حقیقه دخی
 عددی توری کور نیکنه ایسه بر صورت ابر شیبه کجور به وارده بعدد قشنگه باقی اوزره اولوبه ایضیک صوبه و خوبه لرزه استفسار اولوبه کجور کجور کجور کجور
 در نظامنامه ذکر اولوبه صورت اولوبه بیاید و شعاریه هفتد جوش بانده اراده قشنگه [۱۱] و [۱۲]

معرضه جاکر بیدگم

اعلم برای تعظیم و اقبال اولوبه استونکره سایه جناب دیکسه بایمور صفاری قریبه ایقانه جاکر اولوبه حیسرت و اراضیه قصار لری اوج غیر سولان املاکی بان جرفی
 و امرادار برینم غیر کاتبه اولوبه ارضیک کلایه اکلان اسلام تصرف لری بولنده لایه و شکی حاله ترلا حکمه کیرنه برلر کجور کوشی اولوبه کافه سناجر اولوبه
 خرسینا لری بیزنه الحس لازم کلس بر حودم فایز لری بوزنه ارضیک قلوب طایفه کجور اولوبه حقدی صلوات صاهلی اولوبه اهلا سلام رضی بوقدر برری زراعت
 ایسه میه جکری اکلان لری بوزنه ترلا حکمه بولنا به ارضیک کلایه معتدل ایجار ایله کاتبه ارضیه قشنگه لری بر غلنه صاحب املاک رضا و موافقینه قرار اولوبه
 و اسی و سناجر لری بوزنه عدول اولوبه حقیق کسب هم اولوبه تحقیق ایسه اولوبه عرصه و فایز هم ایضا لری اوج و صلوات ارضیه حقدی صلوات صاهلی اولوبه کجور کجور کجور کجور
 والی و امیر

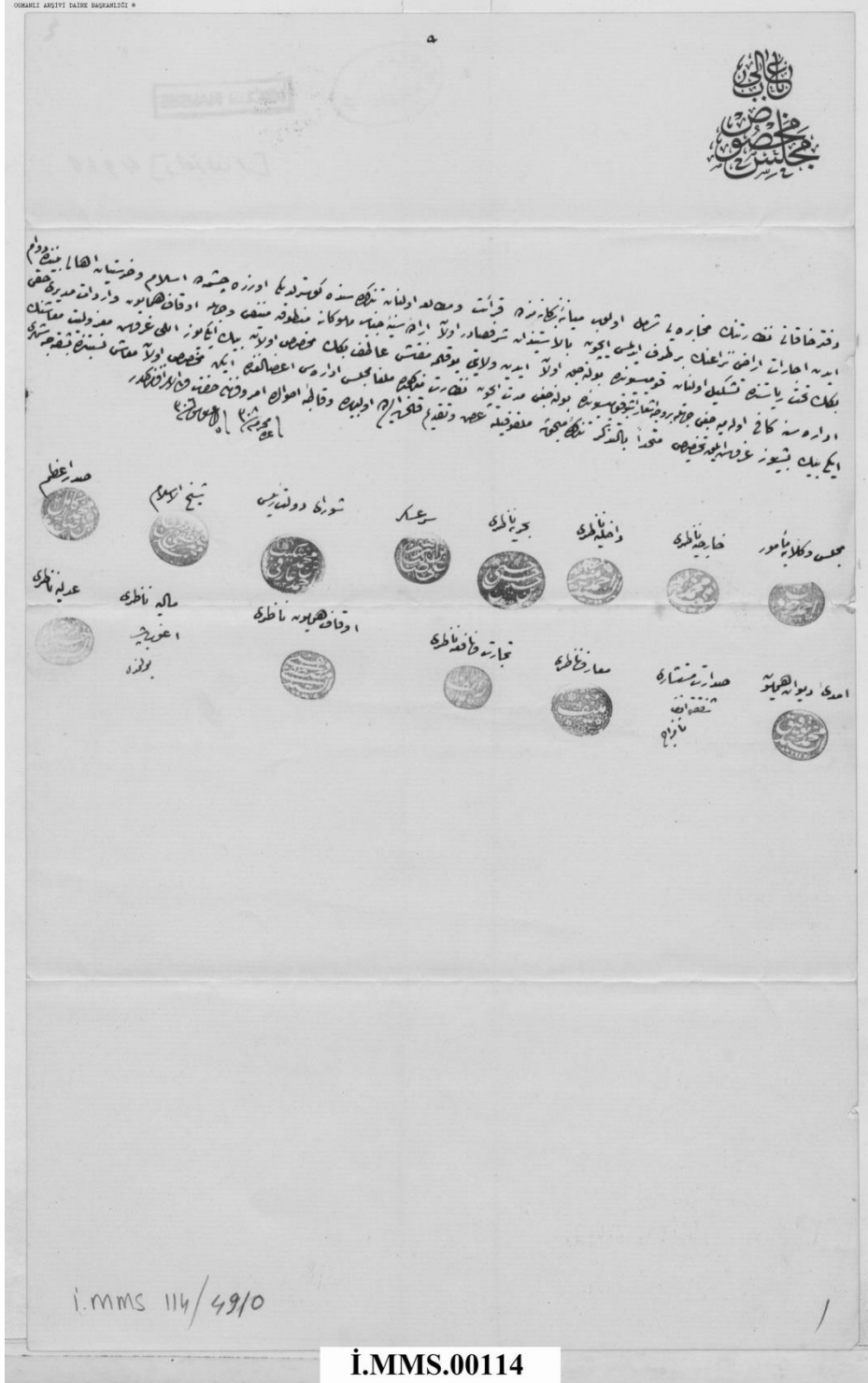

OSMANLI ARŞIVI		
MVL		
1041	35	2

[5.]

Çeşme'de İslam ve Hıristiyan Ahali Arasında Devam Eden Arazi
Anlaşmazlığı Hakkında

[5.1.]

[5.2.]

دقیقہ خاقانی

تحریر

۷۸

معرضہ جاکہ کنیہ لریک
 چشمہ در اسلام و خریستان اہل سنت دوام ابرہ اجارہ اراضی تراعیات بر طرف ایسی چون اوقاف ہمایون فقہ حیدری وارثہ میری
 سعادت و حقیر بہ اوقاف خیرتوںک تحت ریاستک اولیہ و ایضہ ولایت جہدسی بوقلم بقضی سعادتو عاظمہ بت اوقاف چشمہ ناچی بود و است
 سالیہ ایچس ادارہ کی اعضدنہ چشمہ مفرانہ ایچسہ زانہ مرکب جنسہ زومسویونک قطعہ مقضای امر و زمان قطعہ بارشہرہ اولیہ و است
 عاظمہ بتک مارونا و سعادت اوقاف ایچسہ بولریکی بیاید مرموی ایلک چشمہ اعزلی خصوص بارگہ سیرہ امر و اشعار بولریکی کیفیتہ ایچسہ
 اولیای مرموی ایلک طرفتہ و بیلک سعادتہ ایچسہ نظرہ اولیایہ افادہ بہ سنی مطویا عرصہ و تقسیم قطعہ و کدوسی برایی نوم قدر محلہ لریک
 منہی غایت بولریکی سلف العرصہ سعادتہ مندرجہ رضی جہتہ حاکمہ و تقضای رضی موافقہ بولریکی نظر اولیای مقلمہ بولریکی
 ارادہ علیہ خدیو اختیارہ برآمدہ اللہ سوی جہتہ تبلیغ و اشعار بولریکی ایچسہ امر و زمان قطعہ و ایچسہ
 اہل سنت و اجماع و اہل حق

تحریر
۷۸

قطرہ اندام حضرتی
 مفاد اشعار و ولیدی معلوم تاوری اولدی بیدرملہ رضی اللہ و بعد اشو بولریکی موقہ وہ بولریکی مدنی ایچسہ معتمدہ بولریکی بقیہ فراموشی خفہ
 واقع ہوجہ معتمدہ و ولیدی اشعارہ لریکی بولریکی سنیہ زومسویونک ایچسہ قطعہ مقضای امر و زمان قطعہ بارشہرہ اولیہ و است
 اہل سنت و اجماع و اہل حق

تحریر
۷۸

معرضہ جاکہ کنیہ لریک
 مدلول امر و اشعار کی جنابہ بولریکی لریکی بقیہ بقیہ لریکی اولدی ایچسہ عرصہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ
 ایچسہ بولریکی کی لریکی لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ ایچسہ عرصہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ
 بولریکی عرصہ معاشک نصفہ عمارتہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ
 ہی بولریکی موقنا ایچسہ لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ ایچسہ عرصہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ
 ایچسہ لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ ایچسہ عرصہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ
 بولریکی عرصہ معاشک نصفہ عمارتہ اولیہ و درہ برین لریکی و جہتہ تقسیم بولریکی مکان لریکی بلکہ عالیہ و باغشتہ

تحریر
۷۸

i. mms 114 / 4910

دوستانى دفتر جديده

دوستانى دفتر جديده

حريم اسلام و خريسانه اهلاما نبي درام ايده اجارات ارض و عيالت بر طرفه ايرلس ايجونه اصحاب حقوقه نظيره مقال معتدل برورد تقدير
 بونك متا جرز و فتنه صورته مناسبه فقط اعطاس خصوصيت بقراره رطبي صحت اوقافها بونك دفتر جديده وارثت مدري سعادتي
 صفت با ايفه حضرت زيدا عتد رياسته اولدره جاگزى و جشم نائى ابو ايده ولايه جديده مجلس اداره س اعصابنده و جشم معتدله ايجونه
 و كيب محله و قومسيونده تسليمي خصوصي مجلس خصوصي و كولا قرايم بالا سيده الام سينه جباب يادش سرفروش بولدين بيا جوهلر
 على مذوق اعظم خصوصي با نكره ريه امر و اخبار بولدين بولونه دفتر جديده ايجونه طرفنده تبليغ اولسه در مطبوعه اولدره رقا و نوب
 قدر على مذكوره غيبت اولدره ريه ريه بولنده ايجونه متفق عرصه ديانه اولدره جاگزى و كولا قرايم بالا سيده الام سينه جباب يادش سرفروش بولدين بيا جوهلر
 صفيه و زارش مقال اولدره بونك اوجي عادت ايد ولايت متا ايرالا و اخلده محكم عدالت و ارض بوقلمون اجريه زور سوزنده ريه ايش
 مسارت ايجونم هرده مجلس مذكور لغوي جريم معاسه و عياله اصف اولدره بيا ايكى بوز ايجونه معزليه معاس اولدره كوشين
 و كيريد قدر اولدره معاسه و عياله ايش ايفاي نظيره ايجونه اولدره كى عادتده همه عياله ملك اشغاسي خصوصيت و جشم دادم جاگزى
 اقدام واقعا و متوسط اولدره حريم بعدا كينه يا كينكم ايجونه دهن مذكور مستقله عايد معاملات ايفاسه درام ايجونم جودي و رضوا و رضه
 حريم عياله برودت اولدره اشغال جهمانم جانك ايسه عارات ميه عياله ملك خصوصيت عايد مستحق نصديه اشغاسي نزل ايجونه
 بولنده دستجات جهمانم كوك بوايه ايجونه مذكور قومسيونده رياسته و لاير بويلايه شار ايفاي بلا ايفه معصوم و مصداق برشلى اولدره
 شوي درت بيا عياله فونده انعام معصوم خصوصي اولدره دا و لياج قصد معرفت اختيار اولدره جشم دهن در بار بولدين حاله جهمان ايجونه
 برش تبقيه و خصوصي اولدره ايشه نظر مقدوريه عياله هم على ظاهره اولدره قومسيونده ردي دستجه جهمانم شار ايجونه خصوصي بويلايه
 معصوم رده سلف فونده انعام معصوم خصوصي و اعطاس ايجونه اقضاي حاله اولدره خصوصي معصوم جديده جباب دفتر تبليغيه ستابانه بوليس
 اشرفه ايجونم اولدره ارضه حضرت مهلا و كير ايجونه ايجونه و ايجونه

I.MMS 114/4910

3

I.MMS.00114

[5.4.]

EK B: Diğer Ekler

EK B.1: Eski Alaçatı Sokakları

EK B.2: Alaçatı Hacı Memiş Ağa Taş Camii

EK B.3: Günümüzdeki Alaçatı Sokakları